طبِ آزمائشی

المعروف

خانۂ شفا

حسبِ فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خاں چشتی فیروزپوری

خلف الرشید

حکیم حاکم علی خاں مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

ناشرین

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

بہ توفیق ایزد سبحانی و بعون و عنایت شافی علیہ السلام

دیں تحفہ لاثانی مثل طلسم اسرار نہانی مجربات معالجات انسانی فیض رسان
و یادگار طبیباں و حکمائے ہندیان من تصنیف نامی حکمائے تجربہ کاران
حکیم سائیں بخش شناسی المسمیٰ بہ

طبِ آزمائشی

المعروف

خانہ شفا

حسب فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خاں بھٹی فیروزپوری

خلف الرشید

حکیم حاکم علی خاں مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

ناشرین

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

قیمت [illegible] روپے

لائف پرنٹنگ پریس لاہور سے طبع کرا کر شائع کی

گگو منڈی احسن جان

طب آزمائشی عکسی

تعداد ۱۰۰۰

قیمت ۵/- روپے

عباس رضا اینڈ برادرز مالکان شیخ غلام حسین اینڈ سنز
۳۶- اردو بازار، لاہور نے میسرز ظفر سنز پرنٹرز سے
طبع کروایا، اور اردو بازار سے شائع کیا۔

فہرست مضامین

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
بیان شکستہ استخوان	۵۸۳	نسخہ معمول مطب حکیم جگ شیر	۵۸۳

فہرست ادویات مُرکبہ

ایں تحفہ برائے یادگار مثل طلسم اسرار نہانی

من تصنیف حکیم سائیں بخش صاحب مرحوم سنیاسی فیروزپوری

طب آزمائشی

المعروف

خانۂ شفا

حسب فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خاں سند و سنہری تمغہ یافتہ

طبیہ کالج دہلی

خلف الرشید حاذق الحکما حکیم حاکم علی صاحب بھٹی پسر مصنف فیروزپوری

مالک مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

رب یسر و تمم بالخیر — یا فتاح

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خالق مالک بخشنہارا — جس پیدا کیتا عالم سارا
جس نے چوداں طبق بنائے — تھماں باجھ آسمان ٹکائے
صفت نہ رب دی کیتی جائے — جے لکھ ورہیاں لکھدا جائے
کیتی خواہش آپ الٰہی — موت حیاتی خلق بنائی
تا رب بندیاں نوں آزماوے — کیہڑا چنگے عمل کماوے
نیک نصیباں والے بندے — پاون راہ ہدایت سندے
ہوون نیک نصیب اونہاندے — جیہڑے طرف اللہ دی جاندے
چھڈ دیون سب بُریائیاں — کرن ہمیشہ نیک کمائیاں
سمجھ اونہاں نوں کُل جگ فانی — وفا نہ کرسی ایہہ زندگانی
یاد خدا وچ عمر لنگھاون — اک دم بُھول نہ غفلت کھاون
اوہو وچ بہشتاں جاندے — جو رب اپنے دا قُرب پاندے
الا اللہ دا ذکر کماون — سدھی راہ شرع دی جاون
جو بدبخت ہوون انسان — اوہ رستہ پکڑن شیطان
کم بُرے شیطان سکھاوے — راہ بھلا، کوراہیں لاوے
بھیڑے ہون بخت جنہاندے — چانن چھڈ اندھیرے جاندے

چوری یاری ظلم کماون — رب توں خوف نہ ہرگز کھاون
عمر ساری برائیاں کردے — آخر دوزخ دے وچ سڑدے

نعت سرور کائنات و اصحاب کبار

لکھ کروڑ درود سلام — اوپر نبی علیہ السلام
نام محمد نبی رسول — جیہڑا اللہ دا مقبول
جس دا شان بلند دربار — جیہڑا عالم دا سردار
جس دی کیتی صفت الٰہی — وچ قرآن مجید گواہی
جس دے خاصے چارے یار — صدیقؓ۔ عمرؓ۔ عثمانؓ۔ کرارؓ
آل سنے اصحاباں تائیں — یا رب بھیج درود اسائیں

در سبب تالیف کتاب

کہندا سائیں بخش حکیم — میں خاطر حاکم علی تعلیم
تشریح الطب کتاب بنائی — جس نوں پڑھدی عام لوکائی
ہن خاطر حاکم علی تے دارا — جگ شیر دل جان پیارا
طب آزمائشی کراں تیار — نسخے کل آزمودہ کار
بھانویں ہون شناسی رنج — صدری حکمت والے گنج
سارا اس وچ کراں بیان — فائدہ پہنچے وچ جہان
میں حکمت کردیاں عمر گزاری — کیتا سیر ولایت ساری
واقف میرے کل شناسی — نسخے صدری تے آزمائشی
تجربہ کار ولایت ہند — ملک پہاڑ ولایت سندھ

اونہاں تھیں جیہڑے ہتھ آئے
ہور بھی جیہڑے خود آزما

سبھے اس وچ کراں بیان
یادگار وچ رہے جہا

زندگی دا نہیں بھرواسا
اوڑک فنا ہے دار

ہووے ایہہ مشہور کتاب
اندر سارے مُلک پنجا

خاص برادر اِک حقیقی
حاذق بڑا حکیم رفیقی

راست دین مشہور اس نام
واقف کار شناس تمام

اُس بھی آن سفارش پائی
طب آزمائشی لکھو بھا

خاطر ایہناں برخورداراں
نسخے کُل تجربہ کارا

حاذقاں دے مخفی اسرار
اس دے وچ کرو اظہا

ہور جو نسخے میرے پاس
ہفت پشت دی وچ قیا

اوہ بھی اس وچ لکھو تمام
تاں اُنہاں دے آون کام

سب سفارش ایس فقیر
نسخے مثل طلسم اکسیر

تجربہ کاراں دی کرامات
نسخے صدری تے مجربات

سائیں بخش حکیم شناسی
لکھ دتے وچ طب آزمائشی

اس نوں پڑھ سُن خاص عوام
دنیا دے وچ راہسی نام

سنہ ہجری تیراں سو بائی
جد میں ایہہ کتاب بنائی

اکثر فانی ایہہ حیاتی
واصل ہونا نال مواتی

ایہہ گلدستہ فیض نشان
یادگار وچ رہے جہان

رَبّ اربعہ عناصر بُت بنایا
قدرت تھیں رُوح اس وچ پایا

آپے دیندا زحمت لا
آپے اس نوں کرے شفا

جس نوں رب نہ کرے شفا
ہرگز

بھاویں کریئے لکھ اوپا ‏ قطعی حکم نہ ٹرے قضا
آپے مارے آپے جواٹے ‏ قدرت دا بھ انت نہ آوے
بہت حکیم طبیب یونانی ‏ حکمت کر کر ہو گئے فانی
ڈاکٹری ، ہندی حکماء ‏ کل ولائتاں دے دانا
ہور شناسی بہت حکیم ‏ کامل - دانشمند - فہیم
صدر بصدری علم شناس ‏ سبھے کر کر گئے قیاس
علم حکمت جو رب بنایا ‏ سارا انت کسے نہ پایا
علم طبابت رب اوپایا ‏ حضرت آدم نوں سکھلایا
عَلَّمَ آدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا آیا ‏ وچ قرآن اللہ فرمایا
پیدا کیتے آپ خدا ‏ کل بیماری نال دوا
مہتر موسےٰ ہوئے بیمار ‏ ہویا رنت ربے لاچار
رب اگے رنت کرے دعا ‏ یا رب مینوں بخش شفا
اللہ نے اس نوں فرمایا ‏ لِکُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ آیا
جب تک کرسیں نہ دوا ‏ تب تک کرساں نہ شفا
جد بندے نوں ہووے مرض ‏ کرنا ہے دوا دا فرض

دربیان آغاز کتاب

پانی ، مٹی ۔ اگ ۔ ہوا ‏ اربع عناصر کہن حکما
جد داخل چار جسم ہو جاون ‏ خلطاں چار ایہہ نام سداون
اک بلغم ۔ دوجا صفرا ‏ تریجا خون چوتھا سودا
پیدائش اگ تھیں ہے صفرا ‏ مٹی تھیں ہووے سودا

پانیوں بلغم ہووے پیدا
خون واؤ تھیں کرے ہویدا

جد ایہہ رہن برابر چار
رہندی صحت بدن قرار

ہک چوہاں تھیں ودھ گھٹ جلوے
اوسے وقت بیمار ہو جاوے

جدوں بیمار ہووے انسان
ساری اس دی کرے پچھان

سر پیراں تک کرے شناس
کرکے چنگی طرح قیاس

چونہہ خلطاں دی کریں پچھان
کس خلط کیتا نقصان

کس خلط تھیں ہویا آزار
مادی یا سادہ بیگاڑ

کس سببوں ہوئی بیماری
کر معلوم کیفیت ساری

جد ہووے تشخیص مزاج
پھر توں اس دا کریں علاج

صفراوی ہووے گرم مزاج
کر توں اس دا سرد علاج

جے بلغم کرے بدن وچ زور
دے کے مسہل کڈھ نچوڑ

جے خون زیادہ نظری آ
جھبدے اس دا فصد کرا

جیکر غلبہ کرے سودا
رطوبت والی کریں دوا

کر خلط غالب مغلوب
کر مغلوب نوں غالب خوب

ہر حیلے نال دوا غذا
بہت عقل قیاس دوڑا

در بیان شناخت علامات خون

پچھان خلط دے چار ہیں ڈھنگ
نبض، قارورہ، ذائقہ، رنگ

جد گندہ ہو جاوے خون
وچ بدن دے بہت زبون

مارے وچ بدن دے جوش
عقل بدھ گھٹ جاوے ہوش

سر بھارا تے گند غواس
رہے ہمیشہ طبع اداس

رہس ہڈیں بہت خمار — سر نوں چڑھیا رہے بخار
جد کرے عفونت لہو زبون — نک دنداں تھیں آوے خون
ورم تے سوجاں کرے پیدائش — خفی مرضاں کرن رہائش
پھوڑے پھنسیاں کرسن تنگ — خارش دھدر مارن ڈنگ
القصہ بٹھا منہ دا سواد — کئی قسم دے کرے فساد
ہ اکھیں سرخ ہو جاون — آکڑ بہت اُباسیاں آون
سرخ قارورہ گاڑھا رنگ — فساد خون ایہہ سمجھ نسنگ
وٹی ہووے نبض عظیم — علامتاں دموی خلط حکیم

بیان شناخت علامات صفرا

صفرا ودھے وچ تن — زرد ہو جاوے سب بدن
س تھیں پیدا ہون آزار — کئی قسم دے سخت بخار
ید صفرا کر جاوے زور — وچ بدن دے پاوے شور
رنگ اکھیں دا زرد ہو جاوے — چہرہ زردی رنگ وٹاوے
نی نبض تیزہ رفتار — زرد قارورہ ہلدی سار
مونہہ کوڑا تے خشک زبان — دونویں ناساں خشک دہان
کن چبھے وچ تمام — گھٹ ہو جاوے بھکھ طعام
ے بہت تریہہ بیمار — گھبراہٹ تلخی کرے خوار
بت آون تے جی متلاوے — سبز زرد، کوڑی قے آوے
س نوں آوے قے زنگاری — ہوئی اوسدی موت تیاری
دوں نہایت پاوے زور — بلغم سب ہو جاوے شور

اوہ بلغم حکم رکھے صفرا ۔۔۔ دیوے آتش بدن لگا
ایہہ صفرا خدا دا قہر ۔۔۔ وچ جسم بن جاوے زہر
کردا بہت جسم نوں تنگ ۔۔۔ وانگ سپ دے مارے ڈنگ
ہین علاماتاں ایہہ صفرا ۔۔۔ یاد رکھیں دل اندر لا

بیان علامات بلغم

علامت بلغم کراں شمار ۔۔۔ جیہڑے اس دے خاص نشان
بلغم ودھی ہوئی وچ جسم ۔۔۔ پیدا مرض کرے کئی قسم
نیندر بہتی سست حواس ۔۔۔ تھوکاں بہتیاں ڈھلا ماس
جثہ اس دا کولا نرم ۔۔۔ ٹھنڈا رہے نہ ہووے گرم
بدہضمی اس نوں کرے خوار ۔۔۔ آون کھٹے بہت ڈکار
لگے گھٹ تریہہ رجول ۔۔۔ جوڑیں درد شکم وچ سول
ڈھل سست چلے اس ناڑ ۔۔۔ ہاضمہ دے وچ ہووے بگاڑ
بگا رنگ پیشاب سفید ۔۔۔ پھکا ذائقہ منہ دا وید
نکوں پتلا پانی آوے ۔۔۔ ریزش نزلہ بہت اکاوے
سست حواس تے بہتی خواب ۔۔۔ گونہہ تھکیں بہتا آوے آب
علاماتاں ایہہ بلغم دیاں ہین ۔۔۔ کل حکیم سیانے کہن

بیان شناخت علامات سودا

علامات سب خلط سودا ۔۔۔ سائیں بخش ہین آکھ سنا
ہے سودا بڑا بدبخت ۔۔۔ پیدا کردا مرضاں سخت

مواد سودا خلطاں دا ساڑ ۔ گردا جُتے وِچ بگاڑ
جد غلبہ کرے خلط سودا ۔ خشکی بُجُتے جاوے کھا!
جسم خشک اکڑ سب جاوے ۔ رات دِہیں اس نیند نہ آوے
مُنہ نک خشک تے خشک زبان ۔ سُکا رہے سب حلق دہان
دل وِچ کردا رہے وسواس ۔ اُڈے ہوئے ہون حواس
لِسّا لاغر، دُبلا جُثہ ۔ جسم کرخت سیاہ رنگ بھُسّا
رات دِہیں دل رہے اُداس ۔ فکر اندیشہ، غم وسواس
اکھیں چہرہ سیاہ ہو جاوے ۔ سبزی مائل رنگ وٹاوے
رنگ قارورہ سبز سیاہ ۔ کیتا خشکی حال تباہ
سخت باریک ہووے اس نبض ۔ رہے مدام شکم وِچ قبض
جد معدے وِچ کرے فساد ۔ ذائقہ کھٹا مُنہ سواد
فکر دلیلاں بھتیاں آون ۔ ضربیاں چُبکاں جسم اکاون
ہاضمہ دے وِچ پوے بگاڑ ۔ آون بہتے بھُس ڈکار
جس تے آوے قہر خدا ۔ وَدھ جاوے خلط سودا
جاوے اُس دی بگڑ مزاج ۔ مشکل ہوندا اوس علاج
علامتاں سَب خلط سودا ۔ ہندی وِچ دِتیاں سمجھا

بیان درد سر صفراوی

کرہُن سائیں بخش عیاں ۔ سر دیاں مرضاں دُاالابیان
سر سارے دھڑ دا سرپوش ۔ ڈبّا عقل جواہر ہوش
ذرہ بھر رنج پہنچے سر وِچ ۔ حواس خمسہ ہو جاون زچ

جیکر درد ہووے حل
سر نوں جدوں ہووے کوئی مرض
جے صفرا نوں سرتھیں پیڑ
بادی درد ہووے یا سادہ
دِھیں تے رات نہ لبھے آرام
یا کرے ہمیشہ دھوبی کار
یا اُس کھادا گرم غذا
یا صفرا نے پایا زور
یا اُس کیتا تاپ بگاڑ
غلبہ خلط لئیں پچھان
بہت کرے صفرا اس تنگ
سڑے دن تے دل گھبراوے
گرمی اُس نوں کرے خراب
تیز تواتر ہووس نبض
اِملی تولے دو لے آ
نچریں گل کے صاف کرا
غرغرہ کاسنی ہنت پلاء
ترے تولے سکنجبیں ملائیں
متھے اُس دے لیپ کرائیں
یاشویہ دو ترے دار کرا
بنفشہ روغن آب بنا

عقل ہوش وچ پاوے خلل
دارو جلد کرو بالغرض
ہووے اوکھا بہت سریر
ہوندا جاوے روز زیادہ
تلخی سوزشں بدن تمام
یا سرنے چُکے بہتا بھار
یا کوئی گرم یا تیز دوا
سب بلغم بن جاوے شور
سر نوں استھوں چڑھے بخار
جو صفرادی ہین نشان
ہوس قارورہ آتش رنگ
مُونہہ دا ذائقہ تلخ ہو جاوے
کرو علاج اس مرد شتاب
زردی رنگ شکم وچ قبض
راتیں پانی گھت پکا
دو تولے مصری گھول پلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
وقت شام دے ہنت پلائیں
دھنیا۔ صندل خوب گھوٹائیں
دیوے سر دی پیڑ دنجا
مالش بجتے روز کرا

جے صفرادی گرم مزاج
معدے دے وچ کرے فساد

کدے کدے اس نے کرائیں
ہر ہفتہ تلیین دیوائیں

کُل صفرا خارج ہوجاوے
مُڑکے درد نہ شکل دکھاوے

خرُفہ ، کاسنی ، تخم خیار
گھوٹ شیرہ دیہہ نت نہار

بنفشہ ، دھنیا ، صندل بور
گاؤ زبان وچ ڈال ضرور

رات پانی وچ تر کر چار
پنج پنج ماشے دا مقدار

فجریں مَل پُن صاف کرا
نت پلا مصری وچ پا

جے کجھ باقی رہے قصور
نخلخہ اُس نوں کریں ضرور

ناساں وچ جھڑا ہلاس
سر دی پیڑ کرے جھبناس

صندل بُورا ۔ افیون کافور
پیہہ کے دیہہ نسوار ضرور

شربت لیموں تُرش انار
دفع کرن صفرادی سار

صفت سکنجبین سادہ

سکنجبین سادہ کرو تیار
صفرادی مرضاں دے درکار

محرقہ تاپ تلی یرقان
سُرکن تریہہ تلخی خفقان

بدہضمی ، ہیضہ ہڈ کے سُول
رہن نہ استھوں ہرگز مُول

ادھک سیر پانی وچ ڈال
ترے پاؤ خالص کھنڈ ادبال

پک دو اُس نوں جوش دوا
لاہ کے کپڑا وچ چھنا

ادھ سیر خالص عرق گلاب
داخل اس وچہ کریں شتاب

پا ہک سرکہ اس وچ پا
مُڑ کے دیگچی وچ جوشا

جدوں قوام پکے اس آ
اگ تھیں لاہکے ہیٹھ رکھا

بوتل چنگی صاف کرا ٹھنڈا کر اُس دے وچ پا
طبع موافق رُت پلا معدیوں کٹ سُٹے صفرا
صفرادی ہردی پیڑ بخار کٹ سُٹے جڑ ہردی گھار
ایہہ صفرادی ہے تلوار معدیوں مرضاں کڈھے یار
جس نوں ریزش کھنگ نزول اُس نوں دیہہ نہ ہرگز مول

صِفت جُلاب ملیّن مبارک

اصلی سچے پھُل گلاب ادھ پا پکا لیا شتاب
چنگے ستھرے لئیں کرا گنڈھیاں مٹی روڑ کڈھا
بنفشہ گُل تولے دو لیا کاسنی ترڑے تولے کٹا
رانبلی تولے ڈالو ست چالی دانے آلو گھت
سیر یک پکا پانی پا بھانڈے مٹی وچہ پوسا
قلعی دار برتن منگوا مجری اس وچ گھت جوشا
دو ترنے اُس نوں دیہہ اُبال ادّھا رہے اُتار سنبھال
نل ٹِن اُس نوں صاف کرا چار تولے وچ کھنڈ بلا
چھٹاکی گودا املتاس حل کر اس وچ نال قیاس
چھاننی دے وچ لے کڈھا چنگا خوب صاف کرا
حصے کرکے اس دے ترے حصہ اِک صبح پی لے
دُوجا بعد دوپہروں پیوے تریجا وقت دیگر جد تھیوے
گو کے گھیئو نوں گرم کرا تولہ پیون وقت بلا
ایہہ طریقہ پیر اُستاد دل دے اندر رکھیں یاد

جے کوئی ہکے وار پلاوے
قے دے نال نکل سب جاوے

ہے صفرا دا ایہہ جلاب
دیویں حاجت وقت شتاب

ملیّن مبارک ہے اس دا نام
ایہہ نسخہ مشہور عام

ملیّن دو تمرے دفعہ کرا
معدیوں کٹ سٹّے صفرا

بعض حکیم حُکم فرماون
مصری کھنڈ ہرگز نہ پاون

پنج تولے ترنجبین ملاون
تول شیر خشت وچ پاون

عوض گھیئو روغن بادام
ورتن وچ ملیّن عام

جس نوں ہووے کھانسی نال
آلو انبلی دیو نکال

استھیں اُسنوں ہووے کھنگ
ہووے ردگی ڈاہڈا تنگ

صفت ملیّن گھوٹہ

ہک ہور ملیّن گھوٹے دالی
دساں تینوں بہت سکھالی

صفراوی تپ وچ قبض ہوجاوے
پنج ست روز نہ جھاڑا آوے

سر نوں چڑھیا رہے بخار
ردگی ہووے بہت لاچار

اس نوں دیویں گھوٹ پلا
کرے شتابی قبض کشا

بنفشہ کاسنی پھُل گلاب
تولے دو دو لئیں شتاب

مغز کدّو تولے دو پا
ڈنڈے کونڈے خوب گھٹا

نگدہ کپڑے وچ چھنا
تھوڑا تھوڑا پانی پا

شیرہ اس دا سب کڈھا
مصری اس وچ ڈال پلا

ایہہ گھوٹہ ہندی مشہور
دیویں دو ترے دفعہ ضرور

صفت قے صفراوی

نسخہ قے دا بہت آسان
جس نوں صاف ہووے صفرا
صفراوی سڑیا ہویا مواد
سڑکن ترہیہ ، تلخی ، گھبرائی
تپ عنپ محرقہ ، ہڈ کی سُول
جیکر ہووے مرض دبائی
جیکر ذرا نہ ہووے کھنگ
صفراوی مرضاں دی تلوار
کئی دفعہ قے کرد ضرور
قے لاثانی ہے دواء
چاول دو ترے چار گواہ
جو آش ، جواں دی خوب پکا
پچھوں اُس نوں قے کرائیں
یا پکا سکنجبین منا
ترے پیالے پانی گرم کرائیں
تھوڑا جیہا نمک کھورا
وچ حلق دے کھنب پھرائیں
مڑ دُوجا پیالہ چا پلا
تریجی دفعہ ایہو دستور

سائیں بخش توں کریں بیان
اوس دے نال اوس قے کرا
کرے جے معدے وچ فساد
پاوے اس تھیں جلد رہائی
سٹے پٹ اُنہاں دی مول
آوے مشکل نظر رہائی
قے کرن تھیں ذرا نہ سنگ
مُردیوں زندہ کرے بیمار
رہے نہ مُجھتے وچ قصور
کئی مرضاں تھیں کرنے شفا
پہلاں اس نوں لئیں کھوا
یا اس پہلوں لے پلا
یاد رکھیں مت بھُل نہ جائیں
سرکہ ہک چھٹانک رلا
سکنجبین دے نال پلائیں
ہک پیالہ دیہہ پلا
سارا پانی چا اٹھائیں
نال تُمکل کھنب پھرا
قے اس طرح کرا ضرور

مُڑ گرم پانی دی امداد — خارج ہووے کُل مواد
جو آش یا چاول خوب پکا — پہلاں تھوڑی جیہی کھوا
جیکر دیویں بابت سول — حاجت اس دی ناہیں مُول

صفت پاشویہ دردِ سر صفراوی

پاشویہ ہک دوبارہ کرا — دیوے سردا درد ونجا
بنفشہ تولے دو منگوا — چار تولے گُل خیرا پا
اَدھ پائے کنک دا چھان — پنج سیر پانی گھتیں آن
گھت کڑاہی وچ جوشا — تا پک جاوے خوب دوا
اگوں لاہیکے ہیٹھ رکھا — کپڑے وچدوں صاف کرا
گرما گرم پاشویہ کر — گوڈیاں تیک نہ ہرگز ڈر
جلدی نال اس لنگ چھپا — مت لگ جاوے سرد ہوا

بیان صفت روغن بنفشہ

بنفشہ روغن لے بنا — جسم روگی دے نت ملا
مالش کرہ ہر روز ضرور — خشکی جسموں ہووے دُور
جاون اُس دے کھُل مسام — نرم ہو جاوے بدن تمام
بنفشہ لے کے تولے چار — رات پانی گھت رکھ سنوار
فجر دیگچی وچ جوش — مَل کے پُن کے صاف کرا
پا ہک لے کے مٹھا تیل — گھت کڑاہی دے وچ میل
ہیٹھ کڑاہی دے اگ پا — نرم نرم اگ نال پکا

جدوں پانی جل جاوے سب
ہیٹھ کڑاہی لائیں جھب
شیشے دے وچ رکھ سمہال
وقت مالش دے لے نکال
پنڈے مالش کرو سنوار
نکل جاوے سب باہر بخار

صفت لخلخہ صفراوی

دھنیا کاہو صندل بُور
ہک ہک تولہ ڈال ضرور
خالص مُشک کافور، افیم
ترے ترے ماشے میل حکیم
گلاب ادھ سیر شیشے وچ پا
لخلخہ دم دم نال سنگھا
لخلخے نال اس آوے خواب
جاوے سر دا درد شتاب

صفت ہلاس دردسر

نسخہ کراں بیان ہلاس
جاوے سردی پیڑ خناس
کافور، نوشادر، چُونہ لئے
وزن برابر دارد ترے
پیہھ کے میل شیشے وچ گھت
نال کاک منہ شیشے ڈٹ
نک اگے رکھ دیہو ہلاس
کرے شتاب درد دا ناس

بیان دردسر صفراوی مشارکی

سر دا درد جے ہووے آ
نال شراکت کسے اعضا
ہووے درد شراکت نال
جیونکر معدہ، جگر، طحال
جمع ہوئیگے صفراء مواد
تم معدے وچ کرے فساد
آوے اکثر دورے نال
حالوں بہت کرے بدحال

معدیوں جاوے سر دے وچ | کرے حواس دماغی ریج
بہت دیر تک رہے آزار | روگی ہووے بہت لاچار
کئی دفعہ صفرا نکال | موافق مُنضج مسہل نال
اطریفل نت کھوا کشنیز | ثانی ایس نہیں کوئی چیز
ہر ہفتہ دیویں تلیین | مُنضج دے کے نال یقین

بیان مُنضج صفراوی

بنفشہ گچھے پھُل گلاب | پنج پنج ماشے قدر حساب
نیلوفر پنج ماشے گھت | میل عناب دانے وچ ست
کاسنی پنج ماشے مقدار | سیاہ آلو دانے گھت چار
لسوڑیاں دس دانے کٹ ڈال | رات پوسائیگی فجر اُبال
کل پُن اُس نوں صاف کرا | دو تولے مصری ڈال پلا
چھ روز دیویں اس طور | ملیّن دیہہ ستویں فی الفور

بیان صفت ملیّن صفراوی

وچ ادھ سیر خالص عرق گلاب | دس تولے گلقند شتاب
پنج تولے ترنجبین ملا | کپڑے وچ گھت صاف کرا
انبلتاس دا گودا تازہ | کرکے تولے پنج اندازہ
وچ عرق دے دیویں گھول | چھاننی وچ کڈھ اڈول
تولہ ہک باداماں تیل | تازہ کڈھ کے اس وچ میل
پھر حصے اس دے ترے کرا | فجری، پیشی، عصر پلا!

ہچکی، تاپ تے سول قولنج
سردا درد، قبض سرسام
جے تولہ شیر خشت وچ پاوے
تلیتین ایہہ اعظم اکسیر

ترت دنجاوے ایہہ سب رنج
جادن استھوں نس تمام
زیادہ استھیں نفع کماوے
تجربہ سائیں بخش فقیر

صفت اطریفل کشنیز

اطریفل لے کشنیز بنا
چھل ہریڑاں زرد سیاہ
چھل بہیڑہ آملہ پا
پنج پنج تولے وزن کرا
چھاننی وچ گھت چھان دوائیں
گمنی ماکھیوں وچ گھتا
ہک مہینہ رکھ ٹکا
بعد مہینہ کھاوے بنت
ایہہ اطریفل مثل طلسم
ٹلاں سردا درد نزول
خون گندہ سب کرے صفا
خونی دکھ ہوون سب دور
جے عضو شہد تے مصری پادیں

جیویں حکیم گئے فرما
کابلی ہرڑاں دی چھل لاہ
دھنیا دے نے مغز کڈھا
تمام دستے دے وچ کوٹا
گھیو گوکے وچ چرب کرائیں
اطریفل لے کشنیز بنا
اس دا لے خمیر اٹھا
ہک ہک تولہ لائیکے چت
مرضاں دور کرے سب جسم
بدہضمی، قبض، شکم دا سول
دیوے مرضاں پیٹ دنجا
پھوڑے پھنسیاں چکنا چور
گرم دکھاں وچ نفع اٹھادیں

تعریف شربت لیموں و انار

شربت لیموں تُرش انار ۔ ہنتھیں اپنی کرد تیار
سڑیا ہویا مواد سوداوی ۔ کہنہ دوکھ دموی صفراوی
ڈِھڈ وچ رہے صفراوی سُول ۔ جیکر کھنگ نہ ہووے مُول
شربت دونویں روز پلا ۔ دیوے صحت جھب خدا
زبتّو کاغذی سے منگا ۔ اَدھ سیر پانی لے کڈھا
سیر پکی وچ مصری پا ۔ دیگچی وچ قوام پکا
دیگچہ قلعی دار منظور ۔ باہجھ قلعی دسے پوے قصور
ایہو قاعدہ ترش انار ۔ ایس طرح کرنئیں تیار
صاف شیشے وچ رکھ ٹکا ۔ دونویں وقت ہر روز پلا
جیکر سڑیا ہویا سودا ۔ رگاں گوشت وچ جاری دھا
استعمال کرو کجھ دیر ۔ خارج کرن مواد اکھیڑ
جو صفراوی ہین آزار ۔ سبب اونہاں تھیں ہون نزار

بیان درد سر دموی یعنی خونی

خون تھیں ہووے جے سر پیڑ ۔ سُرخ ہو جاوے رنگ سریر
رنگ اکھیں چہرے دا لال ۔ گندا لہُو کرے بدحال
مٹھا ذائقہ مُنہ دا سواد ۔ کرے تعفن خون مواد
ہووے گاڑھا سُرخ قارورہ ۔ نشان خلط خون دا پورا
موٹی چوڑی نبض عظیم ۔ دموی غالب خلط حکیم
سر نوں چڑھیا رہے بخار ۔ بہت دیوے تکلیف آزار
گندہ خون کرے جد زور ۔ پاوے سر وچ جائیکے شور

سر بھارا درد تراٹاں مارے — دیوے سر وچ خون ابھارے
رووے روگی ڈھائیں مار — ہرگز کم نہ سوجھے کار
جاوے اس دی بگڑ مزاج — جھبدے اس دا کرو علاج
سرا رو دا فصد کرا — متھے وچوں ناڑ ٹکا
دو کتاں پچھے سنگیاں لا — استرے نال پھلاں پچھا
موافق توت خون نکال — تھوڑا تھوڑا فاصلے نال
پچھوں اس نوں دیہہ دوا — دیوے خون دا جوش بٹھا

بیان نقوع سرد

کراں بیان ہک سرد نقوع — فصد بعد کرا اس شروع
نیلوفر تولہ منگوائیں — بنفشہ گل چھ ماشہ پائیں
دانے آلو سیاہ دے ست — املی دو تولے وچ گھت
کاسنی نو ماشے کٹ ڈال — دانے ست عناباں نال
سبھے دارو لئیں رلا — رانئیں پانی گھت پوا
فجریں کل پُن صاف کرا — مصری ڈال دو وقت پلا
ترے ہفتے استعمال کرا — دیوے خون دا جوش گھٹا

نسخہ مجرّبہ مصفّا خون

ہور ہک نسخہ بڑا عجیب — استعمال جے کریں طبیب
گندہ خون کرے سب صاف — کرے قصور خداوند معاف
جوش خون نوں دیوے نفع — سر دا درد ہو جاوے دفع

مونڈی بوٹی تولہ لیا
پاپڑہ پنج ماشے وچ پا
سفید صندل بورا وچ گھت
دھنیا ہرا ہک ماشے ست
عناب ولایتی آلو سیاہ
پنج پنج دانے کر ہمراہ
کرکے پانی وچ نقوع
فصدوں بعد کراؤ شروع
ہفتے ترے چار جے پیوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
برگ بکین یا نم گھوٹا
سر کے دے وچ کرد طلا

بیان درد سر بلغمی

سبب بلغم سردی یا باد
کرے جے سر دا درد فساد
سرد چیز جد کھاوے پیوے
سر دا درد بہت ودھ جاوے
سردی تھیں اس پوے بگاڑ
ہووے روگی بہت لاچار
علامت بلغم تئیں پچھان
جیہڑی اس دی خاص نشان
پھکا ذائقہ بول سفید
ڈھلی نبض چلے اس وید
منہ تھیں تھکاں بہت آب
جاوے ، بہت آوے اس خواب
تریہہ نہ لگے اس نوں مول
رہے شکم وچ قبض رنجول
سفید اکھیں چہرے دا رنگ
غلبہ بلغم سمجھ نسنگ
سادہ جیکر ہووے درد
طبع مزاج نہایت سرد
گرم چیز اس پوے مفید
کرو معالجہ نال تاکید
کیسر سنڈھ افیم گھسا
متھے اتے کرو طلاء
گچلا ، مٹھا تیلیا لیا
بول وچھے دے وچ گھسا
شامل نال افیم وچ گھس
جاوے درد شتابی نس

پچھ کے کاغذی وانگ لگا
دُودھ اک دا لے چُوا
درد والی جگہ تے رکھ
فرفیون گھس وچ شراب
مصبر، رائی، ہالیوں لے
پیہہ کے وچ کرد طلا
رائی سرکہ گھوٹ لگا
گرم وزرا دی دیہہ نسوار
سر متھے تے لیپ کرا
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹنا
اگ تے رکھ کے گرم کرا
نیم گرم اس کرو ضماد
بذر البنج نوں خوب گھوٹنا
نوشادر ماشہ خوب پیسا
خالص کیسر، اصل افیم
پیہہ کے دے ناسیں نسوار
سر تے مالش روز کرا
سر دا درد پورا نہ ہو
ہووے بلغمی خاص مزاج
مہینے وچ دو قے کرا
بعد ہفتے ہک کرو علاج

دیوے فائدہ ترت لگا
پنبہ رُوں دے نال لگا
ترت فائدہ لئیں پرکھ
لادیں پہوپچے فیض شتاب
ہر ہک ہوون ماشے تُرے
دیوے فوراً درد اُڑا
پلستر ہے ایہہ عجیب دوا
سر تھیں سردی کڈھے بار
حرمل۔ سُنڈھ۔ بابُونہ پا
پانی تھوڑا تھوڑا پا
تیل مٹھا کجھ وچ رلا
ہووے دفع شتاب فساد
گھت سرکے وچ کرو طلا
مرچاں کالیاں چار ملا
ہک ہک رتی وزن حکیم
ہووے سر دا درد فرار
گرم روغن کوئی آپ بنا
مدت بہت جے رہے کھلو
منضج مسہل اس علاج
دو جلاب ضرور دوا
دُوجی قے کردا شتاب

ایہو یاد رکھو دستور　　رہے نہ بھُجّے وچ قصور
دو ترے چار مہینے تیک　　استعمال کرادیں ٹھیک
خوب طرح تنقیہ کر　　حب ایارج نال نہ ڈر
جوشاندہ دیہہ مُنضج کروا　　کچّی بلغم خوب پکا
جب پک جاوے خوب مواد　　مسہل دے کے کڈھ فساد
مُنضج پنج ست روز کرا　　مُسہل ہفتے بعد دوا
طبیعت اس دی کرو صفا　　دو ترے چار جلاب کرا
ایہہ اطریفل اس صغیر　　ہے اس دے حق وچ اکسیر
اطریفل اوس کھوا زمانی　　نہیں کوئی نسخہ اس دے ثانی
وچ قرابادین کتاب　　اوتھوں دیکھ بنا شتاب

صِفت مُنضج بلغمی

حکماواں دا ہے دستور　　مُنضج پہلاں کرن ضرور
پچھوں اُس نوں جلاب پواؤن　　بادی موذی دفع کراؤن
ایہہ جوشاندہ کاہڑ پلا　　دیوے بلغم خام پکا
سونف نویں ہک تولہ لیا　　تولہ پرسیاوشاں پا
ملٹھی نو ماشے کٹ ڈال　　دانے پنج انجیراں نال
منقہ دہ دانے وچ پا　　پنج تولے گلقند ملا
گلقند سوا سب رات پوسا　　نخریں گھت گلقند جوشا
ل ، پُن اُس نوں صاف کرا　　ایہہ مُنضج ست روز پلا
ہفتے پچھوں کرو جلاب　　حب ایارج نال شتاب

صِفت مطبوخ ہلیلہ زرد

جلاب مطبوخ ہلیلہ زرد
چھل ہریڑاں زرد لیا
ہر اک ہووِن تولے چار
کاسنی، سونف ہریڑاں سیاہ
سناکی تولہ ہک گھت
ٹل کے پُن کے صاف کرا
حصے اس دے ترے کرا
وقت پیون دے گھیو کھنڈ ڈال

جلد ونجادے سر دا درد
اصلی چھل گلاب رلا
بنفشہ ہک تولے مقدار
دو دو تولے کر ہمراہ
پوسا، جوشا ایہہ دا اردست
چھٹانکی انبلتاس رلا
فجری، پیشی، عصر پلا
ہر ہفتہ کر استعمال

صِفت حب ایارج

حب ایارج ہے اکسیر
تردی تولے چار سفید
تولہ غاریقون رلا
رَب السوس تولہ وچ پائیں
دانہ کُٹ سب جمع کرا
عرق سونف وچ بنھو حب
گولیاں وچے رکھ ٹکا
چھ ماشے دا وزن ٹلا
ہر ہفتہ کر استعمال

بلغم خارج کرے سریر
سقمونیا اصلی تولہ وید
کرکے چھاننی وچ صفا
مصبّر تولہ نال ملائیں
مُڑ کونڈے وچ گھت گھوٹا
دانے باہنہ برابر سب
شیشے دے وچ ڈال ٹکا
تازے پانی نال پھکا
دیوے بلغم سب نکال

جے مریض کم قوت ہو — فاصلہ دیوے ہفتے دو
شقیقہ، خدر، صرع، نسیان — رہن نہ دیوے نام نشان
کرے کسے نوں بلغم تنگ — درد جوڑاں وچ مارن ڈنگ
ہووے روگی بہت لاچار — چل نہ سکے ہوس نہ کار
بلغم تھیں ہووے نقصان — آون ظاہر نظر نشان
چھ ماشے دا وزن پھکا — ست ست دن دا فرق کرا
پنج چھ ست تنقیئے کر — مُنضج دے کے ذرا نہ ڈر
جے بلغم نال بدن پھُل جاوے — بھارا بہت جسم ہو جاوے
یا گنٹھیا، بلغمی ہوس آزار — درداں پیڑاں کرن لاچار
ایہہ گولیاں دیہہ ہر ہفتہ وار — کٹ سٹے بلغم دا بھار
وڈھ وڈھ بلغم لاوے ڈھیر — دسے بلغم دی بیخ ادھیڑ
پہلاں اندر نرم کرا — چانول گھیو، کھنڈ، دُودھ پلا
دیہہ گولیاں حب ایایج نام — مشہور حکیماں وچ تمام
واسطے خارج بلغم کُل — نہیں جلاب کوئی اُسدے تُل
سائیں بخش کیتا کئی بار — ایہہ نسخہ آزمودہ کار
جے مریض کم قوت ہوئے — فاصلہ دیویں ہفتے دو

سفوف جلّاب بلغمی

تروی تولہ بہت مفید — عشق پیچہ چھ ماشہ دید
ماشہ دو کٹ سُنڈھ پلا — تازے پانی نال پھکا
پہلاں گھیو وچ چرب کرا — مصطگی بیس ماشہ وچ پا

بلغم دا ایہہ خاص جلاب   منضج کر کے دیہو شتاب

صفت قے بلغمی

قے کراون دی ترکیب   نال عقل دے سمجھ طبیب
قے جیہا نہیں کوئی دوا   ہوئے مریض بہت شفا
صفت نہ قے دی کیتی جاوے   نویں پرانے دکھ ونجاوے
ملک ہند وچ نہیں رواج   کرنا قے دے نال علاج
استسقاء مرگی اسہال   بھاون ہوون کتنے سال
تپ غب بلغمی باد فرنگ   پیڑاں درد کرن جس تنگ
ایہہ جادن دکھ پرانے ہو   فائدہ کرے دوا نہ کو
کئی دفعہ اس نوں قے کر   اندر اس دا کر کے تر
ہووے سر دا درد پرانا   رہے مدت تک مل ٹھکانا
ریزش، نزلہ، کھنگ نزدل   جیکر ذرہ نہ ہووے مول
طبع موافق قے کردا   دیوے اس نوں رب شفا
موافق قوت طبع بیمار   مہینے وچ دے دو ترے وار
چاول تھوڑے جیسے پکا   پہلاں اس نوں لئیں کھوا
پچھوں اس نوں قے کراویں   یاد رکھیں مت بھل نہ جاویں
تخم مولی تے سوئے لیا   ہک ہک تولہ، وزن کرا
بین پھل دا ڈوڈہ ہک پا   ڈنڈے کونڈے وچ درڑا
ترے پیالے پانی وچ ڈال   دیگچی دے وچ گھت ابال
مل مُن، اس نوں صاف کرا   تھوڑا جیہا نمک کھورا

سرکہ تیز چھٹا کی گھٹ　　کھنڈ پلا وچ تولے ست
بھر کے پیالہ ترت پلا　　وچ حلق دے کھنب پھرا
جد او پانی نکل جاے　　پیالہ دوجا جلد پلاے
ترکیب دا ایہو دستور　　سفے کروا نہ رہے قصور
پانی اس نوں ہور پلا　　دو ترے پیالے گرم کرا
مدد دیہہ پانی دی ہور　　نمک تھوڑا جیہا وچ کھور

تعریف اطریفل صغیر

اطریفل لے بنا صغیر　　دماغی مرضاں نوں اکسیر
چھل ہریڑاں زرد لہا　　کابلی ہرڑاں دی چھل پا
چھل بہیڑہ ہرڑاں سیاہ　　آملہ صاف کرو ہمراہ
پنج پنج تولے وزن تولا　　کُٹ چھان سب جمع کرا
گھیو گو کے وچ چرب کرا　　ترے حصے ماکھیوں وچ ملا
بعد مہینیوں شروع کرا　　دو دو تولے وزن دوا
چاندی ورق جے نال ملاویں　　فائدہ بہت نہایت پاویں

صفت روغن گرم

روغن گرم بنا عزّور　　جیوں حکماواں دا دستور
ترے تولے کوڑی کٹھ ملا　　تولہ گُل بابونہ، پا
کاٹھل، مال کنگنی نال　　اِک اِک تولہ وچ ڈال
ترے اجونیاں تولے ترے　　تولہ دانے حرمل لے

عقرقرحا کٹ لونگ رلا
دارو چھٹوہ وچ کوٹنا
فجری دو تڑے جوش دوا
پا ہک پکا مٹھا تیل
نرم نرم ہیٹھ اگ جلا
کر کے صاف بوتل وچ ڈال
گٹھیا واؤ، لقوہ ادھرنگ
ہک چلیہ مالش کر

اک اک تولہ وزن کرا
رات پانی گھت رکھ پوسا
ٹل کے، پُن کے صاف کرا
گھت کڑاہی دے وچ میل
جل جاوے پانی ہیٹھ لہا
وقت حاجت کر استعمال
جوڑیں پیڑاں ماسن ڈنگ
جاون نس پیڑاں چھڈ گھر

صفت نسوار گرم

سب سردی ہووے سرگھا
تولہ لے کشمیری پت
سُنڈھ لونگ لے مرچ سیاہ
تریاں پوست ماشے چار
نزلہ، سر دی پیڑ، زکام

گرم دوا دی دیہہ نسوار
تولے دو کائپھل وچ گھت
تڑے تڑے ماشے کر ہمراہ
کُٹ چھان کر سب نسوار
دیوے جلدی نال آرام

بیان درد سوداوی

سودا تھیں پیڑ جے سر دی ہو
مادہ سڑیا ہویا سودا
جا چڑھے سر وچ مارے ڈنگ
خشکی اس نوں کرے خراب

سر سارے وچ رہے کھلو
داخل ہووے سر وچ جا
بہت کرے روگی نوں تنگ
پہونچے سر نوں سخت عذاب

نشان غلط دا کہیں معلوم
حکماواں دی جیویں رسوم

ہووے کرڑی نبض باریک
رنگ سیاہی نائل ٹھیک

رنگ قارورہ سبز سیاہ
علامت پختہ خاص سودا

منہ دا کھٹا ترشش سواد
جد معدے وچ کرے فساد

دیکے روغن دار غذائیں
خشکی اُس دی دُور کرائیں

مالش اُس نوں روز کرائیں
گل روغن، گوکا گھیو ملائیں

دو تریے دفعہ دہاڑی وچ
مالش کریں نہ ہوویں نچ

جد خشکی ہو جاوے دُور
منضج اس نوں کریں ضرور

دو ہفتے منضج اوس کرا
جاوے چنگا پک سودا

جد ہو جاوے نرم مواد
مسہل دے کے کڈھ شتاب

دو ترئے چار جلاب کرا
پہلا منضج اوس دیوا

خرفہ، کاسنی، تخم خیار
گھوٹ شیرہ دے نت نہار

دھنیاں، مونڈھی، صندل بول
گاؤزبان وچ ڈال ضرور

رات پانی وچ تہ کر چار
پنج پنج ماشے دا مقدار

فجری نل، پُن صاف کرا
نت پلا مصری وچ پا

شامل نال جیکہ صفرا
ہووے سرد نقوع پلا

صفت منضج سوداوی

منضج کر سودا مزاج
حکماواں دا جیویں رواج

کاسنی پرسیاوشاں باد
بنفشہ، نیلوفر، گاؤزبان

پاپڑا، چھلی ہوئی ملٹھ
پنج پنج ماشے دارو اٹھ

ویہہ لسوڑیاں نے در ڑا
دارو سبھے رات پسا
چار تولے خالص گلقند
دے کے دو ترے چار اُبال
دو ہفتے مُنضج کر اس طور
شامل نال جے کر صفرا

دانے اٹھ عناباں پا
فجری چھوڑھے چاہڑ جوشا
نال جوشاندے کریں ہیونر
کر کے صاف کر استعمال
پچھوں مُسہل دیہہ فی الفور
مُنضج ہفتے تیک رہا

صفت مُسہل سودا

ہر خلط دا ساڑ سودا
جس خلط دا ساڑ شکایت
پنج تولے اصلی پھُل گلاب
بنفشہ کاسنی، سونف، ملٹھ
دو تولے زرد ہرڑ دی چھال
ترے ماشے چنگی نویں سنا
پاپڑا نو ماشے وچ پائیں
پنج تولے گودا انبلتاس
گھمنڈ سفید چھٹا کی تول
حصے اُس دے ترے کرا
فجری، پیشی، عصر ضرور
دو ترے دفعہ چار یا پنج
دفع کرادیں سارا کھوٹ

آکھن اُس نوں کلُ حکماء
وچ مُسہل دے کریں رعایت
ویہہ لسوڑیاں دہ عناب
ہک ہک تولہ کریں اکٹھ
آلو ویہہ دانے وچ ڈال
چھ ماشے تروی کٹ ملا
سبھے دارو رات پوسائیں
تازہ لے کے نال شناس
وچ جوشاندے دیویں گھول
ترے وار دن وچ پلاء
کرے موذی سب دُور
کریں جلاب نہ ہوویں رنج
مُڑ کے پھیر نہ مارے چوٹ

ہور بھی اوس دا کریں علاج — موافق جیہڑا طبع مزاج
حکمت ہے عقل دا کم — اُوپر علم نہ ماریں دم
جیہڑا آوے وچ شعور — دیویں موافق طبع ضرور
مرکب مسہل ایہہ جلاب — ترے خلطاں خارج کرے شتاب
ہک بلغم دُوجا صفرا — تریجا سڑیا ہویا سودا
مرکب خلط عفونت دار — کڈھے باہر بدن تھیں بار
بناؤندا ایویں دستور — رِنجھے ہویا جیویں مذکور

صفت جلّاب گھوٹہ

گھوٹے دا ہک عجیب جلّاب — سائیں بخش کرہ بیان شتاب
کرے شتابی قبض کشا — دفع کرے۔ مادہ سودا
سونف، بنفشہ، مغز بادام — کدّو مغز، سناء تمام
تخم کاسنی ئے وچ پا — ہک ہک تولہ سب دوا
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹنا — تھوڑا تھوڑا پانی پا
تولے پنج خالص گلقند — گھوٹے نال کرو پیوند
نگدہ کپڑے وچ پھنا — پانی ہتھاں نال ملا
شیرہ خوب صاف کروا — روگی تائیں ترت پلا
ایہہ گھوٹے دا خوب جلّاب — صاف شکم نوں کرے شتاب
سبب خشکی جیکر سر پیڑ — دیوے سر نوں دُکھ سریہ
ایہہ سر درد سودا دی سادہ — ہووے روز بروز زیادہ
خشخاش تے مغز بادام گھوٹنا — دیہہ شیرہ مصری وچ پا

مقوی مغز اس کر دوا — حریرہ دیہہ خشخاش پکا

صفت حریرہ مقوی دماغ

تریے تولے خشخاش سفید — چار تولہ مغز ہک دیہ
ہک تولہ گھت مغز بادام — گھوٹ پانی دے وچ مدام
شیرہ کڈھ کے صاف کرا — چار تولے گوکا گھیو پا
چار تولے مصری وچ گھت — پتلی خوب پکاویں پت
ایہہ حریرہ نت پلا — دیوے خشکی مغز گوا
روغن مغز کدو بادام — ناسیں اوس چڑھا مدام
مصری مکھن نجر چٹا — بکری دا دودھ شام پلا

نسخہ مرطب دماغ

شیرہ مغز کدو بادام — گاوہ شیر بلا وچ عام
مصری کجھ قدرے وچ ڈال — کرکے گرم کر استعمال

بیان دردسر ریاحی

سبب ریح جیکر سر پیڑ — ہووے رہے روگی دلگیر
سر وچ ریح گھتے سرلاٹ — وانگ سمندر مارے ٹھاٹھ
جاوے ہو پرانی پیڑ — کوئی نہ چل سکے تدبیر
روگی ڈھائیں مارے نت — رہے بیزارہ ہمیشہ چت
مجاب اک نسخہ نسوار — سائیں بخش توں کر اظہار

دیوے سر نوں جلد آرام — توڑے سر دی رنج تمام

نسخہ نسوار

سُنڈھ، مگھاں، مرچاں درڑا — گھت کُوزے وچ، اک چوا
اک دا دُودھ اتوں تروا — دُھپّے رکھ کے خشک کرا
کُوزے وچ گِل حکمت کر — وچ انگیٹھی اگ تے دھر
خوب طرح لے اس نوں ساڑ — پیہہ کے رکھ بل وچ نسوار
اینویں اس نوں دیہہ نسوار — رہے نہ سر وچ رنج آزار
مرگی رنج والی نسیان — جاوِن اُسنھوں چھوڑ مکان

نسخہ نسوار

جڑ اک دی چھل لہا — اَک دا دُودھ اس وچ پا
گِل حکمت کوزے وچ ساڑ — پیہہ کے خوب بنا نسوار
سبب سردی رنج بلغم باد — سر دا درد جے کرے فساد
دیہہ اُس نوں جلدی نسوار — ہووے رنج دا درد فرار
ہلیوں گھوٹ کے لیپ کر — ادرک دا پانی وچ پا
ایہہ بھی ٹوٹکا ہے آزمودہ — درد رنج تھیں کرے آسودہ
یا لسّن دا کرو طلا — دیوے رنج دا درد گوا
زفیون وچ رگڑ شراب — لاویں جاوے درد شتاب

نسخہ نسوار مجرّبہ

پنج لونگ، پنج مرچ سیاہ — تریاں پوست کر ہمراہ
کیسر خالص، اصل افیم — شامل کر اوس نال حکیم
کائپھل، کندش صندل بوٹہ — ہر اک تترے تترے ماشے پورا
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار — رہے نہ سر دا ذرا آزار

بیان درد شقیقہ

درد شقیقہ مندا روگ — ادھے سر نوں رہندا سوگ
پیڑاں نال ادھا سر رنج — ادھا رہے آسائش وچ
ٹوٹکہ یک عجب اقسام — دساں تینوں آوے کام
کیسر، کیکر گوند، افیم — یک یک ماشہ قدر حکیم
سونڈھ دی گنڈھی نال گھسا — پانی تھوڑا جیہا رلا
درد والی جگہ پچھوا — رون ادھ کر چمڑا
عصابہ، ہلاں درد تمام — دیوے اُسے وقت آرام
کچی کاغذی ایہہ مشہور — وقت حاجت دے کریں ضرور
کاہو، بذرالبنج، افیم — کیسر، مشک کافور حکیم
سر کے دے وچ خوب گھسا — درد اُتے جھب کرو طلا

نسخہ نسوار

سونڈھ، نشادر، مرچ سیاہ — تریاں پوست کر ہمراہ
وزن برابر دارو چار — پیہہ کے دیہہ ناسیں نسوار
بہت دفعہ اس نوں آزمایا — فائدہ بہت نہایت پایا

طلا مجرّبہ درد ہر قسم

اک دا دُودھ افیم گھسا   پنبہ رُوں دے نال لگا
درد والی جگہ تے رکھ   فوراً فائدہ لئیں پرکھ
ہلاں سر دا درد رہا جی   پا دیں اُستھوں جلد رہائی
نوشادر سِل تے رکھ گھسا   پنج بُوند پانی وچ پا
چا ہڑو ناسیں نال وقوف   ہووے فوراً درد موقوف
فرنی اُس نوں نِت کھوا   نال شیرہ خشخاش پکا

نسخہ فرنی مقوّی دماغ

ترے تولے خشخاش سفید   مغز بادام تولہ گھت وید
راتیں پانی وچ پوسا   فجری گھوٹ شیرہ کڈھوا
کپڑے دے وچ صاف کرا   اَدھ پاؤ مصری نال مِلا
نشاستہ لے چھٹاکی آن   اَدھ پاؤ گھیو وچ کر بریان
نشاستہ جد ہو جاوے لال   شیرہ جھب اس دے وچ ڈال
فرنی کر اس طرح تیار   کھاوے نِت نہ رہے آزار
جیکر کوئی ہووے سبب   موافق طبع دارو کر جھب
سبب صفرا شقیقہ درد   ہووے رنگ ہو جاوے سرد
موافق خلط جلاب کرا   کُل صفرا خارج کرا

پچھوں اُس نوں سرد نقوع
دو ترے ہفتے رکھ شروع

صفت نقوع سرد

اصلی سبھے پھُل گلاب   چھل زرد ہریڑاں میل شتاب
کاسنی، انبلی دارُو چار   ہر ہک تولے دا مقدار
بنفشہ چھ ماشے گھت   مبل سیاہ آلو وچ گھت
رات پانی وچ تر کردا   فجری مصری ڈال پلا
تڑکے ہفتے ایہو کار   دیوے سر دا درد اُتار

بیان درد عصابہ

درد عصابہ مرض خراب   دیوے سر نوں سخت عذاب
بھروٹے اُتے ہووے پیڑ   پہونچے تنگی بہت سریہ
شروع ہووے چڑھدے دینہہ نال   گھٹے سورج جد پھڑے زوال
رہے آرام ساری وچ رات   ہووے صبح شروع بد ذات
مشہور ہندی وچ دینہہ ابھارا   نام اس دا لیندا جگ سارا
سخت پیڑ ہوش برلا دے   ڈھائیں مار روگی کرلا دے
پیدا ہوندا بعد زکام   سڑ کے فضلہ فاسد خام
حرارت فضلہ وچ رل جاوے   فاسد ہو کے شور مچاوے
ریزش گرم بھروٹے وچ   داخل ہو کے کردی زچ
کردا درد نہایت تنگ   وانگ اُٹھوئیں مارے ڈنگ
دو ہفتے اس دی میعاد   وت ہو جاوے دفع فساد
وانگوں واری والے تاپ   چلا جاوے مہلت تے آپ

دھنیا، کاسنی ، نیلوفر
چھ چھ ماشے وزن تمام
بنفشہ شربت نیلوفر
کیسر، کیکر گوند، افیم
درد والی جگہ پچھوا
مُشک کافور افیم رلا
روگی دے وچ نک چڑھا
دھنیا، صندل، مشک کافور
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹا
متھے اوتے لیپ کرا
افیم بقدر مسور گھسا
کرے دفع جھب سر دی پیڑ
سر کہ مُشک کافور ملا
گرم پانی دی کرو نطول
بسبب لہو جے ہووے پیڑ
فاسد خون دی اے نشانی
ہر حیلے اُس کڈھو رَت
شربت دیہہ عناب پکا
گرم غذا نہ ہرگز کھاوے
جیکر ریح تھیں ہووے پیڑ
دساں اک میں عجب دوا

بنفشہ گُل نوں شامل کر
نقوع پلا صبح تے شام
فجرے شام پلایا کر
بہیہ کے پانی وچ حکیم
روں آلودہ کر چمڑا
گُل روغن دے وچ گھسا
دیوے جلدی نفع دکھا
تخم کاہو وچ میل ضرور
پوست دا پانی وچ پا
دیوے اُس نوں رب شفا
میل روغن گل کرو طلا
رکھے حکم وانگ اکسیر
شیشے دے وچ گھت سونگھا
فائدہ بخشے بہت رنجول
متھے وچوں چھڈیں سیر
سوزش، سُرخی وچ پیشانی
عصابہ درد نہ ہووے وَت
خون گندہ سب کرے صفا
گرم درد نوں ضرر پہونچاوے
بادی بلغم وچ سر یہ
دیوے ریح دا درد ونجا

اَک دا دُودھ افیم گھسا — آلُودہ رُوں دے نال کرا
درد والی جگہ تے رکھ — فوراً فائدہ لئیں پرکھ

صِفت گُل روغن

گُل روغن دا کراں بیان — بناون جس دا بہت آسان
ادھ پا سُچّے پھُل گلاب — رات پوسا وچ تر کر آب
فجرے دو ترے چار اُبال — دے کے ٹل اوس خوب سمہال
کپڑے وچ گھت صاف کرا — وچ کڑاہی پھیر جوشا
پا پک لے کے مٹھا تیل — دونویں وچ کڑاہی میل
نرم نرم ہیٹھ اگ جلا — جل جاوے پانی ترت لہا
کرکے صاف شیشے وچ ڈال — وقت حاجت کر استعمال
مالش کر ہر روز ضرور — خشکی کوے بدن دی دُور
آکھن ایس نوں روغن گُل — روغن نہیں کوئی اس دے تُل
تازہ سُچّے پھُل گلاب — تیل مِٹھے وچ ڈال شتاب
دُھپے چالی روز رکھا — آفتابی روغن کہن حکما

بیان سرسام دموی

سخت مندی زحمت سرسام — تاپاں اندر ہووے عام
علامت دموی لئیں پچھان — جیہڑے اس دے خاص نشان
اکھیں سُرخ نہایت لال — مطبقہ تاپ ہووے اس نال
تاپ نہایت ہووے زور — دیوے قوت بدن تروڑ

خون گندہ سر نوں چڑھیا جاوے　　پردہ مغز ورم کر جاوے
قائم رہن نہ ہوش حواس　　دور ہو جاوے فکر قیاس
بھارا سر ہاسا اس آوے　　وچ بے ہوشی تاپ بڑاوے
کرے بے ہودہ بات کلام　　دفع ہو جاوے عقل تمام
جب دے اس دا فصد کرا　　سرا روئوں نشتر لا
دو کناں، موراں پلیانوچ　　پچھاں والیاں سنگیاں کھچ
پچھوں اوس تلیین کرا　　دیوے دکھ سرسام ونجا
مادہ خارج کرے تمام　　رفو چکر ہووے سرسام
شربت رنت پلا عناب　　کرے صفا سب خون خراب

ترکیب شربت عناب

دس تولے آلو نویں سیاہ　　عناب برابر کر ہمراہ
بنفشہ، کاسنی، نیلوفر　　دو دو تولے شامل کر
دو سیر پکا پانی پا　　رات دوا سب رکھ پوسا
فجری چوہلے چاہڑ اُبال　　اُدھا رہے تاں لاہ سنبھال
مُل کے پُن کے صاف کرا　　مُڑ دیگچی وچ گھت جوشا
ترے پا مصری یا سفید　　داخل کر اس دے وچ وید
جد اوہ شربت چھڈے تار　　اگ تھیں جلدی نال اُتار
دو ترے تولے صبح پلا　　وقت شام پانی وچ پا
شربت چالی روز جے پیوے　　گندہ خون صاف سب تھیوے
صفراوی خالص یرقان　　مُطبقہ، محرقہ دُکھ خفقان

پھوڑے پھنسیاں گرم بخار
دفع کرے سب گرم آزار

پھیر بنا جے ہووے لوڑ
دیوے گرمی جگروں توڑ

در بیان سرسام صفراوی

صفرا تھیں جو ہووے سرسام
فرانیطس خالص اس نام

محرقہ تاپ چڑھے اس نال
حالوں بہت کرے بدحال

تاپ محرقہ والی زہر
جاوے وچ جسم دے ٹھہر

سڑکن زرد اکھیں دا رنگ
تلخی تریہہ کرے اس تنگ

صفرا بدن وچ پلٹے شور
چڑھیا سرنوں دے کے زور

جا ئیکے سر وچ کرے بگاڑ
دیوے سر دے پڑدے ساڑ

تیز بخار نہایت گرم
پیدا کرے مغز وچ ورم

جدوں خدا دا ہووے قہر
ایہہ صفرا بن جاوے زہر

پیدا ہوندا معدے وچ
کردا بہت طبیعت زچ

معدیوں سرنوں چڑھے بخار
پڑدے سردے لیندا مار

اچویں گھتن کرے خمار
بہت طبیعت ہوس بیزار

ہووے زردی رنگ زبان
خشک ہو جاوے حلق دہان

نیند نہ آوے دن تے رات
ہوش عقل دی کرے نہ بات

زور کرے موذی صفرا
دل نوں ہووے بہت گھبرا

عقل ہوش نپ لیندا مار
اُٹھ اُٹھ نسنے باہر وار

وچ بے ہوشی کرے براٹ
مُونہہ پکے جبھ جاوے پاٹ

اکھیاں دی جد لگے تاڑی
کیتی اُس نے موت تیاری

جو اس نوں آن مِلاوے ‏— بولیا اس توں مول نہ جاوے
دیہہ توں اس نوں کجھ دوا ‏— بہتا عقل قیاس دوڑا
تلئین ادس نقوع پلا ‏— خارج کر موذی صفرا

صفت ملیّن نقوع

چالی دانے آلو سیاہ ‏— ادھ انبلی کر ہمراہ
پانی وچ نقوع کرا ‏— ئل کے پانی صاف کرا
کاسنی دو تولے منگوا ‏— بنفشہ گُل تولہ ہک پا
مغز کدو تولہ ہک گھت ‏— گُلقند ڈال تولے وچ ست
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا ‏— نقوع والا پانی وچ پا
کرکے اس نوں خوب صفا ‏— چھٹاکی انبلتاس رلا
چھاننی وچ مُڑ کرکے صاف ‏— دیہہ تقصیر کرے رب معاف
وچ بے ہوشی سیپی نال ‏— تھوڑا تھوڑا مُنہ وچ ڈال
دن وچ دو ترے وار پلا ‏— فاصلہ ہک ہک پہر کرا
جد اسہال ہون اس جاری ‏— زائل ہووے کُل بیماری
رفع ہووے موذی سرسام ‏— جاوے سر دا چھوڑ مقام
بیدمشک تے عرق گلاب ‏— مصری ڈال پلا شتاب
کاسنی خرفہ گھوٹ پلا ‏— سکنجبین دے نال پلا
آلو ، انبلی رات پوسا ‏— فجری مصری ڈال پلا
بنفشہ ، شربت نیلوفر ‏— کیوڑہ رلا ، پلایا کر
ہش جواں دی دے ضرور ‏— کرے جیکر روگی منظور

مالش سر تے خوب کرا — گل روغن گو کا گھیؤ پا
مرکب خون نال صفرا — جے ہووے جھب فصد کرا
پچھاں والیاں سنگھیاں کھچ — کنّاں پچھے موراں وچ
جد اوہ خواہش کرے غذا — دیہہ چاول کھچڑی ترت پکا
پاشویہ نخلخہ کریں ضرور — جیویں طبیباں دا دستور
سر نوں کر ہر وقت طلا — گھوٹ ضماد کرا دیں وید

ترکیب شربت بنفشہ

بنفشہ شربت کریں تیار — صفرادی مرضاں دے دیکار
بنفشہ گل سے تولے اٹھ — مصری خالص نوے سٹھ
دو سیر پکّا پانی پا — رات بنفشہ رکھ پوسا
فجری اس نوں خوب جوشنا — ادھا رہے مل صاف کرا
مصری ڈال قوام پکا — میل اتوں شربت دے لاہ
پکے اس دا جدوں قوام — کر استعمال صبح تے شام
شربت دونویں وقت پلا — تریہہ موافق پانی پا

ایہہ شربت ہر دل منظور
وچ حکیماں دے دستور

صفت شربت نیلوفر

شربت نیلوفر پکا — جیویں حکیم گئے فرما
ترے چھٹانک نیلوفر گل — باہجھ ڈوڈیاں ہوون پھل

رات کرو پانی وچ تر — خوب جوشا اس وقت فجر
مل کے پُن کے صاف کرا — ترے پا پکا مصری پا
مُڑ دوبارہ چڑھے چاہڑ — نال نرم اگ دے کاہڑ
جدوں پکے قوام اس آ — اگ تھیں لاہ کے ہیٹھ دھرا
ٹھنڈا کر بوتل وچ ڈال — حاجت وقت پلا فی الحال
تولے ترے دو وقت پلا — ترہیہ موافق پانی پا
ایہہ شربت دونویں اکسیر — استعمال پیتاں وچ پیر
حکیم اونہاں نوں بہت کماون — تاپاں دے وچ نفع دکھاون

صفت لخلخہ

لخلخہ فائدہ مند سرسام — ورتن جیویں طبیب تمام
عرق گلاب تولے دس بھال — مونہہ چوڑی شیشی وچ ڈال
ہک چھٹانک سرکہ تیز — وچ عرق دے کریں آمیز
دھنیا چٹا، صندل بُورہ — ہک ہک تولہ میل ضرور
چھ ماشے مشک کافور ملا — مونہہ شیشی سے ڈاٹ چڑھا
شیشی دو ترے وار ہلا — روگی نوں ہر وقت سونگھا

بیان سرسام بلغمی

بلغمی جے ہووے سرسام — بیشتر غش آکھن اس نام
لازم تپ اُس رہے مدام — اِکو جیہا صبح تے شام
سر بھارا اس عقل زوال — رہے نہ ذرا سُرت سمہال

گھُوکی، سُستی بہت بیہوشی
نبض، قارورہ کریں شناس
بلغم والے سب نشان!
قارورہ ہووس رنگ سفید
مُنضج پنج ست روز پلا
پچھوں دے مسہل دا زور
مرکب نال جے کرے صفرا
سر تے روغن گرم ملا
ہک پاسے روٹی خوب پکا
گرم جگہ وچ اوس رکھا
چوزہ مرغ پکاگے خوب
زیرہ، دارچینی وچ ڈال
معجون فلاسفہ ہنت کھوا

رہے حیران زبان خموشی
بہت دوڑاویں عقل قیاس
نال علامت کریں پچھان
جے خالص بلغم ہووے وید
کچی بلغم خوب پکا
مادہ بلغم کڈھ نچوڑ
مرکب مسہل اوس کرا
دیوے سر دا سرسام ونجا
تیل مٹھا گھت تُرت بنھا
جتھے سرد نہ لگے وا
دیہہ جے کرے غذا مطلوب
کھاوے شوربہ روٹی نال
ہفتے تک رب کرے شفا

بیان سرسام سوداوی

سرسام سودا تھیں کرے ظہور
ہوش عقل نہ رہے آسودہ
روّوے بہت ڈرے وچ خواب
صفرا جے نال ہووے ہمراہ
صفرا تھیں جو خلط سڑ جاوے
بدنوں سرنوں چڑھ کے ساڑ

اُڈ جاوے چہرے دا نور
سخن کلاماں کرے بے ہودہ
وچ بے ہوشی کرے پیشاب
کرے طبیعت بہت تباہ
غیر طبعی سودا بن جاوے
دیوے سر دی طبع بگاڑ

خشکی بہت کرے اُس زور
مُونھ تک تالُو خشک ہو جاوے
نبض سخت کرڑی باریک
ایہہ سودا بڑا کم بخت!
مرکب خون جے نال سودا
شربت خالص گاؤ زبان
شربت نوں کر خوشبودار
بید مشک دا عرق پلا
جے اُسس تلخی بہت تریہہ
جیکر ذرا نہ آوے کھنگ
آلُو، انبلی، تُرش انار
مالش کر روغن بادام
گاؤ زبان دا اصلی عرق
مرکب مُسہل دیہہ تلیئین
جد دفع ہووے تپ تے سرسام
روغن دار کھوا غذا
سبب جیکر سڑیا سودا
کشمش سبز نارنج انگور
کھاوے ٹھنڈے تُرش اچار
جوشے پیدا کرے سودا
ہور گرم خشک جو ہووے تیز

وانگ سودائیاں پاوے زور
رنگ سیاہ چہرے بدلاوے
سبز سیاہ قارورہ ٹھیک
دیوے دُکھ بدن نوں سخت
سرا رو دا فصد چھوڑا
نت پلا روگی نوں آن
رُوح کیوڑے نال سنوار
عرق گلاب خالص وچ پا
سکنجبین سادہ اُس دیہہ
تُرش نقوع پلا نسنگ
نقوُع کرکے دیہہ نت نہار
گوکا گھیو ملا کے عام
کڈھ پلا جب ہووے فرق
دو ترے واری نال یقین
مکھن دے صبح تے شام
فالودہ، سیویاں چرب پلا
انار، نمبو، سنگترے کھوا
دیہہ ہو جاوے سودا دُور
کڈھن باہر سودا نوں مار
نیڑے اُس دے مُول نہ جا
بالکل کر استھیں پرہیز

جیوں کہ باجرہ مٹر چرال
جوار مکی ، جیوں مس اناج
نیڑے اُس دے مول نہ جاوے
سکنجبیں بزوری نت پلا
ہتھیں آپ بنا ضرُور

مسُور وینگن جیوں مرچاں لال
ہووے جس دا خشک مزاج
مکھن ، گھیؤ گوکا نت کھاوے
دیوے ساڑ سودا دنجا
ہٹی والے نہیں منظور

صفت سکنجبین بزوری سرد

بنا سکنجبیں بزوری سرد
تخم خیرہ خربوزہ بیا
تخم ککھڑی نال رلا
حمام دستے وچ خوب کُٹا
صبح اگ تے خوب جوشا
نرے پا پکی مصری ڈال
سرکہ پا پکا وچ پا
پک قوام ہووے جد تیار
خوب طرح اس سرد کرا
نت پلا پانی وچ گھول
مادہ جگر کرے ادرار
ضعف جگر ، پیلا یرقان

ساڑ سودا دنجاوے جلد
کاسنی ، جرڑھ کاسنی کُٹ پا
پنج پنج تولے کُل دوا
رات پانی وچ تر کردا
مَل کے ، پُن کے صاف کرا
مُڑ کے دو ترے دے اُبال
چنگی طرح قوام پکا
اگ تھیں جلدی نال اُتار
صاف بوتل وچ رکھ ٹکا
دیوے سُدّہ جگروں کھول
راہ بول دے کڈھ باہر
نسّن استھوں چھوڑ مکان

مرضاں واسطے جگری گل
شربت نہیں کوئی اس دے تل

بیان مرض ماشرا

ماشرا مرض بڑی ہک سخت
خون گندہ وچ آوے جوش
رنگ سُرخ لال ہو جاوے
بعضیاں نوں ہووے تپ نال
اصلی شکل چہرہ بدلاوے
تلخی ہوس دل گھبراوے
سڑکن بہت بدن وچ سارے
پہلاں جھبدے کر توں فصد
چھڈیں اس دی رگ قیفال
پھر جے حاجت آوے آ
خارج کرکے گندہ خُون
پھر توں اس نوں کر تبرید
بنفشہ ، کاسنی ، نیلوفر
نو دانے آلوُ ، آٹھ عناب
رات نیں پانی وچ پوا
مصری اس دے وچ رلا
جے قبض شکم دی کرے خراب
پلا اس نوں شربت عناب
گھیو گوکا اس بہت کھوا

مُونہہ سر سوج کرے یکلخت
سر وچ جا ئیکے کرے تخردش
گردن چہرہ پھُل جاوے
حالت بہت کرے بدحال
صُورت نقش وضع بگڑاوے
بھڑکے ترہبہ آتش لگ جاوے
ضرباں چِبکاں لین اُچھالے
پھر توں کریں دوا دا قصد
ہک دو واریں خون نکال
جوکاں ہک دو وار لگا
جیہڑا جُھتے وچ زبُون
سرد دوائیں نال تاکید
چھ چھ ماشے وزن قدر
سب دارو کر جمع شتاب
فجرے مَل کے صاف کرا
شام صبح دو وقت پلا
دیہہ اُس نوں تلیین شتاب
کرے صاف سہ خمان غراب
مت اُس خشکی جاوے دھا

بیان مرض گنج سر

مشکل سخت بیماری گنج   کئی سالاں تک دیوے رنج
اکثر لڑکے چھوٹے بال   اُس دُکھ نال ہوون بدحال
لگے چھوٹی عُمر آزار   بہت مُدّت تک کرے خوار
مواد گندہ سِر وچ جو لاوے   خارش نال روگی کرلاوے
پاک وگے آوے بدبُو   نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
خارش بہت پاوے برلاٹ   سڑگن درد گھتے کھڑلاٹ
پھنسیاں سر وچ کھکھڑ رنگ   ضرباں چیکاں مارن ڈنگ
گل گل جھڑ دا سِر دا ماس   سر سارے دا ہووے ناس
دساں میں ہک عجب دوا   دیوے سِر دا گنج ونجا
مہندی، گندر، پھل انار   ہک ہک تولے دا مقدار
مُردا سنگ، بھس کتھ نیپال   چھ چھ ماشے لے وچ ڈال
ماجو نیلا تھوتھا آن   ترے ترے ماشے کر بریان
وکھو وکھی کھرل کرا   سب دوائیں جمع کرا
کرکے سب دوا باریک   مثل غبار ہو جاون ٹھیک
میل دوا کر کپڑ چھان   خوب طرح کرکے ہک جان
لے کے تھوڑا جیہا دوا   گل روغنی سر کے وچ پا
گنج اُتے نت کرد طلا   دیوے اُس نوں رب شفا
جیکر دموی ہووے گنج   گندہ خون پہنچاوے رنج
جوکاں لا سِر تے بھرپور   دو تن دفعہ نہ رہے قصور

چھل ہریڑاں زرد سیاہ
چراٹتہ مونڈی انبرول
وزن برابر سب دوا
چھ ماشے نِت پوسا نقوُع
ترے ماہ تک کر استعمال
جے بلغم دا ہووے زور
موذی بلغم شورہ مواد
بلغم شور پھرے سر وچ
مرکب مُسہل کرکے تیار
مادہ فاسد دُور کرا
نپال، مسرُ، آملہ آن
سبز توتیا کرہ برہیان
کمیلہ تولہ نال رِلا
تھوڑا تیل کوڑا وچ ڈال
مواد سوداوی جیکر آن
مادہ گنج دا ہووے خشک
اَدھ پا گھیو اُس نت پلا
جست ساڑیا تولے چار
نیلہ تھوتھا کر بریان
ترے چھٹانک گری دا تیل
مراہم گھوٹہ مار بنا

پاپڑہ تم کریں ہمراہ
صندل بور عناب اصل
ورڑ کرکے رکھ ہک جا
مصری گھت کرائیں شروع
دیوے اُس نوں فیض کمال
صفرا نال رَل ہووے شور
جا ٹیکے رسر وچ کرے فساد
خارش کرے نہایت رِنج
کرہ تنقیۓ دو ترے چار
کرکے چنگی طرح صفا
ہک ہک تولہ کر بریان
ماشے چار ملاؤ آن
کھرے وٹے وِچ خوب پسا
کرو گنج تے استعمال
سر دے وچ کرے نقصان
چھلکے وچوں آوے مُشک
خشکی اُس دی دُور کرا
دو تولے گھت آملہ سار
ماشے ترے ملاؤ آن
پیس دوا سب اس وچ میل
دو ترے ہفتے نِت لگا

بہت گنج نوں دیوے سُود	چنبل دھدّر کرے نابُود

نسخہ مجرّبہ گنج کہنہ

رلیا بلیا عجب دوا	دساں دیوے رب شفا
سفید سہاگہ پُھل کرا	ساڑ پُرانا چم ملا
ناخن گھوڑے دے منگوا	گِل حکمت دے نال سڑا
لے کے وال بکری دے ساڑ	وزن برابر دارُو چار
پیہہ کے چارے جمع کرا	تیل یا سرکے نال لگا
سُم گھوڑے دا تولے چار	گِل حکمت کر اُسنوں ساڑ
پہلاں تیل السی والا	اتوں اُس نوں پیس لگا

دربیان مالیخولیا

مالیخولیا مرض سودا	عقل، فکر، بُدھ رہے نہ کا
مادہ سڑیا ہو یا سودا	داخل ہوندا سر وچ آ
سر وچ جا ٹیکے کرے فساد	خانہ ہوش ہووے برباد
ساڑ سودا کرے جد زور	جاوے عقل ٹھکانہ چھوڑ
ریح دا رنگ پھردا سر وچ	کرے مغز نوں ڈاڈھا زچ
خشکی سر وچ کرے فتور	کرے دماغوں دانش دُور
اُلفت پیار، محبت بدھ	ذرا نہ رہندی اُسنوں سُدھ
نیکی بدی نفع، نقصان	ہرگز ذرہ نہ کرے پچھان
پاک پلید، حرام حلال	آوے نہ اس وچ خیال

بعضے جوش غصے وچ آون
سخن کلام بے ہودہ کردے
نال غضب دے کڈھن گالیں
رودن پٹن تے کرلاون
اپنے آپ کرن بکواد
بعضے مارن ڈرن ڈراون
بھوندے پھردے دینہہ تے راتاں
علامت ہے صفرا دا ساڑ
جے دموی ہووے سودا
بعضے باتاں کر کر ہسن
بھڑکن کُدن، نچن گاون
حالوں بہت ہوون بدحال
بعضے رہندے وچ خموشی
بولن آپ نہ کسے بولاون
بہت کلام نہ ہرگز کردے
جتھے رات پوے ڈگ رہندے
مُتے گھوک رہن دن رات
بلغمی ایہہ سودا ہے وید
مزاج طبع دی کریں شناس
چار علاج سوداوی کل
جے دموی ہووے سودا

مندا بولن چوٹ چلاون
مارن مرن توں مول نہ ڈردے
اُٹھ اُٹھ نسن مارن چھالیں
کپڑے پاڑ جنگل نوں دھاون
کردے ہر اک نال فساد
نال دلیلاں جنگ مچاون
اپنے آپ کریندے باتاں
جا سر دے وچ کرے بگاڑ
رنگ چہرے دا سُرخ سیاہ
چلن چال اوتے نسن
موراں وانگوں پیلاں پاون
بہت طرح دے کرن پلال
کدی ہوش تے کدی بے ہوشی
ہر یک پاسوں ڈر غم کھاون
کُل تکلیفاں سر تے جردے
دُھپاں، پالے سر تے سہندے
نال کسے دے کرن نہ بات
رنگ چہرے دا ہوس سفید
کرکے چنگی طرح قیاس
فصد، جلاب، تراوت گل
بہت دفعہ اس فصد کرا

جے صفراوی ہووے مادہ
جے بلغم دا ہے سبب
جیکر ہووے خشک سودا
طبع موافق کریں علاج
چونہہ خلطاں دے خوب نشان
دموی مادہ نظر جے آ
سرارو والے رگ چھڈ
مڑ پیشی دے وقت کھلائیں
فاصلہ دے کے دو ترے وار
پچھوں اُس نوں کر تبرید
عناب ولایتی آلو سیاہ
بنفشہ ، صندل ، نیلوفر
میلو ایہہ دوائیں چار
کرکے پانی وِچ نقوع
شربت صندل، گاؤ زبان
شربت نت پلا عناب
جے صفراوی ہووے مادہ
بنفشہ شربت نیلوفر
خوب کلاں نے تخم بارنگ
شربت نت انار پلا
بید مشک تے عرق گلاب

اُس نوں کر تبرید زیادہ
کر تنقیہ اس نوں جھب
تراوت اس نوں بہت پہنچا
خوب کیفیت سمجھ مزاج
نال علامت لئیں پچھان
اول اُس دا فصد کرا
ترے پا قدر لہو دا کڈھ
اوسے رگ نوں چا ہلائیں
موافق طاقت چھڈو ناڑ
شربت سرد نقوع سفید
پنج پنج دلھنے کر ہمراہ
گاؤ زبان وچ شامل کر
ترے ترے ماشے دا مقدار
مصری ڈال کراؤ خردع
نت پلا روگی نوں آن
کرے مصفا خون خراب
کرے بیہودہ گوئی زیادہ
نت اُٹھ صبح پلایا کر
شربت نال پھکا نسگ
گاؤ زبان دا عرق رلا
نت اُٹھ فجر پلا شتاب

عرق کیوڑہ شامل کر
سودا جیکر صفراوی ساڑ
ہر ہفتہ دیویں تلئین
چالی روز کر استعمال
تراوت اُس نوں بہت پہنچا
بنفشہ روغن مالش کر
بنفشہ نیلوفر جوشا
بکری دا دُودھ نت پلا
تخم بلنگو، ایسبغول
شربت گُل ہلہل جے پیوے
مربہ آملہ ہرڑاں سیب
جیکو کھنگ نہ ہووے نال
آلو، انبلی، تخم انار
مصری تھوڑی جیہی رلا
گلقند جے گُل ہلہل دی کھاوے
گُل ہلہل دا پیوے عرق
ہیجے ہیجے کریں دوائیں
پنج چھ ماہ تک کریں علاج
بلغمی جے ہووے سودا
رہے مریض مدام خموش
صفرا نال بلغم سڑ جاوے

مصری ڈال پلایا کر
کرے نہایت بہت بگاڑ
ماء الجبن کر نال یقین
دیوے مرض سودا نکال
مصری مکھن میل چٹا
دن وچ دو ترے دفعہ مقرر
سرتے نت نطول کرا
مصری تھوڑی جیہی رلا
دونویں اس وچ گھول
بہت شتابی چنگا تھیوے
کھاوے ورق چاندی کر زیب
ترش چیزاں کر استعمال
آملہ دیہہ نقوع کر تیار
ایہہ نقوع اُس نت پلا
مرض سودا نوں نفع پہنچاوے
بہت شتاب ہووے اُس فرق
نال شتابی ناہ گھبرائیں
تاں ہووے تندرست مزاج
دیوے عقل قیاس ونجا
کدے ہونی نے کدے بیہوش
بلغمی اوہ سودا سدا وے

ڑ بلغم ہو جاوے شور
سودا سر وچ جد کرے ظہور
دیوے جدوں سودا اُس زور
ہوش بُدھ سب جاوے ماری
گل سر اس دے وچ لگا
جلاب موافق طبع مزاج
ہفتے بعد ملین کر
گرم نہ اس نوں کریں جلاب
رطوبت دار کھوا غذا
لسی مرچاں مس اناج
خشک چیز تھیں کر پرہیز
سر تے پت مالش کروا
سر تے ملیں باداماں تیل
بنفشہ شربت پت پلا

جا سر دے وچ ہووے زور
اُڈ جاوے چہرے دا نور
جاوے عقل ٹھکانہ چھوڑ
کر دشتابی اُسدی کاری
جبتو لوٹا پچھ لوا!
دے کے کر سودا اخراج
اندر اُس دا کر کے تر
مت ہو جاوے طبع خراب
مکھن دُودھ مصری وچ پا
دیون بہت بگاڑ مزاج
بہت مُدت تک رہے گریز
گل روغن، گوکا گھیو رلا
بنفشہ روغن لے وچ میل
نیلوفر دا نال رلا

صفت شربت صندل

شربت صندل دی ترکیب
پندراں تولے صندل بُور
خالص سیر گلاب دا عرق
فجرے ئل کے صاف کرا
دے کے پنج چھ ست اُبال

سمجھ عقل دے نال طبیب
چنگا اصلی لئیں ضرور
بات بُورہ کر اُس وچ عرق
مڑ پانی وچ گھت جوشا
اگ تھیں اُس نوں لاہ فی الحال

ئل کے کپڑے وچ چھنا — دونویں پانی دیہہ ہلا
ترے پا پکا مصری گھت — تار والی پکوا دیں پت
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا — وقت ضرورت کڈھ پلا
مالیخولیا ، دُکھ خفقان — پیوے جاون چھوڑ مکان

صفت شربت گاؤ زبان

ئے دس تولے گاؤ زبان — سُتھری کرکے نال دھیان
راتیں دو سیر پانی ڈال — فجری اُٹھ کے خوب اُبال
اَدھا رہے ئل صاف کرا — سَٹھ تولے مصری وچ پا
چنگا خوب پکا قوام — پیوے رَت صبح تے شام
خفقان ، غشی سودا مراقی — جاون ہو علاجوں ساقی
شربت دونویں رَت پلا — بخشے اُنہاں رب شفا

صفت ماءالجبن

بکری لوہی جوان منگا — چارہ ٹھنڈا سرد کھوا
سیر پکا ہک دُودھ چوا — دیگچی دے وچ گھت جوشا
دیویں اَدھا دُودھ کھپا — لکڑی نال انجیر ہلا
دو تولے وچ سرکہ ڈال — دیویں دو ترے ہور اُبال
جد پُھٹیاں بن جاوے دُودھ — کپڑے وچ صفا کر سُدھ
پُھٹیاں یدن اُتے ملوا — گھیو تھوڑا جیہا وچ ہلا
دُودھ والا پانی سرد کرا — مصری اس وچ ڈال پلا

چالی روز کرہ ایہو کار — بلبتیں دیہہ ہر ہفتہ وار

صفت شربت گُل ہلہل

مجرب شربت گُل ہلہل — نہیں دوا کوئی ایسدے تُل
نسخہ یاد مجرّب آیا — تجربہ کاراں دا فرمایا
عرق کیوڑہ، عرق گلاب — بیدمُشک وچ ڈال شتاب
رس بنوا ایہہ دارو چار — ہک ہک سیر پکا مقدار
دو سو پھُل ہلہل منگوا — عرقاں وچ شربت پکوا
سیر پکّا وچ مصری گھت — شربت وانگ پکادے پت
شربت دونویں وقت پلاوے — مالیخولیا مرض دنجاوے
جیکر باقی رہے آزار — دوجی واری کرو تیار

صفت گلقند گُل ہلہل

بنا گُل ہلہل دی گلقند — بہت نہایت فائدہ مند
وزن چھٹانک دو وقتی کھاوے — مالیخولیا مرض دنجاوے
پنج سو پھُل ہلہل منگوا — دو سیر مصری کُٹ رلا
مل کے خوب ہتھاں دے نال — ڈُھچے ہفتہ رکھ سمبھال
گُل ہلہل دا پتہ نشان — دسّاں پورے جے حاجت آن
امرت سرے باغاں وچ — کریں تلاش نہ ہودیں زچ
ایہہ درخت وچ ہندوستان — بہت ہووے وچ یاغستان

صِفت گل دوا

گل لگاون دی تجویز — سائیں بخش ہُن دس تمیز
جمال گوٹہ دانے ترڑے چار — بسل نے گھس گوترہ وچ ڈار
تالو اُتے پچھ لگا — رُوں آلُودہ کر چمڑا
ئے کے پھیر وچھے دا بول — رکھ ٹکا ٹیکے اندر کول
تیلی اُتے رُوں پلیٹ — وچ بول دے دیویں سیٹ
جدوں گل خشک ہو جا — نال تیلی دے تر کروا
سَت اَٹھ دینہہ تک تر کروا — خوب طرح اُس لے گڑا
جیکر گل گڑے اوہ ناہیں — دوجی واری پھیر لگائیں
اٹھویں ناویں لئیں اُتار — پھیر لگاؤ گھیو گوکا ساڑ
دو ترے پھاہ دن وچ لا — دیوے جھبدے زخم چھوڑا

بیان مالیخولیا مراقی

یک مالیخولیا قسم مراقی — پردے رہے شکم وچ عاقی
پردہ شکم تھیں اُٹھ بخار — چاول نوں دیوے پھڑکار
اوتھوں جاوے سر دے وِچ — کرے حواس دماغی زچ
یا کوئی کرے نہایت غم — یا پہنچے صدمہ سخت الم
ایس سببوں اُٹھے ساڑ — کرن حواس دماغ بگاڑ
سُست طبیعت ہُو جھان — چپ چپاتا رہے حیران
اختلاف اُس ہووے نبض — کرے ہمیش شکایتِ قبض

خوشی نہ اُس نوں آوے مول
گھاٹا دل نوں پوے مدام
کردا رہے اندیشہ غم
اُڈے دل ہووے بدخو
ڈُبّا رہے غم وچ دن رات
علامت نال پچھان مزاج
قوّت دل، دماغ پہنچا
گرم پانی دی کرو نطول
بابونہ روغن نت ملا
مرض جیکر صفرا سبب
ملیّن دو تریے کرو ضرور
دُودھ بکری دا مصری پا
مکھّن گوکا جے نت کھاوے
بہیدانے دا کڈھ لعاب
مالش کر روغن بادام
جو بھجے، پچھے ہوئے مذکور
شربت نت پلا انار
جے معدے وچ ہووے ریح
جیکر گرم طبیعت ہو
جیکر ہووے سرد مزاج
انوش دارو جیکر نت کھلاوے

رہے غمناک ہمیش رنجول
آوے نہ کسے وقت آرام
کوئی نہ اُس نوں سُوجھے کم
بھلا نہ اُس نوں لگے کو
عقل ہوش ہو جاوے مات
طبع موافق کریں علاج
انوش دارو اس نت کھوا
معدے اُتے نت رنجول
بنفشہ روغن لے وچ پا
ہووے سرد دارو کر جھب
معدیوں سب صفرا کر دُور
تازہ چوئیکے نت پلا
مالیخولیا خشک ونجاوے
پیوے نت گھت عرق گلاب
گل روغن مل گھیو گھت عام
اوہ بھی کرو علاج ضرور
معدیوں دفع کرے سب ساڑ
کر توں چنگی طرح صحیح
دارو گرم نہ نیڑے ڈھو
کر توں اس دا گرم علاج
بہت نہایت فیض پہنچاوے

ہور جو ریح نوں دیوے توڑ   کر توں بہتی اس دی لوڑ
جوارش کمونی روزہ کھوا   پچھوں تدے اُس عرق پلا
جوین - پودنہ - سونف دا عرق   میل پلاء ہووے جھب فرق
سکنجبیں سادہ نال ملا   بعد معجونوں نت پلا!
انوش دارو اس نت کھوا   دیوے معدیوں ریح اڑا
ایس علاج جیہا نہیں ہور   دیوے ریح معدے دی توڑ
خفقان، سودا توں نفع پہنچاوے   دل نوں قوت خوشی دکھاوے
قوت دیوے، دل دماغ   کرے روشن رنگ مثل چراغ

صفت انوشدارو گرم

انوشدارو نسخہ لاثانی   قوت بخشے وانگ جوانی
نسخہ ایہہ بنا ضرور   کرے سودا ریح والا دُور
الاچی دانہ، تُکھماں کچور   کیسر، جائفل، لونگ کافور
مصطگی موتھا، پھُل گلاب   دارچینی وچ میل شتاب
تگر، جوتری کالی چھڈ   چھ چھ ماشے وزن قدر
کٹ، چھان کے سب دوا   رکھ حفاظت نال ٹکا
آملہ ادھک سیر منگا   ترے سیر پانی گھت پوسا
فجری دیگچی وچ جوشا   اَدھا رہے تاں سرد کرا
زور لگا مل ہتھاں نال   گودا چھاننی وِچ نکال
سیر یک لے کے چٹی کھنڈ   کر توں گودے نال پیوند
مُڑ کے دیگچی وچ جوشا   خوب طرح اس لئیں پکا

جد اوہ ہووے گاڑھا آ
اِک ویہہ روزہ خمیر اُٹھا
وزن اُس دا دو ترے مثقال
ماکھیوں وچ جے کرے قوام
گرم انوس دارو اس نام
دیوے معدیوں ضعف نکال
زائل خوف کرے وسواس
کرے نہایت قوت باہ
قوت بخشے دل ، رُوح جان

لاہ دارو سب وچ ملا
بعد اکیسویں روز کھوا
بہت کھاوے گھیو روٹی نال
نسن سرد آزار تمام
فرحت بخشے بدن تمام
ہضم طعام کرے فی الحال
غم اندوہ کرے سب ناس
دیوے دل دا ضعف وجا
دفع کرے غش دل خفقان

صفت شربت انار

شربت کرو تیار انار
زائل کرے معدے دا ساڑ
سیر پکّا منگوا انار
ٹل کے پُن کے صاف کرا
خوب طرح جد پکے تار
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا

دفع کرے سب گرم آزار
ہور جو مرضاں جگر بگاڑ
بانی گھٹ ٹل خوب سنوار
ترے پا مصری ڈال پکا
اگ تھیں جلدی نال اُتار
وقت ضرورت کڈھ پلا

صفت جوارش کمونی

جوارش کمونی کرو تیار
دیوے ریح شکم دی توڑ

دفع کرے جھب بھس ڈکار
دا دو اسدے جیہا نہ ہور

نسخہ ایہہ آزمودہ کار
دار چینی، لنگ، مرچ سیاہ
رچھل زرد ہرڑ، اجوین سداب
ترے ترے تولے وزن دوا
بورہ ارمنی تولہ گھت
تگنا خالص ماکھیوں ڈال
دارو اس دے درڑھ کر
جوارش کمونی اُس دا نام

سائیں بخش کیتا کئی بار
پودنہ سنڈھ کرو ہمراہ
ڈالو اصلی پھُل گلاب
پنج تولے گلقند رلا
مدبّرہ زیرہ تولے ست
کٹ، دوا ملا وچ تھال
بہت باریک نہ ہرگز کر
رنج معدے دے آوے کام

صفت زیرہ مدبّر

لے کے زیرہ خالص سیاہ
راتیں سرکے وچ پوسا
راتیں مڑ سرکے وچ گھت
ایہو طریقہ کر ترے وار
توے اُتے مڑ کر بریان

چھفنڈ پھوک کے صاف کر
فجرے دُھپے رکھ سُکھا
فجرے پھیر سُکادیں وت
چنگی طرح سوکھا ہر بار
زیرہ ایہہ مُدبّر جان

بیان دیوانہ عشق

ہک قسم مالیخولیا عشق فراق
اوہ صورت ہووے ناہ حصول
کیتا اُس نوں عشق دیوانہ
وہم دلیلاں فکر اندیشہ

کوئی صورت ویکھے ہووے مشتاق
دل وچ مارے شوق ڈنڈول
گئی دانائی چھوڑ ٹکانہ!
مارے آہیں سرد ہمیشہ

دل وچ اگ عشق دی لاٹ
کرے دلیلاں تے غم کھاوے
عشق دے وچ مارے جوش
دل بھوں سرنوں چڑھے بخار
عقل ہوش جاوے اُس ماری
جدنال معشوق ہووے ملاقات

وانگ سمندر مارے ٹھاٹ
مقصد اوسنوں ہتھ نہ آوے
جاوے چھوڑ ٹھکانہ ہوش
رطوبت دیوے ہمر دی ساڑ
باہجھ معشوق نہیں اس دی کاری
دفع ہو جاوے مرض آفات

مالیخولیا غمیہ

جے غم دا ہووے اسباب
غم والے نوں خوشی ویکھا
چنگے نویں لباس پہنائیں
کسے شہر دے وچ لے جا
وچ عجائب ، چڑیا گھر
عطر گلاب رویلی باس
سوہنے خوب عجیب مقام
جنگل وچ لے جا کئی بار
شادی اُس دی جا کروا!
سیر کرادیں باغ بہار
پھل چنبا تے گل عباس
مکھن تازہ فجر چٹا
مقوی اوس کھوا غذا

مالیخولیا کرے خراب
کرے خدا اُس جھب شفا
رنگ برنگ اس راگ سُنائیں
تماشے ناٹک دے دکھا
چیزاں عجب دکھایا کر
پھڑکیں اُس دے وچ لباس
شہراں وچ دکھا تمام
کئی قسم دے کرے شکار
باجے رنگ برنگ بجا
جتھے پھل پھڑے گلزار
رکھ ہمیشہ اُس دے پاس
وقت شام دودھ پلا
گوشت چانول چرب پلا

شربت صندل عرق گلاب — کیوڑہ میل پلا شتاب
مربہ آملا سیب کھوا — ورق چاندی دے نال لگا

بیان مرض نسیان

نام اک مرض دا ہے نسیان — چیتا بھل جاوے انسان
سُنیا، بولیا سخن مقال — یاد نہ آوے وِچ خیال
مغزوں قوت ہووے مات — وچ قیاس نہ آوے بات
ہر مطلب دا سوال جواب — جاوے اُس نوں بھل شتاب
بات کلام جد جاوے بھُل — نسیان حکیم آکھن اس کُل
پوے ذہن دے وچ نقصان — وانگ سودائیاں پھرے حیران
اکثر بلغم تھیں بیماری — پاوے سر دے وِچ خواری
بلغم بادی پاوے زور — دیوے سَر دی توڑ
جے بلغم دی خاص قصور — آوے تیرے وچ شعور
عقر قرحا دارچینی لے — سورنج برابر دارو ترے
ماکھیوں وچ معجون بنا — چھ ست ماشے نت کھوا
وچ مہینے دو ترے وار — کر تنقیہ خوب سنوار
پہلاں کر سر دی اصلاح — دے کے اوس معجون نجاح
کرکے معدہ خوب صفا — معجون فلاسفہ نت کھوا
جیکر گرمی کرے زیان — اوتھوں ہو جلدے نسیان
بنفشہ خطمی، گاؤ زبان — نیلوفر بہیدانہ آن
ترے ترے ماشے رات پوسا — فجرے مصری ڈال پلا!

سبب جے ہووے خشک مواد
جا بہر دے وِچ کرے فساد

ظاہر باطن ترے پہنچا
مدد نال دوا غذا

دماغ بدن اُس دا کر تر
کھاوے مکھن وقت فجر

بنفشہ روغن مغز بادام
سر تے مالش کرو مدام

دو ترے دفعہ کرو تلیئین
مادہ خارج کرو تعین

خشک چیزاں تھیں کرے کنارہ
نہیں باطل عمل ہو جاوے سارا

لسی مرچ نہ ہرگز کھاوے
مرض نسیاں اس توں وَدھ جاوے

صِفت معجُون نجاح

کرو تیار معجون نجاح
کرے مغز دی جھب اصلاح

کابلی ہرڑاں دی چھل لاہ
چھل ہریڑاں زرد رلا

چھل بہیڑہ ہرڑاں سیاہ
آملہ نال کرو ہمراہ

اسطوخودوس بسفائج ہو
ہر یک دارو تولے دو

سقمونیا ، غاریقون سفید
ریوند مصطگی ڈالو ڈیڈ

تر دی رب السوس رلا
ہر یک تولہ وزن دوا

تگناں اس وچہ ماکھیوں ڈال
ہر ہفتہ کرو استعمال

دو تولہ نت وزن دوا
ہفتے بعد ہک وار کھلا

بلغم مرضاں ہوون دور
رہے نہ سر دے وچ قصور

سر دا درد نسیان سبات
مُڑکے پھیر نہ پاون جھات

صِفت معجُون فلاسفہ

معجون خلاسفہ عجب دوا
نسیان دوّار لقوہ ادھرنگ
دفع کرے تقطیر ابول
کر تنقیہ ، ہفتہ وار
دارچینی ، مگ مرچ لے آ
دراوند، مدحرج ، مغز نارجیل
چتیا ، عقرقرحا ، سورنجاں
دو دو تولے کُل دوا
مویز منقے تولے ست
رنگناں ماکھیوں اس وچ ڈال
تولہ ، تولہ ، وزن دوا
قوّت باہ نوں ہے اکسیر
پھرے ریاح معدے وچ عام
رینگن ، گٹھیا ، پٹھ دا درد
کجھ مدّت کر استعمال

استعمال قدیم حکما
صرع ۔ کابوس ۔ تشنج ۔ کھنگ
توڑ دیوے رنج دِل دا حال
مُڑ دیکھیں اس دا اسرار
چلغوزہ ، سُنڈھ ، بابونہ پا
آملہ چھل ، بہیڑہ میل
ثعلب ، مغز اکھروٹ ، خولنجاں
کُٹ چھان ، سب میل دوا
کرکے صاف دیویں وچ گھت
ہک چلیہ رکھ سمہال
بعد چلیوں ہنت کھوا
دیوے مدد وچ سر یہ
قبض شکم وچ رہے مدام
ہور جو ہون بیماریاں سرد
جادن ہو سب خواب خیال

بیان مرض دوّار سر

بھوَیں نظر وچ کُل جہان
اوس مرض دا نام دوّار
اندھیر اکھیں وچ جاوے چھا
قائم رہن نہ ہوش حواس

چرخی وانگ زمین آسمان
بھوَندا نظر آوے سنسار!
گرے زمین تے گردش کھا
کم ہو جاوے فکر قیاس

روگی اس دُکھ نال حیران
حواس خمسہ ہو جاون سُست
اوبت آدن تے جی متلاوے
جے بلغم رنج کرے فساد
جن کے رنج جاوے سروچ
سرنوں چڑھے دیوے جھرناٹ
مخالف ریح سروچ سرلاوے
ایس سببوں چیزاں عام
بلغم والے کُل نشان!
کرکے خوب شناس مزاج
بلغم منضج نال پکا
پنج چھ دِینہہ منضج کردا
چار پنج تنقیے کر!
فاصلہ ست روز دیوا
حب ایارج دا مُجلاب
کرکے اُس دا بدن صفا
دو ترے دفعہ جے قے کرادیں
ایس طور کر استعمال
جے مادہ دموی کرے بگاڑ

رہے ہمیشہ سرگردان
ہور سر یر رہے تندرست
کدے کدے اس قے بھی آوے
قم معدے وِچ رگرے مواد
رُوح نفسانی ہووے رنج
کناں دے وچ پوے گھوکاٹ
رُوح استھیں حرکت وِچ آوے
پھر دیاں آون نظر تمام
نال علامتاں خوب پچھان
پھر توں اس دا کریں علاج
مسہل دیہہ خارج کردا
ستویں روز جلاب دیوا
منضج دے کے خوف نہ کر
اندر اوس دا تر کروا
دیویں اوس بنا شتاب
معجون فاسعہ نت کھوا
بہت نہایت نفع اُٹھادیں
دوار مرض چھڈ جاوے خیال
پیدا ہووے مرض دوار

پاوے گندہ خون فتور
سرار د رگ چھڈ ضرور

جیکر بہت لہو دا زور
متھے وچوں ناڑ لوٹکا
کرکے خارج گندہ خون
شربت اوس انار پلا
جے قبض شکم دی کرے خراب
سبب صفرا جے مرض دوار
ٹھنڈے شربت سرد نقوع
دو ترے دفعہ تلیئن کر
جیکر تیز ہووے صفرا
شربت املی ترش انار
سرتے اس نوں مالش کر
سکنجبیں دی تے کرادیں
دو ترے دفعہ مہینے وچ
بہت جیکر ہووے صفرا
دس کالے آلو ست عناب
ایہہ ترے دارو رات پوسا
سبب جے ہووے خلط سودا
گوکا مکھن فجر کھوا
جد مادہ ہو جاوے تر
سرتے مالش کریں بادام
ادھ پا پکا گھیئو بھنگار

پاوے وچ مغز دے شور
دو کناں پچھے جوکاں لا
جیہڑا جمے وچ زبون
ہووے گندہ خون صفا
ہک دو کر تلیئن شتاب
وچ بدن ہووے اظہار
کجھ مدت رکھ اس نوں شروع
منضج دے کے مول نہ ڈر
شربت ترش اس نت پلا
نت پلا اس کرکے تیار
روغن مغز کدو کڈھ گھر
یاد رکھیں مت بھل نہ جادیں
تے کروا نہ ہودیں زچ
ایہہ نقوع اس نت پلا
بیخ آلو نذرد پلا شتاب
فجرے مصری ڈال پلا
رطوبت اس نوں بہت پہنچا
دودھ مصری گھت شام پلا
مسہل دے کے خارج کر
بنفشہ روغن مغز بادام
پیوے نت نہ رہے آزار

کالی مرچ کُٹ دو ترے گھت — جڑ دوّار دی سٹے پٹ
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ — ہِک ہمشناسی دا فرمودہ
حریرہ اس نوں نت پلا — دیوے خشکی مغز ونجا

بیان حریرہ

حریرہ کراں بیان عجب — مرض دوار دنجادے جھب
چار تولے کنک دا چھان — گریاں ست باداماں آن
دیگچی دے وِچ گھت جوشا — گُل کے پُن کے صاف کرا
چار تولے گو کا گھیؤ گھت — تولے دو مصری وچ سٹ
مُڑ دیگچی وچ گھت پکا — تھوڑا جیہا جوش دوا
اگ تھئیں لاہکے ہیٹھ رکھا — ٹھنڈا کرکے نِت پلا
جو خشکی تھئیں ہیں آزار — ہوون استھوں جلد فرار
ہووے جے خشکی تھئیں کھنگ — اس نوں ایہہ پلا لسنگ
حریرہ ایہہ پلا ضرور — ضعف دماغوں ہووے دُور
موافق اس دے طبع مزاج — خوب سمجھ کے کریں علاج
حکمت ہے عقل دی کار — علم اُتے ناہیں مقدار
یک من علم تے دہ من عقل — باہجھ عقل دے حکمت نقل

بیان شربت انبلی

شربت انبلی کرد تیار — دفع کرے کُل گرم آزار
انبلی سیر پکّا منگوا — دو سیر پانی وچ پلوا

فجرے کل پن صاف کرا — مصری سُنڈھ تور وچ پا
چنگی طرح پکا قوام — پیوے رنت صبح تے شام
سرد کن تریہہ تلی یرقان — مرض دوار گرم خفقان
ہور جو مرضاں جگر بگاڑ — دفعہ کرے معدے دا ساڑ

بیان مرض سدر یعنی اندھالی

اُٹھن وقت اندھالی آوے — چلے چکر بھوالی کھاوے
سدر بیماری اس دا نام — آکھن کل حکیم تمام
جد معدے وچ پوے قصور — ہووے ایہہ دکھ آن ظہور
طبع موافق کرو صفائی — دیوے جیہڑے مرض رہائی
جیکر ہووے خون زیادہ — آوے نظر دموی مادہ
ہر حیلے اس فصد کرا — شربت رنت عناب پلا
جے صفرا تھیں ہووے پیدا — ہوون خاص نشان ہویدا
کر اس نوں جلدی تبرید — شربت شیرہ سردِ مفید
سکنجبیں کر استعمال — شیرہِ کاسنی شامل نال
ہتھیں اپنی کر کے تیار — شربت رنت پلا آزار
آلو انبلی رات پوسا — فجر پلا مصری وچ پا
سبب جے ہووے سرد مواد — معدے دے وچ کرے فساد
بلغم دا جے ہووے زور — تنقیے جیہا علاج نہ ہور

دو ترئے دفعہ جے قے کراوے
سدر بیماری رفع ہو جاوے

بیان مرض سُہر

سُہر مرض ہک بہت خراب
نیند دا لااُس مزہ نہ آوے
لگا اس نوں سخت آزار
ہووے باہجوں نیند ذلیل
ہرگز اس نوں نیند نہ آوے
ودھے مواد سوداوی عام
بدنوں سرنوں چڑھے بخار
گرے سودا سروچ مدام
مواد سوداوی بہت کرخت
کھاوے گھُمن گھیر بخار
رُوح نفسانی نوں گھبراوے
روغن کدّو مغز بادام
دُودھ عورت لئیں ترت چا
تخم کاہو، خشخاش سفید
مغز بادام لئیں وچ پا
پیوے شیرہ نت نکال
پلا شربت پوست خشخاش
تخم کاہو خشخاش منگا
دارو چارے کر بریان
ہرگز ذرہ نہ آوے خراب
بیٹھا دل وچ غوطے کھاوے
بہت طبیعت رہے بیزار
کئی طرح دی کرے دلیل
دینہہ راتیں بیٹھا برلاوے
کرے رطوبت خشک تمام
دیوے سردی طبع بگاڑ
سردے بند ہو جاون مسام
کرے مغز دے پردے سخت
سر تھیں نکل نہ سکے بار
ایس سببوں نیند نہ آوے
سرتے مالش کرو مدام
گل روغن گھت سرتے بلا
مغز تخم کدوے وٹیہ
چھ چھ ماشے چار دوا
کجھ قدرے مصری وچ ڈال
کرے مرض سہر دا ناس
دھنیاں سوئے نال بلا
ڈھلی پوٹلی بنھول آن

نک اگے رکھ نت سونگھاوے   بہت شتابی نیند لیاوے

چوتھائی رتی قدرہ افیم   کھاوے، آوس نیند حکیم

پانی دے وچ بھنگ گھوٹا   ہتھیں پَیریں لیپ کرا

بکری دا دُودھ نت پلا   دھاراں سر اُتے مروا

گوکا مکھن روغن گُل   بنفشہ روغن مل ایہہ کُل

بابونہ سونگھے ہور افیم   فائدہ بخشے بہت عظیم

مل اوسنوں روغن خشخاش   بادام روغن گھت دیہہ جوآش

بنفشہ کا پوست ڈال   اس نوں کریں نطول اُبال

دال مونگی دی نت کھوا   نال شیرہ خشخاش پکا

جلد مواد ہو جاوے تر   موافق طبع ملیّن کر

افیم پانی دے وچ گھسا   نال روغن خشخاش رلا

سر دی چوٹی تے مَلوا   دیوے سُہر دی مرض ونجا

سبب تاپ یا گرم بخار   نیند نہ آوے کرے بیزار

جیکر ہووے ہور سبب   موافق اوس دوا کر جھب

نال عقل دے کر کے دھیان   گرمی سردی لئیں پچھان

جس طرح ہووے طبع مزاج   اوس موافق کریں علاج

صفت جوآش

آش جواں دی لے پکا   راہ طریق جویں حکماء

جَو پُرانے خوب پھڑا   پانی تھوڑا جیہا رلا
گلیاں اُس دیاں لے کڈھا   کرکے چھنگی طرح صفا
دس تولے دیگچی وچ ڈال   دو سیر پانی گھت اوبال
جد اوہ دانے جاون پھٹ   پانی رہے وِچ دس گھٹ
مصری تھوڑی جیہی رلا   رودگی نوں ہر روز پلا
بادام روغن کجھ میلو نال   کرو ہمیشہ استعمال

صفت شربت پوست خشخاش

وِیہہ ڈوڈے پوست منگوا   پا ہک کٹ خشخاش رلا
رات پانی وچ رکھ پوسا   فجرے دیگچی وِچ جوشا
کُل اس نوں کر صاف سِمہال   ترے پا مصری گھت اُبال
چھنگی طرح پکا قوام   نت پلا صبح تے شام
بہت کسے نوں ہووے کھنگ   نیند نہ آوے ہووے تنگ
ایہہ شربت دو وقت پلا   دیوے اُس نوں رب شفا

بیان مرض سبات

سُتا گھوک رہے دن رات   اوس مرض دا نام سُبات
مُشکل اُس نوں کرن جگارا   گدّے دا انگ رہے سر بھارا
لگے اُس نوں نیند پیاری   ٹھکاں آون بہت آزاری
بہت رطوبت وِچ دماغ   ایس سببوں آوے خراب
سبب جیکر بلغم تے باد   سبات مرض دا پوے فساد

بلغم مُنضج نال پکا !   مُسہل دو تڑے چار کرا
تنقیے نال طبع کر صاف   کرسی رب قصور معاف
غلغلہ سرکہ لونگ بنا   روگی نوں ہر وقت سونگھا
بنت کھوا معجون کبیر   رہے نہ دُکھ اُس وچ سریر
سبات جے گندے خون سبب   اوس دا فصد کراویں جب
بہت قوّت جے وچ بیمار   زور لہو دا کرے لاچار
متھے وچوں چھڈیں ناڑ   جوکاں لا کنّاں پچھواڑ
تھوڑا تھوڑا لہو کڈھا   کئی دفعہ رب کرے شفا
تہ پلہ پاپڑا رات پوسا   فجری ماکھیوں ڈال پلا
لے یک کالی مرچ منگا   گھوڑے دی لب نال گھسا
سر مجوُ نال اکھیں وچ ڈال   کر کجھ مُدّت استعمال
سبب جے خشکی نظری آ   سر تے روغن بنت ملا !

صِفت معجُون کبیر

کرو تیار معجون کبیر   سر سبات وچ مارے تیر
کرے بلغمی مرضاں دُور   پیڑاں درد ہوون سب دُور
ریح والی گُردے دی پیڑ   رہے نہ ذرہ وچ سریر
درد گُشت دا باد قولنج   رہن نہ دیوے ایہہ سب رنج
بدہضمی ریح بادی دا سُول   معدیوں پٹ سٹے جڑ مول
مرچاں گھماں پاناں دی جڑھ   الائچی دانہ کالی چھڑ
موتھا، تخم کرفس ایہہ ست   ہک ہک تولہ لے کے گھت

پُودنہ ئے اجوین سداب
سورنجاں دارچینی سُنڈلیا
جلدتری، جعفل، زیرہ سیاہ
چھ چھ ماشے پنج دوا
انیسوں، گُلّ بابونہ پا
مغز اخروٹ، فندق نارجیل
چلغوزہ۔پستہ۔مغز بادام
ایہہ بھی کُٹ کے میلو نال
وِچ نِخال معجون بنا
مرتبان دے اندر ڈال
بعد چلیہوں کڈھ کھوا
کُل آزار بدن دے سرد
ہیضہ۔ہڈکی، بھس ڈکار
گنٹھیا واؤ۔لقوہ، ادھرنگ
ایہہ دوا کر اِستعمال
کر تنقیے دو ترے چار
سائیں بخش حکیم شناسی

زیرہ چِٹّا پھُل گلاب
دو دو تولے اَٹھ دوا
قرنفل عقرقرحا ہمراہ
کُٹ چھان سب جمع کرا
نُو نو ماشے کفوٹ رلا
مغز چار اس دے وِچ میل
ترّے ترّے تولے وزن تمام
خالص ماکھیوں تگنا ڈال
چھوٹی پیچی، نال رلا
چلیہہ رکھ حفاظت نال
دو مثقال ہے وزن دوا
بلغم والیاں پیڑاں درد
کڈھے باہر اُنہاں نُوں مار
سبب بلغم دے کرے جی تنگ
دیوے مرضاں سرد نکال
کر کے مُنضج ہر ہر بار
ایہہ نسخہ لِکھیا انہ ماکشی

بیان مرض فالج یعنی ادھرنگ

فالج نام ادھرنگ سدادے
سر تھیں پیراں تیک آزار

ادھا پاسا سُست ہو جاوے
ادھا پاسا ڈیندا مار

ادھا بدن ہو جاوے سُست
گھُس دا پٹھیا وچ مواد
سُدھ پٹھیا وچ پیوند
قوّت رُوح اس طرف نہ جاوے
جیکر سبھی طرف آزار
کسی طرف جے پوے قصور
بُڈھے نوں ادھرنگ بیماری
نال علاج شفا جے پاوے
اکثر بلغم تھیں آزار
سخت تاپ گرم دا ساڑ
جیکر بلغم کریں معلُوم
بلغم بیٹھے کرے ضعیف
جدوں شروع ہووے ادھرنگ
اوکھا ہووے بہت رنجول
جیکر تاپ نہ ہووے نال
چار روز نہ دیہہ غذا
پانی اوس نہ دیویں مول
جیہڑی بلغم ہووے خام
معرّف تولہ پاکٹ جوشا
یا پانی کرکے سنگ تا
جے متحمل رہے بیمار

ادھا رہے صحیح تندرست
سُدھ بن کے کرے فساد
راستہ رُوح دا کردا بند
حِس حرکت باطل ہو جاوے
ہووے جھب شفا بیمار
مشکل اوس علاج ضرور
رکھے قبراں تیک لاچاری
مُڑ کے پھیر عود کر آوے
ادھا پاسا کرے بیکار
پٹھیاں دے وِچ کرے بیگاڑ
نال علامت جیویں رسُوم
سر دے نال ہو جان کثیف
بازو حرکت کرے نہ ٹنگ
گرم مزاج نہ ہووے مُول
ایہہ دوا کر استعمال
ناہ نہ کوئی دیویں سخت دوا
ماء العسل دیہہ روز معمول
پک جاوے بھوکھ نال تمام
نت پلا وِچ شہد رلا
شہد میل کے روز پلا
کر ہفتے تک ایہو کار

سرد رطوبت پٹھیاں وِچ
کرے جیکر اور طلب غذا
چڑا ، کبوتر نت کھوا
عرق سونف تازہ کڈھوا
عوض پانی دے پیوے عرق
مُنضج ہفتے بعد کرا
ماء الاصول اس نت پلا
مُسہل دو ترے چار دیوا
پچھوں دیہہ معجون کبیر
دساں ہک نسخہ اکسیر
راسن - سُنڈھ اسگند۔سورنجاں
دو دو تولے دارو ست
لونگ - جعفل لے عاقرقرحا
مغز بادام - مغز نارجیل
تگناں لے ماکھیوں وِچ ڈال
چھ چھ ماشے نت کھوا
حب کوچلہ اس بہت مفید
بقوہ استرخاء ادھرنگ
مالش روغن گرم کرا
کانیچل کوڑی گٹھ منگا
پنج پنج تولے دارو ڈال

اگ معدے دی سب کچھ
شوربا تتر مُرغ پلا
لوا - بٹیر مصالح پا
پیوے نت وِچ شہد ملا
ہووس بہت شتابی فرق
کچی بلغم خوب پکا
عوض مُنضج دے خوب جوشاں
کُل بلغم خارج کردا
فالج بلغمی نوں اکسیر
رہے نہ فالج وِچ سریر
دارچینی۔ مگھ مرچ خولنجاں
ترے تولے گُل بابونہ گھت
اِک اِک تولہ چار دوا
چار چار تولے لے وِچ میل
کر معجون عقل دے نال
پچھوں سونف دا عرق پلا
دیہہ نت اس نوں نال تاکید
رہن نہ ہک ذرہ وِچ انگ
دیوے فالج جلد دنجا
ترے اجوین ، بابونہ پا
رات پوسا کے فجر اُبال

ٹل کے پُن کے صاف کرا
تڑے پا مِٹھا تیل ملا
گھت کڑاہی دے وچ چاہڑ
اگ جلا پانی سب ساڑ
کر کے صاف پانی وِچ پا
مالش اس نوں نت کرا
ایہہ نسخے، آزمودہ کار
کڈھن دکھ بدن تھیں مار
تک چھلکنی، کانبھل، مرچ سیاہ
پت کنیر کرو ہمراہ
جیکر فالج سرد آزار
پیہہ کے دیہہ ناسیں نسوار
فالج نال جے استرخاء
حب اذراقی نت کھوا
شامل نال رکھیں ایہہ عرق
ہوس بہت شتابی فرق
پُودنہ سونف اجوین منگا
پا پا پکّا تڑے دوا
دار چینی ادھ پا وچ ڈال
پنج چھ بوتل عرق نکال
ادھ پا اُس نوں نت پلا
چار تولے وچ شہد ملا
لقوہ فالج استرخا
نس بدن نوں بھار اُٹھا

نسخہ روغن گرم

کانبھل، کوڑی کُٹھ منگا
دار چینی، مالکنگنی پا
دانے حرمل جونیاں تڑے
ہر ہک پنج پنج تولے لے
اٹھا کچلہ تولے ست
پنج دیہنہ رکھ پانی وچ گھت
پچھلے دارو سب کوٹا
چھیویں رات اس نال پوسا
ستویں روز اُس خوب جوشا
ٹل کے پُن کے صاف کرا
سیر پکّا ہک مِٹھا تیل
ڈال کڑاہی نال اس میل
جد سارا پانی جل جاوے
باقی خالص تیل رہ جاوے

اگ تھیں جلدی نال اُتار
فالج، استرخاء آزار
ہے ایہہ نسخہ پُرتاثیر
جیکر فالج ہووے گرم
ہفتے پچھوں دہ ہک بار
دو ترے چار ملیّن کر
دموی مادے تھیں ادھرنگ
مطبقہ تاپ چڑھے اس نال
حالت وانگ ہووے سرسام
ساڑ تیز تاپ دا گرم
ورم کرے راہ رُوح دا بند
نفسانی رُوح اس طرح نجاوے
خونی مادہ کرے زیان
چہرہ سُرخ نہایت لال
کر تحقیق جیکر ایہہ مرض
ہووے اس دا گرم مزاج
کر تنقیہ گندہ خون
اطریفل اس کشنیز کھوا
جو کاں ہک دو وار لگا
سزارو رگ جب چھڈ
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق

ڈال بوتل وچ خوب نتار
کر مالش ہو جان فرار
تجربہ سائیں بخش فقیر
اس نوں دیہہ ملیّن نرم
ہووے دفع شتاب آزار
ہر ہر ہفتہ مُنضج کر
جیکر کرے کسے نوں تنگ
دیوے گندہ خون اُبال
ہوش سُرت اُڈ جائے تمام
پیدا کرے پٹھیاں وچ ورم
پاوے سدے وانگ کمند
ایس سبب فالج ہو جاوے
ظاہر آون نظر نشان
رطوبت خون کرے بدحال
تاپوں بعد ہووے بالفرض
گرم نہ ہرگز کریں علاج
جتنا جُتّے وچ زبُون
کرے رطوبت خون صَفا
کر توں گندہ خون صفا
گندہ خون ورم دا کڈھ
پیوے نت اس ہووے فرق

اک دو دفعہ مُلیّن کر — طبع موافق مُول نہ ڈر
گرم نہ دہ کوئی اس نوں چیز — ایہہ بھی رکھیں یاد تمیز

نسخہ مُنضج ماءالاصُول

کرفس تے جڑاں کرفس منگا — ترے ترے ماشے وزن تلا
ملٹھی ماشے چار ملا — انجیراں دانے ترے وِچ پا
سونف انیسوں جڑ بادیان — چھ چھ ماشے میلو آن
چار تولے گلقند وچ ڈال — منقہ تولہ گھت اوبال
ایہہ مُنضج دیہہ دیہاڑے ست — مُسہل پھیر کراویں دت
بہت دفعہ تنقیہ کر — مُنضج دے کے مُول نہ ڈر
حب ایارج دا جلاب — مُنضج پھِکوں کریں شتاب
مریض جے ہووے عمر ضعیف — دیویں مُسہل اوس خفیف
بہتا جلاّب نہ اُس نوں کر — مت خشکی تھیں جاوے مر
علاج استرخا جے باقی — رہن بدن وچ ہو کے عاقی
حب اذراقی کرو تیار — کھاوے ہوون دفع آزار
جسموں کُل آزار ریاحی — کھاندیاں سار ہو جاون راہی
سُنڈھ مگھاں مرچاں منگوا — مدبّرہ آٹا کچلہ پا
گھوٹ پانی وِچ بھِنوں حب — قدر چنے دی گولیاں سب
دو دو حبّ دو وقتی کھاوے — عرق یا پانی نال نگھاوے

بیان مرض لقوہ

لقوہ بہت بیماری سخت
قِسماں دو لقوے دیاں ہین
تشنج جس نوں لگے کھچ
استرخاء دا ایہہ نشان
ذائقہ وِچ پوے نقصان
لقوے دا کر جلد دوا
علاج کرن وِچ کریں شتابی
چھ مہینے نیک جے ڈھل
بعد مہینے چھ تاخیر
کریں معلوم جے بلغم باد
استرخاء لقوے دا ڈھنگ
ہووے مرض شروع جدآ
نہ دیہہ پانی قسم اناج
جے دیویں فاقہ ہفتہ وار
جیکر خواہش کرے غذا
زیرہ دارچینی وِچ ڈال
جیکر اس نوں لگے تریہہ
یا عرق سونف تازہ کڈھوا
دچ اندھیرے اوس بٹھا
شیشہ چینی صاف منگا
جعفل مُنہ دے دچ رکھا

رِچیا مُکھ کرے یک لخت
تشنجی، استرخائی گھُن
ہووے بہت طبیعت رِنج
ہووے ڈِھیلا سُست دہان
وقت بولن دے اٹے زبان
ہووے جھب بیمار شفا
بہت دیر وِچ پوے خرابی
پوے لگاؤ کتنا ٹِل
کوئی نہ چل سکے تدبیر
کیتا چھرے وِچ فساد
کریں علاج بمثل ادھرنگ
چار روز نہ دیہہ غذا
نہ کر کوئی سخت علاج
ہووے جھب شفا بیمار
کبُوترہ۔ تتّر، مُرغ پکا
پیوے روگی گھُٹاں نال
ماء العسل جیہا دیہہ
دیہہ نت اُسنوں شہد بلا
جتھے سرد نہ لگے وا
رکھے اُس دے وچ نگاہ
ذرّہ ذرّہ رِچتھ لنگھا

بلغم مُنضج نال پکا
عقرقرحا، کٹھ، رائی لیا
کُٹ پانی دے وِچ جوشا
کٹھ، بابونہ، کانپھل لے
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
مِٹھا تیلیہ شنگرف لے
پِیس مِٹھے وچ تیل رلا
نوشادر، دارچینی منگوا
وزن برابر دارو چار
بہت جے ہووس سرد مزاج
دارچینی، مگھ - مِرچ سیاہ
عقرقرحا ایہہ دارو سَت
بیر برابر حب بنا
گولی نال زبان پھول
یک دو گولیاں مُنہ وچ رکھ
کھلن وت زبان دہان
رِجس لقوے نوں لگے بکھ
تشنج دی ایہہ خاص نشانی
باچھیاں مُنہ دیاں آکڑ جان
کٹھ دا تیل مالش کردا
کالے تِل بابونہ لیا

دو ترے چار جلاب کرا
دارچینی، سُنڈھ نال رِلا
غرارے اُس نوں نِت کرا
گھوٹ پانی وچ دارو ترے
پٹا گرم گرم بنھا
سُنڈھ برابر وزن ترے
لقوہ اُتے خُوب مَلا
عقرقرحا سندھ لے وِچ پا
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار
دساں اس دا ہور علاج
لونگ، جعفل سُنڈھ کر ہمراہ
کُٹ خالص ماکھیوں وِچ گھت
مُونہہ روگی دے وچ رکھا
ہولی ہولی مُونہہ وِچ گھول
فائدہ بہت شتاب پرکھ
رہے نہ یک ذرا نقصان
ذیکھ علاج تشنج دے وچ
مُونہہ کھچیا جاوے طرف پیشانی
نال کھچ دونویں رِل جان
روغن نال ارنڈ رِلا
پانی ڈال کونڈے گھوٹا

تیل مِٹھا گھت کرکے گرم — بنھ پٹا مُونہہ ہوون نرم
مالش کرکے دیہہ مروڑہ — ہیٹھ باچی رکھ ہتھ نگوڑہ
دُوجا ہتھ سر تے رکھوا — باچی دُوجی طرف بھوا
ایہو حکمت اس دی کر — چالی روزاں زتیک مغز
کرے جے گندہ خون بگاڑ — سُرخی بہت چہرے وچ ساڑ
جائز اس دا فصد ضرور — گندہ خون کرو سب دُور
دو کنّاں پِچھّے جوکاں لا — رمی ۔ سنگی پچھ لگا
موافق قُوّت لہُو کڈھ — ہرگز گھٹ نہ ہووے وَدھ
بنفشہ مغز کدّو دا تیل — مالش کریں دوہاں نوں میل
لقوہ بہت کرے جے زِچ — کر دیکھ علاج تشنج وِچ

صِفت ماء العسل

ماء العسل کر جھب تیار — بلغمی مرضاں دے درکار
اَدھ پا پکا شہد منگا — سیر پانی گھت خوب جوشا
ترےیجا حصّہ جد سڑ جاوے — ترے پا قدر پانی رہ جاوے
اگ ہیٹھیں دیگچہ جلد لہا — تھوڑا تھوڑا وزن پلا
مُڑ کے حاجت پوے جے آ — تازہ تازہ ہور بنا

بیانُ مرض تشنّج

مرض تشنّج دے کئی قسم — سردی لگے کجھ جسم
بدنوں گندی اُٹھ ہواڑ — جا سر دے وِچ کرے بگاڑ

بلغم تھیں ریح بن جاوے
سپ یا بچھو مارے ڈنگ
چڑھ دے سرنوں ڈے کے زور
کرن پٹھے اس نامنظور
یا کسے سبب خشکی وَدھ جاوے
تشنج خشک نہایت سخت
یا تپ تیز دا گرم بخار
پٹھے اس تھیں ہوون زِچ
کر تحقیق علامتاں نال
جے بلغم فاسد کرے زیان
جیکر تاپ نہ ہووے نال
بلغم مُنضِج نال پکا
سخت نِرا اس نوں کریں جلاب
عرق سونف اَدھ سیر منگا
ترنجبین لے تولے چار
گودا انبلتاس دا تازہ
وچ عرق دے حل کرا
تولہ ہک روغن بادام
حقنہ اس دے کرکے ترنے
آون جد اس نوں اسہال
مالش اس نوں خوب کرا

سردے پٹھیاں وِچ گھس جاوے
زہر کرے پٹھیاں نوں تنگ
سردی نال کرے رنجور
ایس سببوں پوئے فتور
سردیاں پٹھیاں نوں سنگڑاوے
پیدا آن ہووے یک لخت
جا پاوے پٹھیاں نوں ساڑ
لگے ایس سببوں کچھ!
پھیر معالجہ کر فی الحال
کر دریافت نال نشان
گرم دوا کر استعمال
جوشاندے دو ترے چار پلا
مت ہو جاوے طبع خراب
گلقند اَدھ پا مل صاف کرا
حل کر اس وچ صاف نتار
کرکے ہک چھٹانک اندازہ
چھاننی دے وِچ گھت چھنا
داخل کر اس وچ تمام
فجر، پیشی، دیگر پے لے
تشنج دفعہ ہووے فی الحال
بابونہ روغن گرم کرا

نرود آب اسس کریں غذا
عرق سونف ماکمیوں وچ گھت
ہور فالج دالا کریں علاج
جیکر سخت تاپ ٹے وچ
بے اوہ خاص تاپ دا عرض
تاپ نہایت ہووے گرم
شامل نال ہووے برسام
لت یا مونہہ نوں لگے بھج
یا اوس سر وچ ہووے ورم
مادہ جیکر ردی ہو
لگے اس نوں تریہہ نہایت
اکثر لڑکے ، بال ، نادان
جیکر مادہ ہووے سالم
پھر توں اس دا کریں علاج
گرم خشک بے ہوس مزاج
ادھ پا چنگا پھل گلاب
دیگچی دے وچ گھت جوشا
نیچ تولے گودا املتاس
مڑ کے چھاننی نال پھنا
گھیو کھنڈ تھوڑا جیہا ملا
ہووان جد اسہال اس جاری

بٹیرا چوزہ مرغ بچہ
نت پلا دالڑے ست
موافق اس دے طبع مزاج
داغ تشنج لگے کھگا!
اصلی نہیں تشنج مرض
پیدا کرے پٹھیاں وچ ورم
رہے بے ہوش صبح تے شام
بہت کرے روگی نوں رنج
شامل نال ہووے تپ گرم
نہیں امید خلاصی کو
ہر وچ ہووے درد شکایت
باون اس دکھ نال نیان
نال علامتاں کر توں معلم
موافق جیہڑا طبع مزاج
کر تعل اس دا ایہہ علاج
اصلی سپچے لیا شتاب
کل کے پچی کے صاف کرا
کل اس دے وچ بے وسواس
حقے اس دے ترنے کرا
ترنے واری دن وچ پلا
جاوے بڑوں نس بیماری

ایہو اُس نوں کریں جُلّاب
سکنجبیں سادہ دیہہ بنا
بہت جے اُس دا خشک مزاج
بنفشہ روغن نیلوفر
ظاہر باطن تری پہنچا
گؤ کا مکھّن فجر چٹا
وچ تاپ دے گھیو تے دُودھ
شربت گاؤ زبان منگا
تخم کنوچہ، تخم بارتنگ
لسوڑیاں، بہیدانہ، گاؤزبان
نجری کل کے صاف کرا
روغن مغز کدّو، بادام
بنفشہ شربت، نیلوفر
خرفہ، کاسنی، تخم خیار
بنفشہ، خطمی، نیلوفر
پانی دے وچ گھت اوبال
سپ یا بچھّو مارے ڈنگ
تریاق اربعہ اس جلد کھوا
ہک دو دفعہ ملیّن کر
گل روغن دی مالش کر
جے مرگی وقت تشنج آوے

ہک دو ہفتے بعد شتاب
شیرہ کاسنی نال رلا
کر توں اُس دا ایہہ علاج
بدن سارے پر مالش کر
تراوت نال دوا غذا
مصری گھت دُودھ شام پلا
دیہہ نہ ہرگز سنبھل بُدھ
تخم بالنگو ڈال پلا
شربت نال پھکا نسنگ
رات پوسا پانی وچ آن
مصری ڈال اس نت پلا
مالش کرو صبح تے شام
نت اُٹھ فجر پلایا کر
شیرہ کڈھ پلا نتار
کدّو چیر شامل وچ کر
کرو نطول عقل دے نال
تشنج کرے کسے نوں تنگ
دیوے زہر دا اثر دکھا
زہر جسم نہیں جاوے جھڑ
تشنج والے عضوے پر
دورے بعد زائل ہو جاوے

جے کرم شکم تھیں کرے ظہور ۔ نال علاج کرم کر دور

بیان مرض رعشہ

رعشہ نام اک سخت آزار ۔ کرے جسم نوں بہت لاچار
ہووے روگی بہت ظہیر ۔ کنبن ہتھ سر پیر سریر
ایہہ دکھ بہت برا بدقسم ۔ جھولے باجھ ارادے جسم
ہتھاں نال نہ ہووس کار ۔ کردا ایہہ دکھ بہت خوار
قابو وچ نہ رہے سر یہ ۔ بہت بیمار ہووے دلگیر
جھولے حرکت کرے بیمار ۔ بہت طبیعت ہووس بیزار
اکثر بلغم تھیں ایہہ مرض ۔ پٹھیاں وچ ہووے بالغرض
مادہ موذی پٹھیاں وچ ۔ داخل ہو بیٹھے کردا زچ
بیٹھے مادہ دفع کراون ۔ بہت نہایت زور لگاون
مادہ موذی دفع نہ ہووے ۔ نہ حرکت کرنوں بدن کھلووے
نبض قارورہ خوب پچھان ۔ کرکے چنگی طرح دھیان
سردی گرمی سمجھ مزاج ۔ طبع موافق کرو علاج
کس سبب تھیں ہویا زیان ۔ کس مادے کیتا نقصان
یا کوئی پیوے بہت شراب ۔ یا کوئی سرد نہایت آب
یا غم غصہ کرے اندوہ ۔ یا کوئی استفراغ انبوہ
یا صحبت کرے بے حد شمار ۔ جاوے قوت مغزوں ہار
یا کوئی سڑیا سخت مواد ۔ جا پٹھیاں وچ کرے فساد
جے دموی مادہ پاوے زور ۔ تھوڑا تھوڑا خون نچوڑ

کئی دفعہ کر فصد ضرور — ہووے خون گندہ سب دور
شربت اوس پلا عناب — کرے صاف سب خون خراب
مصفّا خون اس کر و علاج — تا ہووے تندرست مزاج
سبب جماع یا استفراغ — پاوے قوّت ضعف دماغ
ضعف جے ہووس وچ سر یہ — نت پلا گھیو گھت وچ شیر
جیکر ہووے خشک مزاج — جھب دے کر مرطیب مزاج
جیکر خشکی کرے جسم وچ زور — باہجھ تراوت دیہہ نہ ہور
گھیو دودھ مکھن مصری نال — رات دیہنہ کر استعمال
گل روغن مغز کدّو بادام — مالش کر گھیو گھت وچ عام
نشاستہ مغزے نت کھوا — مغزیات گھیو کھنڈ رلا
بہت دیر تک کریں علاج — تا ہووے تندرست مزاج
جیکر زور ہووے صفرا — شربت شیرہ سرد پلا
صفراوی قے جلاب کرا — بہت دفعہ رب کرے شفا
جے بلغم تھیں ہووے ریح — کر توں چنگی طرح صحیح
کئی دفعہ تنقیہ کر — منضج دیہہ مادہ تر کر
جد مادہ خارج ہو جاوے — مرضول بدن رہائی پاوے
مالش کر نت کٹھ دا تیل — روغن نال ارنڈی میل
دیویں اس نوں چرب خوراک — مت خشکی اس کرے ہلاک

صفت نشاستہ مغزیات

نشاستہ مغزیات کر تیار — ہووے ضعف دماغ فرار

مغز فندق تے مغز نارجیل
مغز پستہ چلغوزہ لیا
مغز کھیرہ ککھڑی وِچ ڈال
مغز تخم کدّو بادام
نشاستہ ترے پا پکّا آن
نشاستہ کڑچھی نال ہلا
تھوڑا جیہا جد ہووے لال
سیر پکائے چٹی کھنڈ
ادھ پا قدر جیکر نت کھاوے

مغز تخم خربوزہ میل!
مغز تخم ہند وانہ پا
مغز اخروٹ کر شامل لال
پنج پنج تولے وزن تمام
پنج پا گھیو وچ کر بریان
بہت مٹھی ہیٹھ اگ جلا
لاٹیکے ہیٹھ دوا گُٹ ڈال
وچ نشاستہ دیویں منڈ
ضعف دماغوں دُور ہوجاوے

بیان مرض تمدّد

جیکر آکڑ جان پران
ہو جاوے لنگ سیدھا تیر
دوہیں طرفیں لگدی کھچ
جے گردن وِچ ہے اکڑا
خشک مواد پٹھیاں وچ جا
علاج دوہاں دا کرکے غور
جے کر تاپ ہووے کجھ نال
تپ دا سڑیا ہویا مواد
مادہ سخت نہایت گرم
شامل نال ہووے سرسام

اس نوں مرض تمدّد جان
یا آکڑ جاوے کُل سریر
بہت کرے روگی نوں تنگ
مرض کزاز آکھن حکماء
کرکے سخت دیندا اکڑا
نال عقل دے کر فی الفور
حالوں بہت کرے بدحال
پٹھیاں دے وچ کرے فساد
کرے جیکر سر دے وِچ دم
وِچ بے ہوشی رہے مدام

سخت علاج نہ اُس دا کر
بے جاوے اٹھواں روز لنگھا
تپ والا بحرانی ساڑ
سڑیا ہویا مادہ سخت
کریں نہ اس دا گرم دوا
اکثر اس دا خُشک مزاج
ظاہر باطن تری پہنچا
جیکر تاپ ہووے کجھ نال
بنفشہ شربت گاؤ زبان
ہور گاؤ زبان دا عرق پلا
جیکر ذرہ نہ ہووے کھنگ
بنفشہ روغن مغز بادام
جیکر قبض شِکم وِچ ہو
جیکر مادہ سڑ گیا گرم
گرم دوا تپ وچ نہ دیہہ
نہ کر کوئی گرم ٹکور
جب تک رہے بدن وچ تاپ
اگے گرم تاپ دا ساڑ
تاپوں بعد مالش کر گرم
تپ وچ مول نہ کریں ٹکور
روغن بابونہ ملوا

چار روز تک بہت خطر
اُس دی رکھ اُمید شفا
جا بِسرے وچ کرے بگاڑ
سردی پہنچے کرے کرخت
نہ کوئی دیویں خشک غذا
کر اس دا مرطوب علاج
دیوے رب اس جلد شفا
ایہہ دوا کر استعمال
نت پلا روگی نوں آن
عرق سونف کجھ نال رلا
سکنجبیں دے ذرہ نہ سنگ
مل روگی دے بدن تمام
دیہہ ملیّن اُسنوں کر
دیویں سرد ملیّن نرم
یاد رکھیں مت ساڈی ایہہ
مت دُکھ بن جائے کوئی ہور
گرم چیز نہ کریں ملاپ
دے کے گرم دوا نہ مار
جاون ہو پٹھے سب نرم
مالش پر رکھ بہتا زور
گُل روغن اس نال رلا

ہک دن وچ کر دو ترے وار
جیکر تاپ نہ ہووے نال
ستویں اٹھویں دیہہ تلیین
ایس مرض دا خشک مزاج
بنفشہ، لسوڑیاں، گاؤزبان
رات پلوسا رکھ اندر آب
مصری پائیکے رنت پلا
گرم پانی دی کرو نُطُول
بدن جدوں اس خشک ہوجا
حریرہ گندم پھان رلا
علاجوں مول نہ ہودیں تنگ
ترے مہینے کریں علاج
لستی، مرجاں، مسر چرال
جدوں بیمار شفا ہو جاوے

مالش اُس نوں خوب سنوار
گھیو دُودھ بہت کر استعمال
خارج کرو مواد لعین
ہر حیلے کر چرب علاج
رنیلوفر، بہیدانہ آن
فجرے مَل کے کڈھ لُعاب
بخشے جلدی صحت خدا
طبع جے اُس دی کرے قبول
قیروطی اُس نوں جلد رلا
مصری گھیو گھت رنت پلا
صحت خداوند پاسوں منگ
تاں ہووے تندرست مزاج
کرے نہ ہرگز استعمال
پھر بھی اپنا آپ بچا

صفت قیروطی

قیروطی ایہہ بنا ضرور
گُل روغن لیا گری دا تیل
بنفشہ روغن دے وچ پا
چربی مرغ، روغن کتان
روغن مغز کدو بادام

کرے کزاز تمدّد دُور
روغن نال بابونہ میل
گھیو گوگا اس نال رلا
چربی بکرا میلو آن
پنج پنج تولے وزن تمام

میلو سب روغن کر گرم — سخت اعضا کرے جھب نرم
ایہہ قیروطی ہے اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
ہوون جس دے خشک اعضا — دیوے اس نوں فیض پہنچا!
ایہہ قیروطی فیض کمال — بعد نطول کر استعمال
گرم خشک جے بہت اکڑا — مبل لعاب طلا کرا
بنفشہ خطمی کڈھ لعاب — مبل قیروطی نال شتاب

بیان صرع یعنی مرگی

مرگی والا سخت آزار — بہت مدت تک کرے خوار
ڈگے زمین تے گردش کھا — ایس نوں صرع کہن حکماء
جاوے اُڈ دماغوں ہوش — سخن کلاموں رہے خاموش
ہتھ پیر ہو جاون ڈنگے — تشنج وانگ لگے کجھ ڈنگے
آوے ایہہ دورے نال — ذرہ رہے نہ سُرت سنبھال
مونہوں نکلن بھونبے جھگ — آکھن لوگ گیا جن لگ
کسے مکانوں اُٹھ مواد — جا سر دے وچ کرے فساد
جاوے سدے وانگ کمند — رستہ روح ہو جاوے بند
روح نفسانی ہووے وچ — ایس مبہوں لگے کجھ!
روح نہ ہرگز سکے لنگ — سُدہ بہت کرے اس تنگ
سُدہ روح رل جنگ مچاون — آپ اپنا زور لگاون
اوڑک سُدہ جاوے کھل — عارضے دفع ہو جاون کل
سر بھارا اس رہے ہمیشہ — گردا رہے غم فکر اندیشہ

سُست حواس طبع پریشان
ایسا اوہ کم دل ہو جاوے
اہلس ہڈیں رہے اُداس
وہم دیلاں بھَیڑے خواب
غصے نال رہے دل تنگ
اکثر چھوٹے بال نادان
جد لڑکا پیوے دُودھ خراب
فاسد دُودھ جو غیر صحیح
ریح جد سر وچ کرے خروش
مُونہوں جاون بھُوہے جھگ
دَورے نال کرے ریح زچ
نام اُس دا اُم الصّبیان
ہووے لڑکا جدوں جوان
حاجت نہیں کوئی اوس علاج
جیہڑی اوس پلاوے دُودھ
کر نوُں اُس دا بدن صفا
فاسد دُودھ ہووے جس نال
چٹی مرچاں دُودھ مشُور
بہت لطیف کھوا غذا
گھیئو بک بسّتی گرم کرا
گوڑھتی دالا دیویں جھاڑ

وانگ سودائیاں رہے حیران
ہر اک پاسوں غم ڈر کھاوے
کم ہو جاوے عقل قیاس
کرہ دے اُس نوں بہت خراب
ناحق کرے لڑائیاں جنگ
ایہہ دُکھ بہت کرے حیران
جاوے بگڑ مزاج شتاب
پیدا کرے بدن وچ ریح
ہووے لڑکا ترت بیہوش
جاون اکھیں تاڑے لگ
ہتھیں پیریں لگے کھچ!
سارے مرگی وانگ نشان
مرگی دا نہ رہے نشان
آپے جاوے بدل مزاج
اُس دا دُودھ کراویں شُدھ
ملیّن دو ترے چار کرا
ہرگز کرے نہ مول خیال
دیئگن خشک چیزوں رہے دُور
شام صبح دا فر گھیو پا
لڑکے نوں ہر روز پلا
وچ مہینے ہک دو وار

سونف بنفشہ پھُل گلاب
فجرے دیگچی وچ جوشا
قدرے گودا انبلتاس
دیویں اُس نوں سیپی نال
اُس دی ماؤں دا کرو علاج
خاص علاج صرع دے چار
سبب صرع دا جیکر خون
غالب ہووے دموی مادہ
نال عقل دے کرکے دھیان
کئی دفعہ اس فصد کرا
خون گندہ جد ہووے صاف
چھٹانک مکھن اس فجر کھوا
شربت پیوے نت عناب
جے گرمی دا بہت سبب
صفراوی تے اجلاب کرا
روغن مغز کدو کڈھوا
سرتے نت مالش اس کر
تلاوت اس نوں بہت مفید
گھیو گوکا اس بہت کھوا
پچھوں نہ خلطاں دی کریں پچھان
جس تھیں جاوے بگڑ مزاج

موافق جسم پوسا خشتاب
کل پُن اس نوں صاف کرا
حل کر اس وچ نال قیاس
دن وچ دو ترے دفعہ سمہال
موافق جیہڑا طبع مزاج
قے ۔ جلاب ۔ مالش ۔ نسوار
ہووے بُجھتے وچ زبون
سُرخی چہرے وچ زیادہ
دموی مادہ خوب پچھان
دے کے فاصلہ دو ترے ماہ
کرے قصور خدا معاف
سرتے مالش نت کرا
شامل کرکے عرق گلاب
کر معلوم علامت سب
ماہ مرض خارج کردا
بنفشہ روغن نال رلا
خوب طرح رکھ سر نوں تر
شامل نال رکھیں تبرید
خشک چیزوں پرہیز کرا
نال علامت کرکے دھیان
اوس سبب دا کریں علاج

سبب جیکر بلغم تے باد
پاوے مرگی آن فساد

کر تنقیہ قے جلاب
بلغم خارج کریں شتاب

دو قے کروا مہینے وچ
دو جلاب نہ ہوویں بِچ

پہلے ہفتے قے کراویں
دُوجے وچ جلاب دیواویں

مُڑ تریجے وچ قے کروا
چوتھے وچ جلاب دیوا

چھ مہینے تک ایہہ کار
کر تنقیہ خوب سنوار

جے مریض کم قوت ہو
فاصلہ دیوے ہفتے دو

دو ہفتے پچھوں قے کروا
چودھویں روز جلاب دوا

گھیو ہمیش اس بہت کھوا
پنڈے سر مالش کروا

مت خشکی کر جاوے زور
پیدا کرے مرض کوئی ہور

اندر اس دا کرکے تر
تنقیہ قے جلاب اُس کر

عقرقرحا، دار چینی لئے
سُنڈھ برابر وزن ترے

کُٹ تگناں ماکھیوں وچ ڈال
کر اُس نوں نت استعمال

ہک دو ماشہ نت کھوا
پچھوں گھیو چھٹانک پلا

کریں جلاب ایارج حب
دفع کرے بلغم نوں جھب

اکادل والی دیہہ نسوار
کرے بلغمی صرع فرار

اک دی جڑھ دی چھل لما
اک دا دُودھ گھت تر کروا

گِل حکمت کر کوزے وچ ساڑ
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار

عقرقرحا تے مرچ سیاہ
قدرے کر اس دے ہمراہ

اک ٹڈی اک دی سنے سوکا
پیہہ کے نت نسوار چڑھا

کلونجی کندش مرچ سیاہ
مغز تے دا کر ہمراہ

وزن برابر دارو چار
سر مکھیاں دے کر جدا
کر باریک نہایت پیس

پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار
ڈھچے اس نوں رکھ سوکا
دیہہ نسوار دیہاڑے بیس

نسخہ قے آور

نسخہ ہک عجب قے والا
لے ہک ماشہ ورچ کوٹا
گولی پہلاں منہ وچ پا
سکنجبیں پنج تولے تول
پیالہ پانی گرم رلا
ہک دو پیالے پانی ہور
ہے ایہہ قے آزمودہ کار
جے مرگی دا سرد مزاج
کوئی اس نوں مدت تیک کماوے
پورانی ہڈی لے انسان
چھ ماشے وزن پھکا
جالینوس امر فرمایا
ترے ماہ تک کر استعمال

دساں تینوں بہت سکھالا
گولی ماکھیوں وچ بنا
پچھوں ایہہ دوا پلا!
ترے ماشے رائی کٹ گھول
پلا روگی نوں قے کردا
پیوے گرم نمک وچ کھور
ہووے بہت شفا بیمار
اس دا ہے ایہہ خوب علاج
مرگی جاندی نظر نہ آوے
پیہہ باریک کھرل وچ آن
اوتوں ادھ پا گھیو پلا
ایہہ میری وچ آزمائش آیا
مرگی دفع ہووے فی الحال

نسخہ ناسوار

دارچینی کشمیری پت
کانپھل برگ تمباکو گھت

گندشش کالی مرچ رلا
تہرے تہرے ماشے سب دا
اک دی ٹڈی خشک کرا
پیہہ کے سب نسوار بنا
مرگی والے نوں نسوار
دیویں روز مرّہ ہک وار

بیان مرض کابوس

کابوس مرض مرگی دی بھین
طبیب حکیم سیانے کہن
ایہہ آوے دورے نال
مرگی وانگ کرے بدحال
ستا پیا ہووے انسان
بھار پوے سینے تے آن
ایسا بوجھ کرے اوہ تنگ
جیونکہ دشمن کردا جنگ
وچ خواب دے کرے گمان
مینوں کسے دبایا آن
ایسا زور دا دورہ آوے
ہووے تنگ اوکھا ساہ آوے
نکلے مونہوں نہ صاف آوازہ
زور لگا دے بے اندازہ
ڈرھوے خواب اندر کرلاوے
خوفوں ڈر دے نال بڑاوے
چیکاں مار کرے فریاد
کرے میری کوئی امداد
رووے کرے دہائیاں کوک
نکلے مونہوں آوازہ ہوک
بہت نہایت زور لگاوے
بولیا اس توں مول نہ جاوے
بدنوں اٹھ غلیظ بخار
سینے سر تے پاوے بھار
گرمی سردی خشکی تر
معلم کل کیفیت کر
مرگی دا کریں علاج
موافق جیہڑا طبع مزاج
غلبہ خلط جو پوے نظر
نال عقل دے خارج کر
کہنہ مرض جیکر ہو جاوے
خاص شکل مرگی بن جاوے

بہتا عقل دوڑا قیاس
جیکر بلغم کرے فتور
ہک چھٹانکی وِرچ لیا
ترے ماشے دا وزن کھوا
ہر ہفتہ ایہہ قے کروا
سبب جے ہووے خون زیادہ
اوّل باسلیق رگ چھوڑ
کرے جے زور مواد سودا
روگی دا تر کرکے جسم
ہر حیلے کر خارج مادہ
جے صفرا دا ہے سبب
بہت دفعہ تنقیہ کر
پچھے سبھے کریں دوا
مرگی والی کُل تدبیر
ہر ہفتہ دیہہ نرم جُلاب
سونف کاسنی لے منگوا
بنفشہ کدّو مغز بادام
پنج تولے گلقند رلا
صاف شیرہ کر مصری ڈال

غالب مادہ کریں شناس
تے جلاب دے کڈھ قصور
گٹ ادھ پا ماکھیوں وچ پا
اُتوں پانی گرم پلا
دیوے اُس نوں رب شفا
فصد نال کر خارج مادہ
پچھوں کریں معالجہ ہور
ظاہر باطن تری پہنچا!
تنقیہ کر سودا دی قسم
ہووے جیہڑی خلط زیادہ
موافق اوس دوا کر جھب
مُنضج دے کے مُول نہ ڈر
نال شتابی ناہ گھبرا
کر اُس دی نہ ہو دلگیر
ہووے مادہ دفع خراب
شامل کر اس نال سنا
ہک ہک تولہ وزن تمام
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
ہر ہفتہ کر استعمال

بیان مرض خدّر یعنی سُن

جد پیدا ہووے خدر آزار
سوندے مُردیاں وانگ اعضا
مواد غلیظ پٹھیں گھس جاوے
جس اعضا وچ خدر آزار
یا بہت اعضاواں وچ مواد
کرکے چنگی طرح دھیان
گرمی دا کر سرد دوا
کرے تراوت خشکی دفع
جیکر بلغم کرے بگاڑ
مادہ اس دا کرکے تر
کرکے خارج سارا گند
پھرتوں اس نوں مالش کر
طریقے جنتر نال پتال
مالش اس نال رنت کرا
رائی سرکہ خوب گھوٹا
رائی کانپھل زیرہ سیاہ
سرکے دیوچ گھوٹ لگا
جوائن دیسی دا کڈھو تیل
مقام خدر تے کرو طلا
نوشادر طوطیا سبز منگا
بہت باریک اس پچھ لگا

وچ بدن دے پھڑے قرار
سن امس نوں آکھن حکماء
جس اعضا باطل ہو جاوے
ہووے اوہ اعضا بے کار
داخل ہو کے کرے فساد
غالب لئیں مواد پچھان
سردی گرمی نال ونجا
خشک دوا تری نوں دفع
کر تنقیہ جُہتی وار
ہر ہفتے وچ خارج کر
جیہڑا وچ اعضاواں بند
تیل اجوین مقطر کر
لے توں تیل اجوین نکال.
روغن نال ارنڈ رلا
تنقیے پچھوں کرو طلا
نوشادر عقرقرحا ہمراہ
دیوے بلغمی خدر گوا
روغن دارچینی وچ میل
دیوے سُن دی بیخ اُڈا
پانی نبوہ گھت جوشا
خدر اُتے جھب کر طلا

اَک نے دُودھ وِچ مرچ سیاہ
اجوین ارنڈ دی بیخ لے آ
تنقیے پچھوں نت لگا دے
عقرقرحا دارچینی لئے
ماکھیوں وِچ معجون بنا
ہر ہفتہ ہِک کریں جلاب
سبب جے خاص سوداوی مادہ
کریں تراوت دیہہ تے رات
مالش کر تر دیہہ غذا
مکھن گوکا فنجر کھوا
ظاہر باطن کر مرطوب
اندر اُس دا کرکے تر
روغن مغز کدو. بادام
یا گُل روغن نت مَلا
کرے جیکر صَفرا زیان
صفرادی نے کے تقے جُلاب
پلا، شربت نت سرد نفوع
کرے جے گندہ خون خرابی
ایسے طور کجھ مُدت تیک
جے کوئی ہووے ہور سبب
کرکے چنگی طرح قیاس

کرکے کھرل خدر تے لا
پتال جنتر نال تیل گندھا
خدر مرض نوں جلد اُڈا دے
نگھاں تولے بیخ پنج ایہہ ترے
چھ سَت ماشے نت کھوا
دفع ہو جاوے خدر شتاب
ہووے خشکی بہت زیادہ
ہر حیلے کر خشکی مات
خشکی اس دی دُور کرا
دیہہ گاوا دُودھ مصری پا
تا حاصل ہووِن مطلوب
سودا والا تنقیہ کر
بنفشہ روغن کَل نت عام
گھیو گوکا چرٌلی وِچ پا
ظاہر آون نظر نشان
خارج مادہ کریں شتاب
طبع جے اُس دی کرے رجُوع
کر توں اس فصد شتابی
کر توں بدن ہو جاوے ٹھیک
دارد اس دا کر توں جھب
نال علامت کریں شناس

جس خلط دا ہووے زور
دیویں غلبہ اُس دا توڑ
طبع موافق کریں علاج
گرمی سردی سمجھ مزاج
جیویں طبیباں دا دستور
کر توں اُسے طرح ضرور

بیان مرض سکتہ

سکتہ مرض ہووے جد آن
اچانک مرجاوے انسان
سُدا پھردا گم ہو جاوے
ساہ دم اُس نوں معلوم نہ آوے
مُردیاں وانگ ہووے بے جان
ہووے خلقت دیکھ حیران
بدنوں ردّی اُٹھ بخار
کرے حواس دماغ بگاڑ
غلیظ مواد سُدّہ بن سخت
سردی پچھے کرے کرخت
مثل ورم سُدّہ بن جاوے
جس حرکت کُل بدن ونجاوے
کُل رُوح طرف سُدّے دی جاون
دفع کرن نوں زور لگاون
سُدّہ رُوح نوں کرے تباہ
قوت رُوح دی کرے فناہ
سر وچ رُوح جا ہوندے بند
ہودن سُدّے نال پیوند
سُدّہ ورمی سر دے وچ
قوت رُوح دی لیندا کھچ
رُوح سُدّے وِچ جذب ہو جاوے
مُڑکے خانے وِچ نہ آوے
ہووے سکتہ جدوں آزار
ہووے ہوش حواس بیکار
جیکر مادّہ سالم ہو
سُدّہ رہے سر وچ کھلو
آوے ساہ دم بہت باریک
نال عقل کر معلم ٹھیک
نال علامت خوب پچھان
زندگانی دے سبب نشان
ڈٹھا ہک طب وِچ عظیم
آکھیا جالینوس حکیم

سکتے نال جاوے کوئی مر
ہوت جیاتی کر آزمودہ
پنبہ رُوں دا رکھ نک اگے
جے حرکت پنبہ کرے کدائیں
دُوجا پُختہ ایہہ نشان
جے عکس چہرے پوے نظر
بھانڈا پانی دا بھر رکھ
جے اوہ پانی کرے تحریک
چوٹی سر دے وال مُنا
تے جیہا کوئی نہیں ددا
سُرخ کاہی دی تے کرا
جد اوسنوں تے ہووے جاری
نک چھکنی کالی مرچ پسا
وچ حلق دے کھنب پھرا
کھنب جد وچ حلق دے جاوے
سبب جیکر بلغم تے ریح
دو تہرے تے جلاّب کرا
جے آوے تیرے وچ شعور
سر تے مَل اس کٹھ دا تیل
مالش سِر تے خوب کرا
شوربا تتر مرغ پلا

تہرے روز تک دفن نہ کر
جیویں حکیماں دا فرمودہ
رہلسی جد ساہ اس نوں لگے
زندہ ہے اوہ مُردہ ناہیں
طرف وجیری دیں کریں دھیان
زندہ اس نوں جان مقرر
اُوپر سینے ساہ پرکھ!
مُردہ نہیں، زندہ ہے ٹھیک
رائی سرکہ گھوٹ لگا
دیوے سکتہ تُرت ونجا
وزن رتی اک گھول پلا
ہووے سکتہ دفع بیماری
ناساں دے وچ پھوک چڑھا
مصبر پانی نال لگا:
تا اس تے شتابی آوے
ہووے سکتہ مرض صحیح
بخشے اس نوں رب شفا
کیتا بلغم ٹھیک فتور
سنڈھ اجوائن قرنفل میل
زور ہتھاں دا خوب لگا
دار چینی زیرہ وچ پا

سونف انیسوں زیرہ سیاہ — پودنہ دارچینی ہمراہ
تڑے تڑے ماشے سب دوا — درڑہ کرکے رات پوسا
کاہڑہ کرکے روز پلا — قدرے شہد اُس وچ رلا
خون زیادہ نظر جے آ — جلدی اس دی فصد کرا
سرارو رگ نوں جھب پھڈ — خون موافق قوّت کڈھ
جیکر بدن نضج کر جاوے — سبزی مائل رنگ وٹاوے
جسم وچوں آوے بدبو — نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
ہو جاوے عورت شکل خراب — نال علاج نہ کریں عذاب
سبب جیکر اوس ہووے قبض — حرکت کرے ذرہ ہک نبض
حُقنہ یا اُس کر پچکاری — قبض شکم کھُل جاوے ساری
جیکر خشک طبیعت گرم — دیہہ دوا تہ سرد اس نرم
سرتے مَل روغن بادام — گُل روغن ہیل گوکا گھیو عام

بیان مرض اختلاج

جد پیدا ہووے مرض اختلاج — بہت شتابی کرد علاج
جے مدّت جُتے وچ کھلووے — مشکل پھیر خلاصی ہووے
غیر طبعی مادہ ناکام — کردا سارے بند مسام
بند ہو جاوے ریح بخار — نکل نہ سکے باہر وار
قوت دافع کردی دفع — ریح مواد نہ ہووے رفع
مادہ اپنا زور لگاوے — گوشت مچھلیاں دا پھڑکاوے
جد مادہ ہووے تحلیل — ہو جاوے تندرست علیل

جد مڑ پیدا ہووے بخار
تنقیہ طبع موافق کرہ
طبیعت دی کرہ خوب صفائی
جس خلط دا زور زیادہ
جے اوہ لائق ہووے قے
جے اوہ ہووے لائق فصد
جے اوہ لائق ہے جُلّاب
جد ہووے مادہ صاف تمام
اٹھویں ناویں دیویں بھانس
جد اُس دے کھُل جان مسام
بدن اُتے مالش کروا
بابونہ روغن زیت رلا
موافق طبع دوا غذا
نال بیماریاں دیگر گھول
تازہ مرض شتابی جائے
کریں دوائیں استعمال
سب قواعد رکھیں یاد
جیکر سرد طبیعت ہوہ
جیکر خشک طبیعت گرم

پورے جسم دے وچ پھڑکار
بھُتی دفعہ نہ ہرگز ڈرہ
مرضوں پاوے بدن رہائی
کرہ تدں اُس دا خارج مادہ
قے کرن دی دیویں رئے
فصد کھولن دا جھبیہ کر قصد
دو ترئے واری دے شتاب
نال بھانس دے کھول مسام
کُبکّل مار ننگا رکھ سانس
بخشے اُس نوں رب ارام
بہت نہایت زور لگا
انبرول دی بھانس دوا
دیویں بخشے رب شفا
تحمل نال نہ ہرگز ڈول
کہنہ محنت بہت کراوے
موسم قوت عمر سمبھال
طریقہ حکمت پیر اُستاد
سرد دوا نہ دیویں کو
دیہہ دوا اس ٹھنڈا نرم

در بیان مرض زکام

مندا ردگاں وچ زکام
اِستھیں پیدا ہون بگاڑ
غلبہ مرض کرے یکبار
نک تھیں پتلا پانی آوے
وگے جے نک تھیں فضلہ عام
جے طرف حلق دی گرے فضول
فاسد بدنوں اُٹھ بُخارہ
سر دی طرف ہووے جد رفع
مغز نہ اُس نوں کرے قبول
رہے رطوبت نک تھیں جاری
یا بدہضمی تھیں اُٹھ ریح
زکام جے سردیوں ہووے پیدا
جب پک جاوے ریزش خام
سبب یا ہووے بلغم واد
نک تھیں ٹھنڈا پانی وگے
ڈھلی سست چلے اس نبض
سر وچ سردی بہت نہایت
سرد چیز اُس حد پہنچاوے
کچی بلغم کرے خراب
بلغم مُنضج نال پکاء
جلد بلغم ہو جاوے دفع

کردا سر نوں بے آرام
کئی قسم دے سخت آزار
رنجھاں لین نہ دیون وار
فضلہ بہت وگے بدلاوے
اُس نوں کہن حکیم زکام
اُس نوں ریزش کہن نزول
جا سر دے وچ کرے بگاڑ
کرے طبیعت اس نوں دفع
طرف نک دی گرے نزول
اوکھا ہووے بہت آزاری
دیوے جا سر نوں تصدیع
مُنضج نال پکاویں ویدا
دفع ہو جاوے جلد زکام
کرے ہمیشہ زکام فساد
سرد ہوا بُری اُس لگے
رہے شکم اس دے وچ قبض
بدہضمی دی کرے شکایت
گرم غذا تھیں فائدہ پاوے
مُنضج دے کے کرو جلاب
دو ترے دفعہ جُلاب کرا
معجون فلاسفہ دیوے نفع

زکام جے ہووے بہت مرطوب
بنفشہ دیہہ اس نوں معجون
تخم السی دے کر بریان
ادھ پا پکا وزن تُلا
سر اُس دے نوں کرتوں گرم
مٹھا تیل توے پر گھت
پوٹلی بنھ کنک دا چھان
سر تے کر ایہہ گرم ٹکور
گرم دوا دی دیہہ نسوار
جیکر ہووے گرم زکام
جد گرمی کر جاوے زور
لے جے گرمی بلغم نال
ٹھنڈے شربت اوس پلائیں
بنفشہ شربت نیلوفر
جے گرمی دا بہت سبب
بنفشہ گُل تے نیلوفر
رات پانی وچ تر کردا
جوشے بندش کرے زکام
جاری اُس دا بڑا ثواب
گوشت۔ مچھی۔ مرچ نہ دیہہ
اطریفل نت کھوا زمانی

سرد طبیعت ہووے خوب
ہووے رفع زکام زبون
کٹ ملا مکھیوں وچ آن
روگی نوں ہر روز کھوا
نال ٹکور پوٹلی نرم
اگ تے رکھ توے نوں وت
کر توں گرم توے پر آن
اس دے جیہا دوا نہیں ہور
ہووے جلد زکام فرار
کرے مغز تھیں ریزش خام
بلغم خام ہو جاوے شور
بلغم شور ہووے فی الحال
گرمی بدنوں دُور کرائیں
دونویں وقت پلایا کر
ایہہ نقوع پلاویں جھب
بہیدانہ وزن برابر کر
فجرے مصری ڈال پلا
کر استھیں پرہیز تمام
بندش فضلہ کرے خراب
وچ زکام ساڈی مت ایہہ
نہیں کوئی نسخہ ایس دے ثانی

دیہہ اطریفل نت صغیر
بنفشہ روغن نت ملا
سر اُس دے رکھیں گرم
جیکر خشک طبیعت ہو
دیہہ نت اوس جوآش پکا
فاقہ دو ترٔے روز دیوا
ہور غذا نہ مول کھوا
مالش کر نت روغن گرم
مالش اُس نوں خوب کرا
جیکر قبض طبیعت ہو
بہت جے ہووے خشک زکام
نک تھیں مُول نہ آوے ساہ
نت پلا گھیو تے دودھ
روغن کدّو مغز بادام
گھیؤ نہایت وافر کھاوے
بسبب زکام جے ہووے کھنگ
یا شربت پوست خشخاس
سر نزلہ وچ مارے تیر
گھیؤ گوگے دے نال بنا
تاں مسام رہن اُس نرم
حریرہ جیہا دوا نہیں کو
بادام روغن مصری وچ پا
دیوے جھب زکام دنجا
مصری گوکا دُودھ پلا
مسام دماغ ہو جاون نرم
نال ہتھاں دا زور لگا
ہلین جیہا دوا نہیں کو
بند ہو جاوے مغز تمام
ہووے بند ناساں دا راہ
مصری ڈال جے ہووے بُدھ
سر تے مالش کریں تمام
لستی دے نزدیک نہ جاوے
خمیرہ دیہہ خشخاس نسنگ
کرے زکامی کھنگ دا ناس

ترکیب حریرہ خشخاس

حریرہ ئے خشخاس پکا
ترنے تولے خشخاس سفید
زکام والے نوں نت پلا
چار مغز تولہ اک دیہ

ڈال تولہ ہک مغز بادام — گھوٹ پانی دے وچ تمام
چار تولے گھت پکا — دو تولے مصری ڈال پلا
خشک زکام نوں دیوے نفع — ہووے ضعف دماغی دفع

ترکیب منضج بلغم

سونف تولہ مثقال ملٹھ — چار انجیر منقہ اٹھ
بنفشہ گاؤزبان وچ ڈال — دونویں دے ہک ہک مثقال
رات پانی وچ تر کروا — صبح جوشا دیہہ گھنڈ پلا
جے کر تاپ ہووے کجھ نال — گلوبانسہ قدرے وچ ڈال

نسخہ ناسوار نزلہ بلغمی

تریاں پوست کیسر چھڑ — ترے ترے ماشے شامل کر
پنج لونگ ترے مرچ سیاہ — چھ ماشے کا نپھل کر ہمراہ
صندل بُور کچور افیم — ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پیہہ باریک دیہہ نسوار — ہووے نزلہ جلد فرار
دفع ہو جاوے سر دا درد — جیکر ہوس طبیعت سرد

بیان تعریف چشم

اکھیں عجب نعمت جان — روشن جنہاں نال جہان
چشماں شیشے نور رحمانی — بخشش رحمت رب رحمان
اکھیں بڑی نعمت بھاری — مزہ حیاتی خلقت ساری

چشماں شیشے دیوے نُور　　کیتی رحمت رب ظہور
چشماں دے وچ نورِ خدا　　کیتا رحمت رب عطا
چشماں جدوں مارن چمکارا　　روشن نظر آوے جگ سارا
جد اکھیں ہو جاون بند　　پاون آن اندھیر کمند
ہر کوئی نال اکھیں دے شیر　　باہجھ اکھیں دے پوے اندھیر
جد اکھیں ہو جان تباہ　　ہووے کُل جہان سیاہ
رب اگے نت کرو دعائیں　　یا رب فضل کرم دے سائیں
بندے تیرے اسیں گناہیں　　بخشیں ساڈیاں کُل خطائیں
مردیاں تیک حیاتی تائیں　　اکھیں دا دُکھ نہ وکھائیں

بیان رمد صفراوی

جد اکھیں نُوں آوے جوش　　سوجن درد بھلاوے ہوش
لالی ہنجوں کرن سقیم　　آکھن اُس نوں رمد حکیم
گرمی تھیں ایہہ موذی مرض　　اکثر بہت ہووے بالفرض
ضربان رڑکاں کرن خوار　　ہوون روگی بہت لاچار
بدنوں موذی اُٹھ بخار　　جا اکھیں نوں کردا مار
بخار دیوے جد سر نوں زور　　دل گھبراوے پاوے شور
کوڑیاں اکھیں رڑکن نال　　ہووے درد کرے بدحال
تیزی بہت ہووے وچ نبض　　سخت شکم وچ ہووے قبض
اول قبض اوس دُور کرا　　نال ملیّن سرد دوا
رس پھٹکڑی ہرڑ افیم　　اکھیں تے کر لیپ حکیم

پت بکمین اُتوں بنھوا ۔ ہووے اس نوں جھب شفا
جوش جے ہووے قبض سبب ۔ دیہو ایہہ ملیّن جھب

نسخہ ملیّن قبض کُشا

کاسنی سپستے پھُل گلاب ۔ دو دو تولے قدر حساب
بنفشہ مغز کدّو وچ پا ۔ ہک ہک تولہ وزن تولا
گھوٹ گُونڈے شیرہ کڈھ لے ۔ پیوے نت دہاڑے ترے

نسخہ حریرہ

دو تولے خشخاس سفید ۔ تولہ مغز کدّو گھت وید
تولہ مغز بادام رلا ۔ گھوٹ کونڈی شیر کڈھوا
مصری گھت ہفتہ تک پیوے ۔ حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
بنفشہ شربت نیلوفر ۔ پانی ڈال پلایا کر
لے کے مکھن گوکا عام ۔ مالش کرو صبح تے شام
ہور ٹھنڈے شربت سرد نقوع ۔ رکھ ہمیشہ اس نوں شروع
بے خشکی تھیں اکھیں آدن ۔ سخت وانگ پتھر ہو جاون
ہنجوں چوک نہ آوے مول ۔ ہووے بہت اکھیں نوں سُول
ڈھائیں مار روگی کرلاوے ۔ راتیں دہیں آرام نہ آوے
ہووے ورم اکھ دا سخت ۔ کرڑہ پتھر وانگ کر سخت
بڑیا ہویا بادہ سودا ۔ کرے فساد اکھیں وچ جا
تخم السی خطمی منگوا ۔ گٹ پوسا لعاب کڈھا

اسبغول لُعاب رِلا
روغن کدُّو مغز بادام
بنفشہ روغن آپ بنا
مالش کرو صبح تے شام
مکھن گو کا فجر کھوا
جیکر اس نُوں ہووے قبض
بنفشہ گُل تے سونف منگا
سنا کاسنی مغز بادام
گُلقند ڈال توے وچ چار
شیرہ کپڑے وچ پھنا
لعاب کڈھ کے اسبغول
دُودھ عورت دے وِچ رِلا
شیاف بریوما اکھیّں ڈال
بنا پوٹلی پھیر ضرور
گرم خشک کوئی دیہہ نہ چیز
گھیو کھنڈ گٹ چُوری نت کھاوے
لسی، نشہ، ہوا غبار
گوشت، صحبت، تھوم پیاز
ایہہ چیزاں سب اُسنوں زہر
جے دیوے گندہ خون اُبال
خون گندہ جد ہووے آ

اکھیّں اُتے کرو طلا
سرتے مالش کرو مدام
کر مالش روغن گُل پا
سارے جُثّے بدن تمام
گھیو چھٹانکی شام پلا
کرڑے سخت ہووے اس نبض
مغز تخُم کدُّو وِچ پا
اِک اِک تولہ وزن تمام
گھوٹ گُونڈے وچ خوب سوار
پیوے ہووے قبض گُشنا
وِچ سفیدی بیضہ کھول
اکھیّں اُتے کرو طلا
ہووے رمد دفع فی الحال
ہووے جوش اکھیں دا دُور
ایہو رکھیں یاد تمیز
لُون مرچ دے راہ نہ جاوے
مصالحہ، حُقّہ، گرم آچار
بینگن تھیں کردا احتراز
استھیں جوش آوے وچ قہر
اکھیّں سُرخ نہایت لال
دیوے جوش اکھیّں نوں جا

سر بھارا دائم نسیان
خلط خون دے سبب نشان
سرا رو دا فصد کرا
عناب ، بنفشہ ، نیلوفر
رات پانی وچ کرو نقوع
جیکر قبض طبیعت ہو
ماجو پھٹکڑی رس افیم
شیاف ابیض اکھیں وچ گھت
یا بریوما ڈال شیاف
سبب جے ہووے بلغم شور
طرف اکھیّں دے گرے مواد
خارش نال جاوے اکھ پھل
چرکے میل آوے بسیار
مرکّب اس نوں دیہہ جُلّاب
بلغم مُنضج نال پکاء
شیاف بریوما اکھ وچ ڈال
کراں بیان دوا عجیب
کرکے چاکسو بہت باریک
جُوہنڈی اکھیں وچ پوا
نسخہ اک آزمودہ کار
وچ عمر ساری آزمایا

سوزش ضرباں کرن حیران
کرکے چنگی طرح پچھان
متھے وچوں ناڑ مگا!
آلو ، انبلی شامل کر
مصری ڈال کراؤ شروع
دیہہ ملیّن اس نوں کر
کرو اکھیّں تے لیپ حکیم
جاوے درد نہ ہووے وت
کرو قصور خداوند معاف
آون اکھیّں دے کے زور
پاوے بلغم شور فساد
ہنجوں وگن نہ سکن کھل
رڑک پوے اکھ دے وچ کار
بلغم خارج کرو شتاب
مُنضج نال جلّاب کرا
جوش اکھ جاوے فی الحال
فائدہ کرے اکھ نوں جھب
مثل غبار ہووے جد ٹھیک
پت بکین اُتوں بھوا
سائیں بخش توں کر اظہار
ہرگز کدی خطا نہیں پایا

ضرباں رڑکاں ہنجواں پیڑ
کندر کتھ ماجو بریان
گوشت خورہ چاکسو پا
پھٹکڑی گھت وچ ماشے ترے
پانی دھنیاں مہندی گھت
وقت ضرورت اکھیں پا
جیکر ہووے رمد نزولی
حریرہ رہ بنا ضرور
دو تولے خشخاس سفید
چارے مغز تولہ ہک پا
کپڑے وچ مڑ صاف کرا
چار تولے گوکا گھیؤ گھت
ترے ہفتے کر استعمال

نسن استھول گھت دبیر
اقاقیا، جھگ سمندر آن
ترے ترے ماشے سنت دوا
چھ ماشے تانبا سڑیا لے
کرکھرل شیاف بناویں وت
دیوے اکھدا جوشش ونجا
جوش اکھ دا چاہڑے سولی
جوش اکھ دا ہووے دور
مغز بادام تولے ڈیڈھ
پانی ڈال کونڈے گھوٹوا
مصری تولے چار بلا
پتلی جیہی پکاویں پت
پیوے ردگی ترکیاں نال

نسخہ مجرّبہ جوش آنکھ

جیکر رمد پرانا ہو
سُرخی اکھیں رہے کمال
کراں بیان عجیب دوائی
ترپھلہ لے ادھ سیر منگا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال
ٹل کے چھن کے صاف کرا

بہت دیر تک رہے کھلو
ہنجوں وگن کرن بے حال
پاوے جوش تھیں اکھ رہائی
رات پانی گھت تر کردا
خوب طرح اس لے اُبال
سیر پکّا گوڑ گھیو پا!

مُڑ دیگچی وچ گھت پکا
جد سارا پانی جل جاوے
اگ تھیں جلدی نال اُتار
ہک چھٹانکی جے نت پاوے
ضعف دماغول ہووے دفع

ہولی ہولی اگ جلا
گھیؤ تنہا باقی رہ جاوے
ٹھنڈا کرکے خوب اُتار
جوش اکھ تھیں چنگا تھیوے
دمہ ہنجواں دیوے نفع

شیاف مجرّبہ جوش چشم

پھٹکری لے ہرڑ دی چھال
انبل پوست دانہ انار
رات پانی وچ رکھ پوسا
ترے ماشے وچ ڈال افیم
گاہڑا قوام ہووے جد آ
گھس پانی وچ اکھیں ڈال
ہے ایہہ نسخہ پُر تاثیر
جوش اکھ نوں دیویں نفع

دھنیا مہندی رس نپال
ہر ہک تولے دا مقدار
فجری مَل پُن صاف کرا
کرڑچھی دے وچ کاہڑ حکیم
اس دے رکھ شیاف بنا
کر کجھ مُدّت استعمال
آئی اکھ نوں ہے مفید
لالی ہنجوں ہودن دفع

پوٹلی مجرّبہ جوش آنکھ

نسخہ پوٹلی کرو تیار!
دھنیہ مہندی رس نپال
انار دانہ ماجو بریان
ترے ترے ماشے سب دوا

آدے جوش اکھ دے درکار
چاکسو زرد ہرڑ دی چھال
پھٹکڑی چٹی پوست آن
پوٹلی بنھ درڑھ کردا

نر دے پانی وچ پوسا ❊ اکھیں اُتے رنت لگا
جوش اکھ جے دیوے دکھ ❊ پھیر پوٹلی ہووے ٹکور

نسخہ شیاف بریوما

بریوما کرو شیاف تیارہ ❊ کرے رمد ہک دن وچ صاف
میل چاندی ترے ماشے لے ❊ تانبا سڑیا ماشے ترے
گوند کِکر دی ماشے ترے ❊ کتیرا قاقیا دو دو ہو
کیسر گوشت خورہ افیم ❊ ماشہ ماشہ وزن حکیم
سفیدی انڈا ہووے صاف ❊ گھت کھرل وچ بنھ شیاف
وقت حاجت اکھیں وچ پا ❊ دیوے اکھ دا جوش بجا

صفت شیاف ابیض

شیاف ابیض نسخہ مشہور ❊ کرے شتاب جوش اکھ دور
ضعف بصر نوں دیوے نفع ❊ ہنجوں پیڑ کرے سب دفع
ترے ماشے قلعی سفیدہ لیا ❊ ترے ماشے گوند کِکر وچ پا
کتیرا ترے ماشے وچ گھت ❊ کندر پادیں ماشے ست
لے نشاستہ ہور افیم ❊ ماشہ ماشہ وزن حکیم
گوشت خورہ ماشے ترے ❊ دارو سب کھرل کرے
لعاب کڈھ کے اسبغول ❊ بنھ شیاف اُسدے وچ گھول
وقت ضرورت اکھیں پاوے ❊ مُڑ کے جوش نہ شکل دکھاوے
لالی ہنجوں رڑکاں ٹھول ❊ رہن نہ وچ اکھیں دے مُول

بیان پھولہ چشم

پھولہ پوے کسی دی اکھ — کرے لکھ دی قیمت ککھ
مادہ تیز گرم ساڑ — جوش دیوے اکھ کرے بگاڑ
بہت دیر اکھ رہے جے بند — چڑھدا جالا وانگ کمند
گاہڑہ سخت یا پتلا ہو — رگاں اکھیں وچ رہے کھلو
کراں بیان دوا عجیب — پھولہ دور کرے اوہ جھب
نیلہ تھوتھا کچ زنگار — پیس کھرل وچ وانگ غبار
نیلہ تھوتھا کر بریان — تا ہو جاوے بے نقصان
نمک شیشہ شورہ کچلون — ہک ہک ماشہ کل موزون
رس نبتو دا اس وچ پا — ترے روز تک کھرل کرا
جیدوں دوا ہو جاوے خشک — رہے نہ پانی دا وچ مشک
دو حصہ مصری اس وچ گھت — نال سلائی پادیں دت
مصری ہووے بیکانیری — رکھیں یاد نصیحت میری
فاصلے دیکے اکھیں ڈال — کجھ مدت کر استعمال
ناخونہ جالا پھولا چھوڑ — چھوڑ اکھیں نوں جاون دوڑ
سائیں بخش حکیم شناسی — ایہہ نسخہ لکھیا آزمائشی

نسخہ پھولہ چشم

ہور ہک نسخہ بڑا عجیب — استعمال کرا طبیب
اس نوں لے بنا ضرور — پھولا چٹا ہووے دور

سبز توتیا ناخن ہاتھی
پھٹکڑی نمک شیشہ زنگار
توتیا ناخن کر بریان
کھرل کراؤ دارو ست
پانی سارا خشک کرا
نال سلائی اکھیں ڈال
چالی روز اکھیں وچ گھت
مصری کوزہ نال رلا
روز اکھیں دے وچ نہ پاویں

تخم شرینہہ شورہ کرساقی
ہر ہک ماشے دا مقدار
دوہویں پھیر ملاؤ آن
پانی پت شرینہہ دا گھت
ڈال اکھیں مصری وچ پا
کر کجھ مدت استعمال
پھولے دی جڑ سے پٹ
سرمچو نال اکھیں وچ پا
فاصلہ دو ترے روز کرادیں

نسخہ چٹہ نادان بال

چٹہ پوے جیکر اکھ بال
پھٹکڑی نمک شیشہ منگوا
ترے ترے ماشے ڈال حکیم
رسونت مہندی دی پت نسپال
فجری اس نوں کرکے صاف
دُودھ عورت دے نال گھسا
کجھ مدت کر استعمال

ایہہ دوا کر استعمال
چاکسو، جھگ سمندر پا
ماشہ ہک ملا افیم!
رات پوسا رکھ پانی ڈال
میل دوا سبھ بنھ شیاف
نال سلائی اکھیں پا!
کرے شفا رب ذوالجلال

نسخہ پھولہ مجربہ

کچّا تانبہ جست منگا
نبتّو دا پانی وچ گھت
اٹھویں روز کرانویں خشک
سرمچّو نال اکھیں وچ گھت

چھنّے کانسی وچ گھسا
کھرل کرا دہاڑے ست
رہے نہ پانی دا وچ مشک
جالہ پھولہ رہے نہ کت

نسخہ چٹّہ

کاپی مصری سبز کسیس!
ایہہ بھی نسخہ ہے آزمودہ

پیہہ کے ڈال دہاڑے بیں[۲۰]
بزرگ شناسی دا فرمودہ

نسخہ چٹّہ

بیٹ مُرغ دی خشک لیا
سرمچّو نال اکھیں نت پاوے

عرق لیموں گھت کھرل کرا
چٹّہ ہنلا دت ونجاوے

نسخہ چٹّہ و پھولا

شورہ نمک سبز کچ سئے
کھرل کرا تانبے دے نال
جد اوہ ہووے گاہڑا آ

وزن برابر دارو ترّے
عرق نبتّو چھنّے وچ ڈال
رکھ ڈبّی وچ اکھیں پا

نُسخہ حب زنگاری

حب زنگاری عجب دوا
سفیدہ کِکر گوند زنگاری

دیوے پھولا سخت دنجا
کیٹ سونے دی دارد چار

عرق لیموں وچ کھرل کرا — کرکے کھرل شیاف بنا
گھس پانی وچ اکھیں ڈال — کر کجھ مُدت استعمال

نسخہ مجرّبہ پھولہ چشم

بُورہ جست تانبے دا بُورہ — ہووے چھ چھ ماشے پُورا
سچی چینی سبز کچ ئے — ہر ہک ہوون ماشے ترے
سبز توتیا ئے زنگار — ہک ہک ماشے دا مقدار
عرق زہو گھت شیشے ڈال — چار مہینے رکھ سمہال
اوسنوں پھیر کھرل وچ گھت — کھرل کرا دیہاڑے ست
کرکے اُس نوں مثل غبار — ڈبّی دے وچ رکھ سنوار
مصری کالپی نال رلا — سُرمچو نال اکھیں وچ پا
جالا پھولا دمعہ سَبَل — ڈال اکھیں ہو جاون حل
خارش رچھے ہووے دُور — رہے نہ اکھیاں وچ قصور
ضعف اکھ نوں دیوے نفع — دُھند غبار ہو جاوے رفع

بیان مرض سلاق یعنی خورہ بال چشم

بال خورہ جد کرے ظہور — پادے اکھیں وچ فتور
کنارے چشم سخت ہو جاون — لالی جھمنیاں جھڑ جاون
رہن ہمیشہ ہنجوں جاری — وچ نظر دے پوے خواری
نسخہ ہک لکھاں لاثانی — مجرّب میرے پاس نشانی
لے کے کانواں ٹوٹیاں ہیں — ساڑ چھنے کانسی وچ پیس

مکھن کجھ قدر قدرے وچ پا   دستے تانبے نال گھسا
روز چالی تک کھرل کرا   مُڑ ڈبی وچ رکھ ٹِکا
ترے ماہ استعمال کرا   دیوے خورہ مرض دنجا
اکھڑے جھمنیاں دے وال   اُگن حکم خدا دے نال

نسخہ مجرّبہ خورہ بال چشم

نسخہ بیان کراں ہک ہور   جاوے دُکھ ٹھکانہ چھوڑ
کانہہ پرہ دل توے پر ساڑ   دو ترے تولے دا مقدار
تانبہ سڑیا نال رلا   جست ساڑ کے ئے وچ پا
مدبّرہ چاکسو کتھ سفید   ترے ترے ماشے ہر اک دید
سب دوا کر کے باریک   وانگ غبار ہو جاوے ٹھیک
ریت کورے بھانڈے لیا   دو ترے ماشے پِیس رلا
لد لیڈیاں دالے دھماہاں   چھ ست ماشے میلو ہاہاں
چھنے کانسی دے وچ گھت   کھرل کرا داڑے ست
تانبے دے دستے دے نال   گوکا گھیو تھوڑا جیہا ڈال
سُرمچو نال اکھیں نت پاوے   خورہ اکھ دا دُکھ ونجاوے

تعریف دھماہاں لد خر و لیڈی شتر

دو چچ لیا اُٹھاندے لیڈے   گلے مُسکے ہوون جیڈے
اوّل تھاپیاں دے انگار   ہری دے وچ کر تیار
اک چچ لد گدوں دی گھت   لیڈے ڈال اُٹھاندے وقت

مکھن نال بانڈی چوپڑا   ہاری تے مونڈلی مروا
چمڑے سیاہی بانڈی نال   سرد ہووے تاں لاہ سمہال
گھوں کر بھانڈے کانسی نال   تھوڑا اجیہا مکھن وچ ڈال
سب دوا اس دے وچ پا   اک ہفتہ تک کھرل کرا
مُردا اس نوں اکھیں وچ ڈال   کر کجھ مُدت استعمال
جھمنیاں دے اُکھڑے وال   اُگن حکم خدا دے نال
ایہہ نسخہ آزمودہ کار   سائیں بخش کیتا کئ دار

بیان مرض سبل

رگاں اکھیں دیاں جاون پھُل   ہوون سُرخ نہ سکن کھُل
رہے ہمیشہ پانی جاری   آکھن اس نوں سبل بیماری
دو ترے دفعہ جُلاب کرا   ست ست دن دا فرق کرا
اطریفل ہنت کھوا صغیر   سبل چشم نوں ہے اکسیر
تانبا سڑیا ماشے ست   میل چاندی ترے ماشے گھت
سفیدہ قلعی سمندر جھگ   ترے ترے ماشے پیس الگ
کالی چھڑ کیسر زنگار   ترے ترے ماشے دا مقدار
ہک تگ دے ترے مرچ سیاہ   ترے لونگ کرکے ہمراہ
ست جوین ماشے ترے پا   ترے روز تک کھرل کرا
نال سلائی اکھیں ڈال   کریں چلیہ استعمال
دفعہ سبل ہنجواں بال خورہ   رہن نہ اکھیں دے وچ بھورا
نظر آوے غلبہ خون   مادہ خارج کرد زبون

نسخہ مجرّب سُبَل و دُمعہ چشم

نسخہ باد مجرّب آیا
جس نوں بہت دفعہ آزمایا
سڑیا جست ماجو بریان
پھٹکڑی پھُل کرادیں آن
اقاقیا چاکسو کتھ سفید
دانے بابڑنگ گھت وید
سپاری سڑی ہوئی زنگار
ہر یک ترے ماشے مقدار
کامنہ پردل توے پر ساڑ
تول وزن وچ تولے چار
تانبا سڑیا ئے وچ ڈال
چھ ست ماشے کرکے خیال
سب دوا کرکے باریک
وانگ غبار کھرل وچ ٹھیک
کڈھ عرق مقطّر گدوں لد
نال پتال جنتر دے بُدھ
عرق لد اس دے وچ پا
ترے روز تک کھرل کرا
جد گاہڑہ ہو جاوے دوا
اس دے رکھ شیاف بنا
اکھیں ڈال پانی وچ گھس
ہنجوں دفعہ جاون سب نس
مگ پپیل نوں خوب گھسا
وانگ سُرمچو صاف کرا
استعمال کرو اکھ وچ
پانی ئے سُبَل دا رکھچ
ناخونے نوں دیوے نفع
اندر اتا ہو جاوے دفع

نسخہ مجرّب دَمعہ چشم

کہاں بیان ہک عجب شیاف
اکھیں کریں دَمعہ تھیں صاف
سڑیا تانبا جست لیا
پھُل پھٹکڑی نال رلا
ہرڑ ساڑ ایہہ دارُو چار
چھ چھ ماشے دا مقدار

گھت پوست پانی کھرل کرا ۔۔۔ تریجے روز شیاف بنا
نال سلائی اکھیں ڈال ۔۔۔ کرو چلیہ استعمال

نسخہ خارش چشم

جے اکھیّں نوں خارش ہو ۔۔۔ بہت دیر تک رہے کھلو
ڈال اکھیّں وچ جست گھسا ۔۔۔ یا قلعی شورہ وچ پا
یا ڈالو سُرخ بھنتل دا پانی ۔۔۔ نہیں دوا کوئی اُس دا ثانی

نسخہ رمد اطفال

نسخہ کراں بیان ہک ہور ۔۔۔ جوش دمعہ جاون سب چھوڑ
جیکر جوش آوے اکھ بال ۔۔۔ ایہہ دوا اُس دے اکھ ڈال
دو دانے گنگک ہریڑ سڑا ۔۔۔ وچ کڑاہی ریت سٹاء
ہک ماجو کرکے بریان ۔۔۔ سڑیا جست ماشے ترے آن
پھٹکڑی سڑی سمندر جھگ ۔۔۔ ترے ترے ماشے پیس الگ
کتھ چاکسو نال رلا ۔۔۔ ترے ترے ماشے وزن تلا
چُونڈی اکھیں وچ گھتا ۔۔۔ اُوپر پت بکین بنھا
لالی ہنجوں پیڑاں جوش ۔۔۔ اک دن ہو جاون خموش

بیان ناخونہ چشم

ناخونہ جیکر پیدا ہو! ۔۔۔ وچ اکھدے رہے کھلو
شیشہ لُون پھٹکڑی شورہ ۔۔۔ لے دوا ترے بھورا بھورا

رس نبو وچ کھرل کرا   نال سلائی اکھیں پا
ناخونہ چھٹے خارش دور   کر استعمال نہ رہے قصور
سُرمچو شیشہ نمک بنا   اکھ وچ پھیر ناخونہ جا
ناخونہ گاہڑہ بہت کرخت   ہووے بہت پورانہ سخت
ملکڑ کنڈڑے دے نال اُٹھا   کٹ کینچی دے نال پلا

بیان دمعہ چشم

رہن ہمیشہ ہنجوں جاری   آکھن اس نوں دمعہ بیماری
دو ترے رگنگ ہریڑ سہڑا   ماشہ دو کھپیس رلا
ہک دانہ ماجو بریان   اُس دے نال ملاؤ آن
خالص کیسر اصل افیم   ترے ترے رتی میل حکیم
پیہہ توں اُس نوں خوب باریک   وانگ غبار ہو جاوے ٹھیک
نال سلائی اکھیں ڈال   ہنجوں بند کرے فی الحال
ٹُتی چلینی ماشہ رپیس   رتی نال ہلا کھپیس
کر باریک اکھیں نت پا   دیوے ہنجوں دمعہ دنجا

نسخہ دمعہ چشم

نسخہ ہور ہک بڑا عجیب   ہنجواں دمعہ دنجاوے جب
میل چاندی تانبہ سڑدا   سنگ بصری اس نال ہلا
پھٹکڑی سڑی ہوئی وچ ڈال   چار دوا ہک ہک مثقال
کرکے ایسنوں مثل غبار   اکھیں ڈال نہ رہے آزار

نسخہ دُمعہ چشم

کراں بیان ہک ہور دوا
جست سارڑیا پُھل انار
تخم ہریڑاں ترے سڑا
کر باریک اکھیں وچ ڈال
سِل تے زرد ہریڑ گھسا
نال اُنگل اکھ تے نت لاوے
دیوے جلدی نفع خدا
ترے ترے ماشے دا مقدار
نمک شیشہ تھوڑا جیہا پا
ہنجوں دفع کرے تنت کال
پوست دا پانی وچ پا
دُمعہ اکھ نوں فیض پہنچاوے

بیان ضعفِ بصر

جیکر ضعف اکھیں نوں ہو
نظر آوے سب دُھند غبار
ضعف بصر جے دموی ہو
بہت رہے سر وچ گرانی
چیتا بُھل جاوے نسیان
متھے دچوں چھڈیں ناڑ
سرارو دا فصد کرا
شربت کرو تیار عناب
مونڈی بوٹی صندل بُور
بنفشہ نیلوفر وچ ڈال
جیکر قبض شکم وچ ہو
بہت نظر جاوے گم ہو
ضعف بصر ایہہ جان آزار
سُرخی اکھیں رہے کھلو
سڑدا رہے مُنہ نک پیشانی
وچ عقل دے پوے زیان
جوکاں لا کنّاں پچھواڑ
کر سب گندہ خون صفا
پیوے فصدوں بعد شتاب
پاپڑا دھنیا میل ضرور
مصری ڈال کر استعمال
دیہہ ملیّن اُس نوں کو

سفیدی پھٹکڑی پھُل کرا
زرد ہَرڑ تے چھل انار
دو ماشے سے مُشک کافور
ترے رتی کیسر پنج افیم
سبھے دارو کھرل کرا
انار دانہ مہندی رس لیا
رات پانی وچ رکھ پوسا
سب دارو اِس دے وِچ ڈال
لیپ پن کر ڈبی وچ رکھ
پانی ضُعف ہووے سب دُور
جے گرمیوں ضُعف اکھّیں نوں آوے
پیلا چہرہ تلخ دہان!
قبض رہے معدے دے وِچ
نال مُلیّن سرد جلّاب
بنفشہ شربت نیلوفر
بکری دا دُودھ لے کے تازہ
پیوے مصری ڈال نہار
پھٹکڑی قلمی شورہ
سرد چینی لے کے وچ پا
لے کچلون چنگا وچ گھت
پُودنے دا ست مُشک کافور

چاکسُو، جھگ سمندر پا
چھ چھ ماشے دا مقدار
ترے ماشے وچ ڈال پچوُر
شامِل کر اس نال حکیم
گھت کپڑے دے وچ چھنا
تولہ تولہ وزن تولا
فجری کل پُن صاف کرا
کر توں اس نوں کھرل کمال
گھِس پانی وچ پانویں اکھ
رہے نہ اکھّیں وچ قصُور
رنگ اکھیں دا زرد ہو جاوے
سُکّی خشکی نال زبان
گرمی کرے اکھّیں نوں نِچ
خارج کر صفرا شتاب
روزنہ ہمیش پلایا کر
ادھ سیر پکا وچ اندازہ
گھیو گوکا کھاوے بسیار
جھگ سمندر گوشت خورن
تانبا سڑیا نال رلا
ترے ترے ماشے دار دست
پنج پنج رتی ڈال ضرور

انار دانہ لے تولے چار	پانی وچ گھت رات گزار
فجری مَل پُن صاف کرا	دیگچی دے وِچ ڈال جوشا
جد پانی تولہ رہ جا	گھت دوا سب کھرل کرا
کرکے کھرل بنا شیاف	کرے نظر اک دن وِچ صاف
سبب برودت بلغم باد	ضُعف بصر دا پوے فساد
سرد دماغ جدوں ہو جاوے	ضُعف قوّت مغز لوں آوے
ضُعف سبب مواد فضول	طرف اکھیں دی کرے نزُول
ہنجوں رہن ہمیشہ جاری	پوے نظر دے وِچ خواری
بلغم مُنضِج نال پکا	دو ترے چار جُلّاب کرا
معجون فلاسفہ جے نت کھاوے	ضُعف بصر نوں فیض پہنچاوے
کحل روشنائی اکھیں ڈال	ضُعف بصر جاوے فی الحال

صفت کحل روشنائی

شادنج تانبا سڑیا ئے	ہر یک ہوون ماشے ترے
شحم حنظل مگ مرچ سیاہ	بورہ ارمنی کر ہمراہ
مصبر مَیل چاندی زنگار	ہر اک ماشے دا مقدار
کیسر چار رتی وِچ پا	دارو سبھے کھرل کرا
کرو نہایت بہت باریک	سُرمے وانگ ہو جاوے ٹھیک
نال سلائی اکھیں ڈال	کچھ مُدّت کر استعمال
ضُعف بصر نوں دیوے نفع	پھند غبار کرے سب دفع
اندھراتا، رچہّ، خارش جھاڑہ	اکھیں تھیں کر جان کنارہ

نسخہ برود چشم

نسخہ کراں بیان ہک میت — کرے گرم اکھ نوں میت
اُس دا نام برودہ کافور — ضُعف کرے صفراوی دُور
ضُعف بصر نوں دیوے نفع — ہنجوں دُھند کرے سب رفع
سِکہ، جھگ سمندر لیا — تانبا سڑیا نال ملا!
پھٹکڑی وِچ رلا سفید — چٹہ سُرمہ ڈالو وئید
سرد چینی تے شورہ لے — ہر اک ہووَن ماشے ترے
کافور، نیلا تھوتھا بریان — پنج پنج رتی میلو آن
کھرل وڈے وِچ خوب پسا — کپڑے دے وچ گھت چھنا
ترپھلہ پوست برگ حنا — انار دانہ دھنیا وچ پا
ایہہ پنج دارو رات پوسا — چھ چھ ماشے وزن تولا
فجری مَل پُن صاف کرا — میل دارو سب کھرل کرا
گھس دستے جست دے نال — کرکے خشک اکھیں وچ ڈال

نسخہ سُرخی چشم

نسپال ہلد پھٹکڑی بریان — رسوت، چاکسو میلو آن
چھ چھ ماشے سب دوا — افیم ترے ماشے وچ پا
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشہ ہک رلاؤ آن
پیس دوا سب کر باریک — سُرمے وانگ ہوجاون ٹھیک
انار دانہ تے برگ حنا — اِک اِک تولہ رات پوسا

فجری ئل پُن کر کے صاف
میل قوام کر بنھ شیاف
گھس پانی وِچ اکھّیں پاوے
لالی ہنجوں جوش دنجاوے
اس دا نام شیاف رمانی
رہے نہ ضعف دی ذرہ نشانی

نسخہ دُھند و غبار چشم

سبب جے ضعف بصر آزار
ہووے اکھّیں دُھند غبار
سُرمہ مکھی سرمہ سیاہ
سٹریا جست کرو ہمراہ
میل سونے دی ئے وچ ڈال
شادنج تانبا سٹریا نال
سنگ بصری سچّی چینی لے
ہر یک ہوون ماشے ترے
کیسر پنج رتی وِچ پا
عرق گلاب وِچ کھرل کرا
گاہڑہ کر کے بنھ شیاف
ڈال اکھّیں رب کرے معاف

نسخہ مجرّبہ سُرخی چشم

دھنیاں مہندی دانے انار
دو دو تولے دا مقدار
پھٹکڑی رس اُس نال ملا
چھ چھ ماشے وزن تولا
رات پانی وچ تر کروا
فجرے ئل پُن صاف کرا
ترے ماشے وچ ڈال افیم
کڑاھچی دے وچ کاہڑ حکیم
ہووے گاہڑہ جدوں قوام
اُسدے بنھ شیاف تمام
پانی نال شیاف گھسا
سُرمچو نال اکھّیں نت پا
جیکر مرض پورانی ہو
سُرخی اکھّیں رہے کھلو
ڈالو ایہہ شیاف ضرور
سُرخی جوش ہووے سب دُور

بیان مرض اندھراتا

اندھراتا مرض اک بُری آفات ۔ نظر بند ہو جاوے رات

دیہہ اس سب کچھ نظری آوے ۔ رات ہووے اندھا ہو جاوے

رطوبت دھیری وچہ لطیف ۔ سردی اُس نوں کرے کثیف

کثافت دھیری وچہ جد آوے ۔ رات نظر بند ہو جاوے

حرارت سُورج والی گرم ۔ کرے رطوبت گاہڑی نرم

رطوبت جد پتلی ہو جاوے ۔ سب کچھ اس نوں نظری آوے

کلیجی بکرے دی منگوا ۔ چیر اس دے وچ مگ ہک پا

گھیئو دے نال توا چوپڑا ۔ کلیجی اُوپر توے ڈھکا

نرم نرم ہیٹھ اگ جلا ۔ دونویں طرفاں خوب پکا

کلیجی خوب جدوں پک جاوے ۔ پانی اُس دا مگ پی جاوے

مگ نوں پیہہ کے کھرل کرا ۔ چار رتی کیسر وچ پا

ڈالو اکھیں رنت ضرور ۔ مرض ہووے اندھراتا دُور

کلیجی بکرا کر بریان ۔ اُس نوں رنت کھواؤ آن

روغن سونف اکھیں رنت پا ۔ پتال جنتر دے نال کڈھا

کر رنت ایس نوں استعمال ۔ کرے شفا رب ذوالجلال

صابن کالی مرچ گھسا ۔ پانی رنت اکھیں وچ پا

عرق پیاز وچ شہد ملا ۔ سُرمچو نال اکھیں رنت پا

دو ہفتے کر استعمال ۔ شبکوری جاوے فی الحال

سیاہی نیچہ حُقہ لیا ۔ سُرمچو نال اکھیں وچ پا

نسخہ مجرّبہ اندھراتا

مجرّب ایہہ نسخہ لاثانی — وچ قرابادین یونانی
چھ چھ ماشے سونف سداب — گھوٹ پانی دے وچ شتاب
کپڑے وچ گھمت صاف کرا — کڑاھی دے وچ خوب جوشا
جد گاہڑا ہو جاوے دوا — ترُے ماشے نگ پیس ملا
پنج ست روز ڈالو وچ اکھ — جلدی فائدہ لئیں پرکھ

در بیان روز کوری

انھا دینہہ سو جا کھا شام — کہن دِنونڈی اس دا نام
دینہہ نظر بند ہو جاوے — راتیں سب کجھ نظری آوے
گرمیوں سر نوں چڑھے بخار — نظر آوے سب دھندوکار
کڈھو مغز کدو دا تیل — سر تو ملو گو کا گھیو میل
چھٹانکی مکھن فجر کھوا — شام پلا دُودھ مصری پا
بنفشہ شربت رُب انار — نت پلاؤ وقت نہار
ترے ماشے سرد چینی منگوا — چھ ماشے قلعی شورہ پا
ہک ماشہ ئے مُشک کافور — پہیہ سب ڈال ہووے دکھ دور
بنفشہ ، نیلوفر منگوا — نقوع کر مصری ڈال پلا

بیان پڑوال چشم

جے پیدا ہون اکھیں وچ وال — کہن حکیم اس نوں پڑوال

پانی وگے ہووے اکھ لال   سُوئیاں وانگ چبھن پڑوال
وانگ اٹھوئیں مارن ڈنگ   کرن اکھیں نوں ڈاہڈا تنگ
سبب رطوبت فاسد خام   اکثر مرض ہووے ایہہ عام
رل کے بلغم نال سودا   طرف پلک دے گردا جا
سبب سودا جمن پڑوال   کرن تباہ اکھیں بدحال
نسخہ اِک لکھاں آزمودہ   بزرگ شناسی دا فرمودہ
علیم گھمنڈی اس دا نام   مشہور شناسیاں وچ تمام
کارشناسیاں وچ رئیس   ایہہ نسخہ اس دی بخشش
کہے کوئی ایسنوں استعمال   دفع ہو جاون سب پڑوال
چام چیچڑ اِک لیاؤ مار   بگل حکمت کر اس نوں ساڑ
ناخن گدوں گھوڑا دونویں   بگل حکمت کرو ساڑو دونویں
مُردار سنگ بھی نال رلا   چھ چھ ماشے سب دوا
دو ترے پَر کے زاغ سیاہ   ساڑ توے پر کرو سواہ
پیس کھرل وچ خوب سنوار   کر توں اس نوں وانگ غبار
موچنے نال پٹو پڑوال   نال سلائی اکھیں ڈال
کر کجھ مدت استعمال   دفع ہو جاون سب پڑوال

نسخہ پڑوال چشم

نسخہ ہور لکھاں آزمایا   ہندوستانوں لکھیا آیا
سونا مکھی سونا پارہ   نیلا تھوتھا ساڑ نیارہ
تانبا ساڑو گندھک نال   جست ساڑیاے وچ ڈال

وزن برابر چھ دوا ہر اک ترے ترے ماشے پا
سبز توتیا کر بریان ماشہ ہک ملاؤ آن
تول ہک اجوائن پوسا فجری گل کے صاف کرا
سکہ پارہ سبز توتیا پہلاں ایہہ ترے کھرل کرا
پانی سب جوین وچ ڈال کرو دوا سب کھرل کمال
جد گاہڑھا ہو جاوے صاف رکھو اس دے بنھ شیاف
پہلاں پٹ سٹو پڑوال گھس پانی وچ اکھیں ڈال

نسخہ پڑوال چشم

نسخہ ہور آزمودہ کار پڑوال دا سطے کرو تیار
گٹھ ٹاکی ململ منگوا تیل کوڑے وچ تر کروا
دو تولے گندھک آملہ سار وچ کھرل گھت پیس سنوار
ہک پاسے ٹاکی گندھک دھوڑ بتی وانگ لپیٹ ضرور
بتی دیوے وچ جلا تیل تھوڑا جیہا وچ پا
کلی ٹھوک ڈھکن لٹکا سیاہی ڈھکن نال لگا
سیاہی نال لگے سرپوش نال عقل دے نئیں خروش
پہلاں لے پڑوال پٹا اوہ سیاہی اکھیں پا
کیسر رتی چار لیا رتی دو کافور بلا
کرو طلا پٹ کے پڑوال مڑ کے پھیر نہ جمن وال

بیان موتیا چشم

موتیا بند مرض دا نام
اُس نوں کہن نزول الماء
موتیا بند جاں کرے ظہور
جد قوّت قائم رہے دماغ
جد ضُعف قوت مغز نوں آوے
پردے ست اکھّیں دے ہین
چوتھے پردے اُتے نوُر
جد پوے عفونت سر دے وِچ
قوّت کرے اکھّیں دی مات
پانی موتیا کرے نزول
جے پانی ردّی اُتر آوے
چھداں قسماں موتیا بند
نیلا زرد یا سبز سیاہ
نشتر اوس نہ ہرگز لا
جیکر مادہ سالم ہو
ہووے اس دا رنگ سفید
دستکاری اس دیوے نفع
سفید پانی جے ہووے کچا
جب تک نظر نہ ہووے بند
نشتر اس نوں کرے زیان
سفید موتیا جد پک جاوے

بند کرے اوہ نظر تمام
طبّاں دے وِچ کُل حکماء
گم ہو جاوے اکھّیں دا نور
نظر اکھّیں رہے مثل چراغ
نور اکھّیں والا کملاوے
کُل حکیم سیانے کہن
موتیا اوتھے کرے ظہور
مغز نہایت ہووے زِچ
دفع نہ کر سکن فضلات
سبب ضُعف اکھ کرے قبول
نور اکھّیں دے نوں کھا جاوے
سب بیکار اک دے وِچ جند
کرن اکھّیں دا نور تباہ
نیڑے اُس دے مول نہ جا
دھیری تے چڑھ رہے کھلو
دستکاری اس دی کر دید
کرے مواد فاسد سب دفع
چنگی طرح نہ ہووے پکّا
رکھیں یاد نصیحت پند
ہو جاوے اکھ دا نقصان
دستکاری تھیں دفع ہو جاوے

موتیا شروع ہووے جد آ
جیکر اس دا کریں علاج
سبب ضعف دا کرو معلوم
طبع موافق کرو دوا
کرو عفونت مغزوں دُور
قوت اس دی مغز پہنچا
دیہہ نت سیلویاں چرب پلا
دارو سخت نہ اکھیں گھت
جاہل لوگ عوام الناس
آکھن ہوئی دُھند غباری
دُھند غبار نہ ہووے دفع
دارو گھت گھت کرن خراب
موتیا بند جد ہووے شروع
داغ کرو کنپٹیاں وچ
رکھ کنڈی نوں اوپر اگ
چنگی طرح پکاؤ داغ
یا نال دوائی ڈالو گل

اُس دا جھبدے کر دوا
پہلے اس دی سمجھ مزاج
نال علامت جیویں رسوم
دیوے جلدی رب شفا
خلط موافق نال شعور
مقوّی مغز دوا کھا
گھیو دُودھ حلوا خوب پکا
رکھیں یاد اساڈی مت
موتیا بند نہ کرن شناس
نہیں کوئی ساتوں ہور بیماری
کوئی دوا نہ دیوے نفع
آخر اکھیں دین جواب
کنپٹیاں نوں کر مقروح
دے شروع پانی نوں رکھ
داغ کرو دو طرف الگ
قائم اس دے رہن چراغ
دفع مواد ہو جاوے گل

تعریف گل دوائی

نصف دانہ جے جتوں لوٹا
سل تے کوٹ گھت گھسا

ہووے تازہ فربہ موٹا
بجھ سبز توتیا نال رلا

کنپٹیاں گوہے ناں اوچھا — رُوں آلودہ کہ چمڑا
سن۔ریاں تے گل گمس لا — چار روز تک تھوک لگا
پنجویں، چھیویں نے اُتار — رتت لگا گوکا گھیو ساڑ
دن وچ دو ترے پھاہے لگا — دیوے جھبدے زخم چھڑا

نسخہ مجرّبہ مقوّی دماغ جگر

نسخہ کراں بیاں لاثانی — تازہ پیدا کرے جوانی
شروع موتیا دیوے روک — دوتن بہت شناسی لوک
جیکر ایہہ دوا کوئی کھاوے — موتیا نیڑے مول نہ آوے
ہرطے سارے دُکھ تمام — نستن اُستھوں چھڈ مقام
دل گُردیاں نوں دیوے نفع — کرے جگر دیاں مرضاں دفع
شناسی ایستوں بہت کماون — ہر یک دُکھ وِچ نفع اُٹھاون
ریزش نزلہ کھنگ نزول — سُٹے پٹ اوہناندی مول
ضعف دماغوں ہووے دُور — رہے نہ سر وچ ذرا قصور
دُکھ پُرانے جاون ہو — رہن بدن دے وِچ کھلو
صفرادی، دموی مرضاں سب — جاون ہو مسافر جھب
چھٹا زیرہ سونف منگا — دھنیاں دے لئے مغز کڈھا
مغز اکھروٹ فندق ناریل — چلغوزہ مغز، ہندوانہ میل
مغز تخم خربوزہ لیا — مغز کھیرے کھکھڑی وچ پا
پستہ مغز کدّو بادام — پنج پنج تولے وزن تمام
لر الائچی دانہ ڈال — کُٹ دوا سب رکھ وچ تھال

کشتہ منگا موتی سیم
جڑ مونگا لاجورد عقیق
کشتہ سونا لے وچ ڈال
ترٹے ترٹے ماشے کُشتے سب
سیر پکا مصری منگوا
سیر پکا لے ماہاں دی ڈال
فجری ہتھاں نال رلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھت
سیر یک پکا گھیو لے آن
ہٹی مٹھی اگ جلا
رنگ اس دا جب ہووے لال
کڑاہی دے وچ سب دوا
بھانڈے چینی دے وچ ڈال
وزن اسدا ہے تولے پنج
جدوں کوئی ایہہ نسخہ کھاوے
فاصلہ دے کے وچ دوا
جس خلط دا زور زیادہ
کر ایہہ نسخہ استعمال
جگرناتھ حکیم شناسی
اوہ حکیم نامی مشہور
ملک وطن اس دا کشمیر

فولاد ماریا میل حکیم
چند روزہ وچ ڈال تحقیق
سرد بھنگ بھی ہووے نال
وچ دوا ملاؤ جھب
کُٹ کے مصری نال رلا
رات پوسا پانی وچ ڈال
چھلکے اس دے دُور کرا
بہت باریک گھوٹا دیں وت
دال اُس دے وچ کر بریان
دال نوں چمچی نال ہلا
جلد اوتار دوا سب ڈال
گھت کڑچھی دے نال ہلا
نال حفاظت رکھ سمہال
ترے سو سٹھ ونجاوے رنج
دو ترے چار جلاب کراوے
چودھویں روز جلاب کرا
خارج کرکے اس دا مادہ
ہوون سب دُکھ خواب خیال
ایہہ نسخہ اس دا آزمائشی
علم شناس اندر بھرپور
شناسیاں حکمت وچ پیر

ایہہ نسخہ اس تھیں منظہور   کرہے پُرانے دُکھ سب دُور
نسخہ ہور مثال طلسم   مفید نزول الماء ہر قسم
ئے کے تخم دھتورہ سیاہ   تخم نیل کرکے ہمراہ
کرکے کھرل اکھیں وچ پا   دیوسے فوراً نفع دیکھا

بیان قرحہ چشم

چھ ماشے قلعی سفیدہ لیا   میل چاندی ترے ماشے پا
نشاستہ کِکر گوند افیم   دو دو ماشے میل حکیم
دو ماشے تانبہ سڑیا ڈال   پیہہ کر نت استعمال

بیان ناسور چشم

زخم قرحہ اک نام ناسور   پاس کوآ اکھ کرے ظہور
ریم رہے اس تھیں نت جاری   کاگ نہندر اس کہن بیماری
مرہم کراں بیان آزمودہ   خاص شناسی دا فرمودہ
پھوڑا کہنہ زخم گھنیر   پورانا قرحہ ناسور شریر
پیپ رہے جس تھیں نت جاری   ہون طبیب علاجوں عاری
ایہہ مرہم کوئی روز کماوے   ہوس فضل رہائی پاوے
سُم گدوں دا تولے دو   گل حکمت کر ساڑیا ہو
ذنر ہڈی گاندی ساڑ   زرد کوڈیاں ساڑ چار
سڑی سپی ، چم کہن سواہ   چھ چھ ماشے کر ہمراہ
نیلم تھوتھا کر بریان   کندر گوشت خورہ آن

صبر سفیدہ کنگن کھار — مُردہ سنگ کتھ پھل انار
پھٹکڑی رسکپور زنگار — ہر اک ترے ماشے مقدار
اکٹھی کرکے سب دوا — کرہ باریک کھرل وچ پا
دس تولے مٹھائے تیل — دارو سب اس دے وچ میل
سیر پانی گھت اندر تھال — پکڑ دوا اس دے وچ ڈال
تیل پانی دے وچ رلا — خوب ہتھاں دے نال گھسا
چھڑے تیل ہتھاں دے نال — کرکے جدا ڈبی وچ ڈال
دب اُنگل دے نال ناصور — پاک ریم ساری کر دُور
ٹاکی ململ دی کترا — آلودہ مرہم کر چھڑا
اٹھویں پہر پچھوں بدلا — ٹاکی تازہ ہور لگا
ایسے طور کر استعمال — کرے شفا رب جل جلال

نسخہ ناصُور چشم

گوشت خورہ صبر زنگار — دم الاخوین کندر گلنار
کوار گندل وچ بنھ شیاف — کرکے پانی اس دا صاف
گھس پانی وچ ڈال ضرور — دو ترے قطرے وچ ناصُور
پہلاں نے ناصُور دھوا — کرہ پچکاری صاف کرا
نشادر صابن پانی ڈال — کرہ پچکاری استعمال

بیان ناصور جاڑیہ

سفیدہ قلعی مُردہ سنگ پیا — چُونہ سیپی ساڑ رلا

چھٹانک تیل السی والے ہک ہک تولہ دارو تتے
ہر آدمی دے بال منگا روغن السی وچ جلا
سپ کُنج نوں ساڑ وچ تیل پیہہ سب دوا وچ میل
گھوٹہ کر مرہم وانگ بنا جاڑ دیئے پر ہر روز لگا
ترحہ داہڑے وچ جے ہو پٹن جیہا علاج نہ کو

بیان امراض گوش یعنی کان

کن اعضاواں وچ شریف پیدا کیتے رب لطیف
نعمت بخشش رب دی بھاری دیون لطف حیاتی ساری
فائدہ کنّاں وچ ہزار آون ناہیں وچ شمار
عاجز ہو جاوے انسان باہجھ کنّاں دے مثل حیوان
بخشیا رب کنّاں نوں شان سمجھن، سخن کلام زبان
رنگ برنگی سُنن آوازہ دیون خوشی ہووے رُوح تازہ
باہجوں کنّاں دے انسان وانگ سودائیاں پھرے حیران
کن جدوں ہو جاون بند بندہ مثل ہو جاوے کندھ
بول کنّاں دے درجے ترے طرش، وقر تے صمم ہے
جے تھوڑا جیہا ہووے نقصان اس نوں بولا طرش پچھان
جے وچ سُنائی بہت قصور اس دا نام وقر مشہور
بالکل کن جے ہوون بند کہن صمم اس دانشمند
پردہ کن دا بہت لطیف سدہ اُس نوں کرے کثیف
سدہ لے پردے نوں مل وچ سنائی پوے خلل

یا ہووے مادہ خاص سودا
سوداوی خشک مواد کرخت
سودا سدہ یا سرد ریاح
کڈھ عرق مقطر گدوں لد
بابونہ، روغن میلو نال
بول کناں نوں دیوے نفع
روغن ہرمل روغن سیر
گلیاں مقوم دیاں پنج ست
ڈال کناں دے وچ ضرور
تازہ دانے ہرمل لیا
کپڑے وچ گھت صاف کرا
کھٹن مصری فجر چٹا
نشاستہ ترے تولے منگوا
پنج تولے گوکا گھیؤ ڈال
ایہہ حریرہ روز پکا
بے بول کناں دا ہووے تازہ
ہووے اُس دا گرم مزاج
شربت شیرہ سرد دوا
روغن کدو مغز بادام
قطرہ قطرہ کنّ وچ ڈال
سرتے مالش خوب کرا

کرے فساد کناں وچ آ
پڑدے کرے کناں دے سخت
گرم روغن گھت کر اصلاح
نال پتال جنتر دی بدھ
قطرہ قطر کنّ وچ ڈال
کھُلّن کن ہووے ریح دفع
بول کناں نوں ہے اکسیر
ساڈو تیل مٹھے وچ گھت
ہووے بول کناں دے دُور
تیل مٹھے وچ گھت سڑا
قطرہ کناں وچ چوا
گھیو دُودھ اُس نوں شام پلا
پانی دے وچ خوب پکا
مصری گھت کر استعمال
کرکے ٹھنڈا سرد پلا
تھوڑا بہتا سُنے آوازہ
کر توں اس دا سرد علاج
طبع موافق روزہ پلا
سرکہ اس وچ ساڑ تمام
کریں جب استعمال
بنفشہ روغن آپ بلا

پُرانا سرکہ تیز منگا
کنّاں وِچ ہُن کرو قطور
گرم خشک نہ دیہہ کوئی چیز
تنقیہ طبع موافق کر
بڈھا ہووے یا مولود
اس دا مُول نہ کریں دوا

گُل روغن وِچ گھت سڑا
ہووے بول کنّاں دا دُور
ایہہ رکھیں یاد تمیز
دو تڑے دفع نہ ہرگز ڈر
کرے دوا نہ اُس نوں سود
ضائع محنت نہ ہو ونجا

بیان درد گوش

کان

جیکر درد کنّاں دے وِچ
سبب درد دا کرو صحیح
سبب صفرا یا دموی مادہ
جے سادہ گرمی دیوے زور
روغن ڈال کنّاں وِچ سرد
روغن مغز کدّو بادام
ٹوٹکہ آیا، یاد عجیب
ہووے درد نہایت سخت
رتی قدر افیم گھسا
دُودھ عورت دے وِچ رلا
یا چاول قدر افیم ضرور
سبب درد دا جیکر ریح
دُورہ کرے ریاحی مادہ

ہووے کرے نہایت زچ
پھوڑا پھُنسی درد یا ریح
درد گوش یا ہووے سادہ
پاوے درد نہایت شور
ہووے دفع کنّاں دا درد
بنفشہ روغن ڈال تمام
دیوے نفع درد نوں عجب
اُس نوں دفع کرے یکلخت
ساڑ توے پر کرو سواہ
قطرہ یک کنّاں وِچ پا
دُدھ عورت وِچ کرو قطور
کر توں چنگی طرح صحیح
ہووے تھوڑا کدے زیادہ

شعلہ مار کرے جھرناٹ
ہووے خاص جے سرد ریاح
شراب روغن گل وچ رلا
دانے حرل تخم سداب
قطرہ کناں وچ چوا
دو ترے قطرے ڈال شراب
درد گوش جے خاص ریاحی
تیل مٹھے وچ تھوم جلا
پانی مولی دا کڈھوا
جد سارا پانی سڑ جاوے
ایہہ روغن ترت کناں وچ ڈال
بابونہ گل پوست خشخاش
جیکر پھنسی کرے آغاز
درد کرے کناں دے وچ
جب تک مادہ پھنسی خام
جب پھنسی پک کے پھٹ جاوے
گل روغن سرکہ میل سڑا
سبب درد دا جیکر مادہ
مادہ فاسد دور کرا
سبب درد جے خون کثیر
بلغمی جیکر ہووس مزاج

کناں دے وچ پوے گھوکاٹ
گرم روغن گھت کرا صلاح
قطرہ کناں وچ چوا
تیل مٹھے وچ ساڑ شتاب
گرد کناں مالش کروا
دیوے فائدہ بہت شتاب
ہووے جلدی نال رہائی
دو ترے قطرے کن وچ پا
تیل مٹھا گھت کے پکوا
دو ترے قطرے کن وچ پائے
درد گوش جاوے فی الحال
جو شا ٹکور کرے وسواس
مشکل جاوے سنی آواز
ہووے بہت طبیعت زِچ
آوے کیسے نہ وقت آرام
درد تھیں جلد آرام اُس آوے
قطرہ کناں وچ چوا
ہوندا جاوے بہت زیادہ
جیہڑا غالب نظری آ
مٹھے وچوں چھڈو سیر
تنقیے جیہا نہیں ہور علاج

سبب صفرا جے ہووے درد
شربت اوس پلا نت سرد

درد مواد سودا سبب
کر مرطوب طبیعت جب

اوّل خارج کر مواد
جس دا وچ مزاج فساد

رپچھوں اس دی کر تعدیل
طبع موافق مرض علیل

بیان ورم گوش

پیدا ورم ہووے وچ گوش
جاوے بُھل دماغوں ہوش

طرف باہر یا کنّاں وِچ
کرے روگی نوں ڈاہڈا نِیچ

ورم زور کر سر نوں پاڑے
مارے موذی درد کوہاڑے

روگی رو رو حال ونجاوے
راتیں دینہیں آرام نہ آوے

صفرا یا دموی مادہ گرم
پیدا کرے کنّاں وچ ورم

سبب ورم دا جیکر خون
نال ہووے صفرا زبُون

سر بھارا درد تراٹا مارے
رل صفرا لہو نوں ساڑے

صفرا موذی جد کردا زور
بلغم خون ہو جاوے شور

کرے طبیعت اُس نوں دفع
طرف گوش دی ہووے رفع

جیکر مادہ سالم ہو
ختل ورم بن رہے کھلو

جد دیوے گندہ خون اُبال
چہرہ سُرخ ہو جاوے لال

گوہڑیاں سُرخ اکھیں ہو جاون
نشان خُون دی نظری آون

بہت لہو دا جیکر زور
کھول سرارد فصد نچوڑ

متھے وِچوں تاڑ مُکا
کنّاں تھے جوکاں لاء

ملتین گھوڑہ گھوٹ پلا
بنفشہ کاسنی سونف منگا
سناء کمّی پنج ایہہ دوا
تولے پنج خالص گلقند
گھوٹ گونڈے شیرہ کڈھوا
مونڈی بوٹی برگ حنا
بنفشہ انبل نیلوفر
ترے ترے ماشے دا روست
رات پانی وچ رکھ پوسا
ترے ہفتے کر استعمال
صفرادی خونی مرضاں سب
کیسر مُشک کافور افیم
گل روغن دے وچ رلا
تولہ سرکہ تیز منگا
اگ تے رکھ دواں نوں میل
شیشی دے وچ گھت رکھا
کچّا مادہ بلغم باد
پہلاں اوس مُنضج کروا
دو ترے وار اس کرو جلاب
سوداوی مادے واجے ورم
گل روغن بابونہ تیل

کر توں اس دی قبض کشا
کدّو مغز بادام رلا
تولہ تولہ وزن تُلا
شامل اس دے کرو پیوند
کرکے صاف شتاب پلا
دھنیاں صندل بُور ملا
دارُو سب اکٹھے کر
دانے اُٹھ آلو وچ گھت
فجری مصری ڈال پلا
جوش خون جاوے فی الحال
زائل کرے اُنہاں نوں جب
یک یک رتی وزن حکیم
کتّاں پچھے کرو طلا!
تولہ گُل روغن وچ پا
سڑ سرکہ رہ جاوے تیل
قطرہ قطرہ کن وچ پا
جے کن دے وچ کرے فساد
کچّا مادہ خُوب پکاء
بلغم خارج کرو شتاب
کرڑہ سخت نہ ہووے نرم
ڈال بادام روغن وچ میل

کر مالش تیل مِٹھا کر گرم
سبب ورم جے خاص ریاح
کالی زیری لیپ کرا
کچلہ پانی دے وچ گھس
اَک دی جڑھ دی چھل لیا
تخم السی میتھی منگوا
ایہہ دوا پکا وے ورم
جے باہر طرف کناں دے ورم
طرف ورم دی کرو دھیان
کس مادے تھیں پیا فساد
جیکر مادہ خونی ہو
رنگ ورم دا ہوئے لال
شربت روز عناب پلا
پاپڑہ، دھنیاں، صندل بُور
عناب، ہرڑاں زرد سیاہ
کرکے پانی وچ نقوع
جے صفرادی ہووے مادہ
رنگ ورم دا ہووے زرد
دھنیاں، پیلک، آٹا جَو
گھوٹ پانی وچ کر ضماد
پڑہ بنھ جواری باٹ

سخت ورم ہو جاوے نرم
گرم پڑہ بنھ کر اصلاح
سرکے دے وچ خوب گھوٹا
کرو طلا رنج جاوے نس
گھوٹ کُونڈے وچ لیپ کرا
گڈھ لعاب کناں وچ پا
پیپ پوے ہو جاوے نرم
ہووے یا کوئی پھوڑہ گرم
کرو تمام معلوم نشان
داخل اس وچ کون مواد
جونکاں باہجھ علاج نہ کو
دیوے گندہ خون اُبال
خون گندہ سب کرے صفا
مونڈی. لوٹی ڈال ضرور
بنفشہ، نیلوفر، ہمراہ
دو تِرے ہفتے رکھ شروع
سڑکن سوزش بہت زیادہ
مارے سخت تراٹاں درد
بنفشہ وزن برابر ہو
کرے خداوند دفع فساد
پک ورم جاوے جب پاٹ

هووے جیکر مادہ سرد
رنگ سفیدی مائل ورم
پردے ے کنّاں دے گل
جے بلغم دا ہووے زور
نمک کُٹ دڑا کردا
مٹھا تیل پووے پر پا
پوٹلی بنھ کر گرم ٹکور
نک چھکنی کانپھل پت کنیر
ست لونگ پنج مرچ سیاہ
کُٹ پیس کر دیہہ نسوار
السی تخم بابونہ گل
گھوٹ پانی وچ کر ضماد
جے صفرا بلغم رل خون
کالی زیری بسر کر لیا
پا پانی آٹا گھیو رلا
گھت کڑچھی دے وچ پکا
جیکر ورم کناں دے وچ
میتھی السی کڈھ لعاب
طرف باہر دی سخت بے ورم
السی میتھی خوب گھوٹا
پانہ گھت پلٹس پکوا

پھوڑہ ورم کرے کم درد
ہووے بہت نہایت ورم
وچ سنائی پووے خلل
اُس نوں مسہل نال توڑ
چھان کنک دا نال رلا
ہیٹھ توے دے اگ رکھا
دیوے درد ریاحی توڑ
ہک ہک تولے وچ گیر
نال اُنہاں دے کر ہمراہ
ہووے سرد ریاح فرار
میتھی وزن برابر گل
جاوے ہو تحلیل مواد
کرن پیدائش ورم زبون
گھوٹ ورم دے اُوپر لا
نمک تھوڑا جیہا وچ پا
ایہو پولٹس بنت بنھا
طرف اندر دی دیوے کھچ
نیم گرم کر ڈال شتاب
پلٹس بنھ کر دہ اس نرم
آٹا وچ کنک دا پا
پٹہ ورم اُتے بنھوا

جب پک جاوے مادہ خام
بن جاوے کُل ریم تمام

ترے دن خلفہ کنوار بنھا
چُونہ سجّی لُون رلا

تا پھٹ جاوے ورم شریر
نہیں تاں نال نشتر دے چیر

گُڑ صابن تے لُون رلا
مُونہہ زخم دے اُوپر لا

مُونہہ زخم دا جاوے کھُل
نکلے فاسد مادہ کُل

جد خارج ہووے ریم تمام
آوے اوسے وقت آرام

مُرد گو کا گھیو ساڑ لگا
دیوے جھبدے زخم چھوڑا

بیان قرحہ گوش

کن تھیں پیپ وگے تے ریم
قرحہ گوشش اس کہن حکیم

ریم رہے کن تھیں نت جاری
وچ سُنائی پوے خواری!

کن وچوں آوے بدبُو
نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو

ماء العسل تے گوشت خورہ
کرکے نیم گرم اوہ تھوڑا

کن دے وچ پچکاری لا
موندھا کہہ سر نوں اُلٹا

پچھوں گھت روغن بادام
جس وچ سرکہ سڑیا عام

اینویں روز قرحہ کر صاف
کرے قصور خداوند معاف

جے کر قرحہ پورا نہ ہو
بہت مُدت تک رہے کھلو

مجرب نسخہ لکھاں لاثانی
بہت پسند مفید یونانی

کندر اتر روت زنگار
ہر اک ماشے دا مقدار

ترے ترے ماشے سرکہ شہد
ترے ماشے گھت موم سفید

تول گل روغن وچ پا
پہہ کرچھی وچ گرم کرا

مرہم بتی نال لگا
قرحہ کن دے وچ رکھا

لے سوہاگہ ساڑ سفید
حل کر رس نبو وچ دید

قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
کرے صفا قرحہ فی الحال

گوشت خورہ شہد ملا
بتی کن دے وچ رکھا

ریم کن دی کرو صفائی
ہووے جلدی نال رہائی

قرحہ گندہ جد ہووے صاف
کرے قصور خداوند معاف

اس تھیں بعد روغن بادام
کناں دے وچ ڈال مدام

بیان کرم گوش

جد گندہ ہووے ورم قرحہ وچ
ہوون کرم کناں وچ شروع

حرکت کرن کیڑے بدذات
کناں وچ پاون سرلاٹ

زرد نہایت پاوے زور
کیڑے کرن کناں وچ شور

پت آڑو دے خوب گھوٹا
کرکے کپڑے دچ صفا!

قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
مرن کیڑے ہوسیکے بدحال

معصبر سرکے وچ گھسا
قطرہ قطرہ کن وچ پا

ایہ نسخہ ہے بڑا مفید
کیڑے اس تھیں مرن پلید

پانی تماں افسنتین
گھت کناں وچ نال یقین

ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا
پانی تھوڑا جیہا ملا

کرکے صاف کناں وچ گھت
کیڑیاں دی جڑ دیوے پٹ

نکل جاون جد کرم تمام
پچھوں گھت روغن بادام

جے ڈالیں تازہ پودنہ پانی
نہیں دوا کوئی ایس دا ثانی

شیرہ پیاز تے شیرہ مولی
دیون چابڑ کیڑیاں سُولی
آڑو دے پت گھوٹ نچوڑ
ایلوا میل پنبہ روں بوڑ
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
کیڑے باہر آون تت کال

بیان طنین گوش

کناں دے وچ سُنّے آواز
کمتی، مچھر وانگ دراز
ہووے سخت آواز جہین
اُس نوں کہن طنین حکیم
گھرکاٹ چکّی جیوں پیس دانے
دوی اس نوں کہن سیانے
جیکر ہووے سرد مواد
یا ریح کن وچ کرے فساد
کیسر وچ شراب رلا
کرکے حل کناں وچ پا!
شیرو کٹ پیاز کڈھا
گُل روغن دے نال ملا
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
کر کجھ مدت استعمال
بُودنہ افسنتین سداب
رات پوسا وچ رکھ خراب
نجری مل پُن صاف کرا
گُل روغن دے وچ رلا
ڈال کناں وچ نال یقین
ہووے زائل سرد طنین
کر مالش تیل بابونہ گُل
نہیں دوا کوئی اُس دے تُل
طبع موافق کرو جلاب
ہووے دفع مواد شتاب
بے صفراوی خاص مواد
جا کناں وچ کرے فساد
روغن مغز کدو بادام
مالش سر تے کرو مدام
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
بہت مُدت کر استعمال
دو ترے چار مہینے تیک
استعمال کرا دیں ٹھیک

ہفتہ وار کرو تلیئین
ہووے زائل مرض تلیئین

بزوری شربت سرد پلا
دور ہووے موذی صفرا

خشک مزاج بہت علیل
کرو رطوبت نال تعدیل

بنفشہ روغن یا بادام
ڈالو کناں وچ مدام

مکھن گوکا فجر کھوا
شام پلا دودھ مصری پا

خشکی مغزوں ہووے دور
رہے نہ کناں وچ قصور

دو تولے خشخاس سفید
گریاں پنج باداماں وید

رات پانی وچ رکھ پوسا
فجرے کونڈے وچ گھوٹا

ہک چھٹانک مکھن وچ گھت
نت کھواؤ ہفتے ست

جے کر ہووے خلط زیادہ
تنقیہ کرو موافق مادہ

بیان خون گوش

جے کناں تھیں آوے خون
یا کوئی ہور مواد زبون

مازو سرکے وچ گھسا
قطرہ قطرہ کن وچ پا

تازہ چھل انار منگا
سرکے دے وچ گھت پکا

قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
ہووے خون بند فی الحال

نظر جے آوے فاسد خون
نال فصد کڈھ خون زبون

نیلوفر تے آلو سیاہ
انبلی کاسنی کر ہمراہ

بنفشہ دانے میل عناب
مصری ڈال پلا شتاب

بیان تعریف ربینی

بینی ہے چہرے دا شان ۔ زینت کُل انسان حیوان
بینی ہے اعضاء لاثانی ۔ بخشش فضل کرم سُبحانی
بینی دے وچ خاص تمیز ۔ بُو تھیں کرے شناخت چیز
خوشبو ہووے یا بدبُو ۔ بینی باہجھ نہ سمجھے کو
بند جے ہووے بینی دا راہ ۔ فعل مغز سب ہون تباہ
بینی سر دی خدمت گار ۔ کڈھے مغزوں باہر بخار
راہ بینی دے سرد ہوا ۔ طرف مغز دی پہنچے جا
جدوں ہوا مغز نوں جاوے ۔ رُوح نفسانی فرحت پاوے
ہون سوراخ جے بینی راس ۔ قوت قائم رہے حواس
جے سوراخ نہ رہن درست ۔ کُل حواس ہو جاون سُست
کرو دُعا اگے رب باری ۔ جس پیدا کیتی خلقت ساری
یا رب کریں گناہ معاف ۔ راہ بینی دے رکھیں صاف

بیان مرض رُعاف

نک تھیں خون چلے یا سیر ۔ کہن حکیم ہندی نکسیر
گندہ خون آوے یا صاف ۔ حکیم یونانی کہن رُعاف
خون نال تیزی صفرا ۔ جدوں سڑے سر دے وچ جا
سر وِچ خون ہو جاوے شور ۔ دیوے باہر طرف دی زور
پھٹ جاوے رگ چلے سیر ۔ طاقت بدنی کرے ظہیر
روز بحراں چلے جے خون ۔ ہووے گندہ بہت زبون
تپ والے نوں دیوے نفع ۔ کرے مادہ موذی اوہ دفع

اس نوں ہرگز بند نہ کر
اکثر وچ تپ دے بحران
جیکر خون بہت گھٹ جاوے
بیشک اس دا کرو دوا
نسخہ خوب لکھاں نکسیر
سفید پھٹکڑی پھُل کرا
کالا سُرمہ دارو چار
جیکر ہووے خون زیادہ
پچھوں شربت دیہہ عناب
پاپڑا صندل بُور سفید
رات پانی وچ کرو نقوع
جے صفرا کرے اس تنگ
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا
جے خشکی کر جاوے زور
تخم گوکا فجر کھوا
جے بہت کرے نکسیر فساد
پھُل گلاب تے صندل بُور
گھٹ پانی گوندے وچ گھوٹلا
دساں نسخہ فائدہ مند
کافور افیم ماجو گلنار
وسمہ پانی وچ گھوٹا

بند کرن وچ بہت ضرر
ہووے نک تھیں خون روان
ضعف طبیعت دے وچ آوے
دیوے اس نوں رب شفا
مارے وچ نشانے تیر
ماجو، پھُل انار رلا
پیہہ کے دے ناسیں نسوار
فصد نال کر خارج مادہ
صاف ہو جاوے خون خراب
مہندی دے پت مُنڈھی وید
مصری ڈال کراؤ شروع
ہووے زرد چہرے دا رنگ
سکنجبیں نوں نال رلا
دستانی دارو اس دا ہور
بکری دا دُودھ شام پلا
سر متھے تے کرو ضماد
دھنیاں کاسنی مُشک کافور
متھے چوٹی لیپ کرا
کرے خون ساعت وچ بند
پیہہ کے پھونک ناسیں نسوار
سر متھے تے لیپ کرا

نسخہ ہور نکھاں نسوار
نکسیر نہایت دیوے نو
کاغذ، پھٹکڑی، بڑے دال
کندر، ماجو، پھُل انا
پانی لِد گدوں دا کڈھ
قطرہ ناساں وچ چڑھا
پلیاں بازو گھٹ بنھاؤ
گوہا ماہجہ دے نچوڑ
ناساں دے وِچ نت چڑھا
تخم کدو، خشخاش سفید
صندل بورہ، سُرمہ سیاہ
رائیں نت نسوار چڑھاوے
پاپڑا، دھنیاں، نیلوفر
بھ چھ ماشے دا مقدار
کرکے پانی وِچ لقوع
افیم چوتھائی رتی کھاوے
پھُل پھٹکڑی دے کرا
ناساں وِچ نسوار چڑھا
برتے پانی سرد دگاؤ
پانی دے وِچ نیل گھما
سرد پانی وِچ غوطے لاوے

کئی دفعہ آزمودہ کار
فائدہ کرے دوا نہ ہور
ساڑو تڑے توے پر ڈال
کر باریک دیہو نسوار
مُشک کافور دیہو وچ مدھ
ہووے اُسے وقت شفا
بسر تے پانی سرد دگاؤ
پنبہ رُوں اس وچ بوڑ
دیوے دُکھ نکسیر ونجا
شیرہ کڈھ پلاؤ ویلا
مُشک کافور گرد ہمراہ
مُرغے خون نہ ہرگز آوے
بورہ صندل شامل کر
وقت رات ایہہ دارو چار
مصری ڈال رکھو نت شروع
ایہہ بھی فائدہ ترت پہنچاوے
قدرے نال افیم بلا
دیوے جلدی اثر دکھا
گاچنی مٹی لیپ کرا
متھے چربی لیپ کرا
دگدی ترت نکسیر ہٹاوے

اُٹھاں دی جت ے تُوں ساڑ — چٹکی بھر ناساں وِچ چاہڑ
جالا لکڑی، سُرمہ سیاہ — سیاہی توا کرو ہمراہ
ایہہ بھی پیہہ کے دیہہ نسوار — فائدہ بخشے بے شمار
اسبغول بھر کے وِچ تہ — کرکے بیپ مٹھے وِچ کر

بیان ورم بینی

ورم بینی جد کرے ظہور — بدل جاوے چہرے دا نُور
ہووے بند بینی دا ساہ — فعل دماغی ہوون تباہ
مواد جے ہووے دموی گرم — مارے سخت ترا ٹاں ورم
سرارو دا فصد کرا — ورم بینی تے جوکاں لا
سیاہ سوداوی ورم کر خت — ہووے پتھر دا انگ جے سخت
صفرا نال سڑکے سودا — ورم کرے بینی وچ جا
قیروطی جلدی نال بنا — ورم بینی تے روز لگا
حل روغن وِچ موم گلا — چربی بکرا نال رلا
لعاب بنفشہ خطمی ڈال — کرو قیروطی استعمال
گرم خشک جے ہووے ورم — کرلے قیروطی اس نوں نرم
ورم گوش داجیویں علاج — کرو اتھائیں سمجھ مزاج
نفع اخراج ضماد طلا — جس لائق اوہ کردا راہ

نسخہ قیروطی مرطبہ

بنفشہ خطمی تخم کتان — پھُل گلاب نیلوفر آن

دو دو تولے قدر دوا   رات پانی گھت رکھ پوسا
نجرے دیگچی وچ جوشا   ٹل پُن صاف لعاب کڈھا
پا ہک پکا مٹھا تیل   گھت کڑاہی دے وچ میل
لے دو تولے موم سفید   کرکے گرم میلو وچ وٹید
مٹھی مٹھی اگ جلا!   چھوٹی چمچی نال ہلا
قوام قیروطی تے جد آوے   جلدی نال کڑاہی لاہوے
ایہہ قیروطی جے نت لاوے   سخت ورم نرم ہو جاوے

بیان کرم بینی

رطوبت بینی کرے عفون   پیدا ہوون کرم زبون
حرکت کرے کیڑے دن رات   بینی وچ پوے سرلاٹ
دگے بینی تھیں گندہ خون   ہووے بدبودار زبون
درد نہایت کرے لاچار   اوکھا ہووے بہت بیمار
مجرب نسخہ لکھاں یونانی   مر گئے ہون کرم سب فانی
آڑو دے پت گھوٹ نچوڑ   پنبہ روں دا اس وچ بوڑ
چاہڑ ناسیں ہنگ کر ہمراہ   کرم بینی دے ہون فناہ
لون تماکو، ہنگ پیسا   بینی وچ نسوار چڑھا
دونویں ناساں بند کرا   تیل مٹی روں نال لگا!
دو ترے روز کرو ایہہ کار   مر گئے کرم آون سب باہر
تماں، پودنہ، افسنتین   گھوٹ پانی وچ دارچین
معتبر تھوڑا جیہا رلا   قطرہ ناساں وچ چڑھا

ناسیں پھونکو ہنگ کافور
ہوون کرم بینی دے دور

ایلوا ہنگ تماکو لیا
ماشہ ماشہ وزن تُلا

گھوٹ پانی وچ کر پچکاری
اسدے جیہی نہیں کوئی کاری

یا پانی دے نال رلا
بتی ناساں وچ چڑھا

مر کے ہوون کیڑے مُردار
آون جلدی باہر دار

ایرنا گوہا خوب گھوٹا
پھیہ کے کپڑ چھان کرا

ناسیں دیہہ اس دی نسوار
دیوے کرم بینی دے مار

لد گدوں دا پانی ڈال
کیڑے باہر آون تت کال

ایلوا خوب باریک کرا
پانی پت میم وچ رلا!

پنبہ روں دے نال لگا
دوہاں ناساں وچ چڑھا

مشک بیری دے پت سنگھاؤ
یا پانی گنڈھ کے ناسیں لاؤ

ایہہ بھی کرم کرے قتلام
جاون کیڑے چھوڑ تمام

جو کیڑے نک دے مرجاون
مُڑ کے باہر نکل سدھاون

گل روغن کر استعمال
مُشک کافور رلا ٹیکے نال

دیویں اُس نوں نرم غذا
گھیئو گوکا وچ بہت رلا

بیان قرح بینی

بے بینی تھیں چھوڑ جاوے
قرح بینی ایہہ مرض سداوے

جاوے قرح پرانا ہو
نک وچوں آوے بدبو

آزمایا ہویا عجب دوا
دساں بخشے رب شفا

چار تولے گل روغن لیا
مرم تور ہمت گرم کلا

ڈال ڈبی وچ رکھ سنبھال — چھ ماہ تک کر استعمال
بادام روغن تے کوڑا تیل — کر استعمال دوہاں نوں میل
بنفشہ روغن موم رلا — ترے ماہ استعمال کرا
گوکا مکھن مجر چٹا — سر تے مالش بنت کرا
تراوت اس نوں کرو مدام — جاوے چھوڈا چھوڑ مقام
چربی بکرا موم سفید — گھیؤ گوکا وچ ڈالو وید
قدرے گوشت خورہ ڈال — نال بتی کر استعمال

بیان ڈھکے بینی

سبب خون یا ہور مواد — ڈھکے تک وِچ کرن فساد
پیدا ہوون بینی وِچ — فعل دماغی ہوون زچ
ودھے جدوں اُنہاں وچ گند — کرن سوراخ بینی دے بند
طرف مغز دی ساہ نہ جائے — رُوح نفسانی غوطے کھائے
چونہ پھٹکڑی نک زنگار — میل سبھی وچ کنگن کھار
دارو پیہہ سب شہد رلا — بتی ناساں وچ چڑھا
دو ہفتے کر استعمال — دفع کرے موہکے سب گال
ہور اِک کرو علاج ضرور — کرے موہکے بینی دے دُور
تجربہ کار حکماء فرمایا — دو ترے دفعہ اس نوں آزمایا
تاؤ اُتے گل لگا! — جمال گوٹہ دا بیچ لگا

گل گڑے تالُو دے وچ
ڈھکے نے بینی دے بیچ!

بیان خشمِ بینی

خشم مرض پیدا جد ہو — بینی سونگھ نہ سکے بو
ہووے جس بینی معدوم — بو ہر چیز نہ کرے معلوم
شامہ قوت وچ نقصان — غلطی شدہ کرے زیان
سڑ خلط کوئی رہے کھلو — ایس سبب نہ آوے بو
یا کوئی بحرانی گند — کرے جس بینی دی بند
یا سوداوی خشک مواد — بینی دے وچ کرے فساد
سڑیا ہویا سودا کر خشت — کرے بینی دے پچھے سخت
یا خون گندا بینی صفرا — یا بلغم کرے غلیظ جما
سبب شدے دا کر دریافت — کرکے چنگی طرح شناخت
شدہ خون جے نظری آ — اوّل اس دا فصد کرا
سبب جیکر سڑیا سودا — یا سبب موذی صفرا
بنفشہ روغن دی نسوار — دیہو دینہہ وچ دو ترے وار
مادہ موذی کر مرطوب — تا حاصل ہووے مطلوب
سرتے مالش رنت کرا — روغن کدو مغز کڈھا
سبب غلیظ جے بلغم ہو — تنقیے جیہا علاج نہ کو
سبب جے موہکے ورم خراج — مرض مطابق کرو علاج

بیان مرض عطسہ

عطسہ مرض جاں کرے ظہور — بینی دے وچ پوے فتور

چڑھے مغز جد گرد غبار
سبب جے ہووے نزلہ شور
مجرب کراں بیان دوا
دو تولے خشخاش سفید
رات پانی وچ تر کروا
مکھن ڈالو تولے چار
مصری دو تولے وچ سٹ
کجھ مدت کر استعمال
گل روغن دی مالش کر
قطرہ ناساں وچ چڑھا
گرم پانی دے کرو نطول
جے کر تینوں ہووے لوڑ
نشاستہ تازہ تولے ترے
تولہ مغز بادام لیا
نشاستہ پانی وچ پکا!
مصری ڈال تولے وچ چار
کرکے سرد ہریرہ سرک
اطریفل نت کھوا کشنیز
دلیہ گندم سرے غذا
ککی مرچاں گرد غبار
نفعہ روغن مغز بادام

نچھ ل لین نہ دیون وار
آون نچھاں دے کے زور
دیوے عطسہ مرض ونجا
مغز بادام تولہ گھت وید
فجرے کونڈے وچ گھوٹا
رگڑو ڈنڈے نال سنوار
وقت نہار صبح اٹھ چٹ
دیوے عطسہ مرض نکال
دن وچ دو ترے دفعہ نہ ڈر
نیم گرم کناں وچ پا
طبع جے اس دی کرے قبول
دساں عجب ہریرہ ہور
چار مغز تولہ ہک لے
گھوٹ نشاستہ وچ ملا
ڈیڈھ چھٹانک گو کا گھیو پا
کاہڑ ہریرہ کرو تیار
دفع کرے نزلے دی کھڑک
اسدے جیہی نہ کوئی چیز
گھیو وافر اس دے وچ پا
سرد ہوا تھیں رہے فرار
مالش سرتے کرو مدام

بیان صفت زبان

واہ قدرت خالق سبحان — افضل عضو کیتی زبان
ہر ہر عضوے وِچ خدا — پیدا کیتا فعل جُدا
صفتاں جیہڑیاں وچ زبان — تاہیں اُس دا حد بیان
ہر اک مطلب کار جہان — پُورے ہووے نال زبان
کل احکام جو دین اسلام — دیوے خبر زبان تمام
لذّت لطف سواد ہر چیز — ہووے نال زبان تمیز
زبان عطا کیتی رب باری — ہر حاجت وِچ دیوے یاری
سوال جواب آواز کلام — رنگ برنگی مزہ طعام
ہنر فن کل علم جہان — تابع سارے ہین زبان
لکھ لکھ شکر کرو رب باری — جس ایہہ نعمت بخشی بھاری

بیان ورم زبان

سوج پوے جے وچ زبان — آکھن اُس نوں ورم لسان
پہنچے وقت غذا تکلیف — قوّت کرے زبان ضعیف
طرف ورم دی کرو دھیان — اُس مادے دا ہے نقصان
کر معلوم ہے ورم زبان — دموی آدن نظر نشان
سُرخ ہووے چہرے دا رنگ — فصد کرن تھیں ذرا نہ سنگ
فصد چار بند دا چھوڑ — پچھوں کرین معالجہ ہور
رس ہرڑ دا کریں غرارہ — ورم زباناں کرے کنارہ

پا پڑا مہندی نم دے پت
دو ترّے دفعہ دہاڑی وِچ
جے صفراوی ہووے ورم
سوزش خشکی وچ زبان
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا
کرے غرارے دارو چھان
بنفشہ خطمی تخم پوسا
اسبغول لُعاب رلا
کاسنی کاہو خرفہ لیا
ساعت مُونہہ دے وچ رکھا
ہور شربت شیرہ سرد پلا
جے بلغم تھیں ہووے ورم
مُونہہ تھیں جاری رہے لعاب
میتھی السی تخم سُداٹا
کپڑے دے وِچ صاف کرا
ڈالو وچ روغن بادام
دو ترّے کرو جلّاب ضرور
کرے سودا جیکر نقصان
خشکی تھیں منہ جاوے سُک
تازہ گوکا دُودھ چُوا
غرارے کرو ترّے دینہہ چار

گھوٹ پانی وِچ شیشی گھت
غرارے کرو ورم دے بجھ
چہرہ زرد نہایت گرم
تلخی سُکے حلق دہان
سرکہ مُشک کافور رلا
دفع ہو جاوے ورم زبان
بہیدانہ میل لعاب کڈھا
گھُٹ گھُٹ مُنہ دے وِچ رکھا
دھنیاں میل شیرہ کڈھوا
گھُٹ گھُٹ ایسے طرح پلا
دفع ہووے موذی صفرا
پولا بہت نہایت نرم
لگے تربیہ نہ ہرگز آب
گُل بابونہ گھتّ جوشا
گودا انبلتاس رلا
کرو غرارے فجرے شام
بلغم بادی ہووے دُور
ہووے کرڑی سخت زبان
ہرگز ہُول نہ آوے ٹھک
گودا انبلتاس رلا
دیوے ورم زبان اُتار

بنفشہ روغن مغز بادام — مُنہ وچ رکھ صبح تے شام
مکھتن گوکا فجر چٹا — مصری تھوڑی جیہی رلا
جد خشکی ہو جاوے دُور — رہے نہ وچ زبان قصور
کڈھ پیلک السی دا لعاب — کُرلیاں کر اس نال شتاب
مغز فلوس عرق بادیان — مل کے کرو غرارے چھان
سرکہ میل گلاب دا عرق — کُرلیاں کر جھب ہووے فرق
سرکہ عرق گلاب رلا — تھوڑا جیہا نوشادر پا
کرو غرارے دینہہ تے رات — ورم زبان جھب ہووے مات
نوشادر مازو کرو باریک — سرکہ نال ملاؤ ٹھیک
اُتے ملو زبان مدام — آوے اُسے وقت آرام
بہیدانہ تے اسبغول — کڈھ لعاب مصری وچ گھول
غرارے ہر دم کرو ضرور — ورم زبانوں ہووے دُور

بیان ثقل زبان

زبان کسے دی ہووے بھاری — بولن وچ نہ دیوے یاری
مشکل ہووے پیون کھاون — وقت بولن دے اڑے زبان
صاف نہ نکلے سخن کلام — ثقل لسان مرض دا نام
اکثر وچ بیماریاں سخت — ایہہ آزار ہووے کم بخت
وچ فالج لقوہ استرخاء — یا وچ تاپ طاعون وبا
تمدد مرض تشنج وچ — یا کجھ اس نوں لگے کجھ
مادہ انتقالی بحران — داخل ہووے وچ زبان

جس مرض دا ایہہ دوکھ عرض
سبب موافق کرو دوا
کرو شناخت طبع مزاج
مادہ گرم یا خشک مواد
خشک رہے یا حلق دہان
مادہ خشک جے ہووے گرم
بنفشہ روغن ملو مدام
ہر حیلے اس کر تبرید
خرفہ کاہو تخم خیارہ
گھوٹ پانی وچ مصری ڈال
شربت نیلوفر دا لیا
میل دونویں ہر روز پلا
شیرہ مغز کدو بادام
آتش جوان دی رت پلا
سرد مواد جے بلغم باد
ہووے ڈھلی سست زبان
منہ تھیں وگدا رہے لعاب
دو ترے اس نوں کر وجلاب
عقرقرحا سُنڈھ مرچ سیاہ
رائی پودنہ لے وچ ڈال
کرو غرارے دینہہ تے رات
کرنا اس دا دارو فرض
وِچ علاج نہ پوے خطا
نال علامت جیویں رواج
بلغم خون یا کرے فساد
ہووے کرڑی سخت زبان
نال مالش روغن کر نرم
یا گل رت روغن بادام
شربت شیرہ سرد مفید
دھنیاں کاسنی دارو چار
کرو غرارے استعمال
اسبغول دا لعاب کڈھا
صفرادی دیوے مرض ونجا
مصری گھت صبح دیہہ شام
بادام روغن مصری وچ پا
وچ زبان جے کرے فساد
بولن دا نہ ہوس تران
دارو اس دا کرو شتاب
ہووے بلغم دفع شتاب
لونگ جعفل مگ کر ہمراہ
ترے ترے ماشے گٹ اُبال
ثقل زبان ہووے جب مات

دستاں نسخہ ہور امول ‏ ‏ ‏ دل زبان دے دیوے کھول
دار چینی مگھ مرچ سیاہ ‏ ‏ ‏ لونگ جعفل سنڈھ کر ہمراہ
عقرقرحا گھت کُٹ دوا ‏ ‏ ‏ دو دو تولے وزن تُلا
ڈال ماکھیوں وچ جب بنا ‏ ‏ ‏ گولی منہ وچ نت رکھا
ذرہ ذرہ کر چوس لنگھاوے ‏ ‏ ‏ ہووس صحت رہائی پاوے
سونف انیسوں تخم کتان ‏ ‏ ‏ چھ چھ ماشے میلو آن
تخم کرفس ماشے دو گھت ‏ ‏ ‏ مویز منقیٰ دانے ست
ماشے پنج ملٹھی ڈال ‏ ‏ ‏ کُٹ دوا سب خوب اُبال
مل کے پُن کے صاف کرا ‏ ‏ ‏ دو تولے وچ شہد ملا
ہفتے دو جوشاندہ پیوے ‏ ‏ ‏ فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
ماءالعسل اس نت پلا ‏ ‏ ‏ کبوترہ تتر مُرغ کھوا
یا حلوا بیضہ کرے غذا ‏ ‏ ‏ گھیو گڈکا داؤد وچ پا
گندہ خون جے کرے زبان ‏ ‏ ‏ ہووے بھاری سُرخ زبان
دونویں ناڑاں زیر زبان ‏ ‏ ‏ جائز اس دی فصد پچھان

بیان سوزش زبان

سڑکن جیگر وچ زبان ‏ ‏ ‏ کوڑا رہے ہمیش دہان
دھنیاں گھوٹ کافور ملا ‏ ‏ ‏ گھٹ گھٹ منہ دے وچ رکھا
مغز تخم کدو بادام ‏ ‏ ‏ تخم کھیرہ خرفہ گھت عام
صاف شیرہ کر مصری پا ‏ ‏ ‏ دودھ بکری وچ گھت پلا
لعاب ملاؤ اسبغول ‏ ‏ ‏ کجھ قدرے مصری وچ گھول

سکنجبیں اس رت پلا — شیرہ کاسنی نال پلا
گوکی لسی بہت پلا — بکری دا دُودھ مصری پا
ہور شربت شیرہ سرد نقوع — رکھ ہمیشہ اس نوں شروع

بیان تشقق زبان

جیکر جاوے پاٹ زبان — مشکل ہووے پیون کھان
لعاب بہیدانہ اسبغول — رت پلا مصری وچ گھول
ریشہ خطمی کڈھ لعاب — خطمی تخم پلا شتاب
غرارے کر کر مُنہ وچ رکھ — بہت شتابی نفع پرکھ
لعاب بہیدانہ نیلوفر — مصری ڈال پلایا کر
جیکر جاوے پاٹ زبان — رہے ہمیشہ خشک دہان
بنفشہ روغن موم رلا — اُدنگل نال جبھ تے لا
مکھن مصری فجر چٹا — بکری دا دُودھ شام پلا
جو آش جواں دی خُوب پکا — بادام روغن مصری وچ پا
چالی روز پلا ضرور — رہے نہ وچ زبان قصور
کاہو دھنیاں کاسنی لیا — چار مغز گھت گھوٹ پلا
شیرہ مغز کدو بادام — خرفہ گھوٹ پلا تمام
کھٹے مٹھے تھیں پرہیز — لُون مرچ تھیں کرے گریز
گوند کتیرا رات پوسا — فجر پلا مصری دُودھ پا
نیلوفر دے پھل منگا — ریشہ خطمی نال رلا
لسوڑیاں کُٹ کے شامل کر — نقوع کر نت پلایا کر

بیان نقصان ذائقہ

ذائقہ وچ پوے نقصان   مزہ نہ آوے پیوں کھان
کسے قسم دا کھانا کھاوے   لذت مزہ نہ زبان نہ پاوے
فاسد مادہ وچ زبان   داخل ہو ٹیکے کرے زیان
بلغم باد جے کرے فساد   پھکا ذائقہ مونہہ دا سواد
عقرقرحا سُنڈھ رائی لیا   پودنہ دار چینی وچ پا
کُٹ سب پانی وچ اُبال   کر کے صاف شیشی وچ ڈال
کرو غرارے رَت نہار   بلغم باد کڈھے سب مار
جیکر کوئی گرم مواد   وِچ جبھ دے کرے فساد
کانجی پیوے رَت دہاڑی   سکنجبیں گھت کرے غرارے
بہت کھاوے سنگترے انار   آلو، انبلی، ترش آچار
گندہ خون جے کرے فساد   رِتّھا ذائقہ مُنہ دا سواد
چہرہ سُرخ جے نظری آ   جلدی اس دا فصد کرا
پاپڑا دھنیاں پھُل گلاب   غرارے کرو اُبال شتاب
مہندی رس ہرڑاں وچ ڈال   کرو غرارے رَت اُبال
سوداوی مادہ جیکر آن   وچ زبان کرے نقصان
تراوت اس نوں بہت پہنچا   گوکا مکھن رَت کھوا

بیان فلاع یعنی مُنہ پکنا

جے مُنہ پک کسے دا جاوے   مشکل نال غذا اوہ کھاوے

ایس مرض نام قُلاع
جیکر ہووے گرم مواد
کاہو خرفہ گھوٹ پلا
بہیدانہ دا کڈھ لعاب
لُعاب نیلوفر اسبغول
لسوڑیاں ریشہ خطمی لیا
غرارے کر ہنت سرد دوا
مہندی پھُل انار اُبال
کرو غرارے نال تاکید
طباشیر الاچی کتھ سفید
طباشیر الاچی پھُل گلاب
سنگ جراحت کتھ منگا
ہک ہک پہیہ کے مُنہ وچ دھوڑ
گلُنار ترپھلہ کرو نقوع
ماجو ہرڑ مہندی نپال
کرکے صاف شیشی وچ ڈال
مُونہہ وچ خون جوش جے مارے
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا
مُشک کافور ملائیکے نال
پھٹکڑی رس پانی وچ گھول
دُھنیاں مہندی پھُل گلاب

طبع موافق کر اصلاح
مُنہ دے اندر کرے فساد
مِصری تھوڑی جیہی رلا
مصری ڈال رلا شتاب
ہنت پلا مصری وچ گھول
کڈھ لعاب ہر روز پلا
دیوے اس نوں رب شفا
مُشک کافور داخل کرنال
مُنہ پکے نوں بڑا مفید
کباب چینی پہیہ چھڑکو وید
پھُل اناراں میل شتاب
پھٹکڑی دھنیاں ساڑ رلا
کرے پکے مُنہ دا سب دُور
کرو غرارے اس دے شروع
سرکہ پانی گھت ادبال
کرو غرارے استعمال
رس مہندی دے کرو غرارے
کپڑے وچدوں صاف کرا
غرارے کر کر باہر ڈال
غرارے کر دھرتی تے ڈوہل
رات پوسا رکھ اندر آب

فجری ٹل کے صاف کرا / غرارے کر کافور ملا
الاچی دانہ ، کتھ سفید / پھل انار ملاؤ وید
کر باریک منہ دے وچ دھوڑ / کرے پکے منہ دا سب دور
گاؤ زبان توے پر ساڑ / نال ملاؤ پھل انار
نال پھٹکڑی کرکے پھل / ڈھوڑہ نہیں کوئی اس دے تل
سبب بلغم جے کر منہ پکے / ہرگز کھانا کھا نہ سکے
دو ترے کرو جلاب ضرور / بلغم باد ہووے سب دور
عقر قرحا، دارچینی لیا / کٹ بھر کے دلے وچ جوشا
گھت شیشی وچ کرو غرارہ / منہ بھیں کرے پکا کنارہ
سرکہ شہد نمک وچ پا / غرارہ کر منہ وچ رکھا
نوشادر پھٹکری نمک اوبال / کرو غرارے توتیا ڈال
جیکر ہووے خشک مواد / منہ دے اندر کرے فساد
گھیئو گو کے وچ دودھ ملا / غرارے کر کرے لنگھا
فجر گو کا مکھن بنت کھاوے / خشک قلاع نوں ترٹ ونجاوے

مرض آکلہ فم یعنی موہری منہ کی

جیکر موہری پیدا ہووے / منہ وچ گھیرا گھت کھلووے
مادہ موہری وانگوں سم / کھا جاوے گوشت رگ چم
ایہ خراب بڑا دکھ بھارا / بہت شتابی کرے کھلارا
تیزی نال زہریلا مادہ / گھاؤ زخم دا کرے زیادہ
ماجو مہندی کتھ نیپال / کرکے پھل پھٹکڑی ڈال

سماق، نوشادر، پھل انار
چھ چھ ماشے سب دوا
رات پانی وچ رکھ پوسا
کرکے صاف شیشی وچ ڈال
گنگ ہریڑ سپاری ساڑ
کندر نمک ماجو بریان
وزن برابر سب دوا
پرانا قرحہ جے بہت عظیم
جاوے بہت پرانا ہو
فلد فیوں کر استعمال
پچھاں سوزتیجان لگا

عقرقرحا کاغذ گھت ساڑ
تن تن ترے ماشہ نمک رلا
فجرے سرکہ گھت جوشا
کرو غرارے استعمال
سڑی پھٹکڑی کتھ گلنار
عاقرقرحا ملاؤ آن!
کر باریک موہری تے لا
دگے ہمیشہ استھیں ریم
فائدہ کرے دوا نہ کو
قرحہ صفا کرے فی الحال
موہری قرحہ دفع ہو جا

نسخہ فلد فیون

چونہ آب نادیدہ بیا
نال رلاؤ زرد ہڑتال
اقاقیا سجی کنگن کھار
پنج دارو کھرل کرا
قرص بنائیکے رکھ سمہال
حاجت وقت باریک کرا
روز بروز موہری تے دھوڑ
سب گوشت گندہ کھا جاوے

دو تولے دا وزن تولا
ہڑتال سرخ شامل کرنال
ہر ہک تولے دا مقدار
انگوری سرکہ نال رلا
کرکے خشک حفاظت نال
تھوڑا جیہا قرحہ تے لا
ریم قرحہ تھیں ہووے دور
قرحہ ریم تھیں صاف ہو جاوے

پانی سرکہ، شہد ملا　　زخم قرحہ دا روز دھو
اس نسخے دا آکھن نام　　فلد فیدن حکیم تمام
باہجھ ہتھیار لوہے دی چاس　　کٹ کٹ سٹے گندہ ماس
قرحہ جدوں ہو جاوے صاف　　کرے قصور خداوند معاف
پچھوں نسخہ سورنیجان　　کر استعمال نہ رہے نقصان

نسخہ سورنیجان

پنج تولے چھل نُرش انار　　پھٹکڑی عقرقرحا گُلنار
گٹک ہریڑاں ساڑ ملا　　سبز کسیس ماجو وچ پا
شامل کر سماق وچ گھت　　نو نو ماشے دارو ست
نمک نوشادر داخل کر　　ترے ترے ماشے وزن قدر
سرکے وچ سب کھرل کرا　　گولی اس دا بنھ بکا
گولہ پانی وچ گھسا　　قرح موہری تے بنت لگا
نام اُس دا ہے سورنیجان　　دفع موہری دا کرے نقصان

بیان بخر یعنی بدبوئے مُنہ کے

بخر مرض جد پیدا ہو　　مُنہ وچوں آوے بدبو
سبب بدبو قرحہ دا گند　　یا پھپھر وچ ریزش بند
یا کوئی اُدہ گندہ ہو　　معدے وچوں دیوے بو
جیکر چیز غذائی کو　　دنداں وچ کرے بدبو
فجری بنت کرو مسواک　　کرو دنداں نوں دائم پاک

سبب موافق کرو علاج
سبب قرحہ دا جیکر ہو
بکری دا دُودھ نت پلا
آش جواندی کرے غذا
نفث مدّے دا دیکھو باب
غلیظ ریزش بے گندی ہو
شربت نت اعجاز پلا
گھیو ساڑ وچ مصری پا
صفرا جیکر تیزی وچ ہو
سکنجبیں کر استعمال
کانجی اس نوں تُرش پلا
آلو انبلی رات پوسا
سبب بدبو جے بلغم باد
دو ترُے کرو جلّاب ضرور
عقرقرحا دارچینی لیا
جلوتری مصطگی کالی چھڑ
ہک ہک تولہ سب دوا
قدر بیر گولی بنھوا
تھوڑا تھوڑا چتھ لنگھا
دتاں نسخہ ہور عجب
دُور ہووے ساری بدبو

تاں ہووے تندرست مزاج
مونہہ وچوں آوے بدبو
شہد تھوڑا جیہا نال پلا
بادام روغن مصری وچ پا
اوہ سب دارو کرو شتاب
رہے پھپھڑے دے وچ کھلو
سینہ اس دا کرے صفا
نت اس روٹی نال کھوا
معدیوں آوے بہت بدبو
دیوے سب صفرا نکال
کٹ سئے موذی صفرا
فجر پلا ، مصری وچ پا
معدے دے وچ کرے فساد
کرو عفونت معدیوں دُور
بابونہ الاچی موتھا پا
جعفل ، لونگ پاناں دی جڑ
کُوٹ پیس وچ شہد ملا
مسواک تچھوں مُنہ وچ رکھا
رہے نہ بلغم باد ہوا
نفع بخر نوں دیوے عجب
مُونہہ وچوں آوے خوشبو

پہلاں خوب کرو مسواک — دند گندھ تھیں کرکے صاف
کبابہ، لاچی خورد، کچور — وڈی الاچی مُشک کافور
پیہہ کے دندیں رنت پلا — بدبو مُنہ تھیں دُور ہوجا

مرض سیلان لعاب یعنی مُنہ سے پانی بہنا

مُنہ تھیں بہت جے پانی جاوے — دارچینی رنت چتھ لنگھاوے
وُن دی جڑھ دی کر مسواک — رکھ ہمیش دنداں نوں پاک
اطریفل رنت کھوا صغیر — ایہہ بھی ہئے نسخہ اکسیر
ہک دو اُس نوں کرو جلاب — بلغم خارج کرد شتاب
سبب جیکر بلغم اس باد — پایا معدے وچ فساد
اوّل اُس نوں فصد کروا — ہفتے بعد جلاب دیوا
اس تھیں بعد کمونی کھاوے — پانی مُنہ تھیں مول نہ آوے
جوارش مصطگی بہت مفید — کھوا اُس نوں رنت نال تاکید

نسخہ قے

قے کرن دا دساں ڈھب — بلغم معدیوں کڈھے جھب
پہلاں قے توں اٹھیں کھوا — چاول پنج چھ ست گراہ
سوئے بیج مُولی دے لیا — ملٹھی تخم خربوزہ یا
تولہ تولہ دارو چار — نمک چھ ماشے دا مقدار
مین پھل دا ڈوڈہ ہک ڈال — کُٹ سب پانی وچ اُبال
ترے سیر پانی وچ جوشا — ترے پیالے رہے تاں ہیٹھ لہا

کپڑے وچدوں صاف کرا سکنجبیں ادھ پا وچ پا!
پیالہ بھر کے جلد پلا وچ حلق دے کھنب پھرا
جلد اوہ پانی نکل جا دوجا جلدی نال پلا
ترکیب دا ایہو دستور قے اس طرح کرا ضرور
ہور گرم پانی دی کرامداد کڈھے گندھ باہر مواد

جوارش مصطگی

جوارش مصطگی کرو تیار ضعف معدے دے ہے درکار
بدہضمی نوں دیوے نفع اسہال گرمی دے کرے دفع
دہ تولے لے کھنڈ سفید تولے ترے مصطگی وٹید
ادھ پا گھت وِچ عرق گلاب دیگچی وچ کر قوام شتاب
بہت گاہڑہ جد ہووے قوام وِچ تھال دے ڈال تمام
تھوڑا تھوڑا جے نت کھاوے ضعف معدیوں ترت وںجاوے

نسخہ جلّاب

زرد ہریڑاں پھُل گلاب تخم کاسنی ڈال شتاب
نویں انبل دا دارو چار پنج پنج تولے دا مقدار
آلو سیاہ لے دانے ست سنا کمی تولہ وچ گھت
بنفشہ ہک تولہ وچ ڈال رات پوسائیکے فجر اُبال
مل پُن اس نوں صاف کرا دو واری دن وِچ پلا
ہک دو واری کرو جلّاب ہووے دفع آزار شتاب

بیان تشقق لب

جادن پاٹ کسے دے لب — معلم اس دا کرو سبب
سوج پوے لب جادن پاٹ — سڑکن درد پاوے جھرناٹ
خشکی بہت ہووے وچ زور — تراوت باہجھ علاج نہ ہور
قیروطی لب تے نت لگا — چربی روغن موم رلا
مکھن مصری فجر کھوا — شربت شیرہ شام پلا
چربی بکرا موم سفید — گوکا گھی ڈالو وچ دیٹد
کڑچھی دے وچ گرم کرا — تھوڑا مشک کافور رلا
پردہ انڈے نال لگا — لباں اتے دیویں چمڑا
گرم غذا جو ہووے تیز — بالکل اس تھیں کر پرہیز
رپیہ کے رال باریک کرا — گو کے مکھن نال لگا
چھ ماشے لے کتھ سفید — مشک کافور ماشہ گھت دید
موم سفید چربی بزلے — ہر اک ہووے ماشے ترے
گھیئو گوکا تولے دو ڈال — کرو قیروطی استعمال

بیان ورم لب

پوے لباں اتے جے ورم — مادہ اس دا ہووے گرم
سبب لہو جے پوے قصور — گندہ خون کرو سب دور
چار بند دا فصد کرا — جو کاں ہیٹھ لباں تے لا
پیلک دا کر لیپ ضرور — ہووے ورم لباں دا دور

جے صفراوی ہووے مادہ — سرڈکن سوزش بہت زیادہ
دھنیاں پیلک صندل بُور — میل تھوڑا جیہا مُشک کافور
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — ورم لباں تے لیپ کرا
جے بلغم دا ہووے زور — مسہل دے کڈھ نچوڑ
جیکر ہووے ہور سبب — کر نوں داروُ اس دا جھب
جیکر ہووے ورم ریاح — موافق اس دے کر اصلاح

دربیان تعریفِ دنداں و امراضِ دنداں

مُنہ وچ رب نے بتی دند — کیتے حکمت نال پیوند
دند عجائب نعمت اعلیٰ — بخشے رحمت نال تعالیٰ
دنداں دا اوپر انسان — کیتا رب بڑا احسان
قادر قُدرت نال پروتے — حاضر خدمت رہن کھلوتے
دنداں باہجھ حیاتی خام — مزہ نہ آوے ہرگز طعام
دند لذتاں دا ہے دروازہ — دیون لُطف ہووے رُوح تازہ
جے کوئی لکھ نعمت کھاوے — دنداں باہجھ نہ لذت آوے
کھاوے جو انسان غذا — آوے دنداں نال مزا
دنداں ہیٹھ جو آوے چیز — چِتھّن اس نوں نال تمیز
سخت چیز نوں کھادن توڑ — کڈھن لذت اتھہ نچوڑ
دنداں باہجھ بے مزہ طعام — جیون دنداں باہجھ حرام
دند جیہا نہ ہور اعضا — مزہ دکھاون وقت غذا
زینت مُونہہ دی دنداں نال — دنداں باہجھ جیون بدحال

فائدہ بہت دنداں دے وِچ … دنداں باہجھ رُوح ہووے بِتا
ایسی نعمت فائدہ مند … رکھے رب سلامت دند

بیان درد دنداں

جد دنداں نوں ہووے پیڑ … ہووے بے آرام سریر
درد کرے یا گندہ خون … فاسد سڑیا ہویا زبون
سبب یا ہووے بلغم باد … یا ریح مُنہ وچ کرے فساد
یا صفرا دا ہووے زور … یا دنداں وچ ہووے کھوڑ
سبب درد دا کرو شناس … سوچ سمجھ کے کرو قیاس
سبب جے ہووے خون زیادہ … گندہ ہووے خونی مادہ
کرے مسوڑیاں دے وچ ورم … ہووے بہت نہایت گرم
رگ اس دی رقیفال چھڑا … چار بند دا فصد کرا
جیکر ہووے حاجت ہور … جوکاں لائے کے خون نچوڑ
یا اُس سِنگی رُتی لا! … خون گندہ سب دُور کرا
گھوٹ پانی وچ نیم دے پت … چھان رسونت رلاؤ وت
غرارہ کر گھت مُشک کافور … جوش خون دا ہووے دُور
پاپڑا، دھنیاں، برگ حنا … رات پانی وچ رکھ پوسا
نچرے کُل کے صاف کرا … سرکہ مُشک کافور رلا
کرے غرارے دینہہ تے رات … جوش خون دا ہووے مات
پوست دھنیاں پیلک لیا … پانی دیگچی گھت جوشا
نیم گرم دے کرو غرارے … ٹوٹکے ہین مجرب سارے

دھنیاں ٹھنڈی رس نسپال
جے گرمی تھیں ہووے پیڑ
نسخہ ہک مجرّب ہے
بکرہ دی چھل ، پھکل انار
پانی گھت ہانڈی وچ کاہڑ
جیکر درد تراٹاں مارے
دھنیاں دا بشیرہ کڈھوا
کرے غرارے نال دقوف
سبب صفرا دے جیکر مادہ
نسخہ بیان کراں ہک سرد
پوست دھنیاں چھل انار
وزن برابر پنج دوا
کرکے صاف شیشی وچ ڈال
دھنیاں پیلک اَلسی لے
کُٹ جوشا کر کرد غزارہ
نسخہ ایہہ غرارے سرد
درد جے ہووے بلغم باد
خاص سرد جے ہووے مادہ
ٹوٹکہ ہک شناس عجب
اَک دا دودھ افیم گھسا
پھڑا گوہے بال اوچھا

کرو غرارے خوب اُبال
بہت نہایت کرے ظہیر
لےٗ ڈوڈے پوست دے ترے
درخت شہتوت دی چھل اُتار
پک جاوے کر صاف سنوار
نیم گرم دے کرو غرارے
سرکہ مُشک کافور رلا
درد دنداں دا کرے وقوف
درد دنداں دا بہت زیادہ
کرے موقوف دنداں دا درد
چھل ہرڑاں دی چھل انار
کُٹ پانی دے وچ جوشا
کر کجھ مُدّت استعمال
وزن برابر دارو ترے
درد دنداں تھیں کرے کنارہ
دفع کرن گرمی دا درد
یا ریح مُنہ وچ کرے فساد
سرد پانی تھیں ہووے زیادہ
دساں درد ونجاوے جھب
طرف باہر دی کاغذ لا
رُوں آلودہ کر چھڑا

ریح بادھیں ہووے پیڑ
دساں ہور عجیب دوا
عقرقرحا سُنڈھ مرچ سیاہ
وِچ شراب دارو سب گھول
جے کوئی ایہہ دوا کماوے
مجرّب ایہہ نسخے آزماشی
آون لوکاں دے درکار
باتھو چیر ہانڈی وِچ ڈال
دو ترڑے دے کے جوش اُبال
سوج سبب جے ہووے ریح
ہووے سخت دنداں نوں درد
کالی زیرہ گھوٹ لگا
پنج ست روز ایہہ کر ضماد
تیزاب گندھک منگوا
دنداں وِچ جے ہووے کھوڑ
سُوئی نال کھوڑ وِچ رکھ
درد دنداں دا جیکر ریح
اجوائن خراسانی منگوا
دارچینی سُنڈھ نمک اجوائن
نسخہ کراں بیان اکسیر
چھٹانک شراب منگا فی الحال

جاوے استھیں گھٹ وڈیر
دیوے مُنہ دی پیڑ ونجا
افیم تھوڑی جیہی کر ہمراہ
بونبہ بھر کے رکھ اندر دل
درد دنداں دا ترت ونجاوے
لکھے سائیں بخش شناسی
یادگار وِچ رہے سنسار
شامل کر دھماہاں نال
کرو غرارے استعمال
کر کے اس نوں خوب صحیح
پوے مخالف پانی سرد
گَل بابونہ نال رلا
ہووے ریح دا دُور فساد
تھوڑی نال افیم رلا
پنبہ رُوں دا اس وِچ بوڑ
ترت فائدہ لئیں پرکھ
ہووے نال قیاس صحیح
عقرقرحا مرچاں کُٹ پا
اوبال غرارے کر دِن رین
زائل کرے دنداں دی پیڑ
غرارے کر کر اندر ڈال

ادے وقت آوے اُس خواب ۔ ہووے درد موقوف شتاب
ہلوں، عقرقرحا، اجوین ۔ اوبال غرارے کر دن رین
سبب رنج جے ہووے پیڑ ۔ ایہہ نسخہ اُس نوں اکسیر
نوشادر چونہ مُشک کافور ۔ شیشی دے وِچ گھت کرور
وزن برابر ترے دوا ۔ مُنہ شیشی دے ڈاٹ چڑھا
جے کوئی اُس دی لے ہلاس ۔ ہووے درد پیڑ سب ناس
سبب کرم دند کرے جے پیڑ ۔ نسخہ بیان کراں اکسیر
تے دی جڑھ دی مِسواک ۔ کرم دنداں دے کرے ہلاک
پیس تماکو نال لگا ۔ وقت صبح مِسواک کرا
درد دنداں نوں دیوے نفع ۔ بلغم باد کرے سب دفع
نئے کے وَن دی جڑھ مِسواک ۔ کرتوں نت دنداں نوں پاک
جیکر وَن دی جڑھ دے نال ۔ کرے ہمیشہ دند خلال
زائل درد ہووے یکلخت ۔ جڑھاں دنداں دیاں ہوون سخت
درد داہڑ دا کرے جے تنگ ۔ پنج ست جان مہینے لنگ
کھانا کھا نہ سکے مول ۔ ہلے بہت کرے نت سول
جاوے درد پُرانا ہو ۔ فائدہ کرے دوا نہ کو
اوس داہڑ نوں جھب اُکھیڑ ۔ ہرگز ذرا نہ لاؤ دیر
اوہ داہڑ ہو گئی بے کار ۔ رکھن دے ناہیں درکار

بیان مرض خون دنداں

وگے دنداں تھیں جیکر خون ۔ ہووے گند شور زبون

خون وچوں آوے بدبو
چار بند دا کرکے فصد
سرارو دا فصد کرا
خون گندہ جد ہووے دفع
چرائتہ پاپڑا دھنیا ڈال
ے چھل زرد ہریڑ سیاہ
ترے ترے ماشے سب دوا
فجرے کل پن صاف کرا
چھل ہریڑاں کتھ سفید
سماق اقاقیا پھل انار
ساڑ سپاری صندل بورہ
نیلہ تھوتھا کر بریان
پیہہ کے منجن کرو تیار
یا گڑیاں کر پانی وچ گھول
کندر ماجو پھٹکڑی ساڑ
وزن برابر پیس باریک

ذائقہ دانگ نمک دے ہو
کر توں پھیر دارو دا قصد
سنگیاں، رمیاں جو کال لا
پھیر دوا دیوے اس نفع
دھماہہ مونڈی بوٹی گھت نال
نیم دے پت کرو ہمراہ
رات پانی وچ گھت پوسا
غرارے کر کر لے لنگھا
پھل گلاب ملاؤ دید
پھٹکڑی نال گھت وچ ساڑ
ہر ہک تولہ تولہ پورا
ماشے چھ ملاؤ آن
نل دندیں نہ رہے آزار
ہے ایہہ نسخہ بڑا اصول
ساڑ سپاری بے گلنار
ملو دندیں ایہہ نسخہ ٹھیک

نسخہ منجن دنداں

بتی میں ہک کراں بیان
کتھ سفید ماجو نسپال
بورہ آہن برڑ سیاہ

دور کرے کل دکھ دندان
سونا مکھی مائیں ڈال
پھل پھٹکڑی کر ہمراہ

کیس نیلہ تھوتھا بریان
رپیہ کے مستی کرد تیار
بند کرے دنداں دا خون

دارو وزن برابر آن
دنداں تے مل نت نہار
ہووے موہری دفع زبون

بیان موہری مسوڑہ

موہری جد ول مسوڑے کھاوے
دارو اس دا کرو شتاب
دساں تینوں عجب دوا
ماجو مائیں چھل انار
عقرقرحا نمک فسپال
نیلہ تھوتھا کر بریان
کرد غرارے نت نہار

ماس مسوڑھیاں دا اجڑ جاوے
مت موہری اس کرے خراب
دیوے موہری جھب ونجا
پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ
ترے ترے ماشے وزن سنبھال
رتی چار ملاؤ آن
ہووے موہری دفع آزار

نسخہ ناصور مسوڑہ

چھل ہریڑاں چھل انار
چھل ماجو وچ گھت
نیلہ تھوتھا کر بریان
اوبال غرارے کرد ضرور

پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ
ہر یک ہوون ماشے ست
مسوڑھیاں وچ نہ رہے نقصان
مسوڑھیاں وچ نہ رہے قصور

بیان مرض ضرس دنداں

طاقت دنداں دی گھٹ جاوے

ضرس بیماری نام سداوے

دند سُست ہو جاون تمام
کھادا مُول نہ جاوے طعام
بلغم باد یا ہوس رتیح
کر تُوں اس نوں خوب صحیح
وَن دی جڑھ دی کر مسواک
کر نت خوب دنداں نوں پاک

نسخہ مجرّبہ ضرس

مجرّب کراں بیان دوا
دنداں اُتے رنت ہلا
عقرقرحا سُنڈھ مرچ سیاہ
موتھا لونگ کرد ہمراہ
سورنجاں چھڑتے نمک ہلا
وزن برابر سب دوا
رپیہہ کے دندیں رنت ہلا
دیوے سُستی ضعف ونجا

بیان حرکت دنداں

سبب رطوبت فاسد خام
ہلتن مُنہ وچ دند تمام
گندہ خون یا کرے فساد
یا نزلہ یا بلغم باد
اوّل کر مسواک ضرور
ہووے سب الائش دُور
پھٹوں کل منجن یکلخت
دند تمام ہو جاون سخت
سبب جے ہووے فاسد خون
جار نکالو خون زبون
سبب جے ہووے بلغم باد
تنقیہ خارج کرے مواد
عقرقرحا، سُنڈھ زیرہ سیاہ
پودنہ لونگ کرو ہمراہ
دار چینی نمک مرچاں ڈال
کرو غرارے رنت اُبال
سبب گرمی جے ہووے مرض
ایہہ دوا کرد بالفرض
ماجو مائیں پھٹکل اَنار
سفید پھٹکڑی اگ وچ ساڑ

آملہ پھل ہرڑ نسپال
بورہ نمک رلاؤ آن
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
دنداں اُتے رنت ملا
منجن ملو صبح تے شام
دند سخت ہو جان تمام

بیان مرض خناق

مندا سخت خناق آزار
گل دے اندر کرے بگاڑ
بند کرے او گل دا راہ
نال تکلیف آوے ساہ
جدوں ورم بہت ودھ جاوے
ٹھک نہ ہرگز نگلیا جاوے
وچ حلق دے ورم خبیث
درد کرے تے مارے چیٹ
ساہ دم اس نوں مشکل آوے
ہرگز مول نہ کھاوے پیوے
فاسد خون نہایت گرم
پیدا کرے حلق وچ ورم
یا کوئی سڑیا ہو یا مواد
کرے حلق دے وچ فساد
یا کوئی بحرانی ۔ مادہ
طرف حلق دی کرے آمادہ
شامل تاپ جے ہووے نال
مواد بحران کرے انتقال
نال عقل دے کرکے دھیان
فاسد لئے مواد پچھان
سمجھ کیفیت خوب مزاج
طبع موافق کرو علاج
چہرہ اکھیں ہون جے لال
خونی مادہ کریں خیال
سرکن ہووے گل دے وچ
ورم کرے رہ گئی نوں زچ
خارج گندہ خون کرا
ذرہ نہ ہرگز دیر لگا
جڑکاں لا گل تے بھرپور
کر مادہ موذی سب دور
سرارو دا فصد کرا
سنگی ٹھوڈی ہیٹھ لگا

خارج کر گندہ سب خون
چارے بند لباں دے چھڈ
فاسد مادہ ہووے دُور
بنفشہ پانی وچ گھوٹا
ملیّن دا دیہہ سردِ جلّاب
حاجت ہووے جدوں غذا
بادام روغن اس دے وچ ڈال
نشاستہ تولے ترے منگوا
چار تولے گھت روغن زرد
جیکر بہت ہووے صفرا
بنفشہ شربت نیلوفر
گھوٹے والی دے تلیّین
سوزش جے ہووے وچ ورم
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا
خرفہ کاسنی مشک کافور
گھت گونڈے وچ خوب گھوٹا
کڈھ شیرہ کر کپڑ چھان
لعاب بہیدانہ اسبغول
سبب جے ہووے بلغم شور

جیہڑا گل دے وچ نہ لون
خون زبان رگاں دا کڈھ
رہے نہ گل دے وچ قصور
گل روغن اس نال ہلا
شربت روز پلا عناب
جوآش جواں دی نت پلا
مصری گھت کر استعمال
حریرہ پانی وچ پکا
مصری ڈال پیوے کر سرد
شامل نال ہووے تپ آ
بزوری سرد پلایا کر
دفع کرے صفرا لعین
مادہ بہت نہایت گرم
ورم موذی تے لیپ کرا
کاہو دھنیاں صندل بور
سرکہ عرق گلاب منگا
گڑیاں کر رکھ وچ دہان
نت پلا مصری وچ گھول
یا صفرا دا ہووے زور

جے کر کھنگ نہ ہووے نال
ترش چیزاں کر استعمال

ترکے وچ رلا گلاب
سکنجبیں گھت پانی وچ
دھنیاں پیلک مشک کافور
اصلی تاپ جے ہووے مرض
تپ دا بھی کجھ کرو علاج
قارورہ رنگ دلالت نبض
جس عارضے دی سخت شکایت
علاج اس دا کر نال تاکید
خشکی بہت کرے نجے تنگ
جیکر تاپ نہ ہووے نال
تازہ گوکا دودھ چوا!
کرے غرارے بہتی واز
دُودھ گوکے وچ گھیو رلا
بنفشہ کدو مغز گھوٹا
بنھ حلق تے گرما گرم
روغن کدو مغز بادام
مصری تھوڑی جیہی رلا
شیرہ چارے مغز نکال
لعاب بنفشہ، نیلوفر
بنفشہ مغز کدو بادام
سبب جے ہووے بلغم باد

کرو غرارے بہت شتاب
غرارے کر کر اندر رکھ
گھوٹ غرارے کرو ضرور
ورم تاپ دا ہووے عرض
نال علامت سمجھ مزاج
قوت ضعیف شکایت قبض
اس دی کر تشخیص نہایت
جیہڑا اس نوں بہت مفید
سخت خشک ہو جاوے سنگ
ایہہ دوا کر استعمال
گودا انبلتاس رلا
مکھن کھاوے نت نہار
تھوڑا تھوڑا کرے غذا
گھیو گوکا گھت گرم کرا
سخت ورم ہو جاوے نرم
گوکا گھیو رلا کے عام
روگی نوں دیہہ رات چٹا
دُودھ وچ گھت کر استعمال
مصری ڈال پلایا کر
شیرہ کڈھ پلا مدام
ہووے اصلی سرد مواد

سوئے گل بابونہ پیا — السی، تخم میتھی وچ پا

گھوٹ پانی وچ کرو ضماد — ہووے جلد تحلیل مواد

یا ہو جاوے جلد تحلیل — یا پک جاوے ورم علیل

جیکر ورم ہووے اوہ شور — دیوے طرف اندر دی زور

پٹہ پلٹس بنھ یا باٹ — پک ورم جب جاوے پاٹ

جاری اس تھیں ہووے ریم — ایہہ داعد ہن کرو حکیم

غرارے ماء العسل کرا — شہد پانی دے وچ بلا

دودھ گو کا گھت انبلتاس — کردے بے وسواس

دُودھ گو کے وچ شہد رلا — روگی نوں ہر روز پلا

جو آش جو اندی نت پلا — روغن وچ بادام رلا

اُسی میتھی کُٹ رلا — غرارے کرو لعاب کڈھا

چربی بکرا موم سفید — گو کا گھیو رلاؤ دید

میل قیروطی جلد بنا — ورم اُتے نت کرو بلا

سخت گرم جے ہووے ورم — بہت شتاب ہو جاوے نرم

بیان قروح حلق

جیکر ورم ریم کر جاوے — اندر حلق قرحہ بن جاوے

حلق وچوں نت آوے ریم — اوکھا ہووے بہت مقیم

کراں بیان عجیب دوا — کرے قرحہ نوں جلد شفا

مُڑیاں اس دیاں کرو ضرور — ہووے سب آلائش دور

ماجو کندر برگ حنا — پھٹکڑی ترنے ترنے ماشے پا

نمک نوشادر شامل ہو
ہر کے پانی وچ اُبال
پھٹکڑی نمک نوشادر لئے
پیہہ کے ماکھیوں وچ رلا
جدوں قرحہ ہو جاوے صاف
کریں قرحہ دی بہت صفائی
شہد گوکا گھیو پانی گرم
جے صفرا دا بہت سبب
بہیدانہ تے اسبغول
روگی نوں ہر روز پلا
سوڑیاں، دھنیاں نیلوفر
کرکے پانی وچ نقوع
لے گوکا دُودھ نال شناس
کرو غرارے گرم کرا

ہر ہک ہووَن ماشے دو
کر گولیاں کرو عقل دے نال
ہک ہک ماشہ دارو ترے
انگل نال قرحہ تے لا
کرے قصور خداوند معاف
ہووے جلدی نال رہائی
کرن صفا قرحہ جب نرم
ایہہ نقوع پلاؤ جب
کڈھ لعاب مصری وچ گھول
بنفشہ شربت نال پلا
عناب بنفشہ شامل کر
مصری ڈال کراؤ شروع
گھول گودا وچ املتاس
کرے قرحہ نوں جلد شفا

علاج ورم لہات یعنی سوج گھنڈی

جیکر ہووے گھنڈی نوں ورم
لعاب بہیدانہ اسبغول
تخم خطمی تے نیلوفر
رات پوسائیکے کڈھ لعاب
لعاب ریشہ خطمی بے پیرے

ہووے بہت نہایت گرم
رت پلا مصری وچ گھول
بنفشہ اس دے شامل کر
مصری ڈال پلا شتاب
بہت شتابی چنگا تھیوے

پیلک دھنیاں سرکہ ڈال
کرو غرارے رتت اُبال

بجے بلغم تھیں ہووے ورم
بولا بہت نہایت نرم

دارہ چینی تے سُنڈھ اُبال
کرو غرارے مکھیوں ڈال

ورم سبب سودا کرخت
ہووے پتھر دانگ جے سخت

دُودھ گو کا وچ گھیئو رلا
غرارے کر کر کے لنگھا

مالش کرو ارنڈی تیل
روغن نال بابونہ میل

بیان چمڑ جانا جونک حلق میں

جونکا کہے نوں نال قضا
چمڑے وچ حلق دے جا

کالی مٹی لے منگوا
کر کے سخت شیاف بنا

لنبا موٹا بنھ شیاف
داخل کرو حلق وچ صاف

چمڑ جونک جاوے جد نال
کھچ کے جلدی نال نکال

تنباکو سرکے وچ گھوٹا
گھت کپڑے وچ صاف کرا

غرارے کرو حلق وچ ڈال
مر کے ڈگے جونک فی الحال

ہک دو اس نوں قے کروا
ہووس اُسے وقت شفا

بوٹی تازہ گوشت لیا
دھاگا سوئی نال لنگھا

دھاگا پکڑ حلق وچ ڈال
چمڑے جونک تاں باہر نکال

بیان بُحّۃ الصّوت

گھگا ہووے جدوں آواز
جاوے بگڑ حلق ساز

بول نہ سکے سخن کلام
بُحّۃ الصّوت مرض دا نام

بولیا استھوں مول نہ جلے
لادے قوت بہت تران
ریزش گرم خشک دا ساڑ
یا خشکی یا بلغم خام
یا کوئی کرے ۔بولا رہ سخت
یا گرمی دا سر وچ زول
مغز نہ اس نوں کرے قبول
یا کوئی فاسد ہور مواد
قوت کرے حلق دی بات
سبب جے ہووے بلغم خام
چار انجیر منقہ ست
ماشے پنج ملٹھی ڈال
دو تنے تولے ماکھیوں اصل
سبب جے ہووے گرم زکام
شربت خشخاش اس دیوے نفع
پوست پانی وچ جوشا
بہت جے ہووے گرم مزاج
زرد سیاہی مائل رنگ
لعاب بہیدانہ اسبغول
جو آتش جواندی دیویں شام
مکھن مصری بنت نہار

صاف بلند آواز نہ آوے
ہرگز بات نہ کرے زبان
وچ حلق دے کرے بگاڑ
یا ریزش یا گرم زکام
ساز حلق ہو جان کرخت
کرے رطوبت سر دی شور
طرف حلق دی گرے نزول
حلق اندر جا کرے فساد
ایس سبب نہ ہووے بات
منضج نال پکاؤ تمام
تور سونف کٹ کے گھت
پیوے بنت نہار اُبال
نال جوشاندے کر تو وصل
گرے حلق تے ریزش خام
نزلہ گرم کرے سب دفع
کرو غرارے صاف کرا
کہ توں اس دا سرد علاج
خشکی بہت کرے جس تنگ
صبح پلا مصری وچ گھول
مصری ڈال، روغن بادام
چٹے ۔ہووے دفع آزار

گرم خشک کوئی چیز نہ کھاوے — لقمہ گھیو گھنڈ نال لنگھاوے
لعاب بہیدانہ ، نیلوفر — بنفشہ خطمی شامل کر
بنفشہ روغن نال رلا — گھیؤ گوکے دے نال بنا
مصری کجھ قدرے وچ ڈال — پیوے روگی سرکیاں نال!
بہت مُدّت تک کر مرطوب — تاں حاصل ہووے مطلوب
مغز تخم کدّو بادام — گھوٹ پلا مصری گھت عام
پانی گرم روغن بادام — گرّیاں کرے صبح تے شام

نسخہ لعوق انجیر

کراں بیان لعوق انجیر — بُحتہُ الصوت نوں ہے اکسیر
پا یک زرد انجیر منگا — ڈال پانی وچ خوب جوشا
مَل کے پُن کے صاف کرا! — مصری ادھ سیر نال رلا
گاہڑہ خوب قوام پکا — کر کے سرد بھانڈے وچ پا
رب السوس دو تولے بھر — وچ لعوق اضافہ کر
ڈال چھٹانک روغن بادام — چٹّے نت صبح تے شام

بیان تعریف شان پھپھڑ

پھپھڑ دل دا خدمت گار — خارج دل دا کرے بخار
باہروں تازہ کجھ ہوا — دیوے دل دی طرف پہنچا
وچ حکم دل تابعدار — ہر دم رات دنہیں ہوشیار
کُل اعضاواں دے وچ چُست — اک دم ذرا نہ ہووے سُست

ہر دم تازہ سرد ہوا — پھپھڑ تھیں روح کرے غذا
دل وچ طیش، نیز ارواح — کرے پھپھڑ اس دے اصلاح
پھپھڑ کرے جے نہ امداد — زندگانی ہووے برباد
باب مبداء الحیات اس نام — کہن طبیب حکیم تمام
خاص حیاتی دروازہ — دیوے خوشی ہوئے روح تازہ
پھپھڑ لطف بہشت نشانی — نہیں اعضا کوئی اُسدا ثانی
بلغم جمع جو پھپھڑ وچ — حاجت وقت جسم لے کھچ
کرو حفاظت اس دی زیادہ — مت رُک جاوے اس وچ مادہ
جد پھپھڑ وچ پوے قصور — طیش سریروں ہووے دُور
مرض پھپھڑ دی مشکل جاوے — بہت نہایت زور لگاوے
کرو پھپھڑ دا جلد علاج — مت پھر جاوے بگڑ مزاج

بیان مرض کھانسی

کھانسی روگاں وچ مشہور — پاوے پھپھڑ وچ قصور
حالوں بہت کرے بدحال — اس نوں کہن حکیم سعال
سر تھیں فاسد گرے نزول — پھپھڑ اس نہ کرے قبول
نال زور پھپھڑ دا ظرف — دفع کرے باہر دی طرف
رستہ دم دا ہووے تنگ — ایس سببوں آوے کھنگ
اکثر کئی دفعہ انسان — ہودن کھانسی نال حیران
بہتیاں مرضاں دے ہمراہ — ہووے حالت کرے تباہ
بگڑ زکاموں ہووے کھنگ — پھپھڑ نال مچاوے جنگ

شامل تاپ جے ہووے نال
تتلی بلغم ریزش خام
منضج نال پکا ضرور
بنفشہ گُل ماشے پنج لیا
چار انجیر منقہ ست
دانے چار عناباں لے
کاہڑ جوشاندہ کرد تیار
دو ترے ہفتے دیہو ضرور
جیکر خالص ہووے کھنگ
دیوے کھنگ نہایت زور
بھانویں ہووے لڑکا بال
آزمایا ہویا عجب دوا
وِیہہ تولے خشخاش سفید
فجرے کونڈے وچ گھوٹنا
ادھ پا گھیو وچ کر بریان
مغز کھیرے ککھڑی نارجیل
مغز تخم کدو بادام
پوست ڈوڈے بیس منگا
فجرے دو ترے دیہہ اُبال
ترے پا پکا کھنڈ رلا
کرکے صاف کڑاہی گھت

کرو جوشاندہ استعمال
جاوے جھب نے پک تمام
ہووے کھنگ تاپ سب دُور
سونف تولہ کُٹ نال رلا
گاؤ زبان ماشے پنج گھت
کُٹ ملٹھی ماشے ترے
داخل گر کھنڈ دیہو نہار
ہووے تاپ کھنگ سب دُور
دوجی مرض نہ ہووے سنگ
ریزش گرم ہووے یا شور
ریزش کھنگ کرے بدحال
دساں دیوے رب شفا
رات پوسا پانی وچ ڈید
بہت نہایت زور لگا
پانی دا نہ رہے نشان
مغز تخم ہندوانہ ہیل
دو دو تولے وزن تمام
رات پانی وچ تر کردا
خوب طرح مل ہتھاں نال
کپڑے دے وچ صاف کرا
گاہڑی خوب پکا دیں پت

ماکھیوں وانگ جد ہووے قوام
تولہ دو نویں وقت نہار
جیکر نزولی ہووے کھنگ
تاپ نہ جیکر ہووے نال
کرے اس دی خوب شناس
بجاوے کھنگ ہووے وچ زور
جیکر ہور ہووے کوئی مرض
اوس مرض دا کرو علاج
مرض اصلی جد دور ہو جاوے
عرض کھانسی مثل بحران
ہرگز اس نوں بند نہ کر
جیکر کھانسی گرم آزار
شربت اعجاز اس دیوے نفع
مونہہ وچ رکھ نت حب سعال
بنفشہ گل تے نیلوفر
تخم خطمی گھت کڈھ لعاب
لعاب بہیدانہ اسبغول
بنفشہ شربت نت پلا
شربت دیہہ سادہ خشخاش
لعوق انبلتاس دا جے چٹے
جے ہووے کھنگ سبب زکام

کٹ دوا پلا تمام
کھاوے رہے نہ ذرا آزار
بہت کرے روگی نوں تنگ
ریزش بہت کرے بدحال
شربت دیہہ پوست خشخاش
جاوے جلد پھپھڑ نوں چھوڑ
کھانسی ہووے اس دا عرض
تاں ہووے تندرست مزاج
کھانسی نظر عرض نہ آوے
دفع مواد کرے ہر آن
بند کرن وچ سخت خطر
آوے سینیوں پک کھنگار
کرے کھنگ گرم نوں دفع
شام صبح کر استعمال
عناب سوڑیاں شامل کر
مصری ڈال پلا شتاب
نت پلا مصری وچ گھول
نیلوفر دا نال پلا
کرے گرم کھنگ دا ناس
بیخ گرم کھانسی دی پیٹے
گرے سینے تے ریزش خام

حلوہ پوست دا جے کھاوے
تریاق نزلہ کر استعمال
سر تھیں جیکر گرے فضول
کجی ریزشش کرے خوار
آوے کسے نہ وقت آرام
لعوق پوست خشخاش بنا
سبب خشکی دی جیکر کھنگ
تھک کھنگار نہ آوے مول
خشکی کرے پھپھڑ وچ زور
لعوق بادام اس نت چٹا
لعوق خشخاش، لعوق سپستان
حریرہ چھان کنک دا پیوے
حریرہ دے وچ خشخاس پکا
بنفشہ روغن نت ملا
مالش نت بدن تے کر
مکھن گوکا نت کھوا
روٹی گھیو نال نت کھاوے
بنفشے، نیلوفر دا لعاب
لعاب بہیدانہ خطمی پیوے
کھنگ بلغمی جیکر ہو
منضج بلغم دی کر تیار

کھنگ زکامی ترت ونجاوے
زکامی کھنگ جاوے فی الحال
سینے اُتے گرے نزول!
کھنگ آوے بے حد شمار
لگا رہے ہمیش زکام
دیہہ اس نوں رب کرے شفا!
ہووے کرے روگی نوں تنگ
کھنگدیاں پوے شکم دے وچ سول
تراوت باہجھ علاج نہ ہور
گھیو گوکا ہر طور کھوا
چٹا لعوق بنفشہ آن
بہت شتابی چنگا تھیوے
ہووے جلدی نال شفا
گھیو گوکے دے نال بنا
سر سینہ رکھ ہر دم تر
مصری تھوڑی جیہی رلا
خشک کھنگ نوں فیض پہنچاوے
پیوے پہنچے فیض شتاب
خشک کھنگ تھیں چنگا تھیوے
برشعشا جیہا دوا نہیں کو
پیوے روگی نت نہار

جس نوں کھانسی رہے مدام نکلے ریزش پتلی خام
کاہڑ جوشاندہ روز پلا دیوے ریزش خام پکا
تولہ سونف ، لسوڑیاں اٹھ ڈالو ماشے پنج ملٹھ
انجیراں چار ، منقہ ست زوفا ترے ماشے وچ گھت
بنفشہ پنج ماشے وچ ڈال پیوے نت نہار اوبال
تولے دو ترے ماکھیوں گھت استعمال کرے دن ست
دے کے اٹھویں روز جلاب بلغم خارج کرد شتاب
ترے جلاب مہینے وچ کر منضج نال نہ ہوویں تنچ
سونف ہرڑ گھیو وچ بریان کرکے کھنڈ ملاؤ آن
دائم استعمال کرا دیوے کھنگ دا زور دبا
بانسا زوفا ، سونف منگا چھ چھ ماشے ترے دوا
رات پوسائیکے رکھ ٹکا فجر ادبال پیوے کھنڈ پا

صفت شربت پوست خشخاش

لے ڈوڈے پوست دے ویہہ[۲۰] لسوڑیاں سٹھ[۶۰] عناب تریہہ[۳۰]
بنفشہ ، خطمی ، گاؤ زبان بہیدانہ ، نیلوفر ، بادیان
دو دو تولے سب دوا پا پاک کٹ خشخاش رلا
رات پوسا پانی وچ ڈال فجری دو ترے دیہہ ادبال
مل کے پُن کے صاف کرا سیر پکا ئے کھنڈ وچ پا
کپڑے وچ کر صاف تمام دیگچی گھت پکاؤ قوام!
جد شربت دی پکی تار جلدی اس نوں ہیٹھ اوتار

دو ترڑے تولے رت پلا	دیوے کھانسی جلد ونجا
ریزش خام زکامی کھنگ	رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ

صفت شربت اعجاز

شربت کرو اعجاز تیار	گرم کھانسی دے رہے درکار
طبیب حکماء سب دانشمند	شربت کرن اعجاز پسند
کھنگ تاپ وچ خشک مزاج	اس شربت دا بڑا رواج!
بنفشہ ، خطمی ، نیلوفر	تخم خیاری شامل کر
گاؤ زبان، ملٹھ، بہیدانہ گھت	دو دو تولے دا روست
لسوڑیاں سنڈھ، ترہیہ عناب	چھٹانک بانسہ وچ میل شتاب
رات پانی گھت ، رکھ پوسا	فجر جوشائل صاف کرا
سیر کھنڈ گھت کرو قوام	دو دو وقت پلا صبح تے شام

صفت شربت خشخاس سادہ

پا پکا خشخاس سفید	رات پانی وچ تر کر دیو
فجرے اُس نوں خوب گھوٹا	شیرہ اس دا لئے کڈھا
ترڑے پا گھنڈ دا کرکے قوام	شیرہ اس وچ ڈال تمام
مڑ کے دو ترڑے جوش دیوا	شربت دا نگ قوام پکا
ایہہ شربت سادہ خشخاس	کرے گرم کھنگ دا ناس

صفت حلوہ خشخاس پوست

ہک ڈوڈا پوست دا لیا
پا ہک پانی وچ پوسا
دو تولے خشخاس گھوٹا
پوست والا پانی پا!
شیرہ لے خشخاس نکال
دو تولے مصری وچ ڈال
آٹا دو تولے کر چھان
چار تولے گھیؤ وچ بریان
جد آٹا ہو جاوے لال
شیرہ پکڑ اس دے وچ ڈال
حلوا اس دا کر کے تیار
کھاوے روگی نت نہار
ہک خوراک ایہہ مرد جوان
چوتھا حصہ بال نادان

لعوق انبلتاس

لکھاں لعوق ہک فائدہ مند
جس نوں کرن حکیم پسند
کرڑی سخت ہووے جس نبض
رہے شکم دے اندر قبض
اُسنوں بہت پہنچاوے نفع
کھانسی قبض ہووے سب دفع
بنفشہ خطمی سونف عناب
دو دو تولے قدر حساب
عناب ترنجبین ۳۰ لسوڑیاں سٹھ ۶۰
کر کے دارو سب اکٹھ
راتیں پانی وچ پوسا
فجری دیگچی وچ جوشا
ٹل کے پُن کے صاف کرا
تریے پا مصری نال رلا
ڈیہہ ۲ تولے کڈھ مغز فلوس
دو تولے گھت رب السوس
دونویں پانی وچ رلا
نال چھاننی صاف کرا
کر کے جمع گاہڑہ کر قوام
چٹے نت صبح تے شام

صفت لعوق پوست خشخاس

لعوق پوست خشخاش بنا ۔ دیوے کھنگ نزول دنجا
پا پکا خشخاس کوٹا ۔ پوست ڈوڈے بیس ہلا
ریشہ خطمی تولے چار ۔ سوڑھیاں دانہ سو شمار
بہیدانہ خطمی نیلوفر ۔ دو دو تولے شامل کر
رات پوسا رکھ پانی ڈال ۔ فجرے دیگچی وچ ادبال
مل کے، پُن کے، صاف کرا ۔ مصری سیر ہک ڈال پکا
پکے جدوں گاہڑہ قوام ۔ ایہہ دوا گُٹ میل تمام
نشاستہ کیکر گوند کتیرا ۔ مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدو بادام ۔ ہک ہک تولہ وزن تمام
ایہہ لعوق جیکر کوئی چٹے ۔ کھنگ نزولی دی جڑھ پٹے

صفت لعوق بادام

نسخہ ہک لعوق بادام ۔ خشک کھانسی نوں کرے آرام
نشاستہ، ہگر گوند، کتیرا ۔ مغز تخم کھکھڑی، کھیرا
چلغوزہ، کدو، مغز بادام ۔ دو دو تولے وزن تمام
روغن کڈھ باداماں گھر ۔ کُٹ سب چرب روغن وچ کر
ادھ سیر مصری کرکے قوام ۔ وچ دوا رلا تمام
نت نہار صبح اُٹھ چٹ ۔ جڑاں کھنگ دیاں سٹے پٹ

صفت تریاق نزلہ

ایہہ تریاق بنا ضرور ۔ گرم نزول کرے سب دُور

تریاق النزلہ اس دا نام ۔ قاطع مرض نزدل تمام
جس نوں گرم زکامی کھنگ ۔ کرے نزدل ہمیشہ تنگ
ہووے ریزش پتلی خام ۔ دیوے اس نوں جھب آرام
ہے ایہہ نسخہ مثل تفنگ ۔ مارے وچ نشانہ کھنگ
مجرب ایہہ تریاق لاثانی ۔ لکھاں طِبّاں وچ یونانی
وچ حکیماں دے مشہور ۔ ریزش خام کرے سب دور
دس تولے خشخاس سفید ۔ کاہو ڈال چھٹانکی وید
بذر البنج پوست وچ گھت ۔ ہر ہک ہووے تولے ست
حب آلاس اسطو خودوس ۔ پھل گلاب تے اصل السوس
دھنیاں گاؤ زبان دے پھُل ۔ دو دو تولے ہوون کُل
درڑہ کرکے سب دوا ۔ رات پانی وچ تر کروا
فجرے مَل پُن صاف کرا ۔ سیر پکّا مصری وچ پا
ماکھیوں وانگ پکاؤ پت ۔ رگڑ گوند کتیرا گھت
دو دو تولے وزن تولا ۔ کرکے بہت باریک رلا
وزن خوراک ترے مثقال ۔ کھاوے اس نوں اُنگل نال
جیکر کھاوے لڑکا بال ۔ چوتھا حصّہ وزن سمھال

حریرہ سبوس گندم

لکھاں حریرہ ہک ضرور ۔ کرے خشک کھانسی نوں دُور
دو مُٹھ چھان کنک دا لیا ۔ ادھ سیر پانی گھت جوشا
نصف رہے تاں صاف کرا ۔ چار تولے گو کا گھیو پا

دو تولے مصری وچ ڈال	دیوین دو ترے ہور اُبال
مُرکیاں نال حریرہ پیوے	خشک کھانسی تھیں مویا جیوے

حب سعال

کھانسی گرم جے کرے فتور	حب سعال بنا ضرور
بہت نہایت دیوے نفع	کھانسی خشک ہووے سب دفع
نشاستہ ککر گوند کتیرا	مغز تخم کھکھڑی کھیرا
رب السوس خشخاش سفید	مغز تخم خربوزہ دید
مغز تخم کدّو بادام	ہر یک تولہ وزن تمام
کُٹ چھان کے دارو سب	لعاب بہیدانہ وچ بنھ حب
مُونہہ دے وچ رکھ حب کھا	ہولی ہولی چتھ لنگھا

حریرہ خشخاش

ترے تولے خشخاش سفید	گریاں ست باداماں دید
رات پانی وچ تر کردا	فجرے کونڈے وچ گھوٹا
صاف شیرہ کر کپڑ چھان	دیگچی وچ پکاؤ آن
چار تولے گوکا گھیو پا	پتلا جیہا قوام پکا
تولے دو مصری وچ ڈال	پیوے فائدہ کرے کمال

لعوق لسوڑیاں

لعوق لسوڑیاں کرو تیار	ہووے کھانسی گرم فرار

لسوڑیاں ادھ سیر کُٹ پوسا   فجر جوشا کر صاف کرا
ادھ سیر مصری ڈال جوشا   گاہڑہ بہت قوام پکا
ماکھیوں دانگ پکے جد تار   اگ تھیں جلدی نال اُتار
دو تولے دو وقتی کھاوے   خشک کھانسی نوں فیض پہنچاوے

لعُوق بنفشہ

بنفشہ گُل خشخاش سفید   مغز تخم کدّو گھت دید
بادام مغز لے تخم خیار   ہر ہک دو تولے مقدار
تولے چار روغن بادام   کُٹ دوا ملاؤ تمام
ادھ سیر مصری قوام کرا   میل دوا لعوق بنا
چٹے نت صبح تے شام   خشک کھانسی تھیں لوے آرام

صفت معجون برشعشاء

معجون برشعشا کرو تیار   نسّن مستھوں دُکھ ہزار
ہووے جس دا سرد مزاج   اس دا ہے ایہہ بڑا علاج
بلغمی رنج والا آزار   دُور ہو جاوے کھاندیاں سار
رعشہ، استرخا، ادھرنگ   ضیق النفس زکامی کھنگ
گنٹھیا، صرع، سُرعت انزال   دیوے جسموں ترت نکال
برچاں لے سفید سیاہ   بذر البنج گرد ہمراہ
دو دو تولے دنن حکیم   خالص تولہ ہک افیم
عقرقرحا، چھڑ، کیسر بیا   پودنہ، دارچینی، مگھ پا

فرفیون گرفس وچ گھت — ہر ہک ہوون ماشے ست
کُٹ دوا رَلا وچ تھال — رِگمناں خالص ماکھیوں ڈال
مہینے ترُے جراں وچ رکھ — نے دوا ماکھیوں سب چکھ
وزن خوراک رتیاں چار — اوڑک ماشے تک درکار
جیکر وزن زیادہ کھاوے — مرض مزاج بگڑ سب جاوے
پیڑاں درد کرن جس تنگ — ریح گُردے وِچ مارے ڈنگ
معدہ ہووے بہت ضعیف — اینتسار دیون تکلیف
چار رتی برشعشا کھاوے — ہِک ساعت وِچ نفع دکھاوے
ہور بیماریاں سرد تمام — نسّن اتھوں چھوڑ مقام

بیان سرفہ اطفال

جیکر کھانسی ہووے بال — کہن اُس نوں سرفہ اطفال
کوکر کھانسی کالی کھنگ — کرے ایانے لڑکے تنگ
کھنگ نال ہووے مُنہ لال — حالوں بہت ہوون بدحال
چیخ مار غوطہ دم کھاوے — شدّت کھنگ نال قے آوے
ہوون چھوٹے بال نادان — کالی کھانسی نال حیران
بہت مجرّب لکھاں حَب — دُور کرے کھانسی نوں جھب
گوند بکر خشخاس سفید — رب السوس کتیرا دید
نشاستہ کاہو نال ہِلا — نُو نُو ماشے سب دوا
کیسر بذر البنج افیم — ترے ترے ماشے وزن حکیم
حَب برابر مرچ سیاہ — بَنھ پانی پوست دا پاہ

رڑکے نوں گولی کجھ گھول
رہتی نال پلاؤ انڈول

نسخہ جوشاندہ کوکر کھانسی

کراں بیان ہک عجب دوا
دیوے کالی کھنگ ونجا

کھنگ جے ہووے لڑکا بال
کالی کھنگ کرے بدحال

چھ ماشے کُٹ سونف پوسا
دانے چار منقّہ پا!

سوڑیاں کُٹ گھت دانے ست
کُٹ ملٹھی ماشہ گھت

ڈوڈہ پوست ماشہ ڈال
دیگچی دے وچ گھت اوبال

تھوڑا جد پانی رہ جاوے
ڈھا رہتی دے نال پلاوے

ایسے طور کر استعمال
جاوے کالی کھنگ چنڈال

لسّی دُودھ نہ ہرگز پیوے
تاں اوہ لڑکا چنگا تھیوے

چرنی تیل تھیں کر پرہیز
تُرش چیز تھیں رہے گریز

بیان مرض ضیق النفس

ضیق النفس ہک سخت آزار
پھپھر دے وچ کرے وگاڑ

رحر تھیں موذی گرے مواد
جا پھپھر وچ کرے فساد

نال مواد پھپھر پھل جاوے
مشکل تنگ اوکھا ساہ آوے

آوے دَورے نال بیماری
ساہ دم دے وچ پوے خواری

حرکت کرے یا قدم اُٹھاوے
چڑھے ہوکنی دم گھبراوے

کوتاہ دمی طبّاں وچ نام
مرض ساہ اس کہن عوام

ایہہ کوتاہ دمی بیماری ساہ
کرے روگی دا حال تباہ

دیوے پھانسی وانگ عذاب
خوب کیفیت کر دریافت
مادہ خون کرے جے زور
چہرہ سُرخ جے ہووے لال
باسلیق رگ چھڈ ضرور
پچھوں شربت دیہ عناب
جے صفرا دی ہووے ضیق
بنفشہ، خطمی، نیلوفر
لسوڑیاں، گاؤزبان وِچ گھت
رات پانی وچ رکھ پوسا
دو تولے مصری وِچ پا
گھیو گوکا نت مالش کر
روٹی گھیو دے نال کھوا
ایسے طور کر استعمال
سبب جے ہووے بلغم شور
سر تھوں اُترے گرم مواد
نال مواد پھپھر پھل جاوے
بہت ہووے خشکی دا زور
مُوذی بلغم شور آفات
اوہ بلغم حکم رکھے صفرا
ظاہر باطن کر ترتیب
دارو اس دا کرو شتاب
کس مواد تھیں ہے ایہہ آفت
پھپھڑے وچ پاوے شور
کر توں خشکی طرح خیال
گندہ خون کرو سب دُور
سرد چیزاں دا ڈال لعاب
ہووے ریزش گرم رقیق
عناب، بہیدانہ شامل کر
ترے ترے ماشے دارو دست
فجر جوشا، مل صاف کرا
روگی نوں ہر روز پلا
سر سینہ رکھ ہر دم تر
مصری کُٹ تھوڑی وچ پا
گرم ضیق جاوے چھڈ خیال
طرف پھپھر دی دیوے زور
جا پھپھر وچ کرے فساد
ساہ دم اس دا اُکھڑ جاوے
دیوے پھپھر وچ مروڑ
کرے قوت پھپھر دی مات
دیوے آتش جسم لگا
نال دوا غذا طبیب

شامل نال رکھو تبرید
دے شربت اعجاز بنا
لعوق چھٹے نت انبلتاس
لعوق لسوڑیاں دا نت چھٹے
جے خشکی دا ہووے زور
حب سعال ، لعوق بادام
مکھن مصری نت چٹا
بنفشہ روغن نت ملا
سر سینہ تر رکھ دن رات
جو آش جواں دی نت پلا
حریرہ روز پلا خشخاس
حریرہ چھان کنک جے پیوے
دورہ جدوں ضیق دا آوے
مشکل نال آوے دم کھچ
شامل ہووے خشکی نال
السی تولہ ڈیڑھ جوشا
ادھ رہے تاں صاف کرا
سخت دورے دے وچ پلاوے
جاوے ضیق پرانی ہو
دساں میں یک عجب دوا
نغز یک لے بکری دا آن

شربت سرد نقوع مفید
دو وقت پیوے پانی وچ پا
کرے گرم ضیق دا ناس
جڑاں ضیق گرم دیاں پٹے
لعوق بنفشہ جیہا نہ ہور
خشک ضیق دے آون کام
دیوے خشکی ضیق ونجا
گھیؤ گوکے دے نال بنا
ہووے خشک ضیق جھب مات
بادام روغن مصری وچ پا
ہووے خشک ضیق دا ناس
فائدہ بہت نہایت تھیوے
اوکھا بہت بیمار ہو جاوے
ہووے سخت طبیعت زچ
ایہہ دوا کر استعمال
درڑہ کر پا پانی پا
دو تولے وچ شہد ملا
اوسے وقت آرام ہو جاوے
فائدہ کرے دوا شکر
دیوے جھبدے نفع دکھا
ادھ پا گھیؤ وچ کر بریان

دو تولے مصری وچ گھت
فاصلے نال دوا کماوے
ست دن چھوڑے ست دن کھاوے
گھیو چھٹانکی گرم کرا
کھاوے روگی روٹی نال
بلغمی جیکر ہووے ضیق
بلغم کاہڑیاں نال پکا
حَب ایارج کرکے تیار
معجون فلاسفہ دیوے نفع
تریاق نزلہ برشعشا دونویں
مجرّب نسخہ لکھاں یونانی
جس دا ہووے سرد مزاج
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا
حرمل، دارچینی، بادیان
ہالوں، تخم کرفس، ملٹھ
ادھ سیر خالص شہد ملا
تولہ نت نہار جے کھاوے
اس تھیں فائدہ جیکر پاوے
پنج تولے السی بریان
پا پکا وِچ شہد بلا
گھروڑے بکرے دے منگوا
کھاوے روگی ہفتے ست
خشکی والی ضیق ونجاوے
ست ہفتے اس طرح کماوے
دو تولے وچ شہد ملا
کوتہ دمی جاوے فی الحال
نکلے بلغم خام رقیق
مسہل دو ترے چار کرا
وچ مہینے دے دو بار
کرے ضیق بلغمی دفع
دیون نفع ضیق نوں دونویں
ضیق واسطے بہت لاثانی
اُس دا اے ایہہ خوب علاج
بہت نہایت نفع پایا
پودینہ، میتھی، تخم کتان
ہر ہک تولہ کرو اکٹھ
دارو سبھے کُٹ ملا!
بلغمی ضیق النفس ونجاوے
ہک دو واری پھیر بناوے
رب السوس تولے دو آن
روگی نوں ہر روز چٹا
گھیو گوکا گھت خوب پکا

جیکر ضیق دالا نت کھاوے
بلغمی ضیق النفس ونجاوے

نزلہ، سونف، پُودنہ ئے
بانسہ ہر ہک ماشہ ترے

السی، میتھی، شامل کرہ
ملٹھی ترے ترے ماشے بھر

چارہ انجیر، منقّہ ست
گاؤ زبان ماشے ترے گھت

رات پوسا رکھ پانی ڈال
فجر پلا کھنڈ گھت اوبال

سُنڈھ، پُودنہ، ہرڑ، ملٹھ
ہک ہک تولہ کرہ اکٹھ

کُٹ چھان وِچ شہد بلا
بیر برابر حَب بنا

دو وقتے حَب چِتھ لنگھاوے
شافی رب تھیں صحت پاوے

سیر ہک پکا لے بادیان
گھیو گو کے وِچ کرہ بریان

ادھ سیر کھنڈ اس دے وچ ڈال
شام صبح کرہ استعمال

جے خشکی وچ بہت مزاج
نال تراوت کرو علاج

مصری مکھن شہد بلا
روگی نوں ہر روز چٹا!

گھیو چھٹانک شام جے پیوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

چربی تیل نہ ہرگز کھاوے
ترش چیز دے راہ نہ جاوے

لسّی حُقّہ مرچ ہور خشک
نیڑے اوس نہ آوے مشک

ٹوٹکہ ضیق دہقانی

نسخہ ہور لکھاں دہقانی
نہیں دوا کوئی اس دی ثانی

لگر دی لے چھل لُنا
پوست تلخ تمباکو پا

لے ملٹھ دارو ایہہ چار
دس دس تولے دا مقدار

رات پانی دے وچ پوسا
فجری دو ترے جوش دوا

ٹل پئن کے صاف کرا
ماکھیوں سیر ہک نال ملا
کر کے ماکھیوں وانگ قوام
چٹے نت صبح تے شام
روٹی ماکھیوں نال کھوا
دوگنا گھیؤ گوکا وچ پا
چیزاں ترش نہ ہرگز کھاوے
چربی تیل دے راہ نہ جاوے
مرچاں لسی ترش آچار
کئی سالوں تک ہے فرار
جاوے ضیق پرانی ہو
فائدہ کرے دوا نہ کو
کر ایہہ نسخہ استعمال
دورہ ضیق جاوے چھڈ خیال
شدت نال جے دورہ آوے
ماشہ قلمی شورہ کھاوے
مصری نال تھوڑی جیبھی ڈال
کرے موقوف دورہ فی الحال

نسخہ مجربہ صدری ضیق النفس بلغمی

ہک نسخہ صدری ہتھ آیا
کئی دفعہ اس نوں آزمایا
دورہ ضیق آوے جیوں پھانسی
کرے خراب ہمیشہ کھانسی
استعمال جے کریں طبیب
فائدہ بخشے بہت عجیب
تمباکو کوڑا قند سیاہ
پا پا پکا کر ہمراہ
نوشادر، نمک سوہاگہ گھت
ہر اک ہووے ماشے ست
دودھ اک دے وچ تر کروا
گل حکمت کر خوب جلا
کھنڈ وچ میل رتی ترے کھاوے
بلغمی ضیق النفس ونجاوے

نسخہ صدری ضیق النفس بلغمی

نمک لاہوری شورہ دے ا
ہر ہک ہووے تولے ترے

زر دو سہاگہ گھت — نوشادر ہووے ماشے ست
کُٹ درڑا کروا — دُودھ اَک دے وچ تر کروا
جا کُوزے وچ گِل حکمت کر — وِچ انگیٹھی اَگ دے دَھر
چار رتی وچ کھنڈ ملا — روگی نوں ہر روز پلا

نسخہ مجربہ صدری ضیق کہنہ بلغمی

نسخہ کراں بیان اکسیر — لگے وچ نشانہ تیر
استعمال کرو کجھ دیر — دیوے ضیق دی بیخ اکھیڑ
پا پکائے قند سیاہ — تمباکو پاؤ پکا ہمراہ
سیندھا نمک سونچر لے آ — نوشادر نال سہاگہ پا
دو دو تولے دارو چار — کُٹ کے کر سب جمع سنوار
نیلہ تھوتھا ماشے ست — گھوٹ پانی وچ سارے گھت
اَدھ سیرے پت اَک دے زرد — لیپ اُنہاں اُتے کر جلد
بھانڈے وچ گِل حکمت کر — وِچ انگیٹھی اَگ دے دَھر
رکھ سواہ حفاظت نال — یک رتی کر استعمال
تھوڑی جیہی کھنڈ رلا — ضیق والے نوں نت کھوا
بلغمی کھنگ نوں دیوے نفع — ضیق پرانی ہووے دفع

نسخہ صدری دمہ بلغمی ریاحی

نوشادر پودنہ مرچ سیاہ — ہنگ برابر کر ہمراہ
رس کنوار وچ بھنو حب — بیر برابر گولیاں سب

یک یک حب نت منہ وچ رکھا — کرے خداوند لکھ تھیں لکھ

نسخہ ضیق النفس صدری مجرّبہ شناسی

دساں ہور عجیب علاج — ہووے ضیق جے سرد مزاج
اس نوں بہت پہنچاوے نفع — کرے پرانیاں مرضاں دفع
گنٹھیا، استسقاء ادھرنگ — بلغمی رنج پرائی کھنگ
ہور جو ہووِن سرد آزار — بدنوں باہر کڈھے مار
شنگرف رومی تولہ لیا — ترے تولے اک دا دودھ پا
رگڑو گھت کھرل دے وچ — شنگرف دودھ جدوں لے کھچ
اس نے گھولے وانگ بنا — سوتر تولے چار ولا
گولہ پیالے وِچ رکھا — سر تے کوئلہ اگ ٹکا
رکھ پیالہ اس مکان — جتھے داؤ نہ لگے آن
جد سوتر سارا سڑ جاوے — گولہ وانگ سواہ ہو جاوے
گولے نوں ہتھ نال اٹھا — سواہ سوتر دی جدا کرا
شنگرف جاوے ہو سفید — در تن کل شناسی دید
وزن یک نصف رتی دا کھاوے — گھت منقّے وچ لنگھاوے
جیہڑا شنگرف دے وچ پارہ — شنگرف تھیں کر جائے کنارہ
ایس سبب وزن گھٹ جاوے — شنگرف وچ سفیدی آوے

نسخہ حب سم الفار

نسخہ ایہہ صدری آزمائشی — تجربہ سائیں بخش شناسی

نام اس دا حب سم الفار
کرے مشکل سخت آزار

جاوے ضیق پرانی ہو
نفع نہ بخشے دارو کو

اس نوں مدت تیک کھاوے
ضیق النفس دفع ہو جاوے

نقرس گنٹھیا، برص جذام
جاوان اس توں نس تمام

سُنڈھ لونگ، مگ مرچ سیاہ
جعفل دار چینی ہمراہ

مُدبر کچلہ، عقر قرحا
چھ چھ ماشہ قدر تولا

کیسر، سُم الفار، افیم
ترے ترے ماشے وزن حلیم

ادرک دا پانی وِچ پا!
سب دارو گھت کھرل کرا۔

حب برابر دانہ جوار
بنھوں پنج سو نال شمار

ہک ہک گولی دا مقدار
کھاوے گھیو دے نال بیمار

گولی کھاوے وقت نہار
اَدھ پا پیوے گھیو پنگھار

اِک اِک گولی ہفتے توڑ
کھاوے دیوے ہفتہ چھوڑ

مُڑ ہک ہفتہ شروع کرا
مُڑ ست روزاں تیک چھوڑا

ترے چار ہفتے اس طور
کھاوے دُکھ جاوے فی الفور

روٹی کھاوے ماکھیوں نال
دوگنا گھیو اُس نے وِچ ڈال

ٹوٹکہ دَمہ ضیق

ماشہ خراسانی اجوین
جے کھاوے کوئی ترییہ دِن

اوتوں پیوے گھیو پنگھار
گوکا ادھ پاؤ دا مقدار

بلغمی کھنگ نوں دیوے نفع
ضیق پرانی ہووے دفع

بیان نفث الدم

نفث الدم ہک مرض زبون
نال تھک رل آوے خون

شامل کھانسی دیہہ تے رات
کرے بدن دی قوت مات

بہت دیر جے رہے آزار
وانگ سل دے کرے خوار

جد صفرادی ودھے مواد
نال خون رل کرے فساد

خون رگاں وچ ہووے شور
دیوے طرف باہر دی زور

پھٹ جاوے رگ چلے خون
ہوئے کے گندہ بہت زبون

نال علامت سمجھ مزاج
سوچ سمجھ کے کرد علاج

چہرہ سُرخ جے نظری آ
اول باسلیق پھُڑا

پچھوں شربت دیہو عناب
صاف کرے سب خون خراب

نسخہ ہک لکھاں لاثانی
تجربہ حکمت وچ یونانی

پھل گلاب کندر گلنار
پھٹکڑی نال ملاؤ سار

وزن برابر چار دوا
کُٹ باریک سفوف بنا

چار ماشے تک وزن پھکا
اُتوں خرفہ گھوٹ پلا

دو تولے شربت انجبار
پیوے روگی نت نہار

کھاوے نال قرص سرطان
بخشے صحت رب رحمان

پوست دا پوے نت گھٹ
جڑاں مرض دیاں سٹے پٹ

جے صفرا دا بہت قصور
آوے تیرے وچ شعور

شربت دیہہ پوست خشخاس
شام شربت دیہہ حب آلاس

گورکھ پانی ، بوٹی اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

رات پانی وچ رکھ پوسا — وقت صبح دے چھان پلا
ہور مجرب عجب دوا — اندرونی بوٹی گھوٹ پلا
نفث الدم دا فصد کرا — پچھوں دارو شروع کرا
پہلوں فصد نہ دیہہ کوئی چیز — ایہو رکھیں یاد تمیز
غرارے کرے ماجو گلنار — پھٹکڑی نال ملاؤ سار

قرص سرطان

تولے پنج سواہ سرطان — کرہ توں پیہہ کے کپڑ چھان
نشاستہ رکگر گوند کتیرا — مغز تخم ککھڑی کھیرا
سنگ جراح خشخاش سفید — گل ارمنی کہربا میلو وید
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان — رب السوس رلاؤ آن
چھ چھ ماشے سب دوا — کُٹ چھان سب جمع کرا
افیم ترے ماشے وچ گھت — خرفہ ڈالو ماشے ست
بہیدانہ دے وچ لعاب — ترے ماشے قرص بنا شتاب
شیرہ خرفہ دے ہمراہ — ہک ہک قرص ہر روز کھا
کھوتی دا رنت پیوے دُودھ — مصری ڈال بجے ہوس بُدھ
جے کرکھنگ نہ ہووس نال — دُودھ بکری کر استعمال
شہت رنت پیوے خشخاش — نفث الدم وچ بے وسواس
رات کتیرا گوند پوسا — مجرب پیوے دُودھ وچ رلا

ٹوٹکہ شناسی مجربہ نفث الدم

شناسی ڈنکہ لکھاں ضرور　نفث الدم کرے جب دور
گوہن چم دی کرے سواہ　کالا سُرمہ کر ہمراہ
عدسی شادنہ پتھر لے　کُٹ دوا باریک ترے
ترے ماشے دیہہ بے وسواس　ویہہ شیرہ پھکّوں خشخاس
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے　گرم چیزڑے راہ نہ جاوے

لعوق مجرّبہ نفث الدم

نسخہ بیان کراں یونانی　مجرّب فرمودہ ارزانی
رنت نہار روگی کوئی کھاوے　نفث الدم نوں ترت ونجاوے
عناب ترنہہ لسوڑیاں سٹھ　دو تولے وچ ڈال ململ
ریشہ خطمی تولے ترے　وچ اس دے داخل کرے
ہک چھٹانک پوست خشخاس　رکھ پوسا پانی وچ پاس
فجرے دیگچی وچ جوشا　مل کے چھُن کے صاف کرا
مصری ادھ سیر وچ گھت　ماکھیو وانگ پکاؤ پت
ایہہ دوا وچ کُٹ رلا　شام فجر اس رنت چٹا
ادھ پاؤ ے خشخاس سفید　کُٹ رلا اس دے وچ دید
نشاستہ ککر گوند کتیرا　مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدو بادام　دو دو تولے وزن تمام
کُٹ دوا رلا وچ پت　رنت نہار صبح اُٹھ چٹ
جے کجھ باقی رہے قصور　پھیر بنا اس طرح ضرور

حب مجرّبہ نفث الدم

پانی وچ رس تولے چار — رات پوسا رکھ فجر تیار
تولہ پھٹکڑی پھل کرا — پیہہ کے وچ رسونت رلا
گھت کڑھچی وچ قوام پکا — گولی رتی چار بنا
ہک گولی نت منہ وچ ڈال — کھاوے شیرہ دھنیا نال
ہے ایہہ نسخہ وانگ اکسیر — بخشے فائدہ بے نظیر!
نفث الدم دا فصد کرا — پچھوں استعمال کرا

صفت شربت حب آلاس

شربت حب آلاس بنا — جیویں حکیم گئے فرما
پا ہک دانے حب آلاس — کُٹ گھت رکھ پانی وچ پاس
فجری اُس نوں خوب اُبال — وزن برابر مصری ڈال
کر کے اس دا خوب قوام — نت پلا صبح تے شام
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا — حاجت ویلے کڈھ پلا
نفث الدم نوں دیوے نفع — دست کرے گرمی دے دفع

صفت شربت انجبار

شربت انجبار کر تیار — نفث الدم نہ رہے آزار
چار تولے انجبار منگا — پانی وچ کُٹ رات پوسا
فجرے دیگچی وچ جوشا — کپڑے وچ گھت صاف کرا

مصری ادھ سیر اس وچ ڈال	کر کے قوام عقل دے نال
ہک ہک تولہ روز پلا	پانی تازہ سرد رلا
ایہہ شربت انجبارہ پسند	وگدا خون کرے جھب بند

بیان نفث المدّہ

مُنہ تھیں جاری ہووے ریم	نفث المدّہ کہن حکیم
پھوڑہ یا کوئی ورم گھمبیر	آوے اس تھیں ریم کثیر
گندی بدبو اسنتھیں آوے	نیڑے ڈھک نہ بیٹھا جاوے
ہے ایہہ مرض سل دا قسم	لاغر کرے نہائت جسم
شامل تاپ جے ہووے نال	حالوں بہت کرے بدحال
کر توں اس دا جلد دوا	بخشے اس نوں رب شفا
گودا انبلتاس ملٹھ	دو دو تولے کرو اکٹھ
تولے دو بہیدانہ لے	بنفشہ گُل تولے ترے
لسوڑیاں تنو[30] عناب ترہیہ	انجیراں دو منقے[20] ویہہ
رات پوسا پانی وچ ڈال	فجرے دو ترے دیہہ اُبال
مَل کے پُن کے صاف کرا	ادھ سیر پکّا مصری پا
گاہڑہ بہت قوام پکا	ایہہ دوا وچ کُٹ رلا
مغز تخم کدّو بادام	رب السوس کتیرا نام
ہر ہک تولہ وزن دوا	سبھے دارو کُٹ رلا
گھت چھٹانک روغن بادام	پھکے نت صبح تے شام
جیکر پیپ رہے نت جاری	رہے توقف وچ عماری

جیکر ریم ہو جاوے بند
اگے گھچی فانگ کمند
جد بند ہو جاوے ریم تمام
احتقان المدہ اُس دا نام
دُکھا ہووے بہت بیمار
غش پوے ہووے لاچار
کر توں اس دا اوہ سبب
دیوے کھول ورم نوں جھب
دو انجیر منقہ ست!
زوفا ترے ماشے وچ گھت
لے توں ماشے پنج ملٹھ
میٹھی ڈالو ماشے اٹھ
پانی دے وچ گھت اوبال
پیوے شہد تھوڑا اچھا ڈال
بنفشہ روغن دے وچ گھول
دیوے جھب ورم نوں کھول
تازہ بکری والے دُودھ
تولہ شہد ملا وچ شُدھ
بنفشہ روغن نال ملا
روگی نوں ہر روز پلا
پانی وچ جو آتش پکا!
دیہہ بادام روغن وچ پا
ہرگز خشک نہ دیہہ کوئی چیز
ایہو رکھیں یاد تمیز!
شاید ریم ہو جاوے بند
پاوے ملک الموت کمند
دیویں اُس نوں نرم غذا
فالودہ، سیویاں، دُودھ گھیو پا

بیان روغن مجرّبہ سائیں بخش

بنفشہ گُل چھٹانکی لیا
رات پانی وچ تر کروا
نجرے دیگچی وچ جوشا
مَل کے پُن کے صاف کرا
ادھ پا گھیو گوکا وچ گھت
بکری دا گھیو تولے ست
مغز کدو باداماں تیل
تولے چار چار وچ میل
دیگچی دے وچ گھت پکا
منٹھی منٹھی اگ جلا

جد سارا پانی جل جاوے　　روغن گھیو باقی رہ جاوے
کر کے سرد شیشے وچ ڈال　　حاجت وقت کر استعمال
ایہہ گھیو وچ جو آتش ملا　　روگی نوں ہر روز پلا!
یا وچ ڈال کھوتی دے دُدھ　　دیہہ اس نوں جے ہووے بُدھ
یا دُودھ بکری دے وچ میل　　دیہہ نت صبح ملا ایہہ تیل

صفت فیتروطی ملیّن سینہ

چربی بکرا مٹھا تیل　　کر کے گرم، موم وچ میل
روغن مغز کدّو بادام　　سب دوا ملا تمام
بنفشہ روغن نال ملا　　سینے تے کرو طلا!

بیان مرض سل

مشکل سخت ہک سل آزار　　پاک آوے نال دل کھنگار
لازم تاپ ہووے اس نال　　وانگ دق تپ ہووے حال
قرحہ پھپھر سینے دے وچ　　درد کرے تے لگے کچھ
لاغر جسم ہوندا اس جاوے　　رنگ بدن چہرہ بدلاوے
خاص سبب سل دے چار　　ذات الجنب یا کرے بگاڑ
کہے نزول تیز یا شور　　ضرب سٹے یا لگے زور
کنہ ضیق یا کھنگ شدید　　ہووے اس تھیں سل پدید
ایہہ دکھ بہت کرے نقصان　　ورلا بچے کوئی انسان
جیکر اس نوں آوے خون　　ہووے گندہ بہت زبون

جیکر تاپ نہ ہووے نال
باسلیق دا فصد کرا
جے کوئی ہووے منع سبب
پچھوں شربت دیہہ عناب
دیہہ توں اس نوں قرص کافور
گلقند تازہ نت اوس کھوا
ہور اک نسخہ آبحیات
ہے کے تیل مچھی دا شدھ
لعاب بہیدانہ دا وچ ڈال
سفوف سرطان جے نال پھکاوے
نسخہ ایہہ عجیب یونانی
ہے پندراں سولاں سرطان
پانی نال دھوا ڈہدھ پاڑ
نشاستہ بکرہ گوند کتیرا
مغز تخم کدو بادام
کٹ پیس دارو ست
وزن خوراک ہے ماشے چار
کتیرا پانی وچ پوسا
مصری تھوڑی جیہی وچ ڈال
ٹوٹکہ ایہہ بڑا آزمودہ
دودھ بکری دا وچ رلا

ہرگز سِل نہ کریں خیال
خون گندہ سب دور کرا
سنگی جوک۔ رمی لا جھب
صاف کرے سب خون خراب
خرفہ گھوٹ پلا ضرور
نہیں کوئی اُس دے جیہا دوا
کرے مرض سِل دی مات
وچ رلا کھوتی دا دودھ
پیوے روگی سرکیاں نال
فائدہ بہت نہایت پاوے
کہن سفوف اس نوں سرطانی
کرکے صاف جلاؤ آن
ساری گل حکمت کر ساڑ
مغز تخم کھکھڑی کھیرا
تولہ تولہ وزن تمام
وچ سواہ سرطان دے گھت
کھاوے روگی نت نہار
بکری دے دودھ وچ گھوٹا
پیوے نت گھٹاں دے نال
پانی وچ پکاؤ فالودہ
پیوے روگی مصری پا

عرق گلو کچ نیلوفر ۔ وچ شربت میل پلایا کر
وچ جو آش پکا سرطان ۔ پیوے سل والا نت آن
ہے ایہہ ٹوٹکہ خاص یونانی ۔ نہیں دوا کوئی اس دا ثانی
مغز کچھو کمّے دا آن ۔ گھیو گو کے وچ کر بریان
شیرہ دھنیا وچ پکاوے ۔ مرچ مصالح نمک نہ پاوے
کھاوے سل والا بیمار ۔ فائدہ بخشے بے شمار
ہور شربت شیرہ سرد نقوع ۔ رکھ ہمیشہ اس نوں شروع
خرفہ کاہو گھوٹ پلا ۔ کھوتی دا دُودھ مصری پا
گو کا دُودھ تازہ نت پیوے ۔ فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
لعاب بنفشہ نیلوفر ۔ بہیدانہ خطمی شامل کر
لسوڑیاں کُٹ کے نال رلا ۔ مصری ڈال ہر روز پلا

بیان ذات الریہ یعنی آماس شش

جس تے آوے قہر خدا ۔ ذات الریّہ مرض ہو جا
پھپھر سخت ورم کر جاوے ۔ اکھڑے دم اوکھا ساہ آوے
ہووے کھانسی شامل نال ۔ شدت تاپ کرے بدحال
جیکر ہووے ردّی مادّہ ۔ ہوندا جاوے ورم زیادہ
اُٹھ روز دیوے میعاد ۔ ہووے زندگانی برباد
جیکر مادہ سالم ہو ۔ رہے پھپھڑ دے وچ کھلو
کر توں اس دا دارو جھب ۔ دیوے صحت شافی رب
تا ہو جاوے ورم تحلیل ۔ پاوے جلد شفا علیل

یا اوہ ورم ہو جاوے سخت
یا اوہ ورم ریم کر جاوے
تیز مواد گرم دا ساڑ
بلغم شور یا ریزش گرم
یا تپ دا بحرانی مادہ
اکثر وقت نزع ایہہ مرض
وانگ وحی جد حاضر آوے
کرے معلوم جے مادہ خون
گوہڑہ سُرخ ہووے رنگ لال
باسلیق دیویں رگ چھڈ
بنفشہ شربت نیلوفر
جیکر بہت شکم وچ قبض
اس نوں دیہہ لعوق بنا
گودا انبلتاس دا تازہ
پا ہک پکا کھنڈ سفید
ادھ سیر پانی دے وچ ڈال
چھانی وچ گھت صاف کرا
جد اوہ ہووے گاہڑہ آ
کتیرا مغز کدو بادام
دو تولے ڈال روغن بادام
لعاب بہیدانہ اسبغول

کرڑہ پتھر وانگ کرخت
فضل خدا تھیں صحت پاوے
جا پھپھر وچ کرے بگاڑ
پھپھر دے وچ پاوے ورم
طرف پھپھر دے کرے ارادہ
حاضر آن ہووے بالفرض
چھوڑ مسافر لد سدھاوے
ہووے گندہ بہت زبان
اکھیں چہرہ سُرخ کمال
قدر موافق لہو کڈھ
دو ترے وقت پلایا کر
کرڑی سخت ہووے اس نبض
جیہڑا ہووے قبض نشٹ
ادھ پا پکا وچ اندازہ
داخل کر اُس دے وچ وئید
خوب طرح کل ہتھاں نال
دیگچی وچ قوام پکا!
ایہہ دوا وچ گُٹ ملا
دو دو تولے وزن تمام
چٹے نت صبح تے شام
رنت پلا مصری وچ گھول

کرے ورم جے سینہ بھارا
گرم پانی دا کر جل دھارا

شربت اوس اعجازہ مفید
سکنجبیں دے نال تاکید

گل بابونہ خطمی لیا
اُٹھ جواں بنفشہ پا

گھت سرکے وچ خوب گھٹائی
ورم پھپھڑ نے کرو طلا

سبب یا بلغم باد یا ریح
پھپھڑ نوں پہنچے تصدیع

مصبر ہالوں ، رائی لیا
سُنڈھ تھوڑی جیہی نال رلا

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
دیوے ریح . دا درد ونج

گجلہ مٹھا تیلیا ئے
افیم طلا کر دارو ترے

بیان ذات الجنب

مندا دُکھ ہے ذات الجنب
دیکھ حالت دل جاوے کنب

ردوے ڈھائیں مار آزاری
لین نہ دیوے ساہ بیماری

ہیٹھ پسلی ہووے پیڑ
اُدکھا ہووے بہت سریر

کھنگ تاپ ہووے ہمراہ
آوے تنگ نہایت ساہ

ذات الجنب دو قسم پچھان
حقیقی غیر حقیقی جان

درد ورم تپ نال رفیقی
خالص ذات الجنب حقیقی

جیکر تاپ نہ ہووے نال
غیر حقیقی کریں خیال

مادہ تیز نہایت گرم
ہیٹھ پسلی پاوے ورم

یا کوئی ریح یا سرد مواد
ہیٹھ پسلی دے کرے فساد

ذات الجنب جے خالص ہو
باہجھ فصد نہ دارو کو

غیر خالص جے پیڑ ریامی
کرناں اس وچ فصد مناہی

جس دا ہووے گرم مزاج ـــ گرم نہ ہرگز کریں علاج
سرد طبیعت جس دی ہو ـــ دارو سرد نہ نیڑے ڈھو
کرکے چنگی طرح دھیان ـــ غالب لے مواد پچھان
فاسد خون جے کرے فتور ـــ باسلیق رگ چھڈ ضرور
گندہ خون نکال تمام ـــ آوے اُسے وقت آرام
جیکر بہت خون دا زور ـــ فصد مخالف طرفوں چھوڑ
جیکر درد باقی رہ جا ـــ طرف موافق فصد کرا
ناصلے دے کے فصد کرائیں ـــ یاد رکھیں مت بھل نہ جائیں
جیکر باقی رہے قصور ـــ سنگی رمی لا ضرور
جے مادہ صفرا سودا ـــ فصد موافق طرف کرا
اصلی فصد سچی دا ٹھیک ـــ طرف کبھی ول روح نزدیک
شاید روح خارج ہو جاوے ـــ قوت بہت جسم گھٹ جاوے
بنفشہ شربت یا عناب ـــ پچھوں فصد پلا شتاب
گل روغن وچ موم گلا ـــ چربی بکرا نال رلا
کرو طلا ترے کرکے گرم ـــ سخت ورم ہو جاوے نرم
انگریزی نسخہ ہک ہتھ آیا ـــ ڈاکٹر صاحب نے فرمایا
باہجھ فصد دے دیوے نفع ـــ ذات الجنب ہو جاوے دفع
رتی ہک افیم منگا ـــ کیلومل وچ نصف ملا
گولیاں اسدیاں بھو ترے ـــ ہک دن وچ ترے واری لے
پانی دے گھٹ نال لنگھاوے ـــ ذات الجنب موقوف ہو جاوے
بینگنکڑی ماشے چار پھکا ـــ اودتوں پانی گرم پلا

ایہہ بھی ہے نسخہ دہقانی
دھنیا پیلک خوب گھٹا
کرے جیکر مادہ طلب غذا
درد جے ہووے خاص ریاحی
اک دی جڑھ دی چھل لیا
جے اوکھا ہووے بہت رنجول
چھل ہر یٹھ خوب پسا
باراں سنگھا گھس لگاؤ
عرق سونف ادھ سیر منگا
ڈال اس وچ روغن بادام
بہت شتابی دیوے نفع
درد جے ہووے بلغم رنج
نہ کر فصد جے درد ریاح
رنج تھیں درد کسے نوں ہو
ڈنگہ بک طلسم شناسی
رنج تھیں ہووے جیکر پیڑ
مٹھا تیلیا کجلہ لیا
درد ربیح تے کرو طلا
پچھ لگا جے کاغذی لاویں
وساں ڈنگہ ہور آزمودہ
ہالوں رائی شنگدھ الحیم

واسطے ذات الجنب لاثانی
ورم گرم تے لیپ کرا
مونگی دال جو آتش پکا
کرے پسلی وچ تباہی
گھوٹ درد تے کرو طلا
گرم پانی دے کرو نطول
گھوٹ پانی وچ کرو طلا
یا تنہا معصبر لاڈ
مغز فلوس چھٹانک بلا
دو تنہ دے دفع پلا تمام
درد سینے دا ہووے دفع
کر توں چنگی طرح صحیح
نال دوا کروا اصلاح
دارو سرد نہ دیویں کو
بہت دفع ہویا آزمائشی
حق اس دے وچ ہے اکسیر
دونویں گوتر وچ گھسا
دیوے فوراً درد گوا
دو چند استمیں نفع اٹھاویں
درد ربیح تھیں کرے آسودہ
دو دو ماشے وزن حکیم

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
ہور لکھاں ہک لیپ لاثانی
بھی، گوگل، سُنڈھ ایلوا
درد ریح تے کرو طلا
ہور محلل لکھاں ضماد
بابونہ، السی، میتھی لیا
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد
چُوزہ مُرغ نخود آب پکا
کھاوے روٹی نال بیمار
انتقال کر موذی مادہ
سڑیا ہویا گرم مواد
ساہ دم اس دا اکھڑ جاوے
یا ہو جاوے سِل آزار

درد پیڑ ریح رہے نہ کا
مجرّب ہے نسخہ دہقانی
زردی بیضہ وچ رلا
دیوے جلدی رب شفا
کرے تحلیل ریاح مواد
خطمی جَو بنفشہ پا
ہووے ریح دا دفع فساد
دار چینی زیرہ وچ پا
ہووے ریح دا دُور آزار
طرف پھپھر جے کرے آمادہ
جا پھپھر وچ کرے فساد
مرض ذات الریہ ہو جاوے
قرحہ پوے پھپھر وچکار

بیان ذات الصّدر

ذات الصّدر، شوصہ، برسام
ورم ہووے سینے دے وچ
ہووے مادہ گرم کمال
جے اوہ ہووے ردی مادہ
ہو جاوے اس نوں سرسام
کر ماوے دی خوب شناس

ہے ہک مرض تیرے اس نام
درد گرے تے لگے کچھ
اکثر تاپ ہووے اس نال
ہوندا جاوے ورم زیادہ
کرے نہ ہرگز بات کلام
بہت فکر دوڑا قیاس

نظر جے آوے غلبہ خون
جے غلبہ ہووے صفرا
نال علامت سمجھ ضرور
کر توں نال تراوت خوب
بنفشہ روغن ، نیلوفر
روغن مغز کدو بادام
جیکر قبض شکم وچ ہو
وچ بے ہوشی رستی نال
دست جدوں ہوون اس جاری
کر اس نوں تبرید طبیب
سبب جے بندش ریح دا ہو
تاپ نہ ہرگز ہووے نال
عرق اجوین پودنہ لے
خالص ماکھیوں نال ملا
روغن کٹھ بابونہ لیا
طلب جے روگی کرے غذا
جیکر ورم پیپ کر جاوے
ریم ورم تھیں ہووے جاری
نفث المدہ دا کرد دوا

خارج کر سب خون زبون
یا سڑیا ہویا سودا
جیویں طبیباں دا دستور
سر بینہ اس دا مرطوب
سر سینے تے مالش کر
مالش کرد صبح تے شام
دیہہ ملیتن اس نوں ، کو
تھوڑا تھوڑا منہ وچ ڈال
زائل ہووے جھب بیماری
شامل نال رکھیں تر طبیب
درد سینے وچ رہے کھلو
ایہہ دوا کر استعمال
عرق سونف ایہہ دارو ترے
روگی نوں ہر روز پلا
سینے تے مالش کروا
طبع موافق سمجھ کھوا
نفث المدہ مرض ہو جاوے
نفث المدہ خاص بیماری
جیویں حکیم گئے فرما

بیان ذات العرض

پسلیاں دے گرد نواح — اگے پچھے پھرے ریاح
درد کرے تے پھرے چوپھیر — شانہ سینہ لئے سب گھیر
آکھن اس نوں ذات العرض — سخت عذاب دیوے اسمرض
ذات الصدر داجیویں علاج — کرتوں اس دا سمجھ مزاج
لیپ کرو دوشانہ وچ — درد پیڑ لے سب کچھ
کریں علاج اس نال شعور — ذات الصدر جیوں دستور
جیکر ہووے درد نہایت — کرے قبض دی سخت شکایت
تخم کاسنی برگ سنا — مغز بادام اس نال رلا
مغز تخم کدو بادیان — بنفشہ ہر یک تولہ آن
پنج تولے گلقند رلا — گھوٹ پانی وچ تُرت پلا
بابونہ، السی، میتھی لے — رائی ہر اک ماشے ترے
ماشے ترے افیم رلا — شانہ اُتے کرو طلا
ہور ذات الجنب دا جو دستور — اوہ بھی ایتھے کرو ضرور

بیان ورم پستان

جے ممے نوں ہووے ورم — کرڑہ سخت نہایت گرم
ورم سُرخ جے ہووے لال — دیوے گندہ خون اُبال
باسلیق دا فصد کرا — خون گندہ سب دُور کرا
یا اُس نوں جوکاں لگوا — ہووے گندہ خون صفا
تنگ نہایت کرے جے پیڑ — ادکھا ہووے بہت سریر
پھٹکڑی پانی وچ گھسا — شامل نال افیم رلا

ورم ممے تے کرد طلاء   دیوے فوراً ورم اٹھا
پت بکین تے نم گھوٹا   ورم ممے تے لیپ کرا
بہت نہایت دیوے نفع   جوش خون دا ہووے دفع
جے ہووے صفراوی مادہ   ہووے سڑکن درد زیادہ
دھنیا پیلک خوب گھوٹا   ممے اُتے لیپ کرا
جے بلغم خون مرکّب ہو   ورم ممے تے رہے کھلو
پُلٹس اوسے روز بنھا   کچا خوب مواد پکا
جد ساری بن جاوے ریم   نشتر نال نکال حکیم
ہفتہ ہک زخم رکھ جاری   ریم دفع ہو جاوے ساری
کرکے ساری ریم صفا   مرہم للئے کے زخم چھُڑا
پیلک پانی وچ جوشا   سوج ممے دی نت دھوا
گل خیرے دے پت گھوٹا   پانی دے وچ لیپ کرا
قیروطی اُس تے نت لگا   گل روغن چربی موم ملا

نسخہ مرہم مجرّبہ

جیکر ورم ریم کر جاوے   گندہ پیپ اس وچ بھر جاوے
وگے ہمیشہ استھیں ریم   ایہہ مرہم اس لاؤ حکیم
سفیدہ مصطگی ے زنگار   چھ چھ ماشے دا مقدار
صابن دیسی موم سفید   مُردا سنگ رال کتھ دید
ہک ہک تولہ پنجے ہو   خشک بروزہ تولے دو
نیلہ تھوتھا کر بیان   ماشے ترے ملاؤ آن

تے چھٹانک مٹھا لے تیل ۔ پیہہ کے سب دوا وچ میل
مرہم گھوٹ مار بنا ۔ زخم قرحہ تے رنت لگا
سرد ریاح یا بلغم باد ۔ کرے جے تھمے وچ فساد
محلل اس تے کرو ضماد ۔ ہو جاوے تحلیل مواد
جیکر حاجت ہوس جلاب ۔ دیہہ اُس نوں دو دفع شتاب
بابونے دے پھُل منگا ۔ السی ، میتھی نال رلا
پانی دے وچ خوب گھوٹا ۔ گھت گلُ روغن گرم کرا
سخت ورم تے کرو ضماد ۔ ہو جاوے تحلیل مواد

مرہم مدملہ

جد ہو جاوے قرحہ صفا ۔ بنا مرہم اس رنت لگا
جے ایہہ مرہم روز لگاوے ۔ بہت شتابی زخم چھڑاوے
مُردہ سنگ سفیدہ رال ۔ مصطگی موم کٹھ وچ ڈال
تولہ تولہ سب دوا ۔ ادھ پا مٹھا تیل لیا
تیل مٹھے دے وچ رلا ۔ مرہم گھوٹ مار بنا
آلودہ ٹاکی کر چمڑا ۔ دیوے جھب دے زخم چھوڑا

بیان قِلّت لبن یعنی کم شیر

دُودھ تھناں وچ گھٹ جے ہووے ۔ بھوکا بال ایانا رووے
مُمّیاں وچوں دُودھ نہ آوے ۔ بچّہ لاغر ہوندا جاوے
کرے جیکر صفرا بگاڑ ۔ دیوے دُودھ تھناں دا ساڑ

یا کوئی سڑیا خشک مواد — پاوے دُودھ وِچ آن فساد
چار مغز، تے مغز بادام — پانی وِچ گھوٹا تمام
گوکا دُودھ اس وِچ پا — مصری گھت ہر روز پلا
خرفہ زیرہ گھوٹ سفید — مصری ڈال پلاؤ وَئید
سبب جے ضعف معدے دا ہو — باد تھناں وِچ رہے کھلو
جانوراں دا ماس کھوا — وافر گھیو مصالح پا
بیضہ مُرغی دا منگوا — کر بریان وافر گھیو پا
زیرہ دارچینی وِچ ڈال — نال روٹی کر استعمال
نشاستہ گھیو کھنڈ نال پکا — میوہ مغزیات وِچ پا
کھاوے عورت نت نہار — دُودھ چلے اس وانگ نثار
سونف کھنڈ کُٹ پھکّی کر — دونویں وقت پھکایا کر
متنجن، پھرنی روز کھوا — گوشت سیویاں چرب پلا
دو ترے اوس جلاب کرا — سَت سَت دینہہ دا فرق کرا
ہرگز خشک نہ کھاوے چیز — ایہو رکھیں یاد تمیز

بیان تعریف شانِ قلب یعنی دل

دل اعضاء لائق تعریف — شان اعضاواں وِچ شریف
کل اعضاواں دا سردار — حاکم بدن فعل مختار
دل اعضاواں دا بادشاہ — ہور اعضاء تمام سپاہ
سب اعضاء اس خدمتگار — وِچ حکم دل تابعدار
جس اعضاء تے حکم چلاوے — ذرہ نہ ہرگز عذر لیاوے

دِل پیدائش رُوح حیوانی — جس نوں شان بقا زندگانی
دِل مبدا ہے فعل قوٰے — دِل تھیں شروع قوت ارواح
جو اعضاء باطن تے ظاہر — دل دے حکموں نہیں کوئی باہر
دل دے وچ جیہڑا ارواح — کرے بدن دی بہت اصلاح
وچ رگاں پٹھیاں شریان — چرخی وانگ کرے دوران
رکھو اس دا بہت خیال — مت کوئی ایس نوں پوے زوال

بیان مرض خفقان

جد پہنچے دِل نوں نقصان — پیدا مرض ہووے خفقان
طپش کرے دل رُوح گھبراوے — چنگا کجھ نہ دل نوں بھاوے
گھاٹا دل نوں پوے مُدام — آوے کسے نہ وقت آرام
لگے دل نوں ڈاہڈی بھج — ہووے بہت طبیعت زچ
پہنچے دل نوں سخت الم — ڈُوبا رُوح رہے وچ غم
کدے کدے ہووے غش آن — دیوے دل نوں ضعف زبان
دل نوں بہت پوے پھڑکار — ہرگز کم نہ سوجھے کار
خوشی نہ ہرگز اس نوں آوے — رُوح غوطے غم دے وچ کھاوے
فکر اندیشہ بھیڑی خواب — آون سُفنے بہت خراب
کرے دلیلاں تے وہمات — نیند نہ آوے دینہہ تے رات
رہے طبیعت نمو جھان — وانگ سودائیاں پھرے حیران
دل تھول سر نوں چڑھے بخار — عقل فکر وچ پوے بگاڑ
دل دے اندر پوے خواری — ہوش مُدھ جاوے سب ماری

تنگ ہووے دل پٹے رعشے
رہے ہمیشہ غم اندوہ
اُوڈے دل ہووے نسیان
سبب مرض دا کرو معلوم
نال عقل دے سمجھ مزاج
سبب ضعف دا جے صفرا
داخل دل وچ ہووے آن
سڑکن تلخی کرے خوار
اکھیں چہرہ زرد زبان
مجرّب نسخہ لکھاں عجیب
گرم جیکر ہووے خفقان
گاؤ زبان دے پھُل منگا
پھُل گلاب تے صندل بُورا
رات پانی وچ تر کروا
مَل کے پُن کے صاف کرا
جد شربت دی پکے تار
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا
بیدمشک تے عرق گاؤ زبان
عرق کیوڑہ ، عرق گلاب
نسخہ ایہہ بڑا اکسیر
آملہ دھنیاں نیلوفر

سڑدے دال غصّے تھیں کھودے
دل نوں بھلا نہ لگے کوہ
پووے عقل دے وچ زیان
نال علامت جیویں رسوم
کر توں اس دا پھیر علاج
یا سڑیا ہویا سودا
دیوے دل نوں بہت زیان
ہر دم رُوح رہے بیزار
کوڑا رہے ہمیش دہان
کرے جے استعمال طبیب
جاوے دِل دا چھوڑ مکان
گاؤ زبان بھی نال رلا
ہر یک لے پنج تولے پورا
فجرے دو ترے جوش دوا
سیر پکّا وچ مصری پا
اگ تھیں اُس نوں ہیٹھ اُتار
نت پیلا وچ عرق رلا
فجرے نال ملاؤ آن
وقت شام دے میل شتاب
تجربہ سائیں بخش فقیر
گاؤ زبان وچ شامل کر

بُورہ صندل نال ملا
جے اس ہووے خشک مزاج
افتیموں پاپڑہ دھنیاں لے
کرکے پانی وِچ نقوع
عرق پیوے کڈھ تازہ شیر
عرق نیلوفر جیکر پیوے
شربت گل ہلہل کر تیار
گل ہلہل دا عرق کھینچا
مجرّب ایہہ نسخہ کرامات
گلقند ہلہل دی دیوے نفع
تربوز نبو سنگترہ آنار
گوکا مکھّن فجر چٹا
لعاب بہیدانہ اسبغول
رُوح کیوڑہ تے عرق گلاب
دہقانی نُڈھکہ ہور آزمودہ
گاجراں راتیں رکھ اوبال
مربہ گاجراں دا آزمایا
گاجراں سیر پکّا منگوا
نال چاقو دے خوب تراش
کڑاہی دے وچ گھت جوشا
ماکھیوں وانگ پکے جد قوام
نقوع کرکے ہر روز پلا
ماء الجبن جیہا نہیں علاج
تڑے تڑے ماشے دارو تیے
ماء الجبن نال رکھو شروع
حق اس دے وچ ہے اکسیر
بہت شتابی چنگا تھیوے
پیوے روگی نِت نہار
اوہ بھی دیویں نال ملا
دُور کرے دل دا وہمات
غم اندوہ سب کرے دفع
فائدہ بخش بے شمار
بکری دا دُودھ شام پلا
نِت پلا مصری وچ گھول
نال لعاب ملاؤ شتاب
تکّھاں طبیعت کرے آسودہ
کھاوے فجری مصری نال
فائدہ بہت نہایت پایا
نال پانی دھو صاف کرا
چھلکا چنگی طرح خراش
مصری ترٹے پا نال رلا
گاجراں ہرگز رہن نہ خام

اگ تقیں لاہ بھانڈے وچ پا
ہک شناسی کیہنا نقیر
شربت روز پلا انار
انقیموں دھنیاں رات پوسا
فجری مَل چُن صاف کرا
جے دیویں سکنجبیں لیموں
سکنجبیں جے پیوے سادہ
مُربّہ بہی تے سیب کھوا
مُربّہ آملہ زرد ہریڑ
دل نوں بہت پوے پھڑکار
کشمش سبز دانہ پنجاہ
دانہ ہک ہک یا دو دو
پچھوں اودہ پلاؤ عرق
ترے ہفتے دیہہ نقوع تلیین
کڈھو مغز کدو دا تیل
شیرہ دھنیاں مشک کافور
سینے اُتے کرو طلا
سرد انوشدارو جے کھاوے
ملتین مسہل کرکے تیار
دساں ہیں ہک ہور ضماد
کاسنی دھنیاں مشک کافور

ایہہ مربّہ روز کھوا
عرق گاجر ڈِٹھا اکسیر
دفع کرے سب صفرا دا ساڑ
چھ چھ ماشے وزن تولا
پیوے روگی مصری پا
دفع کرے صفرا زبون
دفع کرے سوداوی مادہ
سونا چاندی ورق لگا
دل دے ضعف نوں ہے اکسیر
ہووے روگی بہت بیزار
گلاب اُدھ پا وچ تر کردا
کھاوے سُوئی نال چبھو
جاوے ضعف ہووے عجب فرق
دفع کرے خفقان لعین
بنفشہ روغن دے وچ میل
روغن نال ملاؤ ضرور
تلخی دفع ہووے گھبرا
خفقان گرم نوں جلد ونجائے
ہر ہفتہ دیویں ہک بار
ہووے سرکن دور فساد
پھُل گلاب تے صندل بورہ

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
جے دموی ہووے خفقان
چیتا بھُل جاوے سر بھارا
باسلیق دی چھڈو رت
آلو انبلی رات پوسا
شربت نت پلا عناب
گرم غذا نہ ہرگز کھاوے
جیہڑی پچھے لکھی دوا
حاجت ہور پوے جد آ
مالیخولیا دا جو باب
بلغمی جے ہووے خفقان
رنج سرد یا بلغم باد
ڈھلی نبض سفید پیشاب
ہووے خاص جے سرد مزاج
گرم معجون اس دیوے نفع
روغن دار چینی دے آ
دل سینے تے کرد طلا
کٹھ لونگ سونٹھا چھڑ لیا
گوشت جانوراں دا کھاوے

دیوے فوراً ساڑ دنجا
اکھیں چہرہ سُرخ دہان
تلخی تریہہ لگے بھڑکارا
شربت سرد پلاؤ وت
فجر پلا نت مصری پا
صاف کرے سب خون خراب
لُون مرچ دے راہ نہ جاوے
اوہ بھی استعمال کرا
وچ مالیخولیا دیکھن جا
لکھیا اندر ایس کتاب
آون نظر جے سرد نشان
پاوے دل وچ بہت فساد
پھکا ذائقہ بہتی خواب
کر توں اس دا گرم علاج
خفقان سرد ہو جاوے دفع
بابونہ روغن نال ملا
دیوے دل دی رنج دنجا
گھوٹ پانی وچ کرو طلا
روٹی نال وافر گھیو پاوے

بیضہ مرغی دا بریان
کر کے نت کھواؤ آن

نسخہ عرق شیر

جیکر عرق نکالو شیر
کراں بیان اس دی تدبیر
دہ سیر گو کا دُودھ منگا
میل دوا ترے عرق کڈھا
گاؤ زبان تے نیلوفر
بُورہ صندل شامل کر
دس دس تولے وزن تولا
پنج سیر پانی گھت پوسا
فجر رلائیکے دُودھ دے نال
پنج چھ بوتل عرق نکال
گرم جیکر ہووے خفقان
رہے نہ اس دا نام نشان
ادھ پا پکا نت پلا
مصری تھوڑی جیہی رلا

بیان نقوع ملیّن

کراں بیان نقوع ملیّن
کرتوں اس نوں نال یقین
محرقہ تاپ، ہیضہ طاعون
مارے جوش بدن وچ خون
یا کوئی ہووے مرض وبائی
دیوے اس تھیں جھب ہٹائی
گرم خفقان زرد یرقان
خارج بدنوں کرے نشان
جیکر کھنگ نہ ہووے نال
کرو دوا ایہہ استعمال
انبلی لے نت تولے اٹھ
آلو بخارا دانے سٹھ
دانے ویہہ زرد آلو لیا
رات پانی گھت رکھ پوسا
فجرے کل چھن صاف کرا
مصری ادھ پا حل کرا
ایہہ نقوع پیوے بیمار
دینہہ وچ دو ترے دفعہ یا چار
دل دا دُور کرے وسواس
غم اندوہ سب ہودن ناس

خارج کرے موذی صفرا — تلخی دُور کرے گھبرا

شربت مجرّبہ سائیں بخش

نسخہ کراں بیان یونانی — تجربہ کیتا ہویا لاثانی
محرقہ تاپ غشی خفقان — سرڈکن تریہہ، تلخی یرقان
ہیضہ ڈاکی مرض وبا — پھوے دیوے رب شفا
دس تولے سئے صندل بُور — اصلی ہووے باہجھ قصور
سرکہ خالص عرق گلاب — ویہہ ۲۰ ویہہ ۲۰ تولے قدر حساب
سرکہ عرق گلاب رلا — مٹی دے برتن وچ پا
بورہ اس وچ رات پوسا — فجرے مل پُن صاف کرا
سرکہ عرق دونویں کر دکھ — ڈھک پیالے دے وچ رکھ
بُورے سرکیوں جدا کرا — قلعی دار بھانڈے وچ پا!
نویں انبلی آلو سیاہ — دونویں پاؤ پاؤ کر ہمراہ
دو سیر پکّا پانی ڈال — چنگی طرح دوا سب گال
جد پانی ادھا جل جاوے — سیر ہک پکّا نظری آوے
ٹل کے اُس نوں صاف کرا — سرکہ عرق گلاب رلا
پانی نبو ترش انار — ہیلو پاؤ پاؤ مقدار
مصری سیر پکا وچ گھت — شربت وانگ پکاؤ پت
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا — روگی نوں دو وقت پلا
عرق سردجے نال پلاویں — فائدہ بہت نہایت پادیں
ایہہ نسخہ آزمودہ کار — ہووے بہت شفا بیمار

صفت انوشدارو سرد

نسخہ کراں بیان عجیب
کھاوے نت صبح تے شام
ڈٹھی اس دی عجب تاثیر
سرد انوشدارو اُس نام
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا
سفید بہمن طباشیر لیا
بورہ صندل سُرخ سفید
مغز کدّو تے گوند کتیرا
چھوٹی الاچی بھل گاؤ زبان
پُھل گلاب اصلی وچ پا
خالص کیسر مشک کافور
آملہ ادھک سیر منگا
فجری دیگچی دے وچ ڈال
مل کے خوب ہتھاں دے نال
عرق کیوڑہ ، عرق گلاب
عرق گاؤ زبان گھت نال
پانی سیب تے آب انار
سیر پکا مصری وچ گھت
ماکھیوں وانگ پکے جد قوام

استعمال جے کریں طبیب
آوے جلدی نال آرام
وچ تقویت دل اکسیر
وچ مشہور طبیباں عام
فائدہ بہت نہایت پایا
دھنیاں دے بھن مغز کدھا
زرشک صاف لے خرفہ وید
مغز تخم ککھڑی کھیرا
گاؤ زبان بھی ڈالو آن
ہر ہک تولہ وزن دوا
ترے ترے ماشے میل ضرور
رات پانی وچ تر کروا
چنگی نال طرح دے گال
چھاننی وچہ دل مغز نکال
بیدمشک وچ ڈال شتاب
سنگتریاں دا پانی ڈال
ہر ہک پاؤ پاؤ دا مقدار
آملہ سنے پکاؤ پت
کٹ دوا ملاؤ تمام

ایہہ مفرح سرد دوا	روگی نوں ہر روز کھوا
وزن اس دا مثقالاں چار	کھاوے دونویں وقت نہار
جو شربت ہوئے مذکور	اوہ بھی نال پلاؤ ضرور

صفت مسہل ملیّن

جیکر ہووے قبض کمال	نسخہ کراں بیان اسہال
سبب معدے جے پوے بگاڑ	کڈھے باہر معدیوں ساڑ
ایہو جوشاندہ دیہو ضرور	رہے نہ جُھتے وچ قصور
چھِل ہریڑاں تولے چار	انبلی پنج تولے مقدار
بنفشہ تولہ ہک رَلا	مینلو تولہ نال سنا
پُھل گلاب چھٹانکی ڈال	کاسنی دو تولے گھت نال
سونف تولے دو کُٹ ملا	رات پوسا سب فجر جوشا
مَل کے پُن کے صاف کرا	کھنڈ سفید چھٹانکی پا
تازہ گودا انبلتاس	ہک چھٹانکی کرکے قیاس
وچ جوشاندے حل کرا	نال چھاننی صاف کرا
تولہ ہک روغن بادام	وچ جوشاندے میل تمام
حصے اس دے ترے کرا	فجرے ہیٹھی عصر پلا
جے کوئی ہکّے وار پلاوے	قے دے نال نکل سب جاوے
دست جددل ہو جاون جاری	قطع ہو جاوے کُل بیماری
ہر ہفتہ دیویں اسہال	قوت موسم عمر سنبھال
ایہہ جوشاندہ مسہل خوب	دیویں جددل ہووے مطلوب

نسخہ مجربہ خفقان سرد

مجرب نسخہ کراں بیان — دفع کرے ٹھنڈا خفقان
گنٹھیا داؤ مرگی ادھرنگ — رنج جوڑاں وچ مارے ڈنگ
ہور جو ہوون سرد آزار — کڈھے باہر جسم تھیں مار
لونگ بابونہ زیرہ سیاہ — دار چینی چھڑ کر ہمراہ
موتھا بہمن سُرخ سفید — الاچی دانہ مصطگی دید
عود، الاچی خورد، کچور — بادر نجبویہ ڈال ضرور
گمھاں خونجاں بھنگ بریان — جلوتری پودنہ، سنڈھ، بادیان
ہک ہک تولہ سب دوا — کُٹ دوگنا ماکھیوں وچ پا
مبل دو ہفتے رکھ سنوار — ہو جاوے معجون تیار
چھ چھ ماشے رنت کھوا — دیوے سرد آزار دنجا
عرق پودنہ سونف اجوین — پچھوں روز پیوے دن رین
ماکھیوں دو تولہ نت کھاوے — بہت نہایت فیض پہنچاوے
سائیں بخش حکیم شناسی — کیتے ایہہ نسخے آزمائشی

بیان مرض غشی

جدوں غشی دی ہووے مرض — خاص علامت ایہہ بالغرض
رنگ اکھیں چہرے دا زرد — ہتھ پیر ہو جاون سرد
ہووے نبض ضعیف باریک — سکتے وانگ ہو جاوے ٹھیک
کریں معلوم جے گرم سبب — ایہہ علاج کریں اس جھب

بید مشک تے عرق گلاب
شربت نال انار رلا
صندل مُشک کافور گلاب
باہجھ پچھاں دے موراں وچ
خالص عرق گلاب منگا
جدوں بیمار آوے وچ ہوش
مُربہ بہی تے سیب کھوا
سبب ضعف دل جے غش کھاوے
میل گاؤ زبان دا عرق
سنگتریاں دا پانی پیوے
مُربہ آملہ دا نت کھاوے
جیکر خشکی ہوس کمال
جیکر ہووے سرد سبب
دیویں گرم کوئی نسوار
کائپھل کندش مرچ سیاہ
پیہہ باریک ناسانوِچ پھوک
جے دکھ بہت پُرانا ہو
ہووے اس دا سرد مزاج
سر نوں چڑھی رہے نت گھار
معدیوں رنج اُٹھ سر نوں جاوے
ہتھ پیر ہو جاون سرد

رُوح کیوڑہ وچ ڈال شتاب
وِچ حلق قطرہ ٹپکا
شیشی گھت سُنگھا شتاب
پنڈلیاں تے سنگیاں کچھ
چھرے اُتے کر چھڑکا
سُنے آوازہ کر کے گوش
نال چاندی دے ورق لگا
شربت نت انار پلا دے
پیوے نت ہووے جھب فرق
بہت شتابی چنگا تھیوے
ایہہ بھی دِل دا ضعف دنجاوے
گھیو دُودھ دہیہ مصری وچ ڈال
جعفل شنگرف دیویں جھب
ہووے زائل غشی آزار
لونگ تھوڑا جیہا کر ہمراہ
مار آوازہ اوچی کوک
رہے جسم دے وچ کھلو
دل نوں رنج دیوے اختلاج
دل دے وچ پوے پھڑکار
پھڑکے دل روح غوطے کھاوے
معدہ جگر کرے نت درد

بہت رنج جد دیوے زور — آوے دل نوں سخت آزار
ضعف ہووے گھاولی کھاوے — ایس سببوں غش اس آوے
دہ اس نوں معجون بنا — دیوے جیہڑا رنج ونجا
منقہ دھوئے کے گرم کرا — رہ دگی نوں ہر روز کھوا
ہتھیں پیریں مالش کر — تیل مٹھے دی ذرا نہ ڈر
پاشویہ بھی کرو ضرور — جیویں طبیباں دا دستور
گلقند تازہ اس روز کھوا — الاچی دانہ نال رلا
ہور علاج جیہڑے خفقان — سمجھ مزاج کرد اس آن
گرمی سردی سمجھ مزاج — طبع موافق کرد علاج

بیان معجون مجرّبہ غشی سرد کہنہ

مجرب کراں معجون بیان — رہے نہ رنج دا نام نشان
مرچاں مگھاں مصطگی چھڑ — سُنڈھ، جلوتری لونگ تگر
الاچی دانہ، زیرہ سیاہ — چھوٹی الاچی کر ہمراہ
دارچینی، جعفل تیز پت — خولنجاں نال چھڑیلہ گھت
چھل ہر بڑاں پودنہ پا — ہر ہک تولہ وزن دوا
دارو سبھے کُٹ چھنا — ماکھیوں وچ معجون بنا
وزن خوراک اس دا مثقال — موسم عمر مزاج سمہال
معجون ارسطو اس دا نام — دفع کرے دکھ درد تمام

بیان تعریف شان معدہ

معدہ حوض بدن دا جان — مرتبہ اس دا عالی شان
فیض بدن نوں بہت پہنچاوے — ہرگز وچ شمار نہ آوے
ہڈ پٹھے ناڑاں شریاں — جھلی پردے دل روح جان
گوشت پوست کُل اعضا — معدے وچوں کرن غذا
سب اعضاء معدے دے سوالی — جدوں غذاوں ہوون خالی
معدے دا کل جسم محتاج — ہریک عضوے نوں احتیاج
معدہ نہ غذا پہنچاوے — طاقت کُل جسم گھٹ جاوے
جدوں اعضا ہوون بیمار — معدہ ہووے خدمتگار
جد معدے وچ پوے فساد — دیوے کوئی نہیں امداد
جاوے جد اس بگڑ مزاج — جھبدے اس دا کرو علاج

بیان مرض اسہال

پیٹ کسے دا ہووے جاری — پوے شکم دے وچ خواری
کچا کھانا باہر آوے — سول نال روگی کرلاوے
خون آوے سنے دستاں نال — کہن حکیم اس نوں اسہال
جاوے مرض پرانی ہو — مدت تک جے رہے کھلو
حکیم ہندی سنگرہنی کہن — بہت دیر تک دست جے رہن
معدہ ہضم نہ کرے غذا — لاغر ہوندے جان اعضا
قوت بدنوں گھٹدی جاوے — روگی فکر کرے غم کھاوے
ٹھہرے کجھ نہ معدے وچ — وقت مرڑے لگے رچ!
کر توں اس دی خوب شناس — کرکے لماں فکر قیاس

گرمی سردی سمجھ مزاج
جے صفرا دا ہووے زور
رنگ دست دا ہووے زرد
گرم چیز اس رنج پہنچاوے
رنگ اکھیں چہرے دا زرد
سڑکن تریہہ تلخی گھبرا
مادی مرض ہووے یا سادہ
اوّل اُس نوں قے کردا
دو ترے چار دے کے تلئین
قطع ہووے موذی صفرا
ہر ہفتے وِچ ہک دو بار
پکڑے معدہ جلدوں صفائی
فاسد مواد نکل سب جاوے
پھیر طبع دی کر اصلاح
مواد جے نہ ہووے اخراج
مت مواد ہو جاوے بند
قابض سخت نہ دیویں چیز
جے کجھ باقی رہے مواد
ملیّن مسہل ہور دیوا
سخت تیز جیکر صفرا
معدے دے وچ کرے بگاڑ

نال عقل دے کرد علاج
آون معدیوں دست مروڑ
ہووے سخت شکم وچ درد
سرد چیز تھیں فائدہ پاوے
سفرہ کرے نہایت درد
ہین نشانیاں ایہہ صفرا
قے نال خارج کر بادہ
نہیں کوئی اُس دے جیہا دوا
خارج کرد مواد تعین
تلخی دُور ہووے گھبرا
دیویں قے تلئین بیمار
آون کھُلے دست غذائی
مادیوں معدہ صاف ہو جاوے
دے کے قابض سرد دوا
قابض کریں نہ کوئی علاج
پاوے چھیدے اجل کمند
ایہو رکھیں یاد تمیز
کرے شکم دے وچ فساد
کر معدہ اس خوب صفا
تلخی بہت کرے گھبرا
درد شکم سفرے وچ ساڑ

دیہہ توں اس نوں ترش دوا
لکھاں عجائب اک نقوع
نواں انار دانہ منگوا
زرشک سماق ایہہ دارو چار
رات پانی وچ تر کروا
چاول مونگ پکاؤ رات
اچار نبو سنگترہ انار
اچار گاجر دا دیوے نفع
گونگی لسی بہت پلا
مربہ بہی دا گھوٹ پلا
چاول بھن کونڈی گھوٹوا
کھاوے روگی چمچے نال
آٹا باجرے دا منگوا
روگی نوں ہر روز کھوا
کنگنی دے چاول پکواوے
خوب دیوے معدے نوں گھوٹ
فجری دہی چاول نت کھاوے
گاہڑی بہت لسی نت پیوے
ساگ سر ہوندا مکھن پا
یا کھاوے میتھی نت اُبال
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے

معدیوں کٹ سُٹے صفرا
ہک دو ہفتے دکھ شروع
آملہ اس دے نال رلا
ہک ہک تولے دا مقدار
فجرے مصری ڈال پلا
کھاوے فجرے گھت جغرات
دفع کرن معدے دا ساڑ
گرمی کرے معدے دی دفع
دیوے اس نوں رب شفا
طباشیر بجھ نال رلا
فرنی دیگچی وچ پکا
دست بند ہوون فی الحال
رابڑی لسی وچ پکا
لسی گاہڑی بہت پلا
گھت چکہ دی نت کھاوے
ذرہ مرض دا رہے نہ کھوٹ
رات ندی دُدھ نال لنگھاوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
جے روگی نت کرے غذا
دفع ہوون معدی اسہال
تاں اوہ روگی صحت پاوے

ہر ہفتہ دیوے تلئین	یاد رکھیں مت نال یقین
تے جیہا نہیں کوئی دوا	دیوے مرض اسہال ونجا

بیان مرض سنگرہنی کہنہ

جیکر مرض پُرانی ہو	رہے جسم دے وچ کھلو
معدیوں بہت آون اسہال	حالوں بہت کرن بدحال
جیکر مرض پُرانی ہو	وسّاں حب آزمودہ کو
جیکر تاپ نہ ہووے نال	کر توں اس نوں استعمال
پہلاں دو ترے کر تلئین	خارج کرو مواد تعین
کرکے معدہ خوب صفا	مڑ ایہہ نسخہ شروع کرا
مجرّب جیاں ایہہ آزمودہ	سفاہ ارزانی دا فرمودہ
پاوے معدے وچ کمند	فوراً دست ہو جاون بند
ماجو مائیں چھل انار	حب آلاس کندر گلنار
سماق مصطگی لے وچ گھت	ہر ہک ہوون ماشے سٹ
سپاری، ککر گوند افیم	ترے ترے ماشے وزن حکیم
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا	پانی تھوڑا جیہا بلا
گولی ہک ہک ماشہ مقدار	بنھوں نشتر وچ شمار
جے معدی ہوون اسہال	تاپ نہ ہووے ہرگز نال
ہک گولی پانی دے نال	کھاوے رتت نہ رہن اسہال
کرنگنی چانول مسر جوار	کھاوے جو آوے درکار
گوکا دہی رتت نال ملا	لسّی گاہڑی کرے غذا

گرم چیز دے راہ نہ جاوے	گوشت، مٹھا، مرچ نہ کھاوے

نسخہ مجرّبہ اسہال صفراوی

نسخہ کہاں ہک بہت پسند	معدی دست کرے جھب بند
مصطگی بل کتھ پوست رال	موچرس گوند کیکر وچ ڈال
ہر ہک تولہ وزن دوا	پیہہ کے سارے جمع کرا
چھ ماشے نت وزن کھوا	کھاوے وچ گلقند رلا
کھچڑی چاول امر پکا	نت کھوا وچ دہی بلا

نسخہ مجرّب اسہال معدی خُونی

جیکر تینوں ہووے لوڑ	رکھاں مجرّب نسخہ ہور
بہت بیماریاں تے آزمایا	ہرگز کدے خطا نہیں پایا
پھل دھاوا بھنگ چھل انلد	مصطگی ہر ہک تولے چار
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹا	ماکھوں تھوڑا جیہا رلا
چھ ماشے نت وزن خوراک	کھاوے صحت کرے رب پاک
کھچڑی چاول نت پکا	کھاوے گوکا دہی رلا
یا گاہڑی لسی دے نال	کھاوے دفع ہوون اسہال
نت روٹی کھوا جوار	لسی نال نہ رہے آزار

بیان نسخہ مجرّب اسہال خونی

رکھیا ہک فقیر شناسی	ایہہ نسخہ میرا آشناشی

جے خونی ہووِن اسہال — کرد انتہائیں استعمال
ہرڑاں زنگ چھٹانکی آن — گھیو گو کے وچ کر بریان
چھل بہیڑہ پُھل انار — دو دو تولے دا مقدار
چھ ماشے روگی نت کھاوے — لُوݨ مرچ دے راہ نہ جاوے
دُودھ چاول دہی لسّی نال — کرے غذا نت استعمال
عوض پانی دے لسّی پیوے — گاہڑے پانی باہجھ جو تھیوے
جے پیوے شربت انجبار — خونی دست ہو جان فرار
پلا شربت نت حبّ آلاس — کرے اسہال خونی دا ناس

نسخہ مجرّبہ اسہال

سونف ہریڑاں زنگ لیا — زیرہ نال سفید ملا
دو دو تولے دا مقدار — بھنگ ملا وچ تولے چار
سونف ہریڑاں کر بریان — گھیو دے وچ رلاوت آن
گھوٹ کونڈے وچ چار دوا — چھ ماشے یکا روز پھکا
زرشک سماق دانہ انار — آملہ وزن برابر چار
کرکے پانی وچ نقوع! — پھکی نال رکھو نت شروع
قابض اس نوں دیہہ غذا — ترشی شامل نال ملا
میل انار دانہ وچ گھوٹ — دفع کرے صفراوی کھوٹ

گلگل نبو ترش آچار
وچ غذا میلو ہر بار

بیان اسہال ریاحی

جیکر ہوون دست ریاحی ۔ ریح معدے وچ کرے تباہی
قرقر ہووے معدے وچ ۔ پھولے پیٹ دیوے ریح کھچ
چھل ہڑیاں پودنہ لیا ۔ دو دو تولے وزن تولا
زیرہ بھن سفید سیاہ ۔ سونف انیسوں کر ہمراہ
تخم کرفس ہلوں بریان ۔ بذر البنج مرجاں اجوان
ہر ہک تولہ وزن دوا ۔ کُٹ چھان وچ شہد بلا
کھاوے چھ ماشے مقدار ۔ صبح شام نت وقت نہار
جیکر سرد ہووے اس ریح ۔ کریں عقل دے نال صحیح
قبض شکم وچ کرے زیان ۔ سرد چیز دیوے نقصان
گرم دوا اس دیوے نفع ۔ کرے ریاح سرد نوں دفع
جانوراں دا ماس کھوا ۔ دار چینی زیرہ وچ پا
جس دا ہووے سرد مزاج ۔ اس دا ہے ایہہ خوب علاج

نسخہ شناسی مجربہ اسہال ریاحی

نسخہ بڑا عجیب آزمائشی ۔ آکھیا راست دین شناسی
کرے کوئی ایس نوں استعمال ۔ دفع ہوون ریح دے اسہال
شنگرف، جعفل، لونگ، افیم ۔ ترے ترے ماشے وزن حکیم
چاڑے ڈال کھرل وچ پیس ۔ منقے وچ بنھ حب چالیس
گل نال پانی دے کھاوے ۔ دست ریاحی ترت ونجاوے

نسخہ آزمودہ سائیں بخش اسہال ریح

نسخہ یاد میںنوں ہک آیا	دو ترے چار دفع آزمایا
اوہ بھی نسخہ کر توں جھب	بخشے صحت شافی رب
پودنہ باغی زیرہ سیاہ	دھنیاں آملہ کر ہمراہ
زلف ہربڑاں دانہ انار	ہر ہک دو تولے مقدار
سرکہ تیز چھٹانک منگا	دھنیاں زیرہ رات پوسا
فجرے دھوپے کرتوں خشک	رہے نہ پانی دا وچ مشک
دوہاں نوں کرکے بریان	وچ دوا ملاؤ آن
کٹ چھان کے کر سفوف	چھ ماشے دیہہ نال وقوف

نسخہ اسہال ریح

مصطگی زیرہ لے سفید	ہر رڑاں سیاہ ملاؤ دید
آملہ چھل بہیڑہ لیا	دار چینی وچ سونف ملا
ہر ہک تولہ دا مقدار	پودنہ ڈال تولے وچ چار
چھ ماشے دیہہ نت سفوف	دست ریاحی کرے موقوف

نسخہ اسہال ریاحی

ہور ہک کراں بیان دوائی	دفع کرے اسہال ریاحی
نرے اجوین لے زیرہ سیاہ	انیسوں تخم کرفس ہمراہ
پودنہ دار چینی وچ گھت	وزن برابر دارد آٹھ

کُٹ چھان کر پھکّی تیار — چھ ماشے دیہہ وقت نہار
ہک دو ہفتے جے نت کھاوے — دست سُول رنج نفخ دنجاوے

نسخہ اسہال ریاحی

ھدری نسخہ کراں بیان — رہے نہ رنج دا نام نشان
استعمال جے کریں طبیب — ہے ایہہ نسخہ بڑا عجیب
گوگل بھینسیا تولے چار — منقہ دو تولے مقدار
منقہ گھیو وچ کر بریان — دانے سب نکالو آن
ماشے ترے افیم رلا — ایہہ ترے دارو جمع کرا
حمام دستے لوہے دیچ گھت — کُٹ سوا لکھ لاؤ سٹ
گولی ماشے دا مقدار — بنھوں سترّ وچ شمار
ہک ہک حَب دو وقتی کھاوے — گرم پانی دے نال لنگھاوے
جاوے رنج معدے نوں چھوڑ — اسدے جیہا دوا نہیں ہور
جوگراج حَب اس دا نام — مشہور وچ طبیباں عام

ثناسی ٹوٹکہ مجرّب اسہال

ٹوٹکہ کراں بیان آزمودہ — بزرگ ثناسی دا فرمودہ
کریں جے ایس نوں استعمال — زائل مرض کرے فی الحال
رتی ترے افیم لے آ — توتیا رتی ڈیڑھ رلا
باراں وزن بناؤ سب — دیہہ دو وقتی ہک ہک حَب
نہی لسّی دُودھ کرے غذا — ترے ماہ استعمال کرا

دو ہفتے بعد دوائی چھوڑے   کرے دوا نہ ہرگز ہور

علاج اسہال اطفال

دست جیکر آون اطفال   حالوں بہت کرن بدحال
رنگ دست دا کرو معلوم   نال علامت جیویں رسوم
رنگ دست دا جیکر زرد   ہووے سخت شکم وچ درد
پہلاں اس نوں دیہہ تلئین   خارج کرو مواد لعین
کرکے معدہ خوب صفا   پچھوں اس دا کرو دوا
یک تولے کے نسپال   چھ ماشے مائیں وچ ڈال
ہرڑاں سیاہ گھیو وچ بریان   کرکے تولہ میلو آن
چار رتی وچ ڈال افیم   حب اکیس بنا حکیم
اَدھی جب ایاناں بال   کھاوے دست جاون فی الحال
ہک دو حب خوراک جوان   دا فروزان دیوے نقصان
کنگنی دے چاول دے نال   دہی لسی کر استعمال
پوست بھنگ کرکے بریان   دیہہ ذرہ ہک چُنڈی آن
بھنگ یا پوست دا گھٹ پیوے   حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
لڑکا شیر خوارہ جو ہو   دارو کھا نہ سکےؔ کو
ماؤں اُس دی دا کرو دوا   دیوے اس توں رب شفا
خراب ہووے جیکر اس دُودھ   نال دوا کرادیں شدھ

گرمی سردی سمجھ مزاج
طبع موافق کرو علاج

بیان اسہال رودی

ذرّہ ذرّہ آون اسہال — خون یا پوں آوے اس نال
رودیاں دے وچ ہووے پیڑ — اس نوں کہن اسہال ذحیر
جگر یا معدیوں گرے مواد — پاوے رودیاں وچ فساد
موذی مرض دیوے جد زور — مادہ گرم ہووے یا شور
رودیاں دے وچ کرے خراش — گل گل نکلے باہر ماس
چار تخم کر کے بریان — اس نوں نت پھکاؤ آن
ریشہ خطمی کڈھ لعاب — پچھوں اوس پلا شتاب
لعاب کڈھ کے اسبغول — نت پلاؤ مصری وچ گھول
بوڑیاں خطمی نیلوفر — کڈھ لعاب پلایا کر
گوند کتیرا رات پوسا — فجر پلاؤ دودھ مصری پا
مدمالی سیویاں نت کھوا — ہے آزمودہ عجب دوا
دیویں نت غذا فالودہ — ایہہ بھی بہت دفعہ آزمودہ
قابض کوئی نہ دیویں چیز — ایہو رکھیں یاد تمیز

بیان اسہال جگری

جے جگری ہوون اسہال — اکثر آون دورے نال
درد پیڑ نہ ہووے مول — نہ کوئی وچ شکم دے سُول
نیلے زرد یا ہوون لال — شامل خون ہووے اس نال
ضعف جگر دے سب نشان — چہرے دچوں ہون عیان

لاغر بدن اس ہوندا جاوے　　چہرہ وچ سفیدی آوے

رنگ بدن دا زرد سفید　　ہے ایہہ خاص علامت وید

وقت چلن دے دم چڑھ جاوے　　دھڑکے دل تُرح غوطے کھاوے

جے ہووے گرمی دا زور　　آون جگروں دست مروڑ

دیہہ اس نوں کوئی ادرار　　گرمی جگروں کڈھے مار

کاسنی خرفہ گھوٹ پلا　　کاہو مصری نال رلا

انار دانہ دھنیاں بادیاں　　ایہہ بھی گھوٹ پلاؤ آں

مربّہ بہی دا روز گھوٹا　　رُبّ انار اس وِچ رلا

روگی نوں ہر روز پلا　　دیوے اس نوں رب شفا

شیرہ چار مغز کڈھوا　　مصری ڈال ہر روز پلا

جے دیویں سنگترے انار　　جگروں گرمی کرے فرار

پھلاں دست اس بند کرا　　دے کے قابض سرد دوا

چاول دہی لسّی نت کھاوے　　غیر چیز دے راہ نہ جاوے

کنگنی دے چاول پکوا　　کھاوے چکہ دہی رلاء

دو ترے ماہ کر استعمال　　تا اوس طبع ہووے برحال

گوشت مٹھے تھیں پرہیز　　لُون مرچ تھیں رہے گریز

نسخہ مجربہ اسہال ضعف جگر

جاوے مرض پرانی ہو　　فائدہ کرے دوا نہ کو

خون جسم وچ نظر نہ آوے　　چہرہ رنگ سفید ہو جاوے

دل نوں بہت پوے دھڑکار　　ہرگز کم نہ سوجھے کار

دساں ہک اکسیر دوا   دیوے جگری ضعف ونجا
ہفت پشت اس نوں آزمایا   ہرگز کدے خطا نہیں پایا
کہ توں اس نوں استعمال   سفید رنگ ہو جاوے لال
پہلاں بند کر کے اسہال   کر ایہہ نسخہ استعمال
آملہ چھل بہیڑہ لیا   چھل ہریڑاں زرد ملا
پنج پنج تولے دارو لئے   گٹ ملا دارو ایہہ ترے
ترے پاؤ ماریا ہویا منوں   اس دے نال ملاؤ ضرور
چارے دارو جمع کرا   گھیو گو کے وچ چرب کرا
نو دس ماشے نت کھوا   دیوے جگروں ضعف ونجا
نال گوکا ادھرڑکا ہیوے   فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

بیان اسہال بحرانی

جے اسہال ہووے بحرانی   جیہڑا اس دی ایہہ نشانی
اکثر تاپ ہووے اس نال   دست بحرانی کریں خیال
اصلی تاپ ہووے اس مرض   دست تاپ دا ہووے عرض
تپ دا کرو علاج ضرور   ہو اسہال جاون سب دور
سبب تاپ دا کر دریافت   سادہ ہے یا مادی آفت
پھر مادے دی کرو شناس   ردی سالم نال قیاس
جے اوہ ہووے ردی مادہ   ہوندی جاوے مرض زیادہ
دیوے کسے نہ وقت آرام   کرے حیاتی ختم تمام
جے اوہ سادہ ہووے تاپ   ہٹ جاوے مہلت تے آپ

طبع جدول ہووے برحال
دفع ہوون عرضی اسہال

بیان اسہال ورمی

سبب جے ہووے ورم گھنبیر
آون ذرّہ ذرّہ اسہال
پیلے زرد یا سبز سیاہ
لازم تپ تے ہر دم پیڑ
یا کوئی اندر پھوڑہ ورم
معدے وچ کرے انتقال
دست وچوں بدبوئی آوے
دن دن کھانا تھوڑا کھاوے
سوج ہتھیں پیریں جد آوے
جیکر پھوڑہ ورم گھنبیر
یا اس آون دست زنگاری
ہر دم تاپ رہے اس نال
جے اوہ ہووے ردی مادہ
جیکر تاپ نہ ہووے نال
جاوے مرض پرانی ہو
ہرگز وَدّھے نہ گھٹے آثار
دیہو طبیعت نوں امداد
طبع موافق کرد علاج

دست آون جیوں مرض زحیر
ریم آوے رل دستاں نال
ہر دم تاپ رہے ہمراہ
خاص نشانی ورم گھنبیر
یا مواد کوئی سڑیا گرم
ایس سبب آون اسہال
نیڑے ڈھک نہ بیٹھا جاوے
قوت بدنوں گھٹ دی جاوے
آخر اس نوں موت لے جاوے
آوے اس تھیں ریم کثیر
گیتی اس نے موت تیاری
لازم درد آون اسہال
ہوندی جاوے مرض زیادہ
سالم مادہ کریں خیال
رہے شکم دے وچ پھلو
بہت مُدّت تک رہے بیمار
نال طریقے پیر مُستاد
گرمی سردی سمجھ مزاج

قابض چیز نہ ہر گز کھاوے
کر اُس نوں ہر دم مرطوب
مادہ سرد ہووے یا گرم
نال عقل دے کر اخراج
جے لائق ہووے تلئین
جے مادہ ہووے صفرا
پھر توں اس دی کر تبرید
کر توں اس دا اوہ دوا
بنفشہ کاسنی سونف منگا
دو دو تولے دا مقدار
شیرہ اس دا لے کڈھا
پیوے روگی مصری گھول
شیرہ کاسنی گھوٹ نکال
روغن نال بادام بلا
ایہہ بھی بہت چنگی تلئین
جیکر مادہ ہووے سرد
مادا اس دا سالم ہووے
آب حیات مثال علاج
اوّل نضج دوجا تلئین
مادہ مرض کرو اخراج
ادھ سیر عرق سونف منگا

مت زندگانی ختم ہو جاوے
تا حاصل ہووے مطلوب
رکھ ہمیشہ اس نوں نرم
پچھوں اس دا کریں علاج
دیہہ ملین نال یقین
کر توں اس دا سرد دوا
جیہڑی اس نوں پوے مفید
جیہڑا ہووے قبض کشا
مغز تخم کدّو وچ پا
گلقند میل تولے وچ چار
گھت کپڑے وچ صاف کرا
قبض شکم دی دیوے کھول
مغز فلوس دیویں وچ ڈال
دیہہ روگی نوں مصری پا
مادہ خارج کرے لعین
کرے گھنبیر شکم وچ درد
رہے شکم دے وچ کھلو
دساں گر توں سمجھ مزاج
تریجا تنرے چوتھا تسکین
ایہہ ہے بڑا عجیب علاج
چھٹانکی انبلتاس بلا

بادام روغن مصری وچ ڈال
جیکر ہووے سرد گمنبیر
عرق سونف اس نت پلا
کرڑہ سخت جے ہووے ورم
کریں جے پٹہ لیپ ٹکور
دیہہ جوائن پودنہ عرق
جیکر ہووے خام آماس
میتھی السی خوب گھوٹا
تھوڑا تھوڑا پانی پا
ورم خام تے کرو ضماد
دیویں جے پیٹ تے گل
زخم گل جد ہووے جاری
اندرون جیکر آوے ریم
ماکھوں دیہہ وچ دُودھ پلا
کدے کدے دیویں تلئین
جے ہو جاوے دُکھ پُرانا
دو ترے چار دے کے تلئین
مواد جے نہ ہووے اخراج
غلبہ مرض ہے بہت عظیم
رکھیں حوصلہ وانگوں شیر
مخالف قوت مرض مزاج

کرو ملئین استعمال
عرق تمبول اس نوں اکسیر
ہک رتی کونین پلا
روغن نال کرو اس نرم
جاوے دُکھ ٹھکانہ چھوڑ
عرق سونف دیہہ ہووے فرق
نال عقل دے کریں قیاس
گل بابونہ نال پلا
رکھ اگ تے گرم کرا
جاوے اس دا پک مواد
بہت شتابی جاوے گھل
خارج ہووے کل بیماری
ایہہ تدبیر اس کرو حکیم
روگی نوں ہر روز پلا
ہووے مادہ دفع لعین
نیٹھے محکم رل ٹھکانا
مادہ خارج کرو لعین
فائدہ کرے نہ کوئی علاج
ہرگز خوف نہ کریں حکیم
جیونکر مرد میدان دلیر
ہرگز ذرہ نہ کریں علاج

طبع موافق ہر تدبیر — حق اس دے وچ ہے اکسیر

بیان ہیضہ وبائی و غذائی

ہیضہ ہک بیماری سخت — ڈاکی دست لگن یک لخت

جیکر ہووے مرض وبائی — ہوندی جاوے دون سوائی

محرقہ تاپ ہووے ہمراہ — کرے جسم دا حال تباہ

دیوے زور موذی صفرا — تلخی طپش ہووے گھبرا

رنگ اکھیں چہرے دا زرد — ہتھ پیر ہو جادن سرد

نبض ضعیف باریک ہوجاوے — مُردیاں وانگ شکل بدلاوے

کرے طبیعت بے قراری — تڑپے مچھی وانگ آزاری

جد صفرا زور کرجاوے — تلخ زرد کوڑی تے آوے

اکثر موسم وچ وبا — پیدا مرض ہووے ایہہ آ

مادہ موذی کرے بگاڑ — پوے جسم ساڈے وچ ساڑ

سُکے مُونہہ زبان کرخت — لگے تریہہ نہایت سخت

دو تہے اس نوں تے کردا — تا خارج ہووے صفراء

اس نوں ہیضہ کہن نجُرانی — سخت تاپ اس خاص نشانی

دست تے قے اس بند نہ کر — بند کرن وچ بہت خطر

اوّل تاپ دا کرو علاج — چنگی طرح پچھان مزاج

قابض کوئی نہ دیویں چیز — یاد رکھیں ایہہ عقل تمیز

اکثر اوہ وبائی تاپ — ٹُٹ جاوے مُہلت نال آپ

اوّل مادہ کر اخراج — بعد صفائی کریں علاج

جیکر گھنگ نہ ہووے نال
دیہہ نبتو سنگترے انار
سکنجبین یا کانجی پیوے
کاسنی خرفہ گھوٹ پلا
جیکر نال نہ ہووے تاپ
پانی ٹھنڈے نال نہا
بنفشہ روغن نیلوفر
پوٹلی ہک بنا ضرور
جیکر تاپ نہ ہووے نال
کاسنی پھُل گلاب کافور
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا
پوٹلی بنھ گھت عرق گلاب
جد مادہ خارج ہو جاوے
رہے طبیعت وچ نہ کھوٹ
جے کھاوے سنگترے انار
ست پودینہ دا پانی ڈال
لعاب بہیدانہ اسبغول
جیکر ہیضہ خاص غذائی
بدہضمی تھیں ہوے بگاڑ
ہضم نہ کریاں پانی آوے
اکھیں چہرہ رنگ سفید

ترش چیزاں کر استعمال
آلو انبلی ترش انار
فائدہ بہت نہایت تھیوے
کھکے صاف مصری وچ پا
تلخی نال کھے درلاپ
مالش گُل روغن کردا
بدن سارے تے مالش کر
سڑکن بدن کرے سب دُور
کرو اتھائیں استعمال
دھنیاں کاہو صندل بُور
تھوڑا تھوڑا پانی پا
بدن سارے تے ملو شتاب
ضعف طبیعت دے وچ آوے
انار دانہ پیوے جھب گھوٹ
دست قے ہو جان فرار
پیوے تے جاوے تت کال
تت پلا مصری وچ گھول
پاوے معدے وچ تباہی!
آون بہتے بھُس ڈکار
درد شکم تے جی متلاوے
ضعف قوت وچ آوے وید

معدہ ہضم نہ کرے غذا
جیکر تاپ نہ ہووے نال
دست تے جے ہوون جاری
تے کرن وچ دے امداد
جیکر حاجت ہوس جُلاب
جے اوہ ہیضہ خاص غذائی
جد معدہ ہو جاوے صاف
تے اسہال جے کرن تباہی
بے شمار آون اسہال
درد نال روگی کرلاوے
ماشہ ہک افیم منگا
چھ چھ ماشے وزن تولا
گولیاں اس دیاں بنھ سنوار
بہت اسہال جے کرن ظہیر
معدے تے مالش کردا
الاچی دانہ زیرہ سیاہ
دارچینی سُنڈھ مگھ وچ گھت
کُٹ چھان ماکھوں وچ پا
سکنجبین امس بہت پلا
جے معدے وچ ہووے پیڑ
نسخہ یاد مینوں ہک آیا

وچ شکم دے پھرے ریاح
ایہہ دارو کر استعمال
بوے شکم دے وچہ خواری
جاوے معدیوں نکل فساد
دیہو ملیّن اوس شتاب
بعد فراغت کرے دوائی
کرے قصور خداوند معاف
ہووے ہیضہ خاص ریاحی
کرن روگی دا مندا حال
ضعف طبیعت دے وچ آوے
جعفل لونگ چھوہارے پا
گھت منقّے وچ گھوٹا
پندراں سولاں وچہ شمار
ایہہ گولی اس نوں اکسیر
لونگ جعفل سُنڈھ تیل کلا
مصطگی کر ہمراہ
پودنہ
وزن برابر دارو ست
روگی نوں ہر روز کھوا
عرق پودینہ سونف بلا
دیہو مربّہ زرد ہریڑ
کئی دفعہ امس نوں آزمایا

جیکر ہیضہ خاص غذائی   دیوے اس تھیں جلد رہائی
ست پودنہ، ست نے بادیان   دارچینی ست الائچی آن
نے کے خالص ایہہ ست چار   ہک ہک رتی دا مقدار
میل وچ گلقند جے کھاوے   غذائی ہیضہ ترت ونجاوے
بہت نہایت دیوے نفع   تے اوبت ہو جاون دفع
جوارش کمونی دیوے نفع   کرے ریاح باد سب دفع

نسخہ ریاح شکن

منقہ دانے ترنج انار   ہر ہک ہوون تولے چار
سُنڈھ مصطگی نے وچ گھت   ہر ہک ہووے ماشے ست
الاچی دانہ زیرہ سیاہ   پودنہ دارچینی ہمراہ
ہک ہک تولے دا مقدار   کُٹ رلا سب گرد تیار
ماکھوں خالص نال رلا   روگی نوں ہر روز چٹا
چھ ست ماشے نال وثوق   کھاوے ہیضہ کرے موقوف
جیکر ورم اندر کوئی سخت   اوس سبب آون قے دست
سخت تاپ ہووے اس نال   روگی بہت ہووے بدحال
ردی اس دا ہووے مادہ   ہوندی جاوے مرض زیادہ
ہے ہر وقت معدے دے وچ درد   رنگ سیاہی مائل زرد
ردی خاص زہریلا مادہ   طرف باطن دی کرے آمادہ
وچ اعضاواں دے گھس جاوے   ڈاکی دست نہ ہرگز آوے
مادہ نہ ہووے اخراج   جاوے اس دا بگڑ مزاج

کرے خراب مادہ بدکار — ہووے روگی بہت لاچار
دست قے ہو جاون بند — پاوے جھبدے اجل کمند
ہر حیلے ہیضہ رکھ جاری — ہووے موذی دفع بیماری
ضعف طبیعت وچ جد آوے — تدوں طبیب اس بند کراوے

دربیان مرض قے

جے قے نت کسے نوں آوے — معدیوں نکل غذا سب جاوے
خون نہ ہرگز آوے نال — دیوے معدہ نت اوچھال
لاغر جسم ہوندا اس جاوے — ضعف طبیعت دے وچ آوے
معدے وچ نہ ٹھہرے طعام — نکل جاوے قے نال تمام
گرے معدے وچ فاسد مواد — وچ ہضم دے پووے فساد
یا معدے وچ ہووے ورم — یا صفرا نہایت گرم
سرد مواد یا بلغم ریح — کرتوں اس نوں خوب صحیح
چنگی طرح پچھان مزاج — طبع موافق کرو علاج
سبب جے خاص ہووے صفرا — ہر ہفتہ اس قے کروا
سکنجبیں دی قے کروائیں — سرکہ پانی گرم ملائیں
پچھے جیویں ہوئے مذکور — یاد رکھیں اونویں دستور
دے کے سرد کوئی تلیین — خارج مادہ کرد لعین
جے معدے وچ ہووے کھوٹ — کاسنی ہک چھٹانکی گھوٹ
شیرہ اس دا لئے کڈھا — نل پُن اس نوں صاف کرا
چھٹانکی گودا انبلتاس — حل اس وچہ بے وسواس

ترے تولے کھنڈ اس وچہ ڈال
انبلی دا رُب روز چٹا
رُب لیموں تے ترش انار
جوارش انبلی جے نت کھاوے
ترش نقوع جیکر نت ہووے
سبب گرمی جیکر متلاوے
اوّل اُس نوں قے دوا
غلبہ جیکر بہت صفرا
چھل الاچی چھوٹی لے
پانی دیگچی ڈال جوشا
مصطگی خورد الاچی گلقند
منقہ زیرہ سے سفید
نمک تھوڑا جیہا نال رلا
مرچ سیاہ کجھ میلو نال
ایہہ چٹنی اس نت چٹا
شربت لیموں ترش انار
رُب سیب دا نال رلا
پستہ دی چھل لے منگوا
زرشک سماق پودینہ لے
سفید الاچی دو ترٹ ڈال
صفا کرکے رُب سیب رلا

ہووے شروع ہو دن اسہال
معدیوں کٹ سُٹے صفرا
صفرادی قے نوں کرن فرار
قے صفرادی مرض ونجاوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
قے اوہت معدہ اوچھلاوے
تلئین دے کے صاف کرا
شربت نت انار پلا
انار دانہ آملہ ترے
مل پُن کرکے صاف پلا
کھاوے ترے کرکے پیوند
انار دانہ وچ میلو دید
کونڈے وچ گھت خوب گھوٹا
بنا چٹنی پانی وچ ڈال
دیوے قے دی مرض ونجا
دیہہ روگی نوں نت نہار
دیوے اُس نوں صحت خدا
چھ ست ماشے وزن تولا
ہک ہک ماشہ دارو ترے
گھت پانی وچ خوب اوبال
قے والے نوں نت پلا

زہر مہرہ نارجیل دریا ۔ گھس پانی دے وچ پلا
سبب بادی بلغم یا رتیح ۔ تے جے کر دیوے تصدیع
عرق اجوین پودینہ لے ۔ خالص ہوون عرق ترے
پلا اس نوں ماکھوں وچ ڈال ۔ زائل تے کرے فی الحال
مربہ سنڈھ دلچے نت کھاوے ۔ بلغمی تے دی مرض ونجاوے
سبب یا پھوڑہ ورم گھنبیر ۔ تے طبیعت کرے ظہیر
اکثر تاپ ہووے اس نال ۔ مہلک ہے ایہہ مرض جنڈال
ورم معدے دا جیویں علاج ۔ اوہ اُس دا سمجھ رواج
جے تے ہووے مرض پرانی ۔ شامل تاپ اس خاص نشانی
ہرگز اس نوں کریں نہ بند ۔ رکھیں یاد نصیحت پند
غب یا محرقہ تپ دا ساڑ ۔ معدے دے وچ کرے بگاڑ
روز بحران شروع ہو جاوے ۔ بعد بحران نہ ہرگز آوے
تے جس دی مرض دی ہووے غرض ۔ کرنا دارو اس دا فرض
جے تے آوے رنگ زنگاری ۔ مشکل ہوندی اس دی کاری

بیان جوارش انبلی

دساں میں ہک عجب دوائی ۔ دیوے تے تھیں جھب رہائی
جوارش انبلی اُس دا نام ۔ کٹے مرضاں گرم تمام
انبلی سیر پکا منگوا ۔ رات پانی وچ تر کردا
فجرے مل کر کپڑ چھان ۔ سیر پکا کھنڈ میلو آن
پانی زنبو سرکہ تیز ۔ دیہہ دیہہ تولے کرو آمیز

قلعی دار دیگچی وچ پا
گاہڑہ خوب ہووے جد آ
منقہ دانہ ترش انار
الائچی دانہ مرچ سیاہ
ایہہ بھی میلو دارو چار
ایہہ دوا سب کُٹ رلا
ایہہ جوارش کر کے تیار
قے والے نوں نت کھوا

گاہڑہ خوب قوام پکا
اگ تھیں لاہ کے ہیٹھ رکھا
ہک ہک پا پکّا مقدار
زیرہ ~~دانہ~~ چینی ہمراہ
ہک ہک تولے دا مقدار
چھوٹی چمچی نال ہلا
دیہہ روگی نوں نت نہار
دیوے جلدی رب شفاء

بیان نقوع ترُش

آملہ دانے نویں انار
تولہ تولہ وزن تولا
فجر پلاؤ مصری گھت
ایہہ نقوع آزمودہ کار

آلو انبلی دارو چار
رات پانی گھت رکھ پوسا
نت پیوے اوہ ہفتے ست
ہووے قے دا دفع آزار

بیان رُب انبلی

رُب انبلی دا کرو تیار
معدیوں دفع کرے صفرا
انبلی دو سیرے منگوا
سیر پکّا مصری وچ گھت
چٹے ایہہ نت بیمار

پچٹے روگی نت نہار
دیوے قے دی مرض دفعا
مَل پانی وچ صاف کرا
گاہڑی بہت پکاویں پت
ہے نہ قے دا ذرہ آزار

بیان رُبّ لیموں

رُبّ لیموں دا عجب دوا
دیوے تپ دی مرض دنجا

زنبو لے دو سیر منگا
چھر پانی کڈھ صاف کرا

سیر پکا مصری وچ گھت
گاڑھی خوب پکاویں پت

نت نہار صبح اُٹھ چٹے
تے صفراوی دی جڑھ پٹے

رُب انار جے کریں تیار
مصری سیر، دو سیر انار

ایہہ رُب ہین دونویں مشہور
بناون دا ہکو دستور

ترش انار دانہ منگوا
زرشک آملہ نال ملا

نقوع کر پانی دے وچ پیوے
حکم خدا تھیں چنگا تھیوے

بعد غذا دے جے تے آوے
شربت لیموں فیض پہنچاوے

دیویں ہر ہفتہ اسہال
ملیّن جیہڑی سرد کمال

بیان عطش مفرط

لگے تریہہ جے حدوں زیادہ
کر دریافت موذی مادہ

نال دانائی کر دریافت
کس اعضا وچ داخل آفت

گُردیاں وچ یا تلی پھیپھڑ
یا وچ معدے قلب جگر

نال عقل کر تحقیقات
کس اعضا وچ ہے آفات

کس عضوے وچ داخل ساڑ
کس سببوں پیا بگاڑ

اس اعضا دا کرو علاج
طبع موافق سمجھ مزاج

سبب تریہہ دا جے صفرا
یا سڑیا ہویا سودا

کوڑا ذائقہ تلخ دہان
بہت ہووے صفرا دا زور
اوہ بلغم حکم رکھے صفرا
یا سڑیا مادہ احتراقی
وچ اعضا کرے سڑکارا
پوے جدوں مجھتے وچ ساڑ
بہتی وار قارورہ آوے
آوے بہت قارورہ گرم
دافع قوّت ہووے تیز
اوّل دو تمرے قے کروا
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا
نسخہ ایہہ پلا ضرور
دھنیا کاسنی نیلوفر
انبلی دو تولے وچ گھت
کرکے نت نقوع پلا
کرے حرارت جگروں دُور
دیہہ نت شربت تُرش انار
لعاب بہیدانہ اسبغول
بنفشہ خطمی نیلوفر
کاہو کاسنی گھوٹ پلا
گوزہ مصری لے وچ ڈال

ہے صفرا دا خاص نشان
سب بلغم بن جاوے شور
دیوے آتش بدن لگا
کسے اعضا وچ ہووے حاقی
ایس سبب لگے بھڑکارا
پانی پیوے بہتی وار
ضعف مثانے نوں ہو جاوے
قوّت ماسکہ ہووے نرم
ماسکہ قوّت کرے گریز
دفع ہو جاوے موذی صفرا
شربت لیموں نال پلا
کرے پھپھڑدی سڑکن دُور
چھ چھ ماشے وزن قدر
دانے آلو ڈالو شت
جسموں کٹ سٹے صفرا
رہے نہ وچ طحال قصور
خرفہ گھوٹ پلا نہار
نت پلا مصری وچ گھول
کڈھ لعاب پلایا کر
بھکھڑا خرفہ نال پلا
کر کجھ مُدّت استعمال

مکھن مصری نت چٹا
مرچاں لون نہ ہرگز کھاوے
بید مشک تے عرق گلاب
کاسنی دھنیاں مُشک کافور
گھوٹ سینے تے لیپ کرا
جیکر بلغم ہووے شور
سکنجبین کر استعمال
شربت انبلی کرکے تیار
جے صفرا ہے وچ خون
خون گرم ہو کرے خروش
وچ اعضا کرے ابگیہ
کوڑیاں چیزاں دیون نفع
پانی پتر نم کڑھا
پیوے اوہ گھیو نت بیمار
شربت آلو اتے عناب
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق
پاپڑ مونڈی برگ حنا
رات پانی وچ کرو نقوع
جیکر ہووس سرد مزاج
گُچلہ تے کونین فولاد
مدبر آٹا کچلہ لیا

اُتوں سرد نقوع پلا
گرم چیز دے راہ نہ جاوے
پیوے مصری ڈال شتاب
پھُل گلاب تے صندل بُور
دیوے فوراً ساڑ ونجا
دیوے وچ بدن دے زور
شیرہ کاسنی دا وچ ڈال
دیہہ روگی نوں نت نہار
تیز نہایت بہت زبون
مارے وچ بدن دے جوش
ایس سببوں لگے تریہہ
جوش خون ہوجاوے دفع
گھیو گوکے دے وچ سڑا
ہووے جلدی دفع آزار
فائدہ بخش بہت شتاب
پیوے ہوس شتابی فرق
دھنیاں پت نم دے پا
نچڑے نت کھد اس شروع
پوے موافق گرم علاج
جہبدے نائل کرن فساد
کونین فولاد اس نال بلا

چھ چھ ماشے ترے دوا — گھت کھرل وچ جمع کرا
پانی ڈال حب کرد تیار — دو دو رتی دا مقدار
گولی دونویں وقت کھوا — ادتوں گھیو کر گرم پلا
عرق سونف دا جے نت پیوے — عوض پانی دے چنگا تھیوے

بیان دردِ شکم

درد شکم وچ پیدا ہووے — روگی ڈھائیں مارے رووے
اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول — ٹھاٹھاں لہراں مارے سُول
اوکھا بہت کرے آزار — تڑپھے مچھی وانگ بیمار
سرد ریاح یا گرم مواد — پاوے معدے وچ فساد
یا کوئی خشک سوداوی ساڑ — کرے شکم دے وچ بگاڑ
جیکر خاص ہووے صفرا — تے جیہا کوئی نہیں دوا
جے خشکی تھیں ہووے پیڑ — تازہ دُودھ بڑا اکسیر
جیکر ہووے درد ریاحی — دیوے جلد شراب رہائی
جے آزار ہووے اوہ سادہ — یا کوئی گرم نہایت مادہ
ترش چیزاں کر استعمال — دیویں سب صفرا نکال
سکنجبین دی تے کرائیں — سرکہ رائی نال ملائیں
پانی گرم اس دے وچ ڈال — کرو شتابی استعمال!

نسخہ قے صفراوی

سکنجبین تولے ۲ دہنہ لئے — پانی گرم پیالے ترے

سرکہ پنج تولے وچ ڈال
گرم پانی دی کر امداد
قبض شکم وچہ بہت جے ہووے
عرق سونف ادھ سیر منگا
ئل چھاننی وچ صاف کرا
کسٹرائل گھت تولے چار
یا تولے چار انڈ دا تیل
ابلی رات چھٹانک پوسا
دو تولے سرکہ وچ ڈال
جے گرمی خشکی دی پیڑ
پیوے سنگتریاں دا آب
ترش گوگی لسی جے پیوے
نبو گلگل دا آچار
آچار گاجر دی کانجی پیوے
آب لیموں سنگترہ انار
مصری تھوڑی جیہی رلا
انار دانہ تے مرچ سیاہ
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
پتلی چٹنی کرکے تیار
جاوے مرض پرانی ہو
کدے کدائیں دیوے زور

رائی کُٹ رلا مثقال
خارج ہووے سب مواد
ملیّن جیہا دوا نہیں کوئے
مغز فلوس چھٹانک رلا
ترے تولے کھنڈ لے وچ پا
دیہہ ہک دن وچ دو تے وار
پیوے ادھ سیر دُودھ وچ میل
فجرے ئل چھن صاف کرا
گھت مصری کر استعمال
جاوے اس تھوں گھت وہیر
فائدہ بخشے بے حساب
درد شکم تھیں مویا جیوے
وچ غذا میلو ہر بار
فائدہ بہت نہایت تھیوے
جے پیوے ہر روز بنہار
دیوے شکموں درد اڈا
نمک تھوڑا جیہا کر ہمراہ
پانی تھوڑا جیہا رلا
پھکّے ردگی نت نہار
درد شکم وچ رہے کھلو
پاوے پیچش سخت مروڑ

دو ترٹے چار دے کے لٹین
زرشک ترپھلہ برگ مغیل
چالی دانے آلو سیاہ
انار دانہ لے تولے شت
بھانڈے مٹی دے وچ ڈال
پا ہک پانی نت پلاوے
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
تازہ گو کا دُودھ نت پیوے
نسخہ ہک عجیب ہتھ آیا
بہت شتابی دیوے نفع
تیزاب گندھک منگوا
قلمی شورہ تولے شت
وچ پیالے چینی ڈال
جے دھواں تیزاب گھجاوے
دھوپے اس نوں رکھ سوکھا
شیشی دے وچ رکھ سمہال
وزن خوراک ماشہ ہک تول
ہک دو واری نت پلاوے
درد شکم جے کرے لاچار
سخت جلابوں جیکر پیڑ
شیرہ پیوے مغز بادام

خارج کرو مواد لعین
پنج پنج تولے قدر تعلیل
انبلی پا ہک کر ہمراہ
سرکہ پا پکا وچ گھت
نقوع کر ترٹے سیر پانی نال
نواں پُرانا سُول دنجاوے
سائیں بخش کیتا کئی بار
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
درد شکم اُتے آزمایا
درد شکم ہو جاوے دفع
نصف چھٹانکی وزن تولا
تیزاب گندھک وچ گھت
کپڑیاں دی کریں سمہال
سوتر کپڑا سب سڑ جاوے
تیزاب سب خشک ہو جا
وقت حاجت کر استعمال
سکنجبین سادہ وچ گھول
فائدہ بہت نہایت پاوے
معدے وچوں کڈھے مار
ہووے اوکھا بہت سریہ
مصری گھت اس دے وچ عام

شیرہ چار مغز کڈھوا
بکری گاں دا دُدھ پلا
خیرہ خرفہ کاسنی پیوے
جیکر ہووے درد ریاحی
عجب نُوٹکہ دساں ہور
بہت شتابی دیوے نفع
عرق اجوین پودینہ لیا
دو دو تولے عرق ترے گھت
روز ترے دفعہ دو دو گھُٹ پیوے
وانگ طلسم ایہہ عجب دوا
سائیں بخش کیتا کئی بار
رمی سنگی لا گلاس
گرم پانی دی کرو ٹکور
روٹی یک طرفہ پکوا
سبز پودینہ تھوم گھوٹا
سبب ریح یا بلغم باد
مادی ہووے بھانویں سادہ
دساں ہور عجیب دوا
دار چینی، لَنگ، مرچ سیاہ
مرچاں تخم کرفس وچ گھت
منقہ ادھ پا نال رلا
پیوے دیوے درد دنجا
گوکی لسّی خوب دوا
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
دیوے فوراً نفع گواہی
دیوے ریح شکم دی توڑ
درد شکم جھب ہووے دفع
عرق سونف دا نال پلا
ڈال شراب تولے وچ ست
سُول شکم تھیں مویا جیوے
دیوے فوراً درد اُڑا
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
کرے درد ریح دا ناس
جاوے درد ٹھکانہ چھوڑ
تیل مِٹھا گھت شکم بنھا
گولی کرکے جلد کھوا
درد معدے وچ کرے فساد
ہووے روز بروز زیادہ
دیوے ریح دا درد ونجا
پودینہ سُنڈھ کرو ہمراہ
ترے ترے تولے دا لے ست
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا

تولے تولے دا مقدار
پچھوں ایہہ ترے عرق پلا
عرق پودنہ عرق اجوین
علامتاں ریح شکم دیاں چار
پختہ اس دا ایہہ نشان
مجرّب نسخہ لکھاں کتابی
نگ مرچاں سُنڈھ زیرہ سیاہ
مصطگی، دارچینی وچ ڈال
گھت منقے وچ گھوٹا
بلغم باد یا سرد مواد
حَب ایارج دیہو جلّاب
دیہو اس نوں سّتے ضرور
مجرّب کراں بیان دوا
پودنہ زیرہ سونف لیا
چھ چھ ماشے پنج دوا
ئل پن اس نوں صاف کرا
ست اجوین پودنے دا سَت
سُنڈھ دا ست اس نال رلا
ہک ہک رتی دا مقدار
دستاں نسخہ ہور عجیب
درد ریح نوں دیوے نفع

کھاوے روگی نِت نہار
سکنجبین دے نال پلا
عرق سونف دا، ایہہ ترے ہین
نفخ قراقر درد ڈکار
سرد چیزوں پاوے نقصان
زائل ریح دی کرے خرابی
لونگ الاچی کر ہمراہ
پودنہ ہر ہک دو مثقال
چھ ماشے ہر روز کھوا
جے معدے وچ کرے فساد
مادہ خارج کرو شتاب
مادہ فاسد ہووے دُور
بلغمی دیوے درد ونجا
دارچینی اجوین رلاء
کُٹ پانی گھت خوب جوشا
ماکھوں ڈال ہر روز پلا
روغن دارچینی وچ گھت
کھنڈ وچ ڈال ہر روز کھوا
ہودن ایہہ دوائیں جارہ
استعمال جے کریں طبیب
پٹ جڑاں کر دیوے نفع

جے تے معدیوں رنج نھیں آوے　　اس نوں فائدہ بہت پہنچاوے
عرق پودنہ سونف اجوین　　بوتل ہک مثقال کوزین
ہک ہک گھٹ پلا دن رات　　مرض رنج ہو جاوے مات
سائیں بخش حکیم فقیر　　ایہہ نسخہ ڈٹھا اکسیر

نسخہ قے بلغمی

نسخہ قے دا بہت عجیب　　دسّاں قے لیاوے جھب
تخم مولی لے ماشے سٹھ　　چھ ماشے رائی کُٹ گھت
مین پھل دا ڈوڈہ ہک ڈال　　ترے سیر پانی گھت اُبال
دو ترے اس نوں جوش دیوا　　رل کے پُن کے صاف کرا
سرکہ ماکھوں شامل کر　　پنج پنج تولے وزن قدر
روگی نوں ترے وار پلا　　کھنب نال اس قے کردا
گرم پانی دی کر امداد　　ہووے جلدی دفع فساد
دال مونگی دی خوب پکا　　پہلاں اس نوں لے کھوا

درد شکم ورمی

سبب جے ہووے ورم گھنیر　　رہے ہمیش معدے وچ پیڑ
لازم تاپ ہے اُس نال　　ردّی مادہ کریں خیال
جاوے اس دی بگڑ مزاج　　مشکل ہوندا اوس علاج
طبع موافق کرو دوا　　شاید رب کرے شفا
ورم معدے دی جو تدبیر　　حق اس دے وچ ہے اکسیر

ملیّن مالش لیپ ٹکور　　موافق طبع علاج جو ہور
تقویت دیہہ دوا غذا　　دیوے اس نوں رب شفا

بیان مرض قے الدم

قے الدم ہک مرض زبون　　نال قے دے آوے خون
خون مُرِیّ یا سر تھیں آوے　　یا کوئی رگ سینہ پھٹ جاوے
یا معدیوں یا جگر طحال　　آوے خون کرے بدحال
جیکر تاپ ہووے ہمراہ　　کرے روگی دا حال تباہ
بہت دیر جے رہے آزار　　وانگ سِل دے کرے خوار
دارو اس دا کرو شتاب　　قے الدم ایہہ مرض خراب
اوّل باسلیق چھڑا　　پچھوں اس دا کریں دوا
جیکر تاپ نہ ہووے نال　　کرو دوا ایہہ استعمال
سُرمہ سیاہ گندر گلنار　　شادنہ پتھر پھٹکڑی ساڑ
تخم حماض گِل ارمنی ڈال　　ہر ہک تولہ وزن سنبھال
اقاقیا ماجو اصل افیم　　ترے ترے ماشے وزن حکیم
گولیاں وچ رسونت تیار　　بنھ پنجاہ سٹھ وچ شمار
ایہہ گول ہک ہک نت کھاوے　　قے الدم نوں ترت ونجاوے
نال پیوے شربت انجبار　　قے الدم نہ رہے آزار
بکری کھوتی گاوہ شیر　　قے الدم نوں ہے اکسیر
گلقند تازہ اوس کھوا　　شیرہ خرفہ گھوٹ پلا
شربت حب آلاس پلا　　قے الدم دا خوب دوا

خونی دا رت ساگ کھوا
جے شربت پوست خشخاش
پوے ضرورت ہور جے آ

ہے ایہہ بہت اکسیر دوا
پیوے کرے مرض دا ناس
نفث الدم وچ دیکھیں جا

شربت انجبار صندلی

شربت انجبار سُن ویدؔ
دو دو تولے وزن تولا
تر کر رات پانی وچ ڈال
ٹل کے پُن کے صاف کرا
قے الدم نوں ہے اکسیر
جے خونی ہوون اسہال
پیوے عورت مدت چند
بول الدم نوں دیوے نفع

بُورہ صندل سُرخ سفید
انجبار پنج تولے پاء
فجرے دو ترے دیہہ اُبال
ترے پا مصری گھت پکا
نک دی بند کرے نکسیر
پیوے روگی پانی ڈال
کرے خون حیض دا بند
نفث الدم کرے جھب دفع

بیان کرم شکم

کرم شکم جد ہوون پیدا
رات سویں مکھ پانی آوے
سُکے تالو حلق زبان
رووے رہن ٹھکانہ ٹل
خالی اندر دیون سمجھ!
حرکت کرن کیڑے دن رات

ایہہ علامتاں ہون ہویدا
جاگے مُنہ لب خشک ہو جاوے
کرم شکم دے خاص نشان
وقت بُھکھ پاون تھرتھل
ہووے بہت طبیعت زچ
روودیاں وچ پوے سرلاٹ

بہت مدت جیکر ہو جاوے
کرم شکم تریہ قسم شریر
کرم لمبے ہک وانگوں سپ
دوجی قسم چنونی کہن
کرم ہلہپ جنہاں دا نام
کدو دانیاں والی ول
چھوٹے کرم چنونی نام
کرم شکم وچ کرن زیان
جد ہو جاون کرم بسیار
جدوں رطوبت گندی ہوئے
گزر جاون جد ہک دو سال
بہت پلید ایہہ مرض خراب

ضعف طبیعت دے وچ آوے
حب القرع حیات صغیر
اس نوں کہن حکیم ہلہپ
ترہ جے کدو دانے ہین
اثنا عشری وچ مقام
وچ دقاق پاون تھرتھل
مستقیم وچ رہن مدام
ہاضمے وچ پوے نقصان
آون تسفریوں باہر وار
ایہہ دکھ موذی آن کھلووے
نکلن باہر جھاڑے نال
دارو اس دا کرو شتاب

نسخہ مجربہ کرم شکم

قلعی تولے دو لے منگوا
سل پتھر تے گھٹ پسا
کر تو اس نوں خوب باریک
کر پھر اس نوں کپڑ چھان
مصری تھوڑی جیہی ملا
عشق پیچا دو تولے لیا
پڑیاں اس دیاں بنھو چار

ریزہ ریزہ کٹ کترا
مصری تھوڑی نال ملا
سرمے وانگ ہو جاوے ٹھیک
باقی رہے مڑ رگڑو آن
خوب باریک مہین کرا
کٹ قلعی دے نال ملا
ہک پڑی دیہہ وقت نہار

پھوں کھٹی لسی پیوے
پہلاں ترے دینہہ دودھ پلا
ادھ پا گوڑ تل خوب کوٹا
صبح نہار مغز نارجیل
پڑی کھوا مڑ لسی نال
پڑی دوجی مڑ پھیر کھوا
دو ترے روز مٹھا گھیو دودھ
ساری ول نکل جد جاوے
جے قصور رہ جاوے باقی
دو پڑیاں مڑ پھیر کھوا
ایس طور کر استعمال

فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
گھیو شکر وچ بہت ملا
دیویں سوتے وقت کھوا
کھلاوے گوڑ اس دے وچ میل
دیوے کیڑنے ترت نکال
چار روز دا فرق کرا
پہلی دیہہ جے ہووے بدھ
پھیر دوا نہ ہرگز کھاوے
کرم شکم رہ جاون باقی
پنج پنج دینہہ دا فرق کرا
فضل کرے رب ذوالجلال

نسخہ کرم شکم

تلمبہ تولے دوئے منگوا
تھوڑی تھوڑی لسی پا
میلو کھٹی لسی نال
عشق پیچا چھ ماشے لیا
تازے پانی نال نگھاوے
جد اسہال ہوون اس جاری
گڑ تل پنج پنج تولے لیا
گری کھوپا گڑ نال رلا

بسل پتھر تے گھت گھسا
چھ ماشے دا وزن گھسا
وقت فجر کر استعمال
وقت پیشی دے کٹ پھکا
کرم شکم سب باہر آوے
باہر نکل جاوے ول ساری
کٹ کے سوتے وقت کھوا
پہلاں اس نوں لے کھوا

وقت فجر کر استعمال
چاول گھیو دُودھ مِٹھا ڈال
پنجویں دارو شروع کرا
ایہو قاعدہ پیر اُستاد

دارو کھٹّی لسّی نال
چار روزہ کر استعمال
فاصلہ پنج پنج روز دیوا
کِرم شِکم دا رکھیں یاد

نسخہ مجرّبہ کِرم شِکم

ہک عجب نسخہ ہتھ آیا!
کدّو کیڑیاں دے درکار
جاوے دُکھ پُرانا ہو
کرو اتھائیں استعمال
ترِوی تولہ خاص سفید
ترے ماشے دیسی صابن ئے
ہک دن وچ ترے واری کھاوے
ادھا حصّہ وقت فجر
چاول شکّر گھیو مِلا
بوٹی زخم حیات پلا
گُوڑ تِل پہلاں خوب کوٹا
صبح نہار مغز نارجیل
بوٹی زخم حیات گھوٹا
کدّو کیڑے کِرم ملہب
نظر جے آوے سخت جنجال

کئی دفعہ اس نوں آزمایا
دفع ہو جاون کھاندیاں سار
رہے شِکم دے وچ کھلو
نِکل جاون کیڑے فی الحال
بابڑنگ چھ ماشے ڈیڈ
کُٹ ملاؤ دوا ترے
کھٹّی لسّی نال لنگھاوے
ادھا وقت نماز ظہر
پہلاں ترے دن کریں غذا
دیویں ہفتے بعد دوا
دیویں سوتے وقت کھوا
کھاوے گرگڑ اس دے وچ میل
پہلے پنج ست روز پلا
رہن نہ وچ شِکم دے چھپ
ترے ہفتے کر استعمال

ہفتے بعد ہک روز کھوا — اس نوں استعمال کرا
جے کجھ باقی رہے قصور — ایہو یاد رکھیں دستور
دو ترے دفعہ کر استعمال — دیوے کیڑے سب نکال

نسخہ کرم شکم

ہک شناسی کیا فقیر — ڈٹھکہ پاس میرے اکسیر
دتیا ہیں ادھ عمر تمام — کیڑے شکم کرے قتل عام
ہک چھٹانکی گری دا تیل — ست دینہہ دیہو رکھ وچ میل
گے جدوں نہایت بھکھ — تدوں پلانا رہسی دوکھ
تُرش کانجی جیکر نت پیوے — فائدہ بہت زیادہ تھیوے
پانی کشتہ ترش نتار — پیوے رہے نہ ذرہ آزار
سرکہ تیز چھٹانکی گھت — پیوے رنت دہاڑے ست
دونویں وقت کر استعمال — مرن کیڑے موذی بدحال

نسخہ کرم شکم

انار ترش دی چھل لیا — ہک چھٹانکی کُٹ جوشا
ہک چھٹانکی قند سیاہ — اس دے نال کر ہمراہ
پیوے صاف کر وقت نہار — دفع ہوون کیڑے بدکار
پہلاں ترے دن دُودھ پلائیں — گھیو شکر وچ بہت ملائیں
چوتھے دینہہ کر استعمال — مرن کیڑے موذی بدحال
باقی پھیر جے رہے فساد — ایہو قاعدہ رکھیں یاد

نسخہ کِرم شِکم مجرّبہ

نسخہ بیان کراں آزمایا ۔ صدرہ بصدری تڑیا آیا
کریں جے اس نوں استعمال ۔ مرن کیڑے ہوئیکے بدحال
بُوٹی ہک گندھولک نام ۔ گندھی بُوٹی کہن عوام
اکثر جنگل دے وچ پیدا ۔ ہووے موسم نال ہویدا
دُوردں اس مارے بدبو ۔ نیڑے ڈُھک نہ بیٹھے کو
ماشے ترے یا چار گھوٹا ۔ کھاوے گڑ دے نال رلا
دو ترے دفعہ کرے ایہہ کام ۔ کیڑے کل کرے قتل عام
ملہپ چنونی کدّو دل ۔ مُڑ کے پھیر نہ کرن خلل

نسخہ کِرم دراز

جیکر ہودن کِرم ملہپ ۔ شکل جہاندی دا نگوں سپ
نسخہ ایہہ بنا ضرور ۔ کِرم ملہپ ہو جاون دُور
تروی ماشے چھ سفید ۔ کمیلہ بابڑنگ لے وید
دونویں ترے ترے ماشے پا ۔ میل دوا ترے گھوٹ پھکا
اُتوں کھٹی لسّی پیوے ۔ کیڑیوں معدہ فارغ تھیوے
دو ترے دفعہ کرہ استعمال ۔ ہودن دفع ملہپ چنڈال
ترے ماشے قلعی جے گھوٹ پلاویں ۔ بہت شتابی نفع اُٹھاویں

نسخہ کِرم شِکم

کمیلہ صابن دیسی لیا ۔ عِشق پیچہ کٹ تروی پا
بابڑنگ ایہہ دارو چار ۔ ترے ترے ماشے دا مقدار

گھوٹ کونڈے دے وچ رلا — کھٹی لسی نال رلا
دو ترے دفعہ دوا کماوے — کرم شکم مڑ نظر نہ آوے
پا پانی دے وچ گھوٹا — گولیاں اس دیاں لئے بنا
دانے مانہہ برابر سب — نال عقل دے بہو حب
گڑ تیل پنج پنج تولے لے — کٹ کے وقت سوتے کھائے
وقت فجر کر استعمال — دارو کھٹی لسی نال

نسخہ کرم خورد

کرم باریک کرن جے تنگ — سُفرے وچ جے مارن ڈنگ
خارش ہووے سُفرے وچ — سخت طبیعت ہووے زچ
دساں میں ہک سہل دوا — سیونک چھونے رہے نہ کا
چرائتہ پاپڑا افسنتین — وزن برابر دارو تین
چھ ماشے نت رات پوسا — فجرے مل کر صاف پلا
ہفتے بعد دیویں اسہال — مرن کیڑے ہوئیکے بدحال

نسخہ مسہل کرم خورد

مسہل کراں بیان عجب — کرم دفع ہو جاون سب
تروی تولے دو سفید — گودا خشک تماں ہک وید
افسنتین وچ ہینگ رلا — ترے ترے ماشے وزن تُلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — چھاننی وچ گھت صاف کرا
تھوڑا جیہا پانی وچ پا — مانہہ برابر حب بنا

ہفتے بعد چھ ماشے کھاوے	تازے پانی نال لنگھاوے

نسخہ کرم خورد

کرم خورد جے کرن خوار	ہووے روگی بہت لاچار
دساں ہک عجب پچکاری	کر استعمال نہ رہے بیماری
آڑو دے پت لے منگوا	ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
نگدہ پانی دے وچ گھول	کپڑے وچ کر صاف انڈول
ترئے ترئے ماشے مٹھا تیل	ماشہ ہک مصبر میل
کر شفرے دے وچہ پچکاری	اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
اکثر لڑکے بال نادان	ہوون اس دکھ نال حیران
بوٹی زخم حیات پلا	دیوے جھبدے صحت خدا
پانی پت آڑو وچ بوڑھ	ڑوں سفرے دے وچ پچوڑ

بیان مرض ضعفِ معدہ

ہووے خوب نہ ہضم طعام	ضعف معدہ اس آکھن نام
غذا معدے وچ رہے کھلو	بہت دیر تک ہضم نہ ہو
رہے شکم دے وچ گرانی	ضعف معدے دی خاص نشانی
بدہضمی دی بہت نہایت	کرے ہمیش بیمار شکایت
اوبت آون تے جی متلاوے	منہ بھر کڑیاں پانی آوے
آون گندے بھس ڈکار	رہے ہمیش طبع بے زار
معدہ ہضم نہ کرے غذا	لاغر ہوندے جان اعضا

بھکھ تھوڑی ہوندی اس جاوے
جد معدے وچ پوے قصور
گرم یا سرد یا خشک مواد
دیوے ضعف معدے نوں جا
معدہ ہضم نہ کرے طعام
سبب ضعف دا کر دریافت
غیر طبعی صفرا دا ساڑ
مادی مرض ہووے یا سادہ
سرد چیز دیوے تسکین
رنگ اکھیّں چہرے دا زرد
کدی کدی کوڑی تے آوے
کوڑا رہے ہمیش دہان
دیویں تے تلئین ضرور
ترش چیزاں کر استعمال
جوارش انبلی دیوے نفع
جوارش تمر ہندی اس نام
مربّہ آملہ زرد ہریڑ
وچ مرض صفراوی تے
جیکر ریح یا سرد مواد
چہرہ اکھیں رنگ سفید
گرم چیزاں اس پون مفید

خواہش نال نہ پیوے کھاوے
ہووے سرنوں درد ضرور
گرے معدے وچ پوے فساد
کرے معدے دا حال تباہ
رہے شکم وچ قبض مدام
نبض قارورہ کرو شناخت
جے معدے وچ کرے بگاڑ
گرم چیز تھیں ہووے زیادہ
گرم مرض اوہ نال یقین
سڑکن بدن شکم وچ درد
تریہہ لگے مُنہ خشک ہو جاوے
ایہہ صفراوی ہے نشان
رہے نہ معدے وچ قصور
دیون سب صفرا نکال
ضعف کرے صفراوی دفع
گرم دُکھاں دے آوے کام
ضعف معدے نوں ہے اکسیر
حاجت وقت اوتھوں لکھوئے
کرے قوت معدے برباد
سمجھ علامت اس دی دید
سردیوں ہووے دُکھ مزید

ڈھلی نبض پیشاب سفید اُٹھ علامتاں بلغم وید
گرم جوارشاں دیون نفع معدیوں کرن ریاح سب دفع
کر استعمال جوارشش عود معدیوں ضعف کرے نابود
پہلاں دیہ مسہل اس تے دفع مادہ موذی کرے
انوشدارو اس فیض پہنچاوے ضعف معدیوں جلد ونجاوے

جوارش عود

کرو تیار جوارشش عود ضعف معدے نوں دیوے سود
ایہہ نسخہ حکماء قدیم بہت پسند اس کرن حکیم
وچ طبیباں دے مشہور کرے پرانیاں مرضاں دُور
قوت گردہ کرے صحیح معدیوں دُور کرے سب ریح
نگ مرجاں سُنڈھ زیرہ سیاہ مصطگی پودنہ کر ہمراہ
خولنجاں دارچینی وچ ڈال چھوٹی وڈی الاچی نال
آملہ دانے میل انار ہر یک تولے دا مقدار
تخم کرفس کبابہ لیا جعفل لونگ جلوتی پا
کیسر خالص مشک کافور ترے ترے ماشے ڈال ضرور
ادھ سیر پکا کھنڈ ملا سرکہ ادھ سیر نال منگا
کرکے خوب دوہاندا قوام کُٹ دوا ملاؤ تمام
وزن اس دا ماشے پنج چار معدیوں زائل کرے آزار
کھاوے نِت صبح تے شام کرے شتابی ہضم طعام
ریح معدے نوں دیوے نفع کرے شکم دیاں مرضاں دفع

ہور جو ہوون سرد آزار — کڈھے باہر بدن تھیں مار

حب ہاضمہ

صدری ہک نسخہ لاثانی — بہت مدت دی پاس نشانی
گولیاں ایہہ بنا ضرور — ہاضمہ وچ نہ رہے قصور
دارچینی مگھ مرچ سیاہ — سونچر نمک کرو ہمراہ
پودنہ سُنڈھ ہنگ وچ گھت — وزن برابر دارو ست
چوتھا حصہ ہنگ وچ ڈال — کُٹ تمام دستے دے نال
رس کنوار وچ بنھوں حب — دُور کرے بدہضمی جھب

سفوف ہاضمہ

ہور دساں ہک عجب سفوف — بدہضمی جھب کرے موقوف
آملہ دانے تُرش انار — دو دو تولے دا مقدار
پودنہ دارچینی بادیان — الاچی دانہ ہرڑاں آن
زیرہ نمک سونچر وچہ گھت — ہک ہک تولہ دارو ست
کُٹ کے کرد سفوف تیار — پھکے روگی رنت نہار

چُورن ہاضمہ

چُورن ایہہ بنا ضرور — ہووے ضعف معدیوں دُور
ترپھلہ ترکٹہ پُودنہ لے — ہر ہک ہوون تولے ترے
چھٹانک انار دانہ وچہ ڈال — نمک ترے تولے نال

ترکٹا - سونٹھ - کالی مرچ - پیپل
ترپھلا - آملہ - ہرڑ - اور بہیڑہ کو کہتے ہیں : کو کہتے ہیں

الاچی دانہ زیرہ سیاہ — دار چینی اجوین ہمراہ
ہک ہک تولہ چارہ دوا — کُٹ چھان سب جمع کرا
عرق نبّو وچ گھوٹ تمام — چورن ہاضمہ کرے طعام

نسخہ مجرّبہ ریح شکن

کرفس اجوین زیرہ منگوا — ترے ترے تولہ وزن تولا
ترہیہ دن سرکے وچ پوسا — کرکے خشک باریک گھوٹا
نمک سونچر سُنڈھ میلو نال — ہک ہک تولے وچ ڈال
کُٹ چھ ماشے رنت پھکا — ایہہ جوشاندہ کاہڑ پلا
پُودنہ سونف دارچینی لے — ترے ترے ماشے دا وترے

چٹنی ہاضمہ

سرکہ کشمش قند سیاہ — دس دس تولے کر ہمراہ
منقّہ ادرک دانے انار — پنج پنج تولے دا مقدار
دارچینی تے مرچاں سیاہ — دھنیاں زیرہ کر ہمراہ
دو دو تولے وزن تولا — سبھے دارو جمع کرا
گھوٹ کونڈے چٹنی کر تیار — ضعف معدے نوں ہے درکار
کجھ مُدّت کر استعمال — چکّھے اس نوں لذت نال

چورن اگن بھکھ

جیکر ضعف معدے نوں ہے — انار دانہ پنج تولے لے

پودنہ ہنگ ترے اجوین
سونچر سانبھر نمک اندران
دار چینی سب کٹ دوا
رس نمبو وچ ہوون تیار
اگن بھکھ چورن دا نام

نمک مرچاں سُنڈھ زیرہ لین
آملہ الاچی دانہ آن
اک ایک تولہ وزن تولا
کرکے کھاوے وقت تہار
جلدی ہاضمہ کرے تیار

بیان ورم معدہ

جے معدے نوں ہووے ورم
رہے ہمیش معدے نوں پیڑ
نم معدے یا معدے وچ
معدہ بہت ہو جاوے سخت
ہاضمے دے وچ پوے قصور
ہووے حالت سخت تباہ
ردی سالم کریں شناخت
ہووے خاص جے ردی مادہ
غذا دوا جو کجھ اوہ کھاوے
لازم تاپ رہے ہمراہ
جیکر مادہ ہووے سالم
شامل تاپ نہ ہرگز ہو
چنگی طرح پچھان مزاج
جیکر دموی ہووے ورم

کرڑہ سخت نہایت گرم
طاقت بدنی کرے ظہیر!
ورم کرے روگی نوں زچ
کرڑہ پتھر وانگ کرخت
طاقت ہوندی جاوے دُور
کر توں اس دی طرف نگاہ
دائرہ لازم کر دریافت
ہوندا جاوے ورم زیادہ
قے دے نال نکل سب جاوے
اکثر اس نوں کرے فناہ
نال عقل کر اس نوں معلم
ورم معدے وچ رہے کھا
طبع موافق کریں علاج
کرڑہ سخت یا پولا نرم

سڑکن تلخی کرے خوار — ہر دم رہے طبع بیزار
لال سُرخ ورم دا رنگ — ضرباں چیکاں مارن ڈنگ
باسلیق رگ کھول دوبارہ — قوت طاقت سمجھ بیمار
ورم معدے تے لیپ کرا — دیوے اُس نوں رب شفا
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا — آٹا وچ جواں دا پا
سرکہ تھوڑا جیہا ملا — ورم معدے تے لیپ کرا
جیکر زور ہووے صفرا — یا سڑیا ہویا سودا
عرق کاسنی سونف پلا — سکنجبیں دے وچ رلا
ملین دے اس انبلتاس — عرق گلاب کرکے وچ راس
پیلک دی اس کرو نطول — موافق قوت طبع رنجول
بنفشہ السی پُھل گلاب — سبز پیلک وچ ڈال شتاب
تخم خطمی بابونہ گُل — لیپ نہیں کوئی اس دے تل
کرے قبض دی بہت شکایت — ہووے معدہ سخت نہایت
بنفشہ کاسنی سونف منگا — مغز تخم کدو وچ پا
لے توں ایہہ دوائیں چار — دو دو تولے دا مقدار
پنج تولے خالص گلقند — اس دے نال کرو پیوند
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا — شیرہ کپڑے وچ چھنا
ہک چھٹانکی انبلتاس — گھول دیو وچہ بے وسواس
گودا چھاننی نال چھنا — چار تولے وچ کھنڈ رلا
حصے اس دے کرکے ترے — صبح پیشی دیگر پی لے
ہک تولہ روغن بادام — داخل کرن حکیم تمام

ڈیہو دو ترے دفعہ ضرور ‏ معدیوں قبض ہووے سب دور

جے پیوے نت شربت دیناری ‏ معدیوں کٹ سٹے بیماری

شربت افسنتین بزور ‏ یا دیہہ درد نہ رہے قصور

معدے نوں رکھ ہر دم تر ‏ روغناں نال نہ ہرگز ڈر

شدت درد جے کرے ورم ‏ ہووے مادہ بہت جے گرم

پوست ڈوڈے ترے منگا ‏ مل پانی وچ صاف کرا

ایسبغول اس دے وچ گھول ‏ ورم اُتے کر لیپ انڈول

جے دھنیاں پیلک گھوٹ لگائیں ‏ گرم ورم وچ فائدہ پادیں

طبع موافق دیہہ غذا ‏ خشک چیزوں پرہیز کرا

سرد مواد جے بلغم باد ‏ معدے دے وچ کرے فساد

فائدہ دیون چیزاں گرم ‏ سرد چیزوں پاٹے رنج ورم

درد پیڑ تپ ذرہ نہ ہو ‏ ورم معدے وچ رہے کھلو

استسقاء دے وانگ بیمار ‏ وچ شکم دے رکھے بھار

پودنہ سونف اجوین دا عرق ‏ شروع کرا ہووے جب فرق

ہک ہک رتی اصل کونین ‏ عرق نال رلا دن رین

دیویں ایہہ بنا اس حب ‏ کرے شفا اس خالق رب

حب مسہل بلغمی

ترڈی تولے دو سفید ‏ غاریقون مصبر دید

گدا خشک تمے دا پا ‏ سقمونیا اصلی نال ملا

سکبینج، گوگل ریوند گھت ‏ نو نو ماشے دار دشت

سقمونیا ترے ماشے وچ پا ‎ ‎ کُٹ کے دارُو سب چھنا
دانے ماہنہ برابر سب ‎ ‎ عرق سونف وچ بھول جب
گولیاں رکھ حفاظت نال ‎ ‎ ڈبے یا بوتل وچ ڈال
چھ ماشے دا وزن تولا ‎ ‎ ہفتے بعد ہک روز کھوا
جیکر بلغمی سرد مزاج ‎ ‎ اس دا ہے ایہہ خوب علاج
عرق سونف اس بہت پلا ‎ ‎ پانی تھیں پرہیز کرا
جیکر ورم مرکّب ہو ‎ ‎ سخت جلاب نہ نیڑے ڈھو
بنفشہ مغز کدّو بادام ‎ ‎ کاسنی سونف سنا تمام
تولہ تولہ وزن گھوٹا ‎ ‎ پنج تولے گلقند ملا
پنج تولے گودا انبلتاس ‎ ‎ حل کر اس وچ نال قیاس
کھنڈ پلا، پلا دوبار ‎ ‎ شکموں باہر نکلے بھار
ہر ہفتہ دے کے تلئین ‎ ‎ خارج کرو مواد لعین
کالے تیل اس گھوٹ لگا ‎ ‎ بابونہ السی میتھی پا
یا پلٹس بنھ ورم پکا ‎ ‎ تیل مٹھا کر گرم کرا
ہور علاج جیہڑا تر گرم ‎ ‎ کر توں ورم ہو جاوے نرم

بیان قروح معدہ

ورم معدہ جیکر پھٹ جاوے ‎ ‎ قرح معدہ اوہ مرض سداوے
معدہ یوں ریم رہے نت جاری ‎ ‎ اوکھا ہووے بہت آزاری
منہ وچوں آوے بدبو ‎ ‎ نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
اکثر تاپ ہووے اس نال ‎ ‎ کرے روگی دا مندا حال

طاقت جسم بہت گھٹ جاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
پاک آوے رل قے دے نال ۔ یا رل آوے نال اسہال
درد معدے دا کرے خراب ۔ دارو اس دا کرو شتاب
تازہ دیہہ بکری دا شیر ۔ قرحہ معدے نوں ہے اکسیر
تھوڑا جیہا شہد ملا ۔ روگی نوں ہر روز پلا
قرحہ معدہ جد ہووے صاف ۔ کرے قصور خداوند معاف
آش جواں دی دیہہ غذا ۔ وچ روغن بادام ملا

نسخہ ملیّن

ملیّن اس نوں دیہہ ضرور ۔ ریم قرحہ تھیں ہووے دور
ادھ سیر خالص عرق گلاب ۔ ادھ پا گھت گلقند شتاب
گل عرق وچ ہتھاں نال ۔ کپڑے وچ کر صاف نکال
تازہ گودا املتاس ۔ ڈال چھٹانکی نال قیاس
خوب طرح مل ہتھاں نال ۔ چھاننی دے وچ لے نکال
میل چھٹانک اس وچہ ترنجبین ۔ ایہہ اس نوں دیویں تلئین
بنفشہ گل تے نیلوفر ۔ نال ملٹھی شامل کر
پنج پنج تولے وزن دوا ۔ رات پانی وچ تر کردا
فجرے دیگچی وچہ جوشا ۔ گل پُن کپڑے وچ کرد صفا
ترے پا پکا مصری گھت ۔ تار والی پکواویں پت
ایہہ شربت روگی نت پیوے ۔ فائدہ بہت نہایت تھیوے
ہور سبھ پوے ضرورت آ ۔ نفث مدھ وچ دیکھیں جا

بیان مرض ڈکار

جیکر آون بہت ڈکار — معدے دے وچ پوے وگاڑ
گرے سودا معدے دچکار — آون کھٹے بھُس ڈکار
یا صفرا یا بلغم ریح — نال علامت کرو صحیح
ہے صفرا دا ہے سبب — ایہہ دوا کر اس دا جب
رُب سنگترہ ترنج انار — کڈھن معدیوں گرم آزار
جیکر ہووے گرم ریاح — سکنجبین دیوے اصلاح
مربہ زنبو جیکر کھاوے — معدیوں جب صفرا دنجاوے
ہووے جیکر بلغم باد — معدے دے وچ کرے فساد
سونف الاچی دانہ گلقند — مصطگی نال کرو پیوند
ترے ترے ماشے ترے دوا — پیہہ کے وچ گلقند ملا
کھاوے روگی نت نہار — دفعہ ہو جاون بھُس ڈکار
عرق پودنہ سونف اجوین — ایہہ ترے عرق پلا دن رین
کموئی کرن حکیم پسند — بھُس ڈکار کرے جب بند
حاجت بنے ہوس جلاب — طبع موافق کریں شتاب
رتتر ماس کھوا بٹیرا — گھیئو مصالحہ گھت گھنیرا
پیپرمنٹ دارچینی ست — کھاوے نت کھنڈ وچ گھت

چُورن ہاضمہ

چُورن ہاضمہ کرو تیار — بہت دفعہ آزمودہ کار

بد ہضمی ریح بھس ڈکار — ہوون معدیوں جلد فرار
دارچینی سُنڈھ زیرہ سیاہ — الاچی دانہ کر ہمراہ
ہرڑاں دی چھل مرچاں لیا — آملہ نمک سونچر وچ پا
پودنہ مصطگی نگھاں سداب — ہر یک تولہ وزن حساب
انار دانہ پنج تولے آن — کُٹ سبھے چھاننی وچ چھان
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹنا — نبو دا پانی وچ پاء
چھاویں رکھ سوکھا وچہ تھال — حاجت وقت کر استعمال
کھاوے بہت لگاوے بھکھ — دفع کرے معدے دا دُکھ
جے ہو جاوے دُکھ پُرانا — ہرگز ہضم نہ ہووے کھانا
اوّل دے گے تے تلٹین — استعمال کر نال یقین
ہفتے تیک دوا کماوے — مڑ ہک تے تلٹین دیواوے
کر استعمال ہفتے پنج چار — رہے نہ معدے وچ آزار

نسخہ مربہ لیموں وغیرہ

مربہ لیموں عجب دوا — مرضاں دفع کرے صفرا
تراش نبو چھل دُور کرا — پانی وچ گھت جوش دیوا
آون جدوں دو ترے اُبال — پانی وچوں ترت نکال
مصری یا کھنڈ پانی پا — نبو گھت قوام پکاء
ماکھوں وانگ ہووے جد آ — مرتبان وچہ رکھ ٹکا
ایہہ مربہ جے نت کھاوے
قطع کرے دُکھ بھکھ ودھاوے

نسخہ چٹنی ہاضمہ

نسخہ چٹنی دا آزمایا — ہندوستانوں لکھیا پایا
کرے جے ایسنوں استعمال — ہضم طعام کرے فی الحال
الاچی دانہ مرچ سیاہ — زیرہ دارچینی ہمراہ
ادھرک نمک دانے انار — پنج پنج تولے دا مقدار
چھوہارے کشمش نال رلا — دس دس تولے وزن تولا
سرکہ کھنڈ پا پا منگوا — کرکے صاف قوام پکاء
املی ہک چھٹانکی تول — تھوڑے جیہے پانی وچ گھول
چھاننی وچہ گھت صاف کرا — سرکہ کھنڈ دے نال رلا
پکے گاہڑہ جدوں قوام — کٹ ملاؤ دوا تمام
نت نہار جیکر کوئی کھاوے — کرکے ہاضمہ بھکھ لگاوے

جوارش کمونی

جوارش کمونی کرو تیار — ایہہ نسخہ آزمودہ کار
دیوے ریح شکم دی توڑ — دارو اس دے جیہا نہ ہور
دفع دیوے کرہ بس ڈکار — رہے نہ معدے وچ آزار
دار چینی سُنڈھ مرچاں سیاہ — پودنہ گمھاں کرو ہمراہ
چھل ہرڑ اجوین سداب — ڈالو اصلی پھل گلاب
ترے ترے تولے وزن دوا — پنج تولے گلقند رلا
بورہ ارمنی تولہ گھت — مدبّر زیرہ تولے سٹ

یگنا خالص مکھیوں ڈال ‏— گُٹ دوا ملا وچ تھال

جوارش کمونی اس دا نام ‏— رتّع معدے دچ آوے کام

دارد اس دے درڑھ کر ‏— بہت باریک نہ ہرگز کر

بیان مدبّر زیرہ سیاہ

لے زیرہ خالص سیاہ ‏— چھنڈ پھوک کے صاف کرا

راتیں سرکے وچ پوسا ‏— فجرے دھپّے رکھ سوکھا

راتیں مڑ سرکے دچ گھت ‏— فجرے پھیر سوکا دیں وَت

ایہہ طریقہ کر ترے وار ‏— چنگی طرح سوکھا ہر بار

توے اُتے کر بریان ‏— زیرہ ایہہ مدبّر جان

بیان ہچکی

ہچکی حرکت معدہ جان ‏— معدیوں دفع کرے نقصان

مادہ موذی باہر نہ جاوے ‏— ایس سببوں ہچکی آوے

سبب ہچکی دا جیکر ورم ‏— پھوڑہ قرحہ یا پھُنسی گرم

تاپ پرانا جیکر نال ‏— ردّی مادہ کریں خیال

شامل جیکر تاپ نہ ہو ‏— مرض ہچکی دی رہے کھلو

جیکر بہت ہووے صفرا ‏— سوزش نلی تے گھبرا

معدے دے وچ ہووے ورم ‏— مادہ خون نہایت گرم

باسلیق دا فصد کرا ‏— یا جوکاں معدے تے لا

کاسنی دھنیاں پیک لیا ‏— ڈنڈے کونڈے دچ گھوٹا

سرکہ تھوڑا جیہا رلا
سبب ہچکی دا جے صفرا
یا کوئی تیز غذا دوا
سکنجبین دی تے کردا
تُرش چیزاں کر استعمال
ربّو دی سکنجبین پلا
ربّو گلگل دا آچار
سکنجبین پانی وچہ ڈال
آلو انبلی ترش انار
شربت لیموں نت نہار
رُب اناراں دا جے چٹے
جے خشکی دا ہووے زور
معدہ ہووے کرڑہ سخت
لعاب بہیدانہ ایسبغول
پیوے روگی نت نہار
بنفشہ روغن آپ بنا
آش جواں دی نت پلا
شیرہ مغز کدّو بادام
گوکا مکھن مصری گھت
دُودھ بکری دا روز پلا
شیرہ کاسنی گھوٹ پلا

ورم معدے تے لیپ کرا
یا سڑیا ہویا سودا
پوے مخالف معدے جا
گرم پانی دے وچ رلا
دیوں سب صفرا نکال
دیوے ہچکی ترت دنجا
ہووے ہچکی دیکھ فرار
دفع ہووے ہچکی فی الحال
ہچکی گرم نکالن مار
پیوے ذرہ نہ رہے آزار
ہچکی گرمی دی جڑھ پٹے
دیوے ہچکی نت مروڑہ
سُکے مُنہ زبان کرخت
بنفشہ روغن مصری گھول
ہچکی دا رہے نہ آزار
گھیو گوکا اس دے وچ پا
روغن وچ بادام رلا
شام پلا مصری گھت عام
چٹے فجر دہاڑے ست
تازہ مصری وچ ملا!
گودا انبلتاس رلا

دو ترے واری دے تلئین
جیکر ہچکی خاص ریاحی
مصطگی دار چینی گلقند
پیہہ رلا جیکر کوئی کھاوے
عرق پودنہ سونف اجوین
سونف زیرہ منگوا سفید
دانے چھوٹی الاچی تے
کُٹ جوشا پیوے کر صاف
زیرہ پُودنہ خوب گھوٹا
ایہہ بھی نسخہ کرو ضرور
دار چینی باریک کرا
کھاوے نال میل گلقند
ہچکی بعد جے قے اسہال
پچھے استفراغ یا خون
ضعف طبیعت دے وچ آوے
اوہ ہچکی ہووے بحرانی
طبع موافق کرو علاج
شاید رب اس رحم کماوے
جیکر ہچکی لڑکا بال
قول ڈوڈھ طباشیر لیا
وزن برابر دارو چار

ہووے ہچکی دفع یقین
معدے دے وچ کرے تباہی
الاچی دانہ کرو پیوند
ہچکی فوراً دفع ہو جاوے
ڈال سکنجبین دیہہ دن ایہن
چھل الاچی چھوٹی دیڈ
ہر یک ہووے ماشے ترے
کرے قصور نہ خداوند معاف
سرکے دے وچ میل چٹا
ہڈکی معدیوں ہووے دُور
الاچی دانہ نال رلا
ہڈکی جلد ہو جاوے بند
آوے بہت کرے بدحال
آوے اس نوں سمجھ زبون
مُردیاں وانگ جسم ہو جاوے
سخت تاپ اس خاص نشانی
کر اس دا مرطوب مزاج
اپنے فضلاں نال بچاوے
ہووے بہت کرے بدحال
الاچی مصطگی نال رلا
مکھن نال چٹاؤ نہار

بیان مرض مغص

مرض مغص جد ہووے پیدا — سمجھ علامت اس دی دیدا
وچ شکم دے وٹ مروڑ — ہووے پیچش سخت کھروڑ
اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول — دیوے رنج نہایت سول
ہر ہفتہ ہک دیہہ تلیئین — ایہہ مت رکھیں نال یقین
گوکا تازہ دُودھ اکسیر — وچ آزمائش ایس نقیر
یا بکری دا نت پلا — مصری کھنوڑی جیہی ہلا
جے گرمی اس بہت نہایت — کرے قبض دی سخت شکایت
چیزاں ترش نقوع پلا — معدیوں دفع ہووے صفرا
خرفہ کاسنی تخم خیسار — پیوے گھوٹ نہ رہے آزار
آلو انبلی ترش انار — شربت لیموں نت نہار
سبب جے ہووے بلغم باد — ریح معدے وچ کرے فساد
اگن بجھگ چورن جے کھاوے — وٹ مروڑ ریح ونجاوے
جوارش کمونی دیوے نفع — کرے مروڑہ پیچش دفع
دو ترے اس نوں مسہل کر — طبع موافق ذرہ نہ ڈر
ریح بلغم جد ہووے دُور — رہے نہ معدے وچ قصور
معجون پودینہ بڑا مفید — دیہہ توں اس نوں نال تاکید

بیان قبض دائمی

قبض شکم وچ جیکر دائم — رہے دن رات برابر قائم

جاوے مرض پُرانی ہو
جد معدے وچ پوے فتور
سبب یبوست جیکر قبض
جھاڑہ سخت نہایت خشک
شامل نال ہووے صفرا
مکھن گوکا فجر کھوا
تازہ گاوہ بکری شیر
سکنجبین کر استعمال
ماء الجبن والی ترکیب
روغن بید انجیر پلا!
لین دو ترے چار کروا
شربت منت پلا سنا
سبب قبض دا جیکر ریح
کرتوں اس دوا دی توڑ
سبب یا ہووے بلغم باد
پھرے ریاح شکم دے وچ
درد پیٹ وچ پیدا ہوا
معدیوں سرنوں چڑھے بخار
بے ہو جاوے بُھکھ طعام
آدن بہت ڈکار خراب
جوارش دارچینی جے کھاوے

وچ شکم دے رہے کھلو
بہتیاں مرضاں ہون ظہور
کرڑی سخت ہووے اس مرض
آوے بہت وچوں بدمُشک
یا سڑیا ہویا سودا
مصری تھوڑی جیہی رلا
خشک قبض نوں ہے اکسیر
ترش چیزاں رکھ شامل نال
کرتوں چالی روز طبیب
گوکے دُودھ دے وچ رلا
دے کے گھوٹا قبض کش
کرے شتابی قبض کشا
ہووے کرتوں خوب صحیح
جیہڑا دیوے ریح نوں توڑ
قبض معدے وچ کرے فساد
ہووے بہت طبیعت زچ
رہے شکم دے وچ قبض کھلو
جی متلاوے سرنوں گھار
لاغر ہوندے جان اندام
دارو اس دا کرو شتاب
معدیوں ریح دی قبض اٹھاوے

حب چورن اس نت کھوا
مہینے دے وچ ہک دو بار

دیوے معدیوں قبض ونجا
حب مسہل اس دے درکار

ملیّن گھوٹہ

بنفشہ کاسنی سونف سنا
ہک ہک تولہ وزن دوا
ڈنڈے وچ گھوٹ
گودا انبلتاس دا تازہ
شیرے دے وچ حل کرا
ایہہ دارو دو حصّے کر

مغز تخم کدّو وچ پاء
پنج تولے گلقند رلا
مل پُن دُور کرو سب گھوٹ
کرے تولے پنج اندازہ
چھاننی وچ گھت صاف کرا
پیوے فجری وقت ظہر

صفت شربت سنا

شربت کرو سناء تیار
بہت مجرب ایہہ دوائی
کاسنی پھُل گلاب سنا
پا ہک پکا انبلی ہور
دو سو دانہ آلو سیاہ
کرکے شربت وانگ تیار
شربت ایہہ بڑا اکسیر

صفراوی مرضاں دے درکار
دیوے مرضوں جھب رہائی
پنج پنج تولے وزن تُلا
بنفشہ گل دے تولے دو
مصری ترے پا کر ہمراہ
تولے پنج پلاؤ نہار
تجربہ سائیں بخش فقیر

مرضاں کرے معدے دیاں دفع
یرقان زرد نوں دیوے نفع

صفت حب چورن

حب چورن نوں کردتیار — آوے قبض شکم درکار
سرد آزار معدے دے سب — دور ہو جاون کھادیاں سب
دارچینی نگھ مرچ سیاہ — پودنہ سنڈھ کرد ہمراہ
ہنگ نمک سونچر وچ گھت — دارو تولہ تولہ ست
عرق نِمبو گھت کھرل کرا — ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
بیر برابر بنھوں حب — کھاوے، ریح اڈاوے جب
دیوے ریح شکم دی توڑ — دارو اس دے جیہا نہ ہور

جوارش دارچینی

جوارش دارچینی کرہ تیار — معدیوں ریح نوں کرے فرار
دارچینی سُنڈھ پودنہ عود — دو دو تولے کر موجود
مرچاں نگھاں مصطگی چھڑ — لونگ، الاچی، سونف تگر
راس، بج، انیسوں پا — ہک ہک تولہ وزن تولا
تگناں خالص ماکھیوں ڈال — کُٹ دوا ملا وچ تھال
ڈال مرتبان وچ رکھ — دیویں سرد آزار پرکھ
درد معدہ ریح بلغم باد — شکموں نفخ کرے برباد
دیوے معدیوں ریح اڑا — درد پیڑ ریح رہے نہ کا

بیان مرض قولنج

مشکل مندی درد قولنج
جھاڑہ بول نہ ہرگز آوے
وچ شکم رودے قولون
ایہہ حقیقی خاص قولنج
درد شکم دا کرے لاچار
جیکر اس دا گرم مزاج
گرم جلاب نہ نیڑے ڈھو
خشکی جیکر بہت اس ہووے
ادھ پا پکا گھیو کر گرم
پچھوں اس نوں دیہہ تلئین
بنفشہ کاسنی پھل گلاب
مغز کدو بادام سنا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
گودا انبلتاس دا تازہ
چار تولے وچ کھنڈ رلا
حقنے اس دے کرکے ترے
گرم پانی دی کرو نطول
ایہہ پچکاری کرو ضرور
سیر یک پانی گرم کرا
کسٹرائل تولے گھت پنج
جے اوہ شدہ خاص غذائی

سخت عذاب پہنچاوے رنج
شول نال روگی کرلاوے
ہووے سدہ سخت زبون
دیوے بہت نہایت رنج
آوے کسے نہ وقت قرار
کر توں اس دا سرد علاج
دیہہ تلئین اس نوں کو
رودیں شدہ بدھ کھلووے
پیوے شکم ہو جاوے نرم
ہووے دفع قولنج لعین
دو دو تولے قدر حساب
یک یک تولہ نال رلا
شیرہ کپڑ چھان کرا
ڈال چھٹانکی کر اندازہ
تولے دو گوگا گھیو پا
صبح، پیشی دیگر پی لئے
دیوے جبب خلاصی شول
خشک قولنج ہووے جبب دور
تولہ صابن حل کرا
کر پچکاری خشک قولنج
پاوے استھیں جبب رہائی

تازہ گو کا دودھ چوا — کھنڈ تھوڑی جیہی وچ پا
ادھ پا گھیو گو کا وچ گھت — نت پلاؤ دہاڑے ست
اٹھویں دہاڑے دیہہ تلئین — خیار شنبر دے نال یقین
دورے والا خشک قولنج — مڑ کے پھیر نہ دیوے رنج
چالی روز کر استعمال — جاوے چھوڑ قولنج خیال
ہر ہفتہ ایہو دستور — کر توں استعمال ضرور

بیان قولنج غیر حقیقی

غیر حقیقی مرض قولنج — کہن حکیم طبّاں وچ پنج
ورمی مادے عرضی رنج — التوائی ایہہ پنج صحیح
سبب قولنج دا جیکر ورم — ہووے مادہ دموی گرم
رنگ چہرہ اکھیں منہ لال — سڑکن ٹلکی سخت کمال
خلط خون دے سب نشان — چہرے وچوں ہون عیان
باسلیق دا فصد کرا — سبھی طرفوں دیر نہ لا
ورم اُتے جوکاں لگوا — دیوے اس نوں رب شفا
باسلیق دا فصد ضرور — ہک دو دفع نکال ضرور
گرم نہ ہرگز دیویں چیز — ایہو رکھیں یاد تمیز
پچھوں اس نوں دیہہ تلئین — سرد چیزاں دی نال یقین
شربت آلو خاص عناب — دیہہ ہر وقت اس نوں گھت آب
ثمرش چیزاں کر استعمال — خیار شنبر کر شامل نال
جلد اسہال ہوون اس جاری — ہووے دفع قولنج بیماری

دھنیاں پیلک خوب گھوٹنا   ورم اُتے جھب کرد طلا
صندل گھس وچ عرق گلاب   ورم اُتے کر لیپ شتاب
گل روغن سرکے وچ رلا   ورم گرم تے کرد طلا
جیکر ورمی سخت قولنج   دیوے بہت نہایت رنج
اکثر تاپ ہووے اس نال   زردگی بہت ہووے بدحال
گرم یا سرد دوا جو کھاوے   قے دے نال نکل سب جاوے
دیوے زرد زہریلا مادہ   ہوندا جاوے ورم زیادہ
ٹھہرے کجھ نہ معدے وچ   دیوے ورم اُوپر نول کچھ
جاوے پھیل شکم وچ سارے   سُول شکم وچ ٹھاٹھاں مارے
قولنج ورمی ایہہ خطرناک   کرے بیمار شتاب ہلاک
قولنج ایلاوس اس دا نام   جھب بیمار کرے قتلام

قولنج صفراوی

جے قولنج ہووے صفراوی   یا مادہ سڑیا سوداوی
جھاڑہ بول ہو جاوے قبض   تیز تواتر ہووے نبض
چہرہ اکھیں ہووَن زرد   بہت لاچار کرے اس درد
سڑکن تریہہ تلخ گھبرا   نظر نشان آدن صفرا
سخت تیز موذی صفرا   جمع ہووے معدے وچ جا
ہووے معدہ بہت گرفت   گرڑہ خشک نہایت سخت
پاوے معدے وچ گمند   جھاڑہ بول ہو جاوے بند
کرے قولنج نہایت سُول   اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول

سکنجبین دی تے کردا
تُرش چیزاں اس بہت پلا
ہر ہفتہ یک تے تلئین
خیار شنبر معجون کھوا
جیکر عادت ہوس قولنج
مادہ خاص ہووے صفرا
چھٹانکی مکھن فجر کھوا
ہر ہفتہ دے کے تلئین
بنفشہ کاسنی پُھل گلاب
دو دو تولے وزن تولا
ترنجبین تے املتاس
شیرہ کپڑے وچ چھنا
پیوے ڈال روغن بادام
جتے اس دے ترے کروا
جے خشکی دا بہت سبب
بکری گاں دا تازہ دُودھ
صابن گرم پانی وچہ گھول
تیل مٹھا گھت کر پچکاری
سبب صفرا جیکر قولنج
آلو انبلی ترشش انار
چھٹانکی گودا انبلتاس
گرم پانی دے نال پلا
معدیوں قطع کرے صفرا
دیویں اس نوں نال یقین
دیوے سخت قولنج دکھی
دورے نال پہنچاوے رنج
شامل نال ہووے سودا
گھیو دُودھ گوکا شام پلا
خارج کرو مواد لعین
مغز کدّو وچ ڈال شتاب
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
پنج پنج تولے کرکے قیاس
مغز فلوس مڑ حل کرا
یا گوکا گھیئو ڈالو عام
ترُے واری دن وچ پلا
کر پچکاری اس نوں جھب
رِنت پلا جے ہووے بُدھ
چھ ست ماشے ہووے تول
اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
دیوے سخت کسے نوں رنج
شربت لیموں دیہہ نہار
ادھ سیر دُودھ وچ کرکے راس

ترئے تولے روغن بید انجیر ڈال پلا اس نوں اکسیر
دیویں اس وچ گلقند ملا تولے دو ترئے چار تولا
بنفشہ مغز کدو بادیان سنا ہر یک تولہ لے آن
پنج تولے گلقند ملا ڈنڈے کونڈے گھٹ گھوٹا
شیرہ اس دا کرکے صاف دیہہ، قصور کرے رب معاف
قوی کرنا جے ہو منظور انبلتاسیس ملاؤ ضرور
سنگترہ نبو اس بہت کھوا معدیوں قطع کرے صفرا
تولے چار ارنڈ دا تیل ادھ سیر گاوے دودھ وچ میل
دیویں ہک دو دفعہ پلا دیوے اُس نوں صحت خدا
آلو انبلی ہے، عناب نقوع کرکے اس دیو شتاب
جیکر سخت ہووے اس سول گرم پانی دی کرو نطول
کھٹی گو کی لسی پیوے فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
مربہ لیموں دا جے کھاوے قولنج صفراوی دور ہو جاوے
غلغل نبو دا اچار کھاوے ہنت نہ رہے آزار

بیان قولنج ریاحی

جیکر سرد قولنج ریاحی کرے شکم دے وچ تباہی
آکھن اس نوں باد قولنج دوڑے نال پہنچاوے رنج
پیٹ تمام نفخ کر جاوے وانگوں ڈھول آوازہ آوے
ہووے قُرقُر رودیاں وچ نفخ شکم نوں دیوے رنج
جھاڑہ بول نہ آوے مول ٹھاٹھاں لہراں مارے سول

عرق پودنہ سونف اجوین
پھرے جے ریح شکم دے وچ
زیرہ سونف جوین کوٹا
تیل مٹھا گھت کرو ٹکور
دیہو نخیارہ شنبر معجون
معجون پودنہ نت کھوا

پودنہ دارچینی اجوین
شورہ تتر مرغ بٹیرا
ساگ باتھو دا جے نت کھاوے

اجوین پودنہ زیرہ سیاہ
سُنڈھ گمھاں وچ دیویں گھت
گھوٹ منقے وچ رلا
گوشت ادرک ڈال پکا
شورہ پیوے سرکیاں نال
سرکہ نمک دی کرو ٹکور
کرو محلل جلد نطول
بابونہ السی میتھی لیا
کٹھے کے پانی وچ اُبال
یک طرفہ ردی ڈے پکوا
کٹھ سورنجاں سُنڈھ جوین
باد قولنج جے بہت پرانا

میل شراب پلا دن رین
گلاس رمی دی جوین کچھ
پوٹلی کپڑے وچ بنھا
جلوے ریح ٹھکانہ چھوڑ
ہووے دفع قولنج زبون
درد نفخ ریح رہے نہ کا
دیہو اُنہاں داشت دن رین
دیہو مصالحہ ڈال گھنیرا
معدیوں ریح دا تخم ونجاوے
مصطگی دار چینی ہمراہ
ترنے ترنے ماشے داروشت
روگی نوں ہر روز کھوا
گرم مصلح نال رلا
دفع قولنج ہووے فی الحال
نفخ ریح جاوے سب چھوڑ
ہووے دفع قولنجی سُول
بنفشہ خطمی نال رلا
کرے نطول لوٹے دے نال
تیل مٹھا گھت کے بنھوا
گھوٹ ضماد کرو دن رین
وچ شکم دے کرے ٹھکانا

نسخہ ہک رکھاں اکسیر تجربہ سائیں بخش فقیر
کالی زیری تولے چار زیرہ سیاہ تولہ مقدار
پودینہ ہنگ ترے اجوین ہک ہک تولہ ایہہ پنج لین
رس کنوارہ وچ بنھو حب چھنے برابر گولیاں سب
یک دو گولیاں نت کھوا اُتوں ایہہ ترے عرق پلا
عرق پودینہ، سونف اجوین عرق ترے ایہہ کافی ہین
باد قولنج دست رنج سول ٹٹے پٹ اُنہاندی مول

معجون خیار شنبر

بنا خیار شنبر معجون دفع قولنج کرے ملعون
بنفشہ گل لے کے ادھ پا رات پانی وچ تر کردا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال دو ترے اس نوں دیہہ اُبال
مل کپڑے وچ صاف کریا پا ہک املتاس پا
کرکے چھاننی وچ صفا پا پا ماکھیوں کھنڈ رلا
گاہڑہ ہووے جدوں قوام کٹ میل ایہہ دوا تمام
سقمونیا رب السوس منگا سونف انیسوں نال ملا
مصطگی نمک لاہوری ڈال ہک ہک تولہ وزن سمہال
تہ دی اٹھ تولے وچ گھت بادام روغن وچہ تولے رتت
وزن خوراک تولے رہے چار ہر ہفتہ کھاوے ہک بار
دست جلدوں ہوون اس جاری زائل ہووے کل بیماری
وزن تول جیکر نت کھاوے قبض شکم دی دور ہو جاوے

معجون پودینہ

کر معجون. پودنہ تیار ۔ شکموں ریح نکالے مار
جیکر خاص قولنج ریاحی ۔ پاوے اُستھوں جلد رہائی
اجوین پودنہ زیرہ سیاہ ۔ سُنڈھ کرفس کرو ہمراہ
سونف ، مصطگی ، عاقرقرحا ۔ الاچی دانہ لے وچ پا
دارچینی نمک مرچ سداب ۔ دو دو تولے قدر حساب
تگنا خالص ماکھوں ڈال ۔ کُٹ دوا رلا وچ تھال
نو دس ماشے وزن خوراک ۔ کرے پیٹ ریح دا چاک
جس نوں ہووے باد قولنج ۔ دُورے نال پہنچاوے رنج
اس نوں ترت دکھاوے نفع ۔ پیڑ سُول ریح ہووے دفع
ہاضمہ عجب ڈے کرے طعام ۔ معجون پودینہ اس دا نام

نسخہ چٹنی

چٹنی مَیں ہک کراں بیان ۔ ذائقہ عمدہ کرے دہان
کِشمش ادرک انبلی لئے ۔ پنج پنج تولے دارو ترے
پُودنہ زیرہ مرچ سیاہ ۔ الاچی دانہ کر ہمراہ
ہر ہک تولے دا مقدار ۔ قند پشاوری تولے چار
نمک لاہوری تولے دو ۔ سرکہ حسب ضرورت ہو
گھوٹ کونڈے پیالی وچہ رکھ ۔ وقت ضرورت ذائقہ چکھ
چٹنی ایہہ بڑی مزے دار ۔ لیاوے جلدی نال. ڈکار

معجون مسہل

معجون مسہل کر تیار ضرور کرے شکم دیاں مرضاں دور
قبض شدہ ریح بلغم باد درد شکم ہور سرد مواد
فالج، گنٹھیا، وا، نسیان رہے نہ جُسّے وچ نشان
تروی تولے چار سفید سقمونیا اصلی تولہ دید
دار چینی سُنڈھ جعفل لیا مصطگی تگ جلوتری پا
آملہ صاف کرکے وچ گھت یک یک تولہ دارو شت
آملہ ریچھل ہر یڑ ن ڈال پنج پنج تولے وزن سنبھال
کُٹ چھان وچ شہد رلا ستوں دیہہ یک وار رکھوا
وزن خوراک اس تولے دو دُودھ گھٹ کرو مناسب جو
دیویں نرم لطیف غذا خشک چیزاں پرہیز کرا
جد اسہال ہو دن اس جاری ہووے بدنوں قطع بیماری

بیان قولنج عرضی

قولنج عرضی دا کراں بیان ہووے نال شراکت آن
ورم شانہ گردہ ریغ پیدا عرضی کرے قولنج
گردہ جدوں ورم کر جاوے جھاڑہ بول نہ ہرگز آوے
سخت ہووے گردے وچ سُول جھاڑہ بول نہ آوے مول
سکنجبین دی تے کردا دیوے اس نوں رب شفا
انبلتاس، دی کر تلین ہووے دفع قولنج لعین

جیکر تاپ نہ ہووے نال
گھیو دُودھ دا دیویں جھول
مالش پٹھہ کرو ٹکور
قولنج عرضی ایہہ نام سداوے
کسٹرائل لے تولے چار
تازہ گو کا دُودھ رلا
بنفشہ کاسنی پھُل گلاب
مغز کدو۔ دو تولے پاء
شیرہ اس دا لے کڈھا
انبلتاس چھٹانکی تول
چھاننی وچ کر صاف نتار
ختے اس دے کرو ترے
کرو محلل لیپ لطول
رتی ترے برشعشا کھاوے
قولنج جے کر ہووے التوائی
یا دونوں ہتھ قدم پکڑ

گھیو دودھ کر استعمال
دیویں جھب قبض نوں کھول
جاوے ورم ٹھکانہ چھوڑ
مرضاں وچ عارض ہو جاوے
گو کے دُودھ وچ دیہہ ہک وار
گھیو کھنڈ اس دے وچ رلا
دو دو تولے میل شتاب
ڈنڈے گُونڈے وچ گھوٹا
کپڑے وچ گھت صاف کرا
شیرے دے وچ دیویں گھول
کھنڈ رلا وچ تولے چار
فجر پیشی دیگر پی لے
ہووے دفع عارضی سُول
درد گُردے نوں ترت دنجاوے
دیوے مالش نال رلائی
دیہہ جھولا رے اِدھر اُدھر

بیان معجون سائیں بخش

کراں بیان معجون ہک ہور
درد شکم جوڑاں دیاں پیڑاں
اجوین پودنہ زیرہ سیاہ

دیوے مرضاں پیرے دیاں توڑ
تخم اس تھیں گھت دیہاں
بذر البنج کرو ہمراہ

سقمونیا عقرقرحا سداب ۔ مگ مرچاں سنڈھ ڈال شتاب
دو دو تولے سب دوا ۔ ترے ماشے افیون رلا
کٹ چھان ماکھوں وچ گھت ۔ وزن خوراک اس ماشے رتت
درد ریح جس کرے لاچار ۔ تڑپھے مچھی وانگ بیمار
فوراً اس نوں دیوے نفع ۔ درد پیٹ ریح ہووے دفع

بیانِ ضعفِ جگر

ضعفِ جگر جد کرے ظہور ۔ اُڈ جاوے چہرے دا نور
رنگ سفید بگا ہو جاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
دل نوں بہت پوے دھڑکار ۔ ہرگز کم نہ ہووے کار
اُٹھے جدوں اندھالی آوے ۔ وقت چلن دے دم چڑھ جاوے
طاقت ہووے بہت ضعیف ۔ دھڑکا دل دیوے تکلیف
یا کوئی سخت تاپ دا ساڑ ۔ کرے جگر دے وچ بگاڑ
یا کوئی کچی مٹی کھاوے ۔ ضعف جگر اوتھوں ہو جاوے
یا گندی روڑی دی وا ۔ لگے ضعف جگر ہو جا
یا جد مُڑھکا بہتا آوے ۔ سرد ہوا جگر وچ دھاوے
موذی مرض ایہہ بہت خراب ۔ دارو اس دا کرد شتاب
ضعف جگر جے تاپ سبب ۔ دیوے ضعف بدن نوں جب
پہلاں زرد رنگ ہو جاوے ۔ اکھیں چہرہ رنگ وٹاوے
زور کرے موذی صفرا ۔ شامل نال ہووے سودا
ہووے اس دا گرم مزاج ۔ کر نوں اس دا سرد علاج

کاسنی ہک چھٹانک گھوٹا | شیرہ کپڑے وچ چھنا
گودا انبلتاس دا تازہ | ڈال چھٹانکی کر اندازہ
مَل کے چھاننی وچ چھنا | ترڑے واری دیہہ وچ پلا
ہر ہفتہ دیویں تسکین | قطع ہووے صفرا لعین
سکنجبین اُس رنت پلا | شیرہ کاسنی نال رلا
آلو انبلی کرو نقوع | مصری ڈال بنت کرو شروع
بندری شربت بہت مفید | دیہہ توں اُس نوں نال تاکید
بلغمی ضعف جگر دا دید | رنگ ہو جاوے بہت سفید
رنگ اکھیں چہرہ بدلاوے | قوت بدن ضعف کھا جاوے
چہرے وچ دے ابھرن | نظر نہ آوے ہرگز خون
یا مٹی بھس ہو جاوے | رنگ سفیدی دے وچ آوے
پھڑکے دل کرکے رفتار | اوگھا ہووے بہت بیمار
دیہہ اس نوں فلجنوش معجون | پیدا کرے بدن وچ خون
کئی ہزار دفعہ آزمایا | ہرگز کدے خطا نہیں پایا

نسخہ آہن اکسیر

ضعف جگر جے بہت پرانا | رہے بدن وچ کل ٹھکانہ
رہے جسم دیچ عاقی ہو | فائدہ کرے دوا نہ کو
نسخہ ہک آہن اکسیر | تجربہ سائیں بخش فقیر
اس نوں لے بنا ضرور | ہووے ضعف جگر دا دُور
اُدھ پا رگڑ لوہے دا بورہ | ادھ سیر پکا سرکہ پورہ

وچ سفید بوتل دے پا
بعد چلیوں شروع کرا
دو تولہ ترپھلا روز پوسا
یا ماریا ہویا منورہ کھوا
یا لوہے دا رگڑ کھوا
یا دیویں آہن اکسیر
کشتہ جے دیویں فولاد
وزن فولاد دا رتی ترے
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
خبث الحدید کر استعمال
دھڑکا ضعف ہووے سب دور
ادھرڑکا گوکا نال جے ہووے
گھیو مٹھا گھت روٹی کھاوے
استعمال چالی دینہہ کر
ضعف جگر جیکر یرقانی
جیکر ضعف سبب طحال
ضعف جگر جس مرض دا عرض
ضعف جگر دا کرد علاج

ہک چلیہ روز ہلا
پانی ترپھلہ نال ہلا
اکسیر آہن وچ ڈال پلا
ترپھلہ کٹ اس نال ہلا
ماریا ہویا مکھن وچ پا
تجربہ سائیں بخش فقیر
پٹھے ضعف والی بنیاد
وزن لوہے دا ماشہ ہے
سائیں بخش کیتے کئی بار
رنگ بدن ہو جاوے لال
رہے نہ جثے وچ قصور
فائدہ بہت نہایت تھیوے
گرم چیز دے راہ نہ جاوے
رہے نشان نہ ضعف جگر
پیلا رنگ اس خاص نشانی
کرو علاج اس دا فی الحال
کرد دوا اس دا بالغرض
گرمی سردی سمجھ مزاج

بیان ورم جگر

ورم جگر جد پیدا ہووے
طرف سجی اوہ ٹل کھلوے

لازم تاپ رہے جے نال
جے ہو جاوے ردی مادہ
ہے ایہہ ڈکھ بڑا ناپاک
جیکر مادہ دموی ورم
رنگ بدن دا ہووے لال
باسلیق رگ کھول ضرور
زرد خون جے نظری آ
جیکر ورم ہووے صفراوی
رنگ ہو جاوے زرد سیاہ
سوزش تریہہ تلخی گھبرا
ہضم غذا نہ ہووے مول
نکل غذا جاوے قے نال
ہووے لاغر بدن ضعیف
قوت بدنوں گھٹ دی جائے
ہووے اندر خشک نہایت
بنفشہ کدو مغز بادیان
ہر یک تولہ وزن دوا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
دو تولے شربت دینار
جیکر ہووے ورم کرخت
گوگل چربی مٹھا تیل

کرے روگی دا مندا حال
ہوندی جاوے ورم زیادہ
کرے روگی نوں جلد ہلاک
ہووے بہت نہایت گرم
اکھیں چہرہ سُرخ کمال
گندہ خون کرو سب دُور
ورم جگر تے جوکاں لا
یا مادہ سڑیا سوداوی
ضعف جگر ہووے ہمراہ
نظر نشان آون صفرا
لازم رہے جگر وچ سوجل
بعضیاں نوں آون اسہال
ہر دم درد دیوے تکلیف
دن دن کھانا تھوڑا کھاوے
کرے قبض دی بہت شکایت
کاسنی نال ملاؤ آن
پنج تولے گلقند رلا
شیرہ گڈھ ہر روز پلا
پیوے نال ملاؤ نہار
کرڑہ بہت نہایت سخت
کرکے گرم موم وچ مبل

نت لگاؤ کر کے گرم
شربت نت پلا دینار
عرق کاسنی عرق مکو
جیکر ہووے گرم مزاج
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا
تخم کاسنی صندل بور
پانی سرکہ گھت گھوٹا
جیکر حاجت ہوس جلاب
سونف کاسنی خوب گھوٹا
تولہ تولہ وزن تولا
ہک چھٹانکی انبلتاس
چار تولے وچ کھنڈ پلا
حصے اس دے کرے ترے
سُتّہ گرم یا خشک مواد
جیکر تاپ نہ ہووے نال
ورم نال تپ لازم ہو
سُتّہ خشک یا ہووے گرم
بنفشہ مغز کدو بادام
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پچھوں اس نوں دے تملین
بنفشہ روغن مالش کر

سخت ورم ہو جاوے نرم
کرے جگر دی قطع انار
شامل اس دے نال جے ہو
ہرگز گرم نہ کریں علاج
مصری تھوڑی جیہی پلا
دھنیاں پھُل گلاب کافور
ورم جگر تے کرد طلا
نرم ملیّن دیہو شتاب
مغز تخم کدّو وچ پا
پنج تولے گلقند پلا
کرو اضافہ بے دسواس
ترے واری دن وچ پلا
صبح پیشی، دیگر پی لے
کرے جگر دے گرد لساد
ورم نہ ہرگز کریں خیال
سُدّے نال نہ ہرگز ہو
پھلاں کرو طبیعت نرم
گھت گلقند پلاؤ شام
گھیو دُودھ صبح کر استعمال
ہر ہفتہ ہک نال یقین
نت داڑے ذرہ نہ ڈر

بلغم باد یا سرد ریاح ۔ پھرے جگر دے گرد نواح
تاپ نہ اس نوں ہووے مول ۔ رہے ہمیش جگر وچ شول
عرق سونف دا شہد رلا ۔ کڈھ تازہ ہر روز پلا
گرم بزوری دیوے نفع ۔ کرے ریاح جگر دی دفع
معجون کمونی نت کھوا ۔ دیوے جگروں رنج دنجا
جوارش دارچینی جے کھاوے ۔ بلغم رنج دا تخم اٹھاوے
جیکر کھنگ نہ ہووے نال ۔ ترش چیزاں کر استعمال
سکنجبیں بزوری منگوا ۔ فجرے نت نہار پلا

شربت بزوری گرم

بنا بزوری شربت گرم ۔ زائل کرے جگر دا ورم
کاسنی چھ تولے منگوا ۔ چھ تولے وچ سونف رلا
تخم کرفس تولے ترے گھت ۔ چھل جڑھ کاسنی تولے ست
چھ تولے جڑھ سونفاں لے ۔ جڑھ کرفس گھت تولے ترے
پوٹلی تخم کشوث بنھا ۔ ڈیڑھ تولے دا وزن تولا
دارو کُٹ سب رات پوسا ۔ فجرے دیگچی وچ جوشا
کل پُن کپڑے وچ تمام ۔ ترے پا کھنڈ گھت کرو قوام
سرد آزار جگر دے کل ۔ پیوے نت جاوے جھب کھل

شربت دینار

شربت کرو تیار دینار ۔ جگری مرضاں دے درکار

ریوند تخم کشوث منگا — دو دو تولے وزن تولا
ریوند نوں دڑہ کروا — پوٹلی تخم کشوث بنھا
چھل جڑھ کاسنی پھل گلاب — تخم کاسنی ڈال شتاب
شت شت تولے وزن تولا — رات پانی وچ تر کروا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال — دو ترے اس نوں دیہہ اُبال
مل کے پُن کے صاف کرا — ترے پا مصری گھت پکا
دو ترے تولے نت پلا — تازہ پانی ڈال ملاء
پیلک سونف کاسنی دا عرق — پیوے پوے شتابی فرق
ماء الاصول پلاؤ ضرور — کرے جگر دیاں مرضاں دور

ماء الاصول بزورہ

ماء الاصول بزور بنا — دیوے مرضاں جگر دنجا
تخم کاسنی سونف منگا — تخم کھکھڑی کھیرے وچ پا
جڑاں سونف کاسنی وچ گھت — ہر یک ہووَن ماشے ست
گلقند میل تولے وچ چار — کاڑہ جوشاندہ کرو تیار
روگی نوں ہر روز پلا — دیوے سدّہ جگر دنجا
جیکر ہووے سرد مزاج — کر توں اس دا گرم علاج
کرے چنگی طرح خیال — کرفس جڑھ کرفس وچہ ڈال
نال عقل دے سمجھ وقوف — کاسنی کریں خیار موقوف

منقّہ پنج تولے وچ پا
عوض گلقند وچ شہد رلا

سوءُ القنیہ

جدوں بگاڑ جگر وچ ہووے — رنگ زرد پیلا ہو جاوے
ہتھاں پیراں تے ایہہ ہوون — ہووے نظر نہ آوے خون
ضعف جگر دے وچ نشان — چہرے وچوں ہون عیان
سوءُ القنیہ مرض دا نام — کہن حکیم طبیب تمام
ایہہ پہلا درجہ استسقا — لکھیا طبّاں وچ حکماء
تپ دے بعد جے ہووے آن — تپ دا اوہ احتراق پچھان
ہے اوہ مرض مادہ بحرانی — لازم تپ اس خاص نشانی
سبب تاپ بحرانی ساڑ — وچ جگر دے کرے بگاڑ
ہے ایہہ خاص حقیقی مرض — تپ دے بعد ہووے بالغرض
ہووے اس دا گرم مزاج — کرنا جائز سرد علاج
نبض تاردیوں لے پچھان — گرمی والے سبب نشان
شربت خالص سرد بزوری — پیوے نت نہار ضروری
دیہو شربت ورد مدام — ہووے قطع آزاد تمام
جے پیوے شربت دینار — ہووے دفع شتاب آزار
ہر ہفتے وچ یک تلئین — دیویں اُس نوں نال یقین
شربت افسنتین پلا — عرق کاسنی سونف ملا
بہت کھلاوے سنگترے انار — کڈھن باہر جگر دا ساڑ
سکنجبین سادہ نت پلا — شیرہ کاسنی نال ملا
بلغم خام یا سرد مواد — کرے جگر دے وچ فساد

سوءُ القنیہ مرض ہو جاوے ۔ رنگ اکھیں چہرہ بدلاوے
کدے قبض تے کدی مروڑا ۔ بُھکھ بند تے کھاوے تھوڑا
وچ ہضم دے پوے قصور ۔ بگڑے خواب والا دستور
لاغر بہت بدن ہو جاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
جاوے مرض پرانی ہو ۔ رہے جسم دے وچ کھلو
ہتھ پیر کر جاون وُرم ۔ پولا جسم ہو جاوے نرم
بل جاوے استسقاوے نال ۔ کرے ردگی دا مندا حال
استسقا دا کرو علاج ۔ پہلاں منضج دیہو شتاب
منضج ماء الاصول دیہہ گرم ۔ جاوے ہو طبیعت نرم!
گولیاں حب ایارج نال ۔ کرو صفائی بدن سمبھال
عوض پانی دے عرق پلا ۔ تازہ سونف دا شہد ملا
جیکر اس دا سرد مزاج ۔ اس دا ہے ایہہ خوب علاج
کھاوے سرد نہ کوئی چیز ۔ اتنی رکھیں یاد تمیز
عرق سونف دا کر استعمال ۔ پانی ترک کریں ہر حال
ڈاچی دا پیوے دُدھ تازہ ۔ موافق قوت سمجھ اندازہ
قسم اناج نہ ہرگز کھاوے ۔ سرد پانی دے راہ نہ جاوے
جیکر تاپ ہووے اس نال ۔ کر کونین دی استعمال
سوءُ القنیہ جیکر مرض ۔ ورم طحال دا ہووے عرض
ورم طحال دا کرو علاج ۔ تا ہووے تندرست مزاج

جیکر ریح دا ہووے زور ۔ لکھاں مجرب نسخہ ہور

دار چینی لگھ مرچ سیاہ — پودنہ سنڈھ کرو ہمراہ
عاقرقرحا تینوں اجوین — اصلی ہنگ برابر لین
ہک ہک تولہ وزن تولا — سونچر نمک تولے دو پا
رس کنوار وچ بنھوں حب — کھاوے نفع دکھاوے جھب
کھاوے جانوراں دا ماس — گھٹ مصالحہ بے وسواس
پانی سرد نہ لسی پیوے — جب تک خوب نہ چنگا تھیوے
بابونہ روغن مالش کر — بنت دھاڑے ذرہ نہ ڈر
کرے ریاضت بہت علیل — تا مادہ ہووے تحلیل
اس دارو دی کرتوں لوڑ — جیہڑا ریح نوں دیوے توڑ
گڈوا چرائتہ افسنطین — ترے ترے ماشے دارو تین
رات پانی وچ تر کروا — فجر جوشاندہ کاہڑ پلا
ہر ہفتہ دیویں تلئین — طبع موافق نال یقین

شربت افسنطین مسہلی

پا ہک پکا پھل گلاب — افسنطین چھٹانک شتاب
تردی غاریقون سفید — ہک ہک تولہ ڈالو وید
کالی چھڑ چھ ماشے پا — رات پانی وچ رکھ چھپا
فجر جوش کر صاف کرا — ترے پا کھنڈ سفید ملا
کرکے شربت دانگ تیار — پیویں دونویں وقت نہار
عرق سونف دا نال ملا
دیوے اس نوں رب شفا

بیان استسقا

بیت

استسقا اک سخت آزار ۔ بہت نہایت کرے خوار
جدوں باہر پیٹ ودھ جاوے ۔ بہت انسان تکلیف پاوے
جگروں موذی گرے مواد ۔ وچ شکم جا کرے فساد
پردیاں وچ شکم گھس جاوے ۔ سخت شکم نوں ضرر پہنچاوے
مادہ فاسد کرے نزول ۔ پردے کرے صفاق قبول
ہاضمے وچ بگاڑ ہو جاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
استسقا دے ترے اقسام ۔ لحمی ، طبلی ، زقی نام
خاص لحمی دی ایہہ شناس ۔ ہتھیں پیریں پوے آماس
چہرہ شکم ورم کر جاوے ۔ وانگ خمیر بدن پھل جاوے
جد انگل دی دیوے دب ۔ ڈوا پوے ورم تے جھب
جائے جتھے پھل تمام ۔ ہندی وچ سبھو دھر نام
طبلی جیہڑا استسقا ۔ وچ شکم دے بھرے ہوا
بہت شکم نوں دیوے کھچ ۔ کہن کتھو دھر ہندی وچ
نال انگل جد چوٹ چلاوے ۔ وانگوں ڈھول آوازہ آوے
ٹنیاں جاوے شکم نہایت ۔ کرے قبض دی بہت شکایت
زقی استسقا خراب ۔ وانگ مشک ہو جاوے آب
خاصِ زقی دی ایہہ نشانی ۔ وانگ مشک دے چھلکے پانی

معالجہ استسقا دا چار
قے ، منضج ، مسہل ادرار

طبع موافق کر تلشین
حب ریوند کرا استعمال
نت پلا ڈاچی دا شیر
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پانی اَن نہ دیوے مول
عوض غذا پانی دے دُودھ
ہے ایہہ نسخہ بڑا لاثانی
شکموں مادہ مرض نکال
نصف رتی کونین پلا
استسقا جے خاص ریاحی
جن کتھو دہر استسقا
قسم اناج نہ ہرگز کھاوے
لسی شربت مول نہ پیوے
عوض پانی جے سونف دا عرق
عرق سونف دا بہت پلا
سائیں بخش اُس نوں آزمایا
مجرب گل بابونہ تیل
کرے ریاضت دینہہ تے رات
بزوری شربت یا دیہہ ورد
شربت افسنتین اکسیر
عرق سونف دا نال طلا

ہر ہفتہ ہک نال یقین
دیوے مادہ مرض نکال
لچھی نوں ڈٹھا اکسیر
شیر شتر دا کر استعمال
پاوے تاں اوہ صحت رنجل
دیہہ ہر روز جے ہووے بدھ
تجربہ حکمت وچ یونانی
ہر ہفتے بعد ملین نال
عرق سونف دا نت پلا
کرے نہ مُڑکے ذرہ تباہی
دیوے شکموں تخم اُٹھا
سرد پانی دے راہ نہ جاوے
تاں اوہ روگی چنگا تھیوے
پیوے پووے شتابی فرق
سرد چیزوں پرہیز کرا
ہرگز کدے خطا نہیں پایا
مل وچ نمک تھوڑا جیہا تیل
استھیں بہت ہووے دُکھ ملت
طبع موافق گرم یا سرد
وچہ آزمائش ایس فقیر
روگی نوں ہر روز پلا

جے پیوے شربت دینار
جیکر زقی استسقا
پانی نشتر نال نکال
حب ریوندی کرو تیار
حاذق حکماواں آزمایا
کھاوے ہر ہفتہ ہک وار
ریوند، گوگل، غاریقون
رب السوس سقمونیا گھت
تروی تولے چار رلا
برابر ماہنہ دے دانے نال
کھاوے ہر ہفتہ ہک وار
جیکر ہووے مرد جوان
لحمی بلغمی استسقا
دساں نسخہ ہور آزمودہ
جاوے مرض پرانی ہو
استسقا طبلی نوں نفع
دارچینی لمک مرچ سیاہ
کالی زیری سُنڈھ اجوین
کُٹ چھان کے دارو سب
ہک ہک رتی دا مقدار
سونف منقہ بنت جوشا

جاوے استسقاء آزار
کرے خراب کسے نوں آ
کل کلانج کر استعمال
استسقا دے ہے درکار
فائدہ بہت نہایت پایا
گولیاں نو ماشے مقدار
ایارج فیقرا ہندی لُون
ہک ہک تولہ دارو سَت
عرق سونف وچ حب بنا
گولیاں بنھوں عقل سنبھال
چھ ست ماشے دا مقدار
کھاوے نو ماشے بھرآن
دیوے جسموں تخم اُٹھا
کامل حاذق دا فرمودہ
رہے جسم دے وچ کھلو
دیوے نفع کرے سب دفع
گوگل تخم کرفس ہمراہ
دارو وزن برابر ہین
وچ منقے بنھوں حب
وزن روزانہ ماشے چار
پچھوں ماکھوں ڈال پلا

ہر ہفتے ہِک کرو جلّاب
کرے جیکر صفرا بگاڑ
شیرہ کاسنی دیوے نفع
نسخہ ہِک لکھاں ادرار
دیوے ورم جگر نوں سُود
پانی مولی دا کڈھوا
ردگی نوں ہر روز پلا
ہر ہفتہ ہِک قے کروا
نکل مادہ موذی سب جاوے
وچ مہینے دو دو بار
پہلے ہفتے قے کروا
سوئے تخم مولی دے لیا
بین چھل ڈوڈہ ہِک ڈال
پانی ڈال پیالے ترے
سرکہ ہِک چھٹانکی گھت
وچ حلق دے کھنب پھرا
گرم پانی دی کر امداد
استسقا سبب طحال
کرے مواد سودا کرخت
استسقا جبن اس نام
نسخہ ہِک عجیب ہتھ آیا

جاوے استسقا خراب
پوے جگر وچ دائم ساڑ
کرے بگاڑ جگر دا دفع
رہے نہ استسقا آزار
استسقا نوں کرے نابود
شورہ تھوڑا جیہا رلا
دیوے اُس نوں رب شفا
قانونچہ وچ لکھیا حکماء
مرض نہ مُڑ کے شکل دکھاوے
قے جلّاب کراویں چار
دُوجے وچ جلّاب دیوا
تولہ تولہ وزن تولا
کُٹ سب پانی وچ ادبال
ترئے واری اس نُوں پی لے
میلوکھنڈ تولے وچ سٹ
نال عقل دے قے کروا
ہووے خارج خوب مواد
جیکر کرے کسے بدحال
کرے شکم دے پردے سخت
کہن حکیم یونان تمام
بہت دفعہ میرا آزمایا

اس نوں کرو تیار ضرور
تیزاب گندھک منگوا
نوشادر سوہاگہ شورہ لے
یک تولہ وچ ڈال کے پیس
ترے پا عرق لے کے بادیان
تولہ تولہ نت پلاؤ
پہلاں ایہہ سفوف پھکا
تخم کرنجوہ تولے دو
تول میل ہاورڈ کونین
پچھوں اوہ دوا پلا
جس تے استسقا پیا ہی
ڈاچی دا نت ۲ پیوے شیر
بکریاں دا پیوے دُودھ
طبلی جیکر استسقا
نسخہ کراں بیان لاثانی
اُدھ پا اک دا دُدھ چوا
چھوہارے ترے اس وچ رکھا
گِل حکمت پھر اس نوں کر
جد گولہ ہو جاوے لال
چھوہارے کڈھ کے وچ پیس
یک یک گولی نت کھوا

کرے مرض جس سب دُور
ماشے پنج بوتل وچ پا
تولہ تولہ داہو ترے
ڈال بوتل وچ چاڑھے پیس
بوتل وچ ملاؤ آن
شیرہ کاسنی نال ملاؤ
دُکھ جس دا رہے نہ کا
دو تولے ست ڈال گھلو
یک ماشہ کھاوے دن رین
دفع کرے جس استسقا
بِجل شکم تھیں ہوون راہی
حق اس دے وچ ہے اکسیر
تازہ نت جے ہووس بُدھ
دیوے نفخ شکم نوں آ
تجربہ کیتا ہویا دہقانی
آٹا کنک اس وچ ملا
گولہ ہتھاں نال بنا
وچ تنور گرم دے دھر
جلدی اس نوں باہر نکال
گولیاں اس دیاں بنھ کیس
عرق سونف دا نال بلا

ہک پاے روٹی کنک پکا
نسخہ ایہہ آزمودہ کار
گڑگل خالص بھینسیا آن
ہک دو ماشے بجے نت کھاوے
تخم کرفس تے زیری سیاہ
سبب صفرا یا بلغم شور
دارو دیہہ اس نوں ادرار
سفید زیرہ ریوند جوکھار
کُٹ چھان کے کرو سفوف
پانی مولی کُٹ کڈھا
مولیاں اس نوں بہت کھوا
خرفہ کاسنی تخم خیار
نوشادر ریوند پیلک لیا
ایہہ نسخے آزمودہ کار
استسقا نال رہے جے تاپ
ورم جگر ہووے ہمراہ
ہووے خاص ردّی ادہ ماذ
قوت بہت بدن گھٹ جاوے
لازم تاپ اس رہے مدام
جیکر مادہ سالم ہو
جیکر تاپ نہ ہووے نال

تیل مٹھا گمت شکم بنھا
دو ترے ہوئے شفا بیمار
بھوبل دے وچ کر بریان
طبلی استسقا ونجاوے
گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
استسقا جے دیوے زور
کرے جگر دا دفع بگاڑ
شورہ وزن برابر چار
ترے ماشے کھاون نال وقوف
ادھ پا پکا نت پلا
مرچاں کالیاں نمک لگا
شیرہ بیوے نت نہار
گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
سائیں بخش کیتی کئی بار
نال اجل ادہ کرے ملاپ
کرے روگی دا حال تباہ
ہوندی جائے مرض زیادہ
رنگ شکل چہرہ بدلاوے
کرے جیسانی ختم تمام
جاوے مرض پرانی ہو
مادہ سالم کریں خیال

جد کد اس نوں خیر ہو جاوے ۔ رحمت رب تھیں صحت پاوے
طبلی استسقا ریاحی ۔ پاوے عرفاں نال رہائی
عرق پودینہ سونف اجوین ۔ ترے ایہہ پنج پنج تولے لین
ہک رتی ہر روز گوین ۔ کر کے حل پلاون رین
جیہڑا لحمی استسقا ۔ حب ریوند جیہا نہیں دوا
گرم زقی نوں دیون نفع ۔ کرن بگاڑ جگر دا دفع
کل کلانج تے شربت درد ۔ ایہہ مجرب نسخے سرد

نسخہ استسقا زقی مجربہ

چھل درخت شرینہہ کچناں ۔ پنج پنج تولے کٹ ادبال
عوض پانی دے رت پلا ۔ عرق سونف دا نال ہلا
تے جلاب شامل رکھ نال ۔ فاصلے نال کر استعمال

نسخہ کلکلانج سرد

کلکلانج کر سرد تیار ۔ زقی گرم نہ رہے آزار
کاسنی اصل پھل گلاب ۔ نال ملٹھی میل شتاب
رب السوس تے مغز خیار ۔ ہر ہک دو دو تولے مقدار
میل عصارہ افسنتین ۔ تولے ترے کر بہت مہین
زرد ہریڑاں دی چھل گھت ۔ وزن قدر اس تولے سٹ
ماذریوں مدبر ڈال ۔ کر کے تولے پنج خیال
ترنجبیں کھنڈ انبلتاس ۔ میلو ایہہ ترے بے وسواس
گھول پانی وچ صاف کرا ۔ دیگچی دے وچ گھت پکا

ماکھوں وانگ پکے جد قوام — کُٹ ملاؤ دوا تمام
چھ ست ماشے نت کھوا — پچھوں شربت ورد پلا
گرم زتی جے استسقا — دیوے اس دی بیخ اُٹھا
سائیں بخش اس نوں آزمایا — بہت نہایت نفع اُٹھایا
ماذریوں مدبر کر — ست روز سرکے وچ دھر
سرکیوں ہفتے بعد کڈھا — دھو ٹیکے دُھپے رکھ سوکھا

شربت ورد

شربت ورد بنا طبیب — ہے ایہہ نسخہ بڑا عجیب
استسقا نوں دیوے نفع — کرے شکم دیاں مرضاں دفع
معدیوں خارج کرے مواد — دفع جگر دا کرے فساد
سر ہک پکا پھُل گلاب — رات پوسا رکھ اندر آب
نچرے دیگچی وچ جوشا — مَل کے پُن کے صاف کرا
ادھ سیر پکا مصری گھت — شربت وانگ پکادیں پت
دو ترے تولے نت پلا — عرق سونف دا نال رلا

بیان ورم الطحال

سخت مندا دکھ ورم طحال — حالت بہت کرے بدحال
وچ ہضم دے پوے فتور — طاقت جسموں ہووے دور
لاغر بہت بدن ہوجاوے — چہرہ زردی رنگ وٹاوے
ضعف جگر ہووے ہمراہ — کرے بدن دا رنگ تباہ

چلے حرکت یا کرے کا نہ
دن دن قوت گھٹ دی جاوے
جلدی اس دا کرو دوا
مولیاں چار سبز منگوا
ٹولی چیر بھانڈے وچ ڈال
سفید زیرہ تے مرچ سیاہ
نمک تھوڑا جیہا وچ گھت
وزن چھٹانک ادھ پا نت کھاوے
رائی سرکے وچ گھوٹنا
بھلوہاں اوپر پوے طحال
چار دفعہ کرو ایہو کار
ساڑ گوکا گھیو نت لگا
پنج تولے بٹو دا ست
دو تولے ہر روز پلا
ترنے تولے مصری وچ ڈال
سرکہ خالص مٹھا تیل
مکھن ادھ پا فجری کھاوے
ککر شو پانی گھت پیوے
ککر ادھ پا دا مقدار
ایہہ بھی نسخہ ہے دیہاتی
سائیں بخش حکیم فقیر

دل نوں بہت پوے دھڑکا
روگی فکر کرے غم کھاوے
مت ہو جاوے استسقا
دھو پانی وچ صاف کرا
سرکہ ادھ سیر میلو نال
دو دو تولے کر ہمراہ
کھاوے روگی ہفتے ست
ورم طحال دفع ہو جاوے
پلستر اوپر تلی لگا
کترو قینچی نال سنبھال
ہک مہینے وچ ہک بار
دیوے جیہڑے زخم چھوڑا
سرکے دے وچ بوتل گھت
شیرہ کاسنی نال پلا
ترنے ماہ تک استعمال
موتل تے دونویں میل
کرڑے سخت طحال ونجاوے
چھ ماہ تیک تا چنگا تھیوے
پیوے پانی فجر نہار
تجربہ کیتا ہویا لاثانی
ایہہ نسخے لکھے اکسیر

بیان مرض یرقان

مرض جدوں ہووے یرقان　　پیلا رنگ ہووے انسان
زرد قارورہ زرد زبان　　اکھتیں چہرہ زرد دہان
مرض یرقان قسم ہے ترے　　اصفر ۔ اسود ۔ ابیض ہے
یرقان جے ہووے رنگ سفید　　ابیض اس نوں آکھن دید
ہووے زرد چہرہ یرقان　　ترش نقوع پلاؤ آن
آلو انبلی ترشش انار　　نقوع کر کے دیہہ نت نہار
خرفہ کاسنی خوب گھوٹا　　وقت فجر دیہہ مصری پا
انار دانہ آملہ کشنیز　　نقوع کر کے دیہہ نال تمیز
چرائتہ پاپڑا افسنتین　　ہر اک ہووے ماشہ تین
ترپھلہ تولہ ، نال ملا　　رات پانی وچ رکھ پوسا
فجرے مَل پُن صاف کرا　　مصری ڈال اس نت پلا

نقوع ملین

چالی دانہ آلو سیاہ　　ادھ پا انبلی کر ہمراہ
ادھ پا پکا پھل گلاب　　چھٹانکی کاسنی میل شتاب
چار تولہ چھل ہرڑ منگا　　اک تولہ وچ میل سنا
راتیں پانی وچ پوسا　　فجرے مل پُن صاف کرا
اک دن دے وچ دو ترے وار　　پیوے مصری ڈال نہار
جد اسہال اس ہوون جاری　　قطع ہووے ۔ یرقان بیماری

ہر ہفتہ ایہہ دیہہ تلثین جاوے نس یرقان لعین
در ترے دفعہ جے قے کراویں فائدہ جلدی نال اُٹھاویں
سکنجبین بزوری نہار پیوے رہے نہ ذرہ آزار

بیان بواسیر

بواسیر ہک مرض زبون موہکیاں وچوں آوے خون
موہکے اُگن سُفرے وچ کرن روگی نوں ڈاہڈا رنج
ست قسماں موہکیاں دیاں ہین بہت حکیم سیانے کہن
نخلی - تمری - عنبی - تینی توثی - ثولولی - عمینی
نخلی وانگوں مڈھ کھجور سخت قسم موہکا مشہور
تمری موہکا مثل چھوہارے سُفرے وچ تراٹاں مارے
عنبی موہکے مثل انگور پاون سفرے وچ فتور
تینی موہکا مثل انجیر چلے خون اس تھیں جیوں نیر
توثی موہکے وانگ شہتوت لے وانگوں نرم جیوں سوت
ثولولی موہکے سمجھ مثال جیونکر دانے مٹر چرال
عمی موہکا بہت کرخت طرف باہر دی کرڑہ سخت
خون نہ اس توں آوے مول اوکھا ہووے بہت رنجول
جد ہو جاوے گندہ خون موہکے پیدا ہون زبون
سُفرے نال مچاون جنگ ضرباں سوزش مارن ڈنگ
رہے شکم وچ قبض مدام آوے کسی نہ وقت آرام
جے مدت تک رہے بیماری پاوے سُفرے وچہ خواری

دارو اس دا کرو شتاب — مت زندگانی کرے خراب

نسخہ مجربہ سائیں بخش سنیاسی

نسخہ بیان کراں عجب — قطع کرے موہکیاں نوں جھب
صدری بصدری ٹڑیا آیا — وچ کتاباں کسے نہ پایا
تیزاب گندھک منگوا — ہک تولے دا مقدار تولا
تڑے ماشے گھت سم الفار — رس کپور تولہ مقدار
دارچکنا ورقیہ ہڑتال — تڑے تڑے ماشے لے وچ ڈال
کرکے جمع بوتل وچ گھت — وچے رکھ دہاڑے ست
کھرل وٹے وچ خوب پھا — شیشی دے وچ رکھ ٹکا
ذرہ ہک دارو سرمچو نال — موہکیاں اُتے لا سمبھال
جد موہکیاں تے دارو لاؤ — اوسے ویلے سیک دیواؤ
ہک ہفتہ جے دارو لائے — جڑھاں تیک موہکے سب کھاوے
جے دیوے تکلیف دوا — پلٹس گھت پنیر بنھا
پھُل کے ہوون موہکے لال — اٹھویں دسویں دیون گال
جد موہکے مردار ہو جاون — خود بوڈے ہوکے گر جاون
نہیں کنڈی دے نال کھچا — قینچی نال اس نوں کترا
گھوٹ بھنگ مڑ پٹہ بنھ — ذرا زخم دا رہے نہ سنھ
جے موہکیاں نوں زخم ہو جاوے — اس مرہم دے نال چھڑاوے
مُردہ سنگ سفیدہ رال — نت لگا مکھن دے نال
ہور دساں نسخہ اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
سنکھیا دھاگے نال لگا — پانی تھوڑا جیہا رلا

اوہ دھاگا سوئی وچ ڈال — مہکے وِنھ سوئی دے نال
دھاگے نوں ہر روز کھچ — جاوے سب موہکیاں نوں کھا
دھُونی گوگل روز دیوا — دانے حرمل نال رلا
جے اُس نوں ہووے تکلیف — پٹیس بنھ پنیر کثیف
مُنکے موہکے مردار ہو جاون — درد پیڑ نہ ذرا مناون
گُنڈی گھٹ رکھ سمہال — کٹ اِس قینچی استرے نال
بچھوں نگدہ بھنگ بنھا — دیوے بھبدے زخم چھڑا
تیزاب گندھک منگوا — زنک لوشن وِچ حل کرا
کجھ مُدت موہکیاں تے لاوے — ایہہ بھی موہکیاں نوں کھا جاوے
گھیو دودھ بہتا کریں غذا — خشک چیزوں پرہیز کرا
موہکے تے بنھ ریشم دی تار — موہکہ ہو جاوے مردار

نسخہ بواسیر

لے ہک تولہ جست سڑا — پھٹکڑی لون باردت رلا
چھ چھ ماشے دا مقدار — میل کھرل کر دارو چار
پانی دے وچ نرم کرا — مسے اوپر کرے طلا
نت لگاؤ صبح تے شام — خشک مسے ہو گرن تمام

نسخہ مجربہ بواسیر سائیں بخش

شورہ قلمی کتھ سفید — سڑیا جست ہڑتال نے دید
رسکپور، توتیا بیان — ہر ہک تنے ترنے ماشے آن

رس گنوار وچ حب بنا
موہکے تے جد کریں طلا

لا ہنت لب دے نال گھسا
ہک ساعت تک سیک دیوا

نسخہ. بواسیر

رسکپور - ورقیہ ہڑتال
جست سا ڑیا کتھ سفید
تیزاب گندھک وچ ڈال
ہفتے بعد اس کھرل کرا

توتیا شورہ دے وچ ڈال
وزن برابر دارد ڈیڈھ
بوتل دے وچ رکھ سنبھال
مڑ. بوتل وچہ رکھ ٹکا

نسخہ. بواسیر

شورہ پھٹکری آملہ سار
دودھ اک دے وچ تر کروا
بیہہ کے ڈبی دے وچہ ڈال
تھوڑا لب دے نال رلا

توتیا وزن برابر چار
چھاویں اس نوں رکھ سوکھا
رکھیں خوب حفاظت نال
تخمیاں اوتے کرو طلا
ترے ہفتے جے ہنت لگاون
سب مسے گل کے جھڑ جاون

نسخہ. بواسیر

جڑے ہوئے سپ لے منگوا
کوزے وچہ گل حکمت کر
سرد ہووے جھب لے نکال
تھوڑا لب دے نال گھسا

اتے ہیٹھ نوشادر پا
وچ انگیٹھی اگ دے دھر
بیہہ کے ڈبی دے وچ ڈال
موہکیاں اتے کرد طلا

نسخہ بواسیر

ماجو پھٹکڑی کچلہ لے — گھس لب دے وچہ دار وترے
موہکیاں تے نت کرو طلا — دیوے فائدہ تُرت وکھا

نسخہ بواسیر

رسکپور تے کتھ سفید — کرہ برابر طوطیبا دید
وزن برابر ترے دوا — پیہہ کے مکھن نال لگا
جد موہکیاں تے دارو لاڈ — پچھل جلدی سیک دیواؤ
دو ترے ہفتے نت لگاون — سب متے گل خشک ہو جاون
جے دیوے تکلیف دوا — پوٹش گھت پیر بنھا

نسخہ بواسیر

گداختہ کرکے جست شتاب — ڈال دیو اُتے سیماب
کر کے کھرل ڈبی وچ پا — لا نت لب دے نال گھسا

نسخہ بواسیر

توتیا پارہ پھٹکڑی لے — ترے ترے ماشے دائد تنے
توتیا پارے نال ملا — نے تون اوّل کھرل کرا
چھ ماشے جست ساڑ پا ڈال — سب دارو کر کھرل کمال
تھوڑا لب دے نال گھسا — موہکیاں تے نت کرو طلا

نسخہ بواسیر دہقانی

نیلا تھوتھا پھٹکڑی ساڑ
دو سیر پکا کلر شورہ
نوتیا پھٹکڑی کر باریک
بھانڈے مٹی دے وچ بھر
جد سُفرے نوں زخم ہو جاوے
کتھ مردہ سنگ سفیدہ رال

ہک ہک تولے دا مقدار
ویہہ سیر پانی دے وچ کھور
اوس پانی وچ میلو ٹھیک
رنت اس نال استنجا کر
اس مرہم دے نال چھڑادے
رنت لگا مکھن دے نال

نسخہ دھونی بواسیر

کرکرہ چھڈی بوٹی لیا
دانے ہرمل بھنگ رلا
دھونی اس دی دیوے سُود
گوگل اس دے نال رلا
دھونی دیہہ پرانا چم
خارپشت جے دھونی دیویں
دیہہ دھونی پھل اک دی جڑھ
دھونی کچلے دی اکسیر
دھونی بھنگ جوین خراسانی

اجوین خراسانی وچ پا
گھوٹ سبھے یک جان کرا
مرہکے سب ہو جان نابود
دھونی اس نوں رنت دیوا
زور متے دا ہووے کم
بخشے فیض متے نوں اوہ نیں
متے خشک ہو جاون جھٹ
تجربہ سائیں بخش فقیر
دیہہ متے ہو جاون ظاہر

جے دانے حرمل نال ملاویں
زیادہ اس تھیں فیض اٹھاویں

نسخہ خونی بواسیر

آٹا تخم بکین کڈھا
کوکرڈ چھڈی بوٹی پیوے
بواسیر دا جیکر خون
دساں نسخہ فائدہ مند
بناؤ اُس نوں نال وقوف
پا آٹا تخم بکین کڈھا
پھانکسو ڈال تولے وچہ چار
آب کوکرڈ چھڈی کڈھوا
پت رتم دا پانی کڈھوا
مڑ باپڑے دا پانی پا
لیا رسوت چھٹا کی تول
میلو وچ رسوت سفوف
چنے برابر حب بنا
ترے حب وقت فجر دے کھاوے
کوکرڈ چھڈی رتن گھوٹا
ایہہ نسخہ کیتا آزمائشی
کوکرڈ چھڈی رتن گھوٹا
کرکے صاف شیشی وچہ گھت
بواسیر نوں دیوے سود

چھ ست ماشے رتن پھکا
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
کرے نہایت خوار زبون
جلدی خون ہو جاوے بند
کرے شکایت خون موقوف
پنج تولے کالی ہرڑ رلا
گھوٹ کونڈے وچ خوب سنوا
ترے دفعہ تر خشک کرا
اس وچ تر کر خشک کرا
تر کرکے مڑ خشک کرا
تھوڑے جیہے پانی وچہ گھول
گولیاں بنھو نال وقوف
ترے ترے دونویں وقت کھوا
گھیو دودھ گو کے نال نگھاوے
پچھوں دونویں وقت پلا
سائیں بخش حکیم شناسی
کپڑے وچ گھت صاف کرا
لا مو کھیاں تے ہفتے ست
سب مسّے ہو جان نابود

تر دتک بوٹی گھوٹ پلا
ہک دو کالی مرچ منگا
دیوے اس نوں فیض پہنچا
نمک تھوڑا جیہا وچ پا

نسخہ بواسیر یونانی

نسخہ ایہہ بڑا لاثانی
لکھیا اندر طب یونانی
ستیاں تے جیکر نت لادیں
فائدہ بہت نہایت پادیں
اٹھ دس بچھوے پکڑا
ڈال شیشی دے وچ رکھا
تیل مٹھا گھت توے چاڑھ
ڈھپے رکھ جاہیں دہاڑ
مڑ کر صاف شیشی وچ پا
تریے ماشے توتیا ہیں رلا
ماشے تریے در فیا ہڑتال
پیہہ کے میلو اُسدے نال
نال اُنگل دے نت لگا
جاوے سب مستیاں نوں کھا
کر استعمال مہینے نیک
موہکے سب گل جاون ٹھیک
اول موہکے باہر نکال
پھیر دوا کر استعمال
اول سفرہ تر کردا
روغن اُنگل نال لگا
نال انگشت لگا دوا
موہکیاں اُتے کرد طلا

بیان ریح البواسیر

بواسیر ہک قسم ریاحی
پادے سفرے وچ تباہی
پھرے ریاح ردیاں دے وچ
درد کرے روگی نوں رنج

شامل نال آون اسہال
کرن روگی دا مندا حال

حب مجربہ ریح البواسیر حب جوگجراج

کراں بیان مجرب حَب
رتح بواسیر دنجاوے جھب

گوگل بھینسیا دس مثقال
منقہ نصف وزن دچ مثقال

منقہ گھیو وچ کر بریان
دانے سب نکالو آن

ترے ماشے افیون ملا
حمام دستے دے وچ کوٹا

سوا لکھ اس ست لگائیں
گولیاں ماشہ قدر بنائیں

ہک ہک حب دو وقتی کھاوے
پانی دے گھٹ نال لنگھاوے

گولیاں جو گجراج اس نام
رتح شکم دے آون کام

نسخہ ریح البواسیر

لکھاں مجرب ہور دوا
دیوے رتح بواسیر دنجا

گوگل بھیڈسیاں زیری سیاہ
زیرہ سیاہ کرو ہمراہ

اجوین پودنہ ہرتال زنگ
ستویں نال ملاؤ بھنگ

وزن برابر سب دوا
کُٹ کے سبھے جمع کرا

چھ ماشے پانی نال پھکا
بواسیر رتح رہے نہ کا

ایہہ نسخہ آزمودہ کار
سائیں بخش کیتا کئی بار

نسخہ ریح البواسیر اطریفل مقل

اطریفل مقل ڈھاڈا اکسیر
دُور کرے دُکھ رتح بواسیر

ریح رودہ نوں دیوے نفع
درد پیڑ ہووِن سب دفع

چھل بھہیڑہ ہرڑاں سیاہ　　آملہ نال کرو ہمراہ
چھل ہریڑاں زرد رلا　　دو دو تولے چار دوا
گوگل ہک چھٹانکی آن　　گھیؤ گو کے وچ کر بریان
کٹ چھٹانکی سب دوا　　ماکھیوں خالص وچ رلا
وزن چھ ماشے نت کھاوے　　عرق سونف دے نال لنگھاوے
ریح جے ہووے ٹھنڈی تر　　عرق پودنہ شامل کر
جوشے ہووے باد انگیز　　بالکل کر اس تھیں پرہیز

بیان کانچ نکلنا

حاجت وقت جے کسے بیمار　　نکلے کانچ اُس باہر وار
ماسکہ قوت کم ہو جاوے　　سُفرہ سارا باہر آوے
ہووے بہت طبیعت نرچ　　وقت حاجت دے لگے کھچ
اکثر بچے بال نادان　　ہوون اس دُکھ نال حیران
رکھاں دوا ہک فائدہ مند　　جس نوں کرن حکیم پسند
شاہ ارزانی دا فرمودہ　　بہت بیماراں تے آزمودہ
سُرمہ ماجو پھل انار　　پھٹکڑی نال ملاؤ سار
چارے دارو کر باریک　　مثل غبار ہو جاون ٹھیک
گل روغن دے وچ رلا　　سُفرے اُتے رنت لگا
پانی وچ جوشا نسپال　　آبدست کر اُس دے نال
پوڑانہ چھڑا بے سڑوا　　چھڑک کانچ گل روغن لا
ہور دساں ہک عجب دوا　　مگر دے پت گھوٹ بنھا

بیان پھوڑہ بھگندر

پھوڑہ ہک بھگندر نام
کہن حکیم اس قرحہ ناسور
ریم وہے نت اس تھیں جاری
ہے ایہہ مشکل سخت آزار
موذی قرحہ بڑا بد بخت
جاوے زخم پرانہ ہو
بہت حکیم علاج کماون
قرحہ نہ اس نوں کرے قبول
نسخہ ہک لکھاں اکسیر
بزرگ شناسی توں ہتھ آیا
بھگندر پھوڑا قرحہ ناسور
سم گدوں دا تولے دو
تولہ ہڈی گاں دی ساڑ
گوشت خورہ مردہ سنگ
رسکپور ترے ماشے گھت
تیل مٹھا ادھ پا مقدار
اگ تھیں لاہ کے ہیٹھ رکھا
کرکے مرہم وانگ تیار
پھاہی نال آلودہ کر

رکھے سُفرے پاس مقام
پاوے سُفرے وچ فتور
اوکھا ہووے بہت آزاری
بہت دیر تک کرے خوار
دیوے دُکھ نہایت سخت
کئی سالاں تک رہے کھلو
کر کرکے ہو جاون عاجز
رہے ہر دم سُفرے وچ سول
بہت مجرب بے نظیر
کئی دفعہ اس نوں آزمایا
ہو جاون سب اس توں دُور
گل حکمت کر ساڑیا ہو
ماشے ترے ملاؤ نگار
ترے ترے ماشے میل نسنگ
ہک سپ دی کنج ماہ دست
سپ کنج نوں اُسدے وچ ساڑ
پیہہ کے دارو سب بلا
تھوڑا لاون وچ ہک بار
قرحہ ناسور اُٹھے نت دھر

دن دے وچ ہک بار لگاوے ۔ اٹھویں پہر پچھوں بدلاوے
جد گندہ گوشت کھا جاوے ۔ ایہہ مرہم نہ پھیر لگاوے
جد دل قرحہ ہو جاوے صاف ۔ کرے قصور خداوند معاف
پچھوں مرہم ایہہ لگا ۔ دیوے جھبدے زخم چھڑا
مُردہ سنگ، موم کتھ رال ۔ چارے چارے چھ چھ ماشے ڈال
ترے تولے گو کا گھیو لیا ۔ گھٹ کر کڑچھی وچ موم رلا
سب دارو پیہہ وچ رلا ۔ ایہہ مرہم اس نت لگا
ایہہ مرہم مُدت نیک کماوے ۔ گوشت تازہ نواں آگئے
روغن سُم خرے نکال ۔ بھگندر تے کر استعمال

نسخہ مجربہ بھگندر و ناسور وگھنبیر

سم گدوں دا تولے چار ۔ اگل حکمت کر اس نوں ساڑ
رسکپور۔ شنگرف۔ سیماب ۔ ہک ہک تولہ میل شتاب
رال مُردا سنگ موم سفید ۔ برابر وزن داخل کر دید
نیلا تھوتھا کر بریان ۔ ماشے ترے رلاؤ آن
لے دس تولے مٹھا تیل ۔ بنا مرہم دارو سب میل
دن دے وچ ہک بار لگا ۔ اٹھویں پہر پچھوں بدلا
ایہہ ہے نسخہ بہت اکسیر ۔ تجربہ سائیں بخش فقیر

بیان خارش شفرہ

خارش جیکر شفرے وچ ۔ ہووے کرے نہایت نچ

اس دا کرد معلوم سبب
سبب گرم جے خارش ہووے
گرم شکم دا کرد علاج
سبب جے ہووے گندہ خون
خون جے ہووے بہت زیادہ
جے ہووے مادہ صفرا
سنگی رمی جوکاں لا
گل روغن سر کے وچ رلا

موافق مرض معالجہ جب
ناخن نال ڈیر نوں کھووے
حکماواں دا جویں رواج
نال جوکاں کڈھ خون زبون
فصد نال کر خارج مادہ
سوزش بہت کرے گھبرا
مادہ موذی دفع کرا
سُفرے تے مالش کروا

بیان ورم سُفرہ

جے سُفرے نوں ہووے ورم
باسلیق دا فصد کرا
جے صفرادی ہووے مادہ
سفیدی انڈا مُرغ لے آ
مشک کافور تھوڑا جیہا ڈال
درد جے ہووے شدت نال
دھنیاں کاسنی بیلک لے
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
جیکر ہووے ورم زیادہ
پشہ پنج ست روز لگا
جد بن جاوے مادہ ریم

مادہ دموی ہووے گرم
ورم موذی تے جوکاں لا
سرڈکن سُفرے وچ زیادہ
گُل روغن وچ میل لگا
کر سُفرے تے استعمال
افیم تھوڑی جیہی وچ ڈال
وزن برابر دارو ترے
دیوے سرڈکن ترت دنجا
بلغم خون مرکّب مادہ
بنھوں پلٹس خوب پکاء
چیرو نشتر نال حکیم

یا اُس تے اوہ دارو لا
جدوں ورم ہو جاوے جاری
سبب ورم دا جیکر ریح
محلل اس تے کرو ضماد
کالی زیری سرکے نال
بابونہ السی میتھی لیا
میل پانی مُڑ کرکے گرم

دیوے جیہڑا زخم بنا
ہووے زائل کل بیماری
گرنوں اس نوں خوب صحیح
ہووے جلد تحلیل مواد
گھوسٹ لیپ کر استعمال
ڈنڈے کونڈے گھت گھوٹا
پٹہ بنھوں اوپر ورم

بیان قرحہ سُفرہ یعنی نواسیر

قرحہ جے سُفرے وچ ہو
ویم رہے رنت اس تھیں جاری
ناسور سُفرے تھیں آوے ریم
یا کوئی شخص مو کے کٹواوے
ماجو مائیں پُھل انار
گڑکے مکھن نال رلا

بہت دیر تک رہے کھلو
ادکھا ہووے بہت آزاری
نواسیر اس کہن حکیم
اس سبب ناسور ہو جاوے
پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ
زخم قرحہ تے رنت لگا

بیان درد گردہ

درد گردہ جد پیدا ہووے
سبب درد دا کرو شناس
کس سببوں ہویا درد
ریح یا ورم یا کنکر ہو

بردگی ڈھائیں مارے رووے
نال علامت کرکے قیاس
گرم طبیعت ہے یا سرد
گردے دے وچ رہے کھلو

کاہو خرفہ ، تخم خیار
بذر البنج تولہ وچ پاء
ہمراہ شربت پوست خشخاش
سبب درد دا جیکر ورم
گرمی خشکی پاوے زور
درد گردے دا کرے لاچار
ہووے قبض نہایت سخت
جھاڑا بول نہ آوے مول
نظر جے آوے غلبہ خون
جھبدے باسلیق رگ چھڈ
ظاہر ورم جے نظری آ
جیکر تاپ نہ ہووے نال
بنفشہ خطمی خوب گھوٹا
آٹا وچ جواں دا ڈال
گرم پانی دے کرے نطول
عرق سونف یا عرق گلاب
دس تولے خالص گلقند
پنج تولے ترنجبین رلا
چھٹانکی گودا املتاس
تولہ ڈال روغن بادام
حقنے اس دے تنے چاکر
پنج پنج تولے دا مقدار
ماشہ ہک افیم رلا
چھ ماشہ دیہہ بے وسواس
مادہ تیز نہایت گرم
دیوے گردے وچ مروڑ
تڑپھے مچھی وانگ بیمار
گردہ جاوے ہو کرخت
ادکھا ہووے بہت رنجول
کھول فصد کڈھ خون زبون
مابض صابن دی رت کڈھ
پشت کمر تے جوکاں لا
گھیو دودھ بہت کر استعمال
پیلک دھنیاں نال رلا
کر گردے تے لیپ سنبھال
اوپر گردے ورم نطول
ڈیڑھ ہک پا منگوا شتاب
مل عرق وچ گرد پیوند
کپڑے وچ گھت صاف کرا
حل کر اس وچ نال قیاس
فاصلے نال پلاؤ تمام
فجر پہلا پیشی دیگر

جد اسہال ہوون اس جاری
جاوے قبض کھل ہک واری

ہور ہک ٹوٹکہ بہت عجب
دیوے نفع قبض نوں جھب

کسٹرائل لے تولے چار
دودھ وچ گھول پیوے بیمار

یادیہہ عرق سونف وچ گھول
دیوے جھب قبض نوں کھول

آتش جواں دی نت پلا
روغن نال بادام رلا

جے گردے وچ ہووے ریح
کرو علامتاں نال صحیح

مادہ اس دا ہووے سرد
ریح کرے گردے وچ درد

ہرگز ذرا آرام نہ آوے
درد نال روگی کرلاوے

ریح گردے وچ مارے ڈنگ
ہووے سخت آزاری تنگ

مجرب کراں بیان دوا
دیوے فوراً ریح اڑا

ڈیڑھ چھٹانک شراب منگا
عرق پودنہ سونف رلا

دو ترے دفعہ پلا گھٹ گھٹ
جڑاں ریح دیاں پٹے سٹ

ریح گردے نوں کرے خراب
اس دا خاص دوا شراب

محلل اوپر کرو ضماد
ہووے ریح دا دور فساد

بابونہ میتھی السی گھت
ایلوا کٹھ سوئے تل ست

گھوٹ پانی وچ گرم کرا
تیل مٹھا گھت لیپ کرا

جیکر دیویں پھج گلاس
کرے درد ریح دا ناس

لے پنج تولے زیرہ سیاہ
پنج کلونجی کر ہمراہ

ترے داری سرکے وچ تر
کرکے خشک مرڑ اس نوں کر

مرڑ اس نوں کرکے بریان
ماکھوں وچ رلاؤ آن

دار چینی مگ مرچ سیاہ
شنڈھ ہر اک تولہ ہمراہ

زیرہ مگ اُس وچ رلا
چھ ماشے ہر روز کھوا
مرچاں پُودنہ سونف اجوین
پلا پچھوں اُس نوں دن رین
جوگراج بھی خوب دوا
دیوے رنج دی بیخ اُٹھا
جے دکھ بہت پرانا ہو
رنج گردے وچ رہے کھلو
شدت پکڑے دورے نال
حالت بہت کرے بدحال
دسّاں میں ہک نسخہ ہور
دیوے درد رنج دا توڑ
دار چینی مگ مرچ سیاہ
پُودنہ سُنڈھ کرد ہمراہ
خونجاں، گُل بابونہ گھت
وزن برابر دارو ست
کر معجون ماکھوں وچہ ڈال
کرد ہمیشہ استعمال
جانوراں دا کھاوے ماس
ڈال مصالح بے وسواس

نسخہ ریح شکن گردہ

مگ مرچاں سُنڈھ نے شتاب
پُودنہ میل کرفس شتاب
دار چینی تے زیرہ سیاہ
دیسی اجوین کر ہمراہ
دو دو تولے دا مقدار
کُٹ چھان پھکّی کر تیار
چھ ماشے دا وزن پھکا
سونف ملٹھی کاہرڑ پلا
بھکھڑا کاسنی تخم خیار
ہر ہک چھ ماشے مقدار

بیان مرض سنگریزہ

سبب ریت یا کنکر روڑ
ہووے گردے وچ مرروڑ
ریت سُرخ آوے یا زرد
سخت ہووے گردے وچہ درد

کنکر نکلے کدے کدائیں
آوے دورے نال آزار
ثقل گرانی گردے وچ
شدّت کرے جے درد نہایت
کسٹرائل لے تولے چار
چار تولے وچ کھنڈ ملا
وقت درد جے قے کرادیں
رائی مولی بیج منگاء
پیالے ترے پانی وچہ ڈال
یک چھٹانکی کھنڈ ملا
گرم پانی دی کر امداد
جے اس ہووے سرد مزاج
بابونہ میتھی سوئے جوشا
جیکرہ بہت اس گرم مزاج
کاسنی خرفہ بکھڑا لیا
شیرہ پانی گھت کڈھا
چھ ماشے سنگ یہود پھکا
جد اُس نوں ہووے ادرار
مولیاں دے پت خوب گھوٹا
جوکھار قدرے وچہ گھت
کھاوے نت معجون یہود

روگی رووے مارے ڈھائیں
بہت دیر تک کرے خوار
ہووے کرے نہایت زچ
کرے قبض دی بہت شکایت
دودھ گوکا سیر یک مقدار
پیوے ہووے قبض کشا
بہت نہایت فائدہ پادیں
تولہ تولہ کٹ جوشا
چار تولے سرکہ گھت نال
ترے پیالے ترے وار پلا
خارج کرے تمام مواد
اس داہے ایہہ بڑا علاج
اوپرہ درد نطول کرا
کرہ نوں اُس دا سرد علاج
چھ چھ ماشے وزن تولا
ترے ماشے شورہ نال ملا
پھوں ایہہ دوا پلا
نکلن کنکرے باہر وار
قلمی شورہ نال ملا
نت پلا دہاڑے سُت
کنکرہ ریت کرے نابود

سونف ملٹھی کاسنی لیا
چھ چھ ماشے سب دوا
ترے ماشے سنگ یہود پھکا
جے اس خشکی غالب ہو
کاسنی زیرہ سونف منگا
ڈنڈے کونڈے وچہ کوٹا
مصری کچھ قدرے وچہ ڈال
بھٹیر جانوراں دا ماس
گوشت پانی وچ پکا
زیرہ نمک تھوڑا جیہا ڈال
شورہ سنگ یہود جوکھار
پنج چھ ماشے وزن پھکا
جوکھار سوہاگہ قلمی شورہ
چارے وزن برابر لیا
سنگریزہ ۔ کنکر پتھر روڑ
معجون عقرب جیکر کوئی کھائے

تخم کھیرہ خربوزہ لیا
پیوے اس نوں نت جوشا
پچھوں اس نوں کاہڑ پلا
گھیئو دُودھ جیہا دوا نہیں کو
تخم بھکھڑا نال رلاء
شیرہ کڈھ کے صاف کرا
کرد ہمیشہ استعمال
کنکر ریت کرے سب ناس
گھیو گوکا دافر وچہ پا
کر کجھ مُدّت استعمال
کلنجھی وزن برابر چا
پچھوں زیرہ سونف پھکّا
کرن پتھر نوں بھورہ بھورہ
کچّی لسّی نال پھکاء
مثانیوں گُردیوں کڈھن توڑ
کنکر پتھر روڑ ونجادے

معجون عقرب

معجون عقرب ہے عجب دوا
کر نت اس نوں استعمال
پکھاں بید مگ مرچاں لے

دیوے کنکر ریت اوڑا
دیوے کنکر ریت نکال
چھ چھ ماشے دارو ترے

ساڑے اٹھوئیں تولے چار کاکنج دو تولے مقدار
سُنڈھ ترے ماشے وچ پا ماکھوں وچ معجون بنا
کھاوے چھ رتی مقدار پیوے نال جوشاندہ کاہڑ
سونف کاسنی تخم خیار ہر ہک تولے دا مقدار
انیسوں تخم خربوزہ گھت کاٹھی ہر ہک ۔ شے ست
رات پوسائیکے فجر اوبال مل پُن کے وچہ مصری ڈال
چار تولے گو کا گھیؤ پاء پچھوں اس نوں ترت پلا

معجون حجر الیہود

کرو تیار معجون یہود ریت کنکرنوں کرے نابود
پا ہک سنگ یہود منگا کھرل وٹے وچ خوب پسا
مغز تخم کھکھڑی وچہ ڈال مغز تخم خربوزہ نال
کاکنج وچہ کلٹھی پاء دو دو تولے سب دوا
کُٹ چھان وچ شہد ملا چھ ست ماشے نت کھوا
کاسنی بھکھڑا تخم خیار پلا پچھوں ہووے ادرار
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا بہت نہایت نفع اُٹھایا
جیکر پتھر بہت کرخت گردہ بہت نہایت سخت
لے جا اُس نوں ہسپتال کڈھن باہر آسانی نال

ورم گردہ ومثانہ

مثانے یا گردے وچ ورم ہووے سوج یا پھوڑہ گرم

کرڑہ سخت ہووے تپ نالی
جھاڑہ بول نہ آوے مول
جے اوہ ہووے ردی مادہ
دیوے کسے نہ وقت آرام
جیکر ہووے مادہ سالم
رنگ ورم جے ہووے لال
باسلیق یا صافن چھڈ
جے صفرادی ہووے مادہ
ملیّن املتاس کرا
ترنجبین پنج تولے گھت
محلل لیپ اُتے کر ورم
جیکر تاپ نہ ہرگز ہو
بابونہ اسی میتھی لیا
پانی گھت گونڈے گھٹوا
جیکر قبض طبیعت ہو
کسٹرائل لے تولے چار
کھنڈ تھوڑی جیہی میل پلا
جیکر سرد سودادی ورم
مالش تیل نطول مکور
جیکر درد نہایت ہووے
ایہہ دوا اس کرو طلا

ضرباں درد کرے بدحال
ڈاہڈا ہووے تنگ رنجول
ہوندی جاوے مرض زیادہ
کرے روگی دی عمر تمام
نال عقل دے کرتوں معلم
دموی مادہ کریں خیال
جوکاں نال گندہ لہو کڈھ
ہووے سوزش درد زیادہ
عرق سونف دے وچ رلا
مل گلقند تولے وچ ست
گُل روغن وچ کرکے گرم
گھیئو دُودھ جیہا دوا نہیں کو
آٹا وچ جواں دا پا
میل روغن گل لیپ کرا
دیہہ ملیّن اُس نوں کو
عرق سونف پا یک مقدار
ہووے اس دی قبض کشا
کر استعمال دوا تہ گرم
نہیں کوئی مثل اُنہاندی ہور
روگی ہنجوں بھر بھر ودے
دیوے فوراً ۔ درد اوڈا

کاہو کیسر گوند افیم ۔ سفیدی مُرغ ہلا حکیم
جیکر ورم پیپ کر جاوے ۔ طرف باہر دی نظری آوے
نال نشتر دے اُس نوں چیر ۔ خارج کرو مواد شریر
لعاب بنفشہ نیلوفر ۔ ریشہ خطمی شامل کر
مصری تھوڑی جیہی ملا ۔ روگی نوں ہر روز پلا
لعاب بہیدانہ اسبغول ۔ نِت پلا مصری وچ گھول
لعاب تخم خطمی جے پیوے ۔ حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا ۔ دھنیاں کاہو نال ہلا

بیان قروح گُردہ و مثانہ

جیکر ورم پیپ کر جاوے ۔ بہت گندہ ہوئیکے پھٹ جاوے
جاری اس تھیں ہووے ریم ۔ آکھن اس نوں قرحہ حکیم
ریم آوے رل نال پیشاب ۔ ہووے سوزش درد عذاب
نال عقل دے کرو علاج ۔ کر دریافت طبع مزاج
جیکر مادہ دموی ہو ۔ باہجھ فصد نہیں دارو کو
جیکر ہووے حاجت آ ۔ جوکاں اس تے تُرت لگا
جے گرمی دی کرے شکایت ۔ ہووے سڑکن درد نہایت
ملتین دیہہ اس انبلتاس ۔ عرقِ سونف گھت نال قیاس
مثانے یا گُردے وچ ہووے ۔ وقت بول دے روگی رووے
ترنجبین خالص گلقند ۔ کرکے اس دے نال پیوند
پھر اس نوں دیویں ادرار ۔ کڈھے مادہ باہردار

بھکھڑا تخم خیار گھوٹا
کجھ قدرے مصری وچ گھت
مواد موذی تھیں کرو صفائی
جد دل قرحہ ہو جاوے صاف
شیاف ابیض دی کرو پچکاری
قرص کاکنج جے او کھاوے
نال پیوے شربت خشخاش
گمیو دُودھ گوکا ترت پلا
بھکھڑا کاسنی سونف گھوٹا
کرکے اس نوں کپڑ چھان
دو تولے وچ شہد ملا
ایہہ بھی کرے قرحے نوں صاف
نسخہ ہک عجب ہتھ آیا
جیکر قرحہ پُرانا ہو
پاک ہے اس تھیں نت جاری
بول دپورا آوے بدبو
کرے جے ایسنوں استعمال
لوبان کوڑیا گھتھ سفید
روغن صندل نال ملا
گُٹ چھان کے دارو سب
ہک ہک گولی نت کھوا

کاسنی خرفہ نال رلا
پیوے نت دہاڑے ست
ہووے مرضوں جلد رہائی
کرے قصور خداوند معاف
ہووے جلد دفع بیماری
درد قرحہ دا ترت دنجاوے
کرے شتاب درد دا ناس
دو تولے وچ شہد رلا
دیگچی پانی گھت جوشا
چار تولے گھیؤ ڈالو آن
روگی نوں ہر روز پلا
کُل تقصیر کرے رب معاف
بہت دفعہ اس نوں آزمایا
وچ مثانے رہے کھلو
اوکھا ہووے بہت آزاری
فائدہ کرے دوا نہ کو
ہووے قرح دفع فی الحال
خشک بیروزہ ماجو وید
پنج پنج تولے کُل دوا
چھ ماشے دی بنھوں حَب
گھیو دُودھ گوکا نال رلا

قرح پرانا دُوکھ سوزاک
کھانڈیاں گولی جاون بھاگ

قرص کاکنج

قرص کاکنج نسخہ لاثانی
مجرب حکمت وچ یونانی
دیوے قرح مثانہ نفع
فوراً درد کرے سب دفع
مغز تولے دس تخم خیار
کاکنج چار تولے مقدار
تخم کرفس ، دم الاخوین
بھنگ خراسانی اجوین
گل ارمنی گکرہ گوند ملا
ہک ہک تولہ سب دوا
ترے ماشے وچ ڈال افیم
چالی قرص بنا حکیم
بہیدانہ دے وچ لعاب
نال عقل بنھ قرص شتاب
ہک ہک قرص ہر روز کھوا
شیرہ خرفہ گھوٹ پلا

ذیابیطس

ذیابیطس ہک سخت آزار
بول چلے اس مثل نشار
پیوے پانی بہت نہایت
آوے بول اس ہر ہر ساعت
کیڑیاں لگھیاں اُپر بول
بیٹھن خاص حکیماں قول
دن دن قوت گھٹدی جاوے
لاغر بہت بدن ہو جاوے
اکثر ہل جاوے دق نال
کرے روگی دا مندا حال
ترے ماشے لے پھُل انار
انبلی دو تولے مقدار
چھ ماشے دھنیاں وچ پا
مصری گھت نقوع پلا
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ
شاہ ارزانی دا فرمودہ

نسخہ مجرّبہ ذیابیطس

نسخہ ایہہ بنا ضرور
افیم کیس ، کچلہ کونین
وزن برابر دارو سب
بنھوں گولیاں سب سنوار
ہک ہک گولی نت کھوا
گوشت گھیؤ گھت نت کھاوے
روٹی کنک تھوڑی جیہی نال
کرے حیوانی نت غذا
گوشت گھیؤ انڈے نت کھاوے
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر
مجرّب ہک نسخہ لاثانی
قرص ذیابیطس اس نام
کاہو خرفہ دو دوا
دھنیاں صندل گلاب
گل ارمنی تے پھُل انار
ترے ماشے گھت مشک کافور
نو ماشے دا قرص بنا

کرے ذیابیطس دُکھ دُور
پکھاں بید دارو پنج ہین
کُٹ پانی وچ بنھوں حب
دو دو رتی دا مقدار
دونویں ویلے بعد غذا
نمک مصالح ذرہ نہ پاوے
کرے گوشت نت استعمال
انڈے گھیو دے وچ پکا
لُون مرچ دے راہ نہ جاوے
تجربہ سائیں بخش فقیر
تجربہ کیتا ہویا یونانی
کر استعمال صبح تے شام
پنج پنج تولے وزن تولا
دو دو تولے میل شتاب
چھ چھ ماشے دا مقدار
وچ دوا رلا ضرور
پانی ایسبغول رلا

کھاوے قرص ہک نت بیمار
پیوے پانی ترش انار

بیان بول الدم

بول الدم ہک مرض زبون ۔ راہ بول دے آوے خون
زخم مثانے گردے وچ ۔ ہووے کرے نہایت زچ
سبب گرمی یا رگ پھٹ جاوے ۔ ہووے سوزش درد اکاوے
غالب خون جے نظری آوے ۔ باسلیق دا فصد کراوے
پاپڑا رتم مہندی گشنیز ۔ ایہہ نقوع عجائب چیز
ہک دو ہفتہ رنت پلا ۔ دیوے خون دا جوش بٹھا
جے گرمی دا ہووے زور ۔ نسخہ عجیب دساں ہک ہور
نشاستہ ککر گوند کتیرا ۔ مغز تخم کھکھڑی کھیرا
پھل انار پھٹکڑی خام ۔ ہر ہک تولہ وزن تمام
پھکی چھ ماشے رنت کھاوے ۔ بول الدم دا دکھ ونجاوے
بھکھڑا کاسنی خرفہ لیا ۔ پچھوں شیرہ گھوٹ پلا

نسخہ بول الدم

کہربا گوند ککر گل انار ۔ کتیرا مغز لے تخم خیار
خون سیاؤشاں کندر لیا ۔ طباشیر گل ارمنی پا
ترے ترے تولے کل دوا ۔ ماشے ترے افیم رلا
کٹ چھان سب جمع کرا ۔ پنج چھ ماشے رنت پھکا

آملہ تخم انار بوسا
پچھوں ایہہ نقوع پلا

نسخہ بول الدم

سفید زیرہ الاچی جوکھار
گٹ چھان پھکی کر تیار
پچھوں ایہہ نقوع پلا
آملہ تولہ رات پوسا
دو تولے مصری وچہ ڈال

ریوند وزن برابر چار
پنج ماشے دیہہ نت نہار
پاپڑا دھنیاں تخم حنا
فجر گھوٹا ئیکے صاف کرا
کر دو ہفتے استعمال

بیان سلسل بول

سلسل بول ہک مرض خراب
پیوے پانی بہت زیادہ
بول وگے ہر وقت مدام
قوت گردیاں دی گھٹ جاوے
لستا لاغر بدن ضعیف
دھنیاں مرکے وچ پوسا
مڑ اس نوں کرکے بریان
لعاب بہیدانہ مصری ڈال
پُت تخم دا شیرہ کڈھوا
مہینے وچ دو سقے کروا
خبث الحدید معجون بے کھاوے
گوشت بکرے دا دن رات

جاری رہے ہر وقت پیشاب
بول آوے اس بے اندازہ
آوے کسے نہ وقت آرام
ضعف مثانے دے وچ آوے
ہووے جیونکر مرد ضعیف
ترے دینہہ مڑ اُس خشک کرا
گھوٹ پھکی تولہ نت آن
استعمال کر اس دے نال
کرکے صاف اُس نت پلا
دیوے اُس نوں رب شفا
سلسل بول دفع ہو جاوے
کھاوے دُکھ ہو جاوے مات

شیرہ دھنیاں وچ پکاوے ۔۔۔ مرچ مصالح نمک نہ پاوے
بیضہ مُرغی دا منگوا ۔۔۔ برابر گھیؤ اُس دے وچ پا
نیم بریاں اس نوں کروا ۔۔۔ روٹی نال اس نت کھوا

نسخہ معجون خبث الحدید

چھل ہریڑ بہیڑہ لیا ۔۔۔ آملہ دی چھل نال ملا
پنج پنج تولے دا مقدار ۔۔۔ کُٹ چھان کے رکھ سنوار
ادھ سیر ماریا ہویا منور ۔۔۔ میلو اُس دے وچ ضرور
ماکھیوں وچ معجون بنا ۔۔۔ چھ ست ماشے نت کھوا
اُدھرڑ کہ جے نت اُتوں پیوے ۔۔۔ فائدہ بہت نہایت تھیوے
ایہہ نسخہ آہن اکسیر ۔۔۔ تجربہ سائیں بخش فقیر
بہت مریضاں تے آزمایا ۔۔۔ اُس دے کدھے خطا نہیں پایا
ست سالاں دا ایہہ آزار ۔۔۔ ہووے اس تھیں ترت فرار
تقطیر البول تسلسل دُکھ ۔۔۔ زائل کرے ہووے تن سُکھ
ترپھلہ پت نم پھُل انار ۔۔۔ پنج پنج ماشے دا مقدار
پانی وچ نقوع کر ہیوے ۔۔۔ فائدہ بہت نہایت تھیوے
پت نم دے نت گھوٹ پلا ۔۔۔ دیوے مسلسل بول ونجا

بیان تقطیر البول

قطرہ قطرہ بول جے آوے ۔۔۔ تقطیر البول اوہ مرض سدائے
سبب جے سردی بلغم باد ۔۔۔ کرے مثانے وچ فساد

ماسکہ قوت سست ہو جاوے — ضعف مثانے دے وچ آوے
دیہہ نسخہ آہن اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
بیضہ مرغی دا ہک آن — گھیؤ گوکے وچ کر بریان
دو تولے وچ شہد رلا — روگی نوں ہر روز کھوا
کالے تل گھوڑہ گھت گھوٹا — ہک چھٹانکی نت کھوا
دو ترئے ہفتے جے نت کھاوے — ضعف مثانیوں دور ہو جاوے
جو گراج دی کھاوے حب — تقطیر البول ونجاوے جھب
جے گرمی دا خاص نشان — کوڑا ذائقہ خشک دہان
ہووے رنگ قارورہ زرد — وچ مثانہ سوزش درد
خرفہ کاسنی تخم خیار — چھ چھ ماشے دا مقدار
گھوٹ پانی وچ صاف کرا — وقت شام دیہہ مصری پا
گوکا مکھن نت نہار — کھاوے ذرا نہ رہے آزار
بکری دا دُدھ مصری ڈال — وقت شام کر استعمال

بیان بندش بول

بول جے بند کسے دا ہووے — روگی ڈھائیں مارے رووے
بول نہ اس نوں آوے مول — وچ مثانے ہووے سُول
کر توں چنگی طرح شناس — نال عقل دے کر کے قیاس
کس سبب تھیں ہویا آزار — کس مادے دا ہے بگاڑ
سبب ریت یا کنکر ورم — یا کوئی ریح یا مادہ گرم
یا کوئی ضرب یا لگے سٹ — یا باطن وچہ ہووے پھٹ

سبب بندش دا جیکر ورم
باسلیق رگ نوں جھب چھڈ
گل روغن مالش کردا
ظاہر ورم جے ہووے لال
سبب مواد غلیظ یا گند
سبب ریت یا کنکر ہو
مُولیاں دے پت خوب گھوٹا
ہک ہفتہ کر استعمال
شورہ قلمی تولے ترٹے
دہیہ ترے وار پانی وچ گھول
مینگنی چوہاں دیاں گھوٹا
مثانے اوپر کر ضماد
جیکر ہووے ورم کرخت
وچ مثانے اُٹھے سُول
شورہ، کالی مرچ کافور
پانی وچ شیاف بنا
رکھ ڈنڈی وچ ٹھنڈی آب
لے ذرہ ہک مشک کافور
شورہ کیسو پھُل گھوٹا
وچ مثانے جیکر ریح
بول نہ اس نوں آوے مول

ہووے دموی مادہ گرم
صافن تھیں گندہ لہو کڈھ
دیوے اس نوں رب شفا
جوکاں لا اس تے فی الحال
جیکر بول ہو جاوے بند
وچ مثانے رہے کھلو
تولہ شورہ گھت پلاء
دیوے کنکر ریت نکال
حقنے اس دے توڑے کرلے
دیوے جھب بول نوں کھول
قلمی شورہ نال رلا
بند بول نوں کرے کشاد
کرڑہ بہت نہایت سخت
گرم پانی دی کر د نطول
وزن برابر ہیں ضرور
وچ سوراخ قضیب چڑھا
آوے اودے وقت پیشاب
رکھ ڈنڈی دے وچ ضرور
پانی دے وچ لیپ کرا
ہووے نفع دیوے تصدیع
وچ مثانے ہووے سُول

انیسوں سونف کرفس اُبال
پودنہ الاچی دانہ گھت
ہر ہک ہووے ماشے چار
دو تولے ماکھوں وچ گھت
گرم روغن دی مالش کر
جیکر دیویں کجھ گلاس
جانوراں دا ماس کھوا
بابونہ ہرمل سوئے اُبال
بابونہ روغن، کٹھ، سداب
روغن بید انجیر پلا
تخم کرفس اجوین گھوٹنا
پانی کجھ قدرے وچ ڈال
ہیٹھ توے دے اگ ٹکا
تیل مٹھا گھت کرو ٹکور
گل بابونہ میتھی آن
کُٹ جوشا کر کرو نطول
جیکر ہووے خشک مزاج
گھیو دُودھ گوکا میل پلا
بچے کھلے کسے نہ جیلے بول

دارچینی زیرہ وچ ڈال
کُٹ رلا ایہہ داروست
کرکے صاف پلاؤ نہار
پیوے نت دہاڑے ست
نال زور دے ذرہ نہ ڈر
کرے درد ریح دا ناس
دارچینی زیرہ وچ پاء
ورم سخت تے پانی ڈال
مالش کر ہر وقت شتاب
عرق سونف دے نال رلا
نمک سجی کُٹ نال رلا
پوٹلی بنھ دھاگے دے نال
رکھ پوٹلی گرم کرا
جاوے ریح ٹھکانہ چھوڑ
حرمل تخم کرفس بادیان
پاوے جھب شفا رنجول
گر اس دا مرطوب مزاج
گل روغن مالش کردا
نفع نہ دیوے کوئی ڈول

ہسپتال وچ جلد لے جا
نال سوئے دے بول کرا

بیان سوزاک

پیدا ہووے دکھ سوزاک
خون یا پاک آوے راہ بول
بول وچوں آوے بدبو
ڈنڈی دے وچ پوندا ساڑ
یا حیض والی عورت دے نال
یا کوئی پیوے بہت شراب
یا کوئی کھاوے گرم غذا
ڈنڈی دے وچ زخم ہو جاوے
ہووے ایس سبب آزار
اول کر اس اندری چھاڑ
پچھوں اس نوں دیو دوا
جیکر قرحہ پرانا ہو
استعمال کرو پچکاری
نسخہ کراں بیان عجیب
دیوے مرض سوزاک دنجا
ریوند چینی شورہ دید
الاچی خورد پھٹکڑی خام
کٹ چھان پھکی کر تیار
نجرے شام ہمراہ نقوع

اچانک ڈنگ مارے جیوں ناگ
ہووے زخم قرحہ دی ڈول
سڑکن درد نہایت ہو
سادہ گرمی کرے بگاڑ
ہووے بہت خراب کمال
تیزی کرے قضیب خراب
یا کوئی تیز یا سخت دوا
درد نال روگی کرلاوے
بہت طبیعت کرے بیزار
دے کے کوئی دوا ادرار
دیوے گرمی جگر بوجھا
ڈنڈی دے وچ رہے کھلو
اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
صاف کرے جھب قرحہ قضیب
جلدی رب اس کرے شفا
جوکھار زیرہ وچ ڈال سفید
یک یک تولہ وزن تمام
پنج چھ ماشے دا مقدار
رکھ دو ہفتے اس نوں شروع

پاپڑہ پت نم مہندی لئے
نقوع پانی وچ کرکے تر
ادھ پا پکاّ گھیو پنگھار
گورکھ پان بُوٹی اکسیر
رات پانی وچ رکھ پوسا
درد نہایت کرے جے تنگ
رسونت افیم کافور گھسا
ترے ماشے پھٹکڑی پھُل کرا
مُولیاں دا پانی نت پیوے
نم دے پت پیوے نت گھوٹ
بُوٹی بھنگ اس نت پلا
نسخہ ہک لکھاں کرامات
کریں جے ایسنوں استعمال
کباب چینی تے کتھ سفید
ملٹھی میل گلو دا ست
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان
دو ماشہ وچ ڈال افیم
بہروزہ صاف کرکے وچ گھت
چھ ماشے دا وزن پھکا

پنج پنج ماشے وزن ترے
شامل نال پھکیّ دے کر
پیوے مصری ڈال نہار
وچ آزمائش ایس فقیر
فجرے مصری ڈال پلا
وانگ اٹھوئیں مارے ڈنگ
پانی وچ نت کرو طلاء
کھور لسیّ وچ نت پلا
بہت شتابی چنگا تھیوے
رہے سوزاک دا ذرا نہ کھوٹ
برہم ڈنڈی دے نال رلا
دفع ہو جاوے دُکھ آفات
دیوے دُکھ سوزاک نکال
تباشیر الاچی ڈالو دید
آٹا پھلی ککرّ دا گھت
ہر ہک تولہ میلو آن
پھکی کُٹ بنا حکیم
تول وزن وچ تولے ست
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا

ایہہ بھی ہے نسخہ آزمایا
فائدہ بہت نہایت پایا

نسخہ اندری جھاڑ

سفیدہ زیرہ ریوند جو کھار
ہر ہک تولہ تولہ لیا
دن وچ پنج چھ دفعہ پھکا
کچی لسّی بے شمار

قلمی شورہ دارو چار
چارے کُٹ کے جمع کرا
کچی لسّی بہت پلا
پیوے بہت ہووے ادرار

نسخہ سوزاک مجرّب

جیکر تینوں ہووے لوڑ
سنگ جراحت تولہ گھت
سکّہ لے مصری وچ مار
الاچی خورد تولہ وچ ڈال
فرفہ کاسنی بھکھڑا لیا
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے

مجرّب نسخہ دساں ہور
خشک بیروزہ تولے ست
دو ترئے تولے دا مقدار
چھ ماشے کر استعمال
پچھوں شیرہ گھوٹ پلا
گرم چیز دے راہ نہ جاوے

نسخہ مجرّبہ سوزاک قروحی

نسخہ بیان کراں طلسم
چھٹانکی روغن صندل لیا
سنگ جراحت سرمہ سیاہ
سکّہ لے مصری وچ مار
رال ماجوئے کتھ سفید

کرے نابود قروح دا اسم
چھٹانکی خشک بیروزہ پا
دو دو تولے کر ہمراہ
ڈھائی تولے دا مقدار
ہر ہک دو دو تولے وید

سبھے دارو جمع کرا — پھکی اس دی لے بنا
چھ ست ماشے نت پھکا — اتوں ادھ پا گھیؤ پلا
ہر ہفتہ دیہہ اندری جھاڑ — ہووے دفع سوزاک آزار

نسخہ آزمودہ سوزاک

چھل جڑھ نیم کمین کوٹنا — نم دے پت اس نال رلا
ہک ہک تولہ دا مقدار — نقوع کر پیوے نت نہار
شورہ چار ماشے وچ ڈال — ترے ہفتے کر استعمال
بہت کچی کرستی پیوے — فضل خدا یقیں چنگا تھیوے
ہووے جد اس نوں ادرار — ہووے قرحہ سوزاک فرار

نسخہ سوزاک صدری

پھٹکڑی دو تولے بڑوا — رسونت تولے دو نال رلا
ہک ماشہ وچ ڈال افیم — قوام پانی گھتہ کرو حکیم
گولی ترے ماشے مقدار — بنھوں کھاوے نت نہار
اتوں کاسنی گھوٹ پلا — کاہو خرفہ نال رلا

ٹوٹکہ صدری دہقانی

دساں نسخہ ہور دہقانی — بہت مدت دی پاس نشانی
درخت پپل دی چھال لیا — تازہ تولہ رات پوسا
مجزل پنڑ صاف کرا — شورہ چار ماشے وچ پا

پیوے جے ہک ہفتہ وار | رہے نہ قرحہ سوزاک آزار

شناسی نسخہ سوزاک

پھٹکڑی تولہ پھُل کرائے | شورہ قلمی تولے ترے
دوہاں نوں باریک کرا | چار ماشے دا وزن پھکا
دھنیاں پاپڑا، تخم تفوع | پانی وچ رکھو نت شروع
ترے ماشے پھٹکڑی پھُل کرا | کھور لسّی وِچ نت پلا

شناسی ٹوٹکہ سوزاک

ایہہ نسخہ آزمودہ کار | سوزاک واسطے کرو تیار
اُس نوں لئے بنا ضرور | وچ شناساں دے مشہور
دو سنگ گاں دے لے منگوا | ریتی نال لُورہ کروا
تیل ارنڈ دے وچ پاء | بتیاں سب اس وچ جلا
سیاہی لاہ ڈھکن دے نال | رکھ کھرڑ وچ ڈبی ڈال
وقت صبح اکھیں وِچ پاء | دیوے مرض سوزاک ونجا

ٹوٹکہ سوزاک

ادھ پا گوکا گھیو منگوا | دو تولے وچ کھنڈ رلا
دو تولے وچ ڈال شراب | پیوے نت نہار شتاب

ہفتے بعد ہک اندری جھاڑ
دیہہ اُس نوں ہووے ادسار

تریے ہفتے تک کر اس طور — قرحہ سوزاک جاوے فی الفور
مُولیاں اُس نوں نت کھوا — جتھوں تیک اوہ سکے کھا
دراجونی ٹبرہم ڈنڈی لیا — بوٹی بھنگ نت گھوٹ پلا

نسخہ پچکاری سوزاک کہنہ قروحی

جیکر قرحہ سوزاک پُرانہ — رہے ڈنڈی وچ کُل ٹکانہ
اُس نوں نت کرے پچکاری — زائل ہووے قرحہ بیماری
کیس. پھٹکڑی خام افیم — ہر اک رتی قدر حکیم
باراں تولے پانی ڈال — کر پچکاری استعمال
قرحہ پُرانا دُکھ سوزاک — ست سالاں دا جاوے بھاگ

نسخہ پچکاری سوزاک

سڑکن سوزش ڈنڈی وچ — جیکر کرے نہایت زچ
پُت نم پانی وچ گھوٹا — پانی تریے چھٹانک رلا
کپڑے وچ گھت صاف کرا — کتھ سفید رسونت رلا
تریے تریے ماشے ڈال ضرور — رتی قدر افیم کافور
اس دی نت کرد پچکاری — زائل ہووے قرحہ بیماری
کافور رسونت افیم رلا — بتی وچ سوراخ چڑھا

نسخہ سوزاک قروح آتشکی

پارہ سکہ دونویں ملیا — تولہ تولہ وزن تولا

کھرل وٹے وچ گھت پسا
وزن بنا ٹکیے اُس دے سُت
اُتوں گوکا گھیو جے پیوے

دونویں آپس وچ رلا
کھاوے مکھن دے وچ گھت
بہت شتابی چنگا تھیوے

نسخہ پچکاری سوزاک

ترپھلہ مہندی دھنیاں لے
رات چھنّے وچ رکھ پوسا
فجرے مل پُن صاف کرا
ہک ہک رتی دا مقدار
نصف رتی طوطیا بریان
نال عقل دے کر پچکاری
ہر ہفتہ اندری جھاڑ کرا
ایہو یاد رکھیں دستور

چھ چھ ماشے ہوون ترے
ترے چھٹانک پانی وچ پا
پھٹکڑی مُشک کافور رلا
پیہہ کے میلو خوب سنوار
گرہ کے نال پلاؤ آن
ہووے زائل قرحہ بیماری
ریم قرحہ تھیں صاف کرا
قرحہ سوزاک ہووے سب دُور

ٹوٹکہ پچکاری

ترپھلہ پانی وچ پوسا
نصف رتی طوطیا بریان
گوشت خورہ ماکھوں پاری

فجرے مل پُن صاف کرا
میل کرو پچکاری آن
گرم پانی گھت کر پچکاری

نسخہ پچکاری سوزاک کہنہ

رسونت پھٹکڑی کتھ سفید
ترپھلہ پھل سہاگہ دید

ہر اک ترے ترے ماشے لیا ۔ پانی ترے چھٹانک رلا
کر کے صاف کرو پچکاری ۔ دفع ہو جاوے قرحہ بیماری
دو ترے ہفتے کرو ضرور ۔ قرحہ پرانا ہووے دُور
پچھوں ڈال روغن بادام ۔ پچکاری نال صبح تے شام

آتشک

آتشک مرض مشہور ۔ طبّاں وچ جمرہ مذکور
باد فرنگ ہندی وچ نام ۔ آکھن ایس نوں لوک تمام
مرد گندی عورت دا سنگ ۔ کرے اچانک مارے ڈنگ
وقت صحبت عورت تھیں ہو ۔ باد فرنگ حقیقی سو
نکلے چڈیاں وچ بتوڑ ۔ اُڈ جاوے چہرے دا نُور
زخم ضرور آلت تے ہو ۔ شکل قرحہ بن رہے کھلو
غیر حقیقی باد فرنگ ۔ ہووے باجھ عورت دے سنگ
بادی باد فرنگ اُس نام ۔ کہن ہندی وچ لوک عوام
نکلے سڑیا ہویا مادہ ۔ ہووے خارش بہت زیادہ
طبع موافق کرو علاج ۔ گرمی سردی سمجھ مزاج
خاص حقیقی باد فرنگ ۔ کرے خراب نہایت تنگ
مجرب اس دا لکھاں دوا ۔ دیوے باد فرنگ دنجا
نسخہ اک مخفی اسرار ۔ بخشیا اک تجربہ کار
کئی دفعہ اس نوں آزمایا ۔ ہرگز کدی خطا نہیں پایا
باد فرنگ جے باراں سال ۔ ہووے دفع کرے فی الحال

رسکپور، شنگرف، سیماب
چھ چھ ماشے سب دوا
ادھرک دے پانی وچ سب
نال ملائی حب کھوا
دونویں وقت گولی ہک کھاوے
جد تئیں نہ آوے کرے موقوف
برگ چنبیلی پت کچنال
برگ مغیل یا برگ انار
چھل رگکر یا ہرڑ لیا
دلیہ گندم کرے غذا
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب
ہووے جیکر دموی مادہ
باسلیق دا فصد کرا

ترے اجوین ملا شتاب
کھرل دے وچ خوب لیا
چھنے برابر بنھوں حب
گرم گوکا دودھ نال ملا
آتشک دی بیخ اُٹھاوے
ایہو رکھیں یاد وقوف
کرے غرارے نت ادبال
کرے غرارے نت نہار
کرے غرارے نت جوشا
گھیو گوکا وافر وچ پا
جاوے باد فرنگ شتاب
خون بدن وچ بہت زیادہ
پچھوں دارو شروع کرا

مرہم باد فرنگ

مجرب مرہم باد فرنگ
کریں جے ایسنوں استعمال
مردا سنگ تے کتھ سفید
سپاری توے اُپر سڑوا
نیلا تھوتھا کر بریان
کھرل وچ خوب پسا

زخم نہایت کرن جے تنگ
زائل مرض کرے فی الحال
رسکپور تے شنگرف وید
چھ چھ ماشے سب دوا
ماشے ترے ملاؤ آن
دھوتے مکھن نال لگا

ہک ہفتہ جے مرہم لائے   آتشک دے زخم دنجاوے
ایہہ مرہم مثل طلسمات   کرے زخم آتشک نات
زخم پورانہ قرحہ ناسور   اس مرہم تھیں ہوون دور

دھونی باد فرنگ

لکھاں دھونی ہک مثل تفنگ   دفع کرے جھب باد فرنگ
زخم جے ہوون بہت نہایت   کرے درد دی سخت شکایت
پھٹ شتاب ہو جاون خشک   رہے زخم دا ذرہ نہ مشک
شنگرف نیلا بھوتھہ لے   رسکپور ایہہ دارو ترے
قلعی چونہ ہور مرچ سیاہ   ماجو عقرقرحا ہمراہ
ہک ہک تولہ سب دوا   میل موم ست وزن بنا
ٹوا وچ زمین کڈھا   گولیاں اُتے رکھ دوا
دیہہ دھونی مُنہ ننگا رکھ   فوراً فائدہ لئیں پرکھ
دھونی دیہہ ہک ہفتہ وار   رہے نہ باد فرنگ آزار

دھوڑہ باد فرنگ

کرن نہایت زخم جے تنگ   دساں دھوڑہ باد فرنگ
مجرّب دھوڑہ خشک دوا   دیوے جھبدے زخم چھڑا
سپاری کٹ توے تے ساڑ   چھ ست ماشے دا مقدار
چھ ماشے کتھ ڈال، سفید   کرو باریک کھرل وچ وید
نیلا بھوتھا کر مریاں   ترے ماشے دا وزن پچھان

گوکا تازہ مکھن لیا
مکھن نال زخم چوپڑا
ست دہاڑے دھوڑہ دُھوڑ

اک وِہیہ پانی نال دھوا
دھوڑا پھٹکی نال دھوڑا
زخم تمام ہو جادن دُور

حُقّہ فرنگ

شنگرف تولہ کھرل کرا
تمباکو گوڑا . تولے چار
گھوٹ دوا سب خوب رلا
ٹکی گھت حُقّے وچ پیوے

چار لونگ وچ پیس رلا
گوڑ گھت دو تولے مقدار
ٹکیاں اس دیاں چار کرا
چار روز تک چنگا تھیوے

حُقّہ فرنگ

حُقہ پیون دا اک ڈھنگ
تجربہ کاراں دا فرمودہ
عقرقرحا شنگرف تنکار
گھوٹ پانی وچ قرص بنا
اُتے ہیٹھ تمباکو وچ
ست روز کر استعمال

دساں رہے نہ باد فرنگ
بہت بیماراں تے آزمودہ
ہک ہک تولے دا مقدار
حقّے اُس دے ست کرا
گھت حُقّے وچ پیوے کجھ
کرے شفا خدا فی الحال

ثناسی نسخہ باد فرنگ

باد فرنگ والا بیمار
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر

جے ہووے زخماں نال لاچار
بخشیا ہک بزرگ کبیر

رسکپور شنگرف منگوا   چھ چھ ماشے وزن تولا
گوگل چھ ماشے وچ گھت   مغز جیپال دانے گھت ست
بیضے مُرغی دے وچ ڈال   سب دوا عقل دے نال
گُنھ کے آٹا کنک لگا   بیضہ اس دے وچ ٹکا
نال مٹی گل حکمت کر   وچ تنور گرم دے دھر
جد گولہ ہو جاوے لال   اگ تھیں اُس نوں جلد نکال
مٹی آٹا دُور، کرا   ڈنڈے گُونڈے وچ گھوٹا
یا اُس وچ کھرل دے پیس   گولیاں اس دیاں بنھ اکیس
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے   وچ ملائی گھت لنگھاوے
اُتوں پیوے گوکا دُودھ   کرکے گرم جے ہووس بُدھ
روز آون اُس نوں اسہال   دیوے مادہ مرض نکال
جیکر مُنہ اس دا پک جاوے   پھیر دوا نہ ہرگز کھاوے
کرے غرارے استعمال   کرے شفا رب ذوالجلال

نسخہ آتشک مجرّب

شنگرف رسکپور منگوا   مصطگی رومی عقرقرحا
ترے ترے ماشہ دارو چار   چار رتی گھت سم الفار
چھ ماشے سیماب رلا   چھ ماشے گھت مرچ سیاہ
عرق نبتو وچ کھرل کرا   مونگ برابر حب بنا
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے   گھت ملائی وچ لنگھاوے
پچھوں پیوے گوکا دُودھ   ادھ سیر قدر جے ہووے بدھ

نسخہ آتشک

تجربہ کار ہک ہندوستانی
آتشک جے دیوے زور
اُس نوں بہت پہنچاوے نفع
پھل ہریڑاں زرد سیاہ
ترے ایہہ تولہ تولہ آن
چار پہر تک کھرل کرا
چنے برابر بنھوں حب
دو حب پانی نال نگھاوے
بعضیاں نوں آدن اسہال
دو ترے ہفتے جیکر کھاوے
گوکا گھیو کھاوے بسیار
چیزاں خشک نہ ہرگز کھاوے
فرنی چانول چرب پلا

نسخہ بخشیا اوس نشانی
زخماں دے وچ چلے شور
کرے بگاڑ جسم دا دفع
نیلا تھوتھہ کر ہمراہ
نیلا تھوتھہ کر بریان
رنبوہ دا وچ پانی پا
نال عقل دے گولیاں سب
بعضیاں نوں استھیں تے آوے
باد فرنگ جاوے فی الحال
باد فرنگ نہ شکل دکھاوے
دلیہ گندم وچ سنوار
مرچ لُون دے راہ نہ جاوے
گوکا دُودھ گھت کرے غذا

بشناسی نسخہ باد فرنگ

دارچکنا تے سم الفار
رسکپور تولہ وچ پا
چوتھائی چانول دی خوراک
دو ترے ہفتے تیک کھوا
وچ ملائی گھت نگھا

چھ چھ ماشے دا مقدار
جوہر انہاں دا لئیں اُڑا
استھیں زیادہ کرے ہلاک
دیوے باد فرنگ اُڑا
اُتوں گوکا دُودھ پلا

شناسی نسخہ آتشک

جیکر باقی رہے قصور
جاوے مرض پُرانی ہو
کدی کداہیں دیوے زور
ہووے خاص جے مادہ سرد
شناسی نسخہ کراں بیان
رسکپور تے سم الفار
اُٹھ پہر تک کھرل کرا
مُڑ زنبو دا پانی وچ گھت
مُڑ کوری ہانڈی دے وچ دھر
دیوے وانگ جلادیں لاٹ
ہک پہر تک اگ جلا
پیالے تے ٹاکی رکھوا
نال پانی پیالے رکھ تر
دھوئیں دے نزدیک نہ جائیں
جد ہو جاوے ہانڈی سرد
جوہر کھُرچ عقل دے نال
چوتھائی چاول دی خوراک
گھت مکھن دے وچ لنگھاوے
ہک ہفتہ تک نت کھوا

کرے جسم دے وچ فتور
رہے بدن دے وچ کھلو
گھٹے وچ جسم دے مشور
رہے اعضاواں دے وچ درد
رہے نہ باد فرنگ نشان
ہک ہک تولے دا مقدار
کیلے دا پانی وچ پا
ہک دن کھرل کرادیں وقت
چاہڑ چُولھے گِل حکمت کر
تیز اگ تھیں جاوے پاٹ
جوہر دوہاں دا لے اُڑا
کیلے دا پانی کڈھ پا
مت جوہر جاوے سب سڑ
مُنہ سر اکھیں جسم بچائیں
ہیٹھ اُتار چُولھے تھیں جلد
ڈبی دے وچ رکھ سنبھال
اس تھیں زیادہ کرے ہلاک
اُتوں گوکا دُودھ پلاوے
مُڑ ہک ہفتہ بند کرا

مُڑ کھاوے جے ہووے لوڑ — پھر ہک ہفتہ دیوے چھوڑ
نا طریقے پیر استاد — ایہو قاعدہ رکھیں یاد
جیہڑا مادہ موذی باقی — رہے نہ وچ جسم دے عاقی
گھیو دُودھ اس نوں بہت پلا — ہرگز ذرہ نہ کرے وساہ

نسخہ بادِ فرنگ

رسکپور چھے ماشے لیا — چھ ماشے کالی مرچ رلا
لونگ یاراں گھت کھرل کرا — ادھرک دا پانی وچ پا
چار پہر تک اس نوں پیس — گولیاں اس دیاں بنھ چالیس
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے — مکھن دے وچ گھت نگھاوے
جد مُنہ آوے کرے موقوف — ایہو رکھیں یاد وقوف

نسخہ آتشک غیر حقیقی

آتشک جے غیر حقیقی — مادہ نہیں ہووے تحقیقی
کوڑیاں چیزاں کرد نقوع — ماکھیوں ڈال رکھونت شروع
تنقیے نال طبع کر صاف — موافق طبع کرے رب معاف
کوڑیاں چیزاں کرد نقوع — ماکھیوں ڈال رکھونت شروع
سبب جے ہووے گندہ خون — جلدی خارج کرو زبون
دہمانہ بوٹی گھوٹ نت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
پت کرنجوہ پیوے گھوٹ — رہے نہ وچ جسم دے کھوٹ
تخم کرنجوہ گھوٹ پلا — ماکھیوں خالص وچ رلا

نیل کنٹھی ذرا بوٹی پیوے ۔ برہم ڈنڈی جھب چنگا تھیوے
رسونت جے پیوے گھوٹ نثار ۔ ہفتے ست نہ رہے آزار
کرے جے خون گندہ نقصان ۔ کر استعمال روغن کلیان

روغن کلیان یعنی روغن رنم

برگ رنم دے لے منگوا ۔ نگدہ کونڈے گھوٹ بنا
گھول وچ پانی صاف کرا ۔ گھیو گوکا اُس نال جلا
ڈال کڑاہی وچ پکا ۔ ساڑ پانی سب ہیٹھ لہا
کرکے صاف تو تل وچ گھت ۔ ترے تولے پیوے ہفتے ست
خون گندہ سب کرے صفا ۔ پھوڑہ پھنسی رہے نہ کا

بیان جریان منی

چلے دھات گیے انسان ۔ کہن حکیم اُس نوں جریان
غیر طبعی احتراقی مادہ ۔ دافع قوت کرے زیادہ
قوت ماسکہ ہووے مات ۔ ٹھہر نہ سکے، چلے دھات
سبب حرص یا آوے جوش ۔ ظرف منی وچ پوے خردش
ہووے خرابی وچ خزانے ۔ یا گردے یا وچ مثانے
جے گردے دا ہے جریان ۔ اس دا ہے ایہہ خاص نشان
سرخ دھات یا ہووے زرد ۔ لازم ہے گردے وچ درد
خاص علاج اس دا ادرار ۔ کر توں ہووے دفع آزار
دودھ گھیئو بہت کر استعمال ۔ گردہ صاف کرے فی الحال

برہم ڈنڈی، بُوٹی گورکھ پان
گھوٹ چھان مصری وچ گھت
ایہہ بُوٹیاں چار ے اکسیر
کاسنی بھکھڑا تخم خیار
خزانیوں دھات جے آوے وید
سڑیا گرمی نال خزانہ
ہووے مادہ منی رقیق
دساں نسخہ مثل کمند
موصلی ہک بھسانک سفید
گوند ککر دی نال رلا
طباشیر الاچی پھُل انار
سکے مصری وچ مار
چھ ست ماشے نت پھکا
برہم ڈنڈی جے نال ملادیں
کاسنی خرفہ تخم خیار
استعمال کر ہفتے ست
غلبہ خون جے نظری آ
نسخہ کہاں ہک بہت پسند
سکے مصری وچ مار
طباشیر سفید الاچی گھت
پنج چھ ماشے نت کھوا

بوپھلی بوٹی تے بھنگ بریاں
پیوے دھات نہ آوے وت
تجربہ سائیں بخش فقیر
شامل کر ہووے ادرار
ہووے اس دا رنگ سفید
جیہڑا ظرف منی دا خانہ
آوے وقت پیشاب تحقیق
کرے ترت دھات نوں بند
سکے نصف چھٹانکی وڈیر
آٹا پھلی ککر دا پا
ہر ہک دو تولے مقدار
کُٹ چھان کر پھکی تیار
اوتوں بُوٹی بھنگ پلا
دو چند اس تھیں نفع اُٹھاویں
شامل کر ہووے ادرار
مڑکے دھات نہ آوے وت
اوّل باسلیق چھڑا
کرے ترت دھات نوں بند
ڈھائی تولے دا مقدار
ہر اک ہودن ماشے ست
گئو کا مکھن نال رلا

نسخہ ہور ہک کراں بیان
لعاب موصلی لے سفید
پنج پنج تولے دا مقدار
چھ ست ماشے نت پھکا
گوند کتیرا رات پوسا
مرچاں لوُن نہ ہرگز کھاوے
مغز تخم املی لے
موچرس تالمکھانہ لیا
ہک ہک تولہ دارو چار
چھ ست ماشے صبح کھوا
برہم ڈنڈی بُوٹی جے ہووے
سپاری کُٹ دو تولے آن
گوند کِکر تے بھنگ بِلا
تج نال مکھانہ گلنار
کُٹ چھان کے سب دوا
چھ ست ماشے نت کھوا
آٹا پھلی کِکر دا لیا
پنج تولے مصری وچ گھت
اُتوں بُوٹی بھنگ جے ہووے
برہم ڈنڈی کر استعمال
بس کہ لے مصری وچ مار

بہت شفا ہووے انسان
اسپغول دا چھلکا وید
مصری میل تولے پنج چار
پچھوں گوکا دُودھ پلا
دُودھ بکری گھت فجر پلا
گرم چیزڑے راہ نہ جاوے
بیروزہ ہر ہک تولے ترے
ثعلب گوند کِکر وچ پاء
مصری دس تولہ مقدار
بہو پھلی بُوٹی نت گھوٹ پلا
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
گھیو گو کے وچ کر بریان
سفید موصلی لے وچ پا
ہر ہک دو تولے مقدار
گھیو گو کے وچ چرب کرا
بوپھلی بوٹی بھنگ گھوٹ پلا
پنج تولے دا قند تولا
کھاوے تجربے ماشے ست
بہت شتابی چنگا تھیوے
مصری تھوڑی جیہی وچ ڈال
دو ترے تولے دا مقدار

گو کے مکھن نال رلا — وقت صبح دے نت چٹا

نسخہ جریان

ڈوڈے پوست لے منگوا — دھنیاں خشک اس دے وچ پا

نال رلا خشخاش سفید — ہر ہک ترے ترے تولے وید

گوند ککر دھاوہ گلنار — ہر ہک تولے دا مقدار

چھلکا اسبغول رلا — سفید موصلی لے وچہ پاہ

پنج پنج تولے وزن تولا — ادھ پا مصری کُٹ رلا

چھ ست ماشے وزن پھکا — پھوں ایہہ دوا پلا

کتیرا پانی وچ پوسا — پیوے فجرے دُودھ رلا

بیان ضعف باہ

ضعف باہ جے ہووے پیدا — کریں معلوم سبب اس دیدا

قوت باہ دے وچ زیان — کس سبب ہویا نقصان

یا اُس معدہ بدن ضعیف — یا گُردے دل جگر نحیف

سبب یا خوف یا وہم یا غم — قوت باہ گئی ہو کم

یا کوئی گرم قوت دا ساڑ — قوت باہ وچ کرے بگاڑ

مادہ باہ جو ریح رُوح خُون — ہووے کم یا سُست زبون

یا پتلی ہو جاوے دھات — قوت ماسکہ ہووے مات

یا چم گوشت رگاں اعصاب

آلت دے ہو جان خراب

یا عورت باہنجھ رہے کئی سال
یا دل وچ بد وہم خیال
گرمی سردی سمجھ مزاج
جو ہووے غم دا اسباب
سبب جے ڈر یا وہم خیال
رنگ برنگ پہنا لباس
رنگ برنگ سُنا اس راگ
صُورت خوب دکھا تصویر
نازک بدن جو شکل کمال
انوشدارو اس نت کھوا
جے اس معدہ بدن ضعیف
یا مادہ باہ رُوح ریح خون
اطریفل خبث الحدید بنا
یا نت کھوا لبوب کبیر
شناسی نسخہ ہک لاثانی
کُشتہ سونا۔ قلعی۔ عقیق
کُشتہ مونگا سکہ سیم
پا ہک مصری کُٹ ملا
سبب جے گرم خلط دا ساڑ
دھات ہو جاوے بہت رقیق
اوّل اس نوں کر تبرید

قوّت باہ نہ رہے بحال
یا بُزدل یا شرم کمال
کر توں نال قیاس علاج
ہر حیلے کر دُور شتاب
پکڑے قوّت باہ زوال
اُتے چھڑک عطر دی باس
دل نوں چھوڑ جاوے غم بھاگ
نس جاوے غم گھٹ دہیر
کر شادی ہووے خوشحال
دیوے دل دا ضعف ونجا
یا گردے دل جگر نحیف
کم ہووے یا سُست زبان
چھ ست ماشے نت کھوا
حق اس دے وچ ہے اکسیر
تازہ پیدا کرے جوانی
خالص اصل فولاد تحقیق
ترے ترے ماشے وزن حکیم
ترے ترے ماشے مکھن نال کھوا
قوّت باہ وچ کرے بگاڑ
باہ وچ کم ہووے توفیق
شربت شیرہ سرد مفید

مغلظ نسخہ لکھاں لاثانی
موصلی یک چھٹانک سفید
ستاور ثعلب موصلی سیاہ
طباشیر سفید الاچی لئے
باراں تولے مصری ڈال
وزن تولا ہک نت کھوا
جے گرمی دا بہت سبب

مجرب حکمت وچ یونانی
چھلکا اسبغول بیج ڈیڈ
گوند کِکر بیج کر ہمراہ
ہر یک ہووّن تولے ترے
کر کجھ مدت استعمال
پچھوں گوکا دُدھ پلا
شربت سرد شامل کر جب

نسخہ مغلّظ منی

تازہ دُودھ اَدھ سیر منگا
ثعلب مُولی لے سفید
چار تولے گوکا گھی ڈال
رگاں پٹھے جے ہوون سُست
لئے کے دارچینی دا تیل
چربی مُرغا وچ رلا
مالش اُوپر کرو احلیل
سرد مواد جے بلغم باد
گھٹ بدن وچ ہووے خون
اوّل اس نوں کر اسہال
دو ترے دفع خارج کر مادہ
خبث الحدید کھوا معجون

دو تولے وچ شہد ملاء
چھ چھ ماشے پہیہ کے دیہ
پیوے او نت سرکیاں نال
مل ایہہ روغن ہوون چُست
پیہہ کے عقرقرحا وچ میل
آلت اُتے کرو طلا
ہووے غیر مواد تحلیل
قوت باہ وچ کرے فساد
لِسا لاغر بدن بدن زبون
تنقئے حب ایارج نال
ہووے قوت باہ. زیادہ
پیدا کرے بدن وچ خون

معجون لبوب کر استعمال
دیہہ غذا اُس نوں مقویات
کھوا گشتہ اُس نوں فولاد
شراب کباب گوشت بریان
مطنجن سیویاں چرب پلا
سبب جے سردی وچہ مثانہ
کم ہو جاوے باہ نہایت
بیضہ مرغی دا منگوا
ڈیڑھ چھٹانکی گھیو وچ ڈال
معجون زرعونی عجب دوا
فلاسفہ تے برشعشا دونویں

سُستی دفع ہووے فی الحال
کھویہ گھیو گھٹ کے مغزیات
کرے ضُعف دا دفع فساد
بیضہ مُرغی ، مغز حیوان
مکھن دُودھ مصری وچہ پا
پیدا ہووے ضعف خزانہ
کرے بول دی بہت شکایت
دو تولے وچ شہد ملا
پکّا حلوا کر اِستعمال
کرے نہایت قوّت باہ
کرن زیادہ باہ نوں ادنویں

معجون زرعونی

زرعونی کر تیار حکیم
قوت باہ نوں دیوے نفع
دونویں بہمن سُرخ سفید
اندر جوتے ، بوزی دان
لونگ جفل سُنڈھ کالی چھڑ
دارچینی تگ مرچ سیاہ
ہر یک تولہ ، قدر منگوا
مرتبان وچ رکھ سنبھال

نسخہ ایہہ حکماء قدیم
بلغم یاد کرے سب دفع
تودریاں موصلیاں گھٹ دید
ہر یک ترے تولے اوزان
خولنجاں خرفہ شامل کر
مٹھی کٹھ کرد ہمراہ
ماکھوں وِچ معجون بنا
وزن اُس دا ہے دو مثقال

نسخہ مُمسک

ہک نسخہ مُمسک لاثانی
مجرب میرے پاس نشانی
صدر بصدری مثل اسرار
کر دیواں اس نوں اظہار
دار چینی بمگ مرچ سیاہ
عقرقرحا سُنڈھ کر ہمراہ
مدبّر آطلا گچلہ ڈال
ہر ہک تولہ وزن سمبھال
ترے ماشے افیون رلا
وچ منقّے حبّ بنا
حام دستے وچ کُٹ کے سب
چنے برابر بنھوں حبّ
ہک ہک گولی نت کھوا
ہرگز سُستی رہے نہ کا
جے گھُٹ شراب کریں ہمراہ
کرے زیادہ قوّت باہ
ہے ایہہ نسخہ مثل طِلسم
دافع ضعفِ باہ ہر قسم
ہووے قوّت باہ جے سُست
کرے شتابی نال دُرست
ہووے منی جے بہت رقیق
دیوے شہوت وچ توفیق
بہت دیر تک رہے اِمساک
سُست مرد نوں کرے چالاک
سائیں بخش حکیم فقیر
ایہہ نسخہ مُمسک اکسیر
بہت دفعہ ایسنوں آزمایا
ہرگز کدے خطا نہیں پایا

نسخہ طِلسمی قوّت باہ

بیضہ مرغی دا منگوا
دو تولے آب پیاز رلا
دار چینی ترے ماشے گھت
ماکھیوں میل تولے وچ ست
اٹا ہک چھٹانکی آن
اُدھ پا گھیو وچ کر بریان

جد آٹا ہو جاوے لال
کر کے حلوے وانگ تیار
شراب دو گھُٹ پیوے ہمراہ

پکڑ دوا سب وچ ڈال
وقت شام کھاوے بیمار
کرے زیادہ قوّت باہ

نسخہ قوّت باہ

جعفل لونگ مصطگی لیا
خولنجاں دارچینی وچہ ڈال
ہر ہک تولہ قدر دوا
وچ منقے بنھوں حب
وقت شام ہک گولی کھاوے

جلوتری عقرقرحا وچ پاء
کباب چینی بابونہ نال
ماشے ترئے . افیم رلا
ترے ترے ماشے گولیاں سب
دودھ گھیو ماکھیوں میل کھلاوے

روغن طلا سُستی قضیب

ماہل کنگنی جعفل لیا
ہک ہک تولہ سب دوا
لئے کے خالص مٹھا تیل
دو گٹھ پارچہ لئے سفید
اُس نوں بتی ڈانگ بنا
پیالہ چینی ہیٹھ رکھا
جد ساری بتی جل جا

دارچینی لونگ عاقرقرحا
کُونڈے گھٹ باریک کرا!
دارو سب اس دے وچ میل
کر آلودہ نال اس ڈئید
لال اوچے دے پکڑ جلا
روغن اس دے وچ چوا
روغن شیشی گھٹ رکھا

سبب جے سُستی بلغم باد
پٹ سٹے اُس دی بنیاد

نسخہ طلا

رائی خراسانی اجوین
دو دو رتی دا مقدار
تیل مِٹھے دے وچ طلا

تخم حرمل کوڑی کٹھ لین
کُٹ پِیس ایہہ دارد چار
ذکر اُتے نِت کرو طلاء

نسخہ طلاء

چھ ماشے پنبہ رُوں دا لیا
رکھ دُھپّے اُس نے سُکھا
گھیو گوکے وچ تر کردا
روغن شیشی نال چواء
لاڈ سپاری سیون چھوڑ

اَک دے دُودھ وچ تر کردا
بتّی اُس ذی نے بنا
سیخ نال اس نوں لٹکاء
حاجت وقت آلت تے لا
روغن اس دے جیہا نہ ہور

روغن طلاء

برد ریاح یا بلغم باد
روغن کراں بیان طلا
چمڑا پھٹے رگاں جو سُست
عقر قرحا ماہل کنگنی لیا
دارچینی خراسانی اجوین
دو دو تولے سب دوا
ترے بیضے زردی وچہ میل

جے آلت وچ کرے فساد
دیوے سُستی ذکر ونجا
مالش تھیں ہو جان درست
جفل لونگ جلوتری پا
تخم ہرمل دارد اٹھ ہین
اکٹھے کر درڑہ کردا
پتال جنتر نال کڈھو تیل

یا آتشی شیشی وچ ڈال تیل کڈھ رگل حکمت نال
ہک قطرہ آلت تے بیس سستی نس جاوے چھڈ دیس
جے چزنبی مرغا کریں آمیز بہت قوت ہو جاوے تیز

بیان پٹہ قضیب

ہور دساں ہک عجب دوا ہرگز کدے نہ پوے خطا
بند مواد رگاں وچ ہو یا چمڑے وچ رہے کھلو
کسے سبب نہ ہووے حل پاوے شہوت وچ خلل
ذکر اُتے کر استعمال دیوے غیر مواد نکال
ہووے سُست مریض مایوس شہوت آدس مثل خروس
پٹھے رگاں ہو جاون صاف کرے قصور خداوند معاف

روغن مجرّبہ طلاء

ماہل کنگنی مغز جیپال گچلہ چھل تراش کے ڈال
عقر قرحا وچ لونگ رلا دار چینی جعفل نچ پا
دو دو تولے دارو ست تخم ارنڈ چھٹانکی گھت
درڑہ کر دارو سب میل کڈھ آتشی شیشی وچ تیل
یا تیل ہتھا وچ چرب کرا پتال جنتر دے نال کڈھا
رکھو شیشی دے روچ ڈال وقت حاجت کرا استعمال
روغن طرف اُوپر دے لا حشفہ سیون لٹیں بچا
کرکے اُوپر ذکر طلا اُتے پتی پان بنھا

پتر پان جے ہتھ نہ آوے
دو تہے روز گزر جد جاون
روغن پھیر نہ ہرگز لائیں
مجرّب روغن ایہہ طلا

پت بیری دے توڑ بنھاوے
پھنسیاں جسم اُتے نکل آون
گوکا گھیؤ لا زخم چھڑائیں
دیوے شستی جلد دنجا

نسخہ ملذّذ

ملذّذ نسخہ آیا یاد
عورت مرد آون وچ جوش
دار چینی سُنڈھ عقر قرحا
مُنہ وچ چتھ نکال لعاب
صحبت وقت ذکر تے لا

صحبت وقت کرے دلشاد
ہوون لذّت نال بے ہوش
تیرے کُٹ کے درڑھ کردا
وقت دخول لگاؤ شتاب
دیوے لذّت لطف دیکھا

نسخہ ملذّذ

لے سُنڈھ کیسر لونگ افیم
وزن برابر سب دوا
میل تھوڑا جیہا وچ شراب
صحبت کرے عورت دے نال

دار چینی عاقر قرحا حکیم
پیہہ کے ڈبّی وچ رکھا
صحبت وقت لگاؤ شتاب
عورت بہت ہووے خوشحال

نسخہ ملذّذ

دار چینی سُنڈھ عاقر قرحا
وزن برابر چار دوا

کباب چینی بھی کر ہمراہ
چربی بکرا نال رلا

وقت صحبت آلت تے لاوے	لذّت نال مست ہو جاوے

نسخہ ملذّذ

سوہاگہ عقرقرحا کافور	ترے برابر لے ضرور
پیہہ ماکھیوں دیوچ رلا	لیپ کرو نت جماع
ایسا لذّت لطف دکھاوے	لذت نال بے ہوش ہو جاوے

سُرعتِ انزال

سُرعتِ انزال مرض اوہ جان	ہووے جھب خلاص انسان
جد شہوت دا کرے خیال	جلدی نال ہووے انزال
جد نزدیک عورت دے جاوے	لذّت لطف نہ ہرگز آوے
خوشی نہ اُس نوں آوے مُول	رہے طبیعت بہت ملُول
سبب ڈر خوف یا وہم خیال	آوے دل وچ سوچ کمال
دل نوں ضعف ہووے یا غم	قوّت ماسکہ ہووے کم
قوّت دافع ہووے تیز	ہووے ماہ منی گریز
یا گرمی اس وچ خزانے	یا گردے یا وچ مثانے
یا اُس گزر گئے کئی سال	عورت نال نہ ہویا وصال
ظرف منی مارے جوش	آوے شہوت وچ خروش
یا اُس ضعف جگر تحقیق	سبب صفرا یا خون رقیق
خبث الحدید، کھوا معجون	گاہڑہ کرے بدن وچہ خون
اوّل اوس دی شادی کر	دِل تھوں دُور ہووے غم ڈر

روح اُس دا فرحت وِچ آوے ۔ دل تھوں وہم خیال ونجاوے
اوّل اُس دا کرکے بیاہ ۔ پچھوں دارو شروع کرا
رہے ہمیشہ عورت پاس ۔ دل تھوں دُور ہووے وسواس
چیزاں گرم نہ ہرگز کھاوے ۔ غیر عورت دے راہ نہ جاوے
کرے زنا نہ ہرگز وت ۔ ایہہ رکھ یاد نصیحت مت

شناسی مجرّب نسخہ قوت باہ ✓

شناسی نسخہ کراں بیان ۔ بُڈھے تائیں کرے جوان
کُشتہ سونا سیم فولاد ۔ ماسکہ قوّت کرن زیاد
مونا سکّہ قلعی عقیق ۔ ہووے شامل نال تحقیق
ترے ترے ماشے سب دوا ۔ پاء مصری کُٹ کے وِچ پا
موصلی ہک چھٹانک سفید ۔ موچرس ڈال کمرکس دید
ستاور ثعلب موصلی سیاہ ۔ گوند کیکر تج کر ہمراہ
ترے ترے تولے دارو آن ۔ کُٹ کے نال ملا ڈچھان
سبھے دارو جمع کرا ۔ پھکّی اُس دی لے بنا
کھیر پکا ٹیکے ماہندے نال ۔ ڈیڑھ تولہ کھاوے وچ ڈال
کراں بیان اُس دی ترکیب ۔ نال عقل دے سمجھ طبیب
ہک چھٹانکی ماہاں دی دال ۔ رات پوسا رکھ پانی ڈال
فجرے دھو چھل دُور کرا ۔ سیر گؤ دے دُودھ وِچ پا
وانگوں کھیر جدوں پک جاوے ۔ ڈیڑھ تولہ دارو وچ پاوے
گھیو چھٹانکی اس وچ ڈال ۔ کرد ہمیشہ استعمال

ایہہ نسخہ مخفی اسرار ۔ کرے خزانیوں دفع آزار

نسخہ مجرّبہ سُرعت انزال

نسخہ ہور آزمودہ کار ۔ ہووے بہت شفا بیمار
سنگ جراحت سُرمہ سیاہ ۔ قلمی شورہ کہ ہمراہ
سنگ یہود تے کتھ سفید ۔ آٹا پھلی ککر دا دید
طباشیر الاچی بھنگ بریان ۔ خشک بہروزہ میلو آن
کباب چینی ماجو گلنار ۔ کندرہ سب مثقالاں چار
حمام دستے دے وچ کوٹا ۔ گھیو گوکے وچ چرب کرا
پا پکّا مصری وچ ڈال ۔ کھاوے دُودھ بکری دے نال
چھ ماشے دا وزن مدام ۔ کھاوے نت صبح تے شام
بہت جے گرمی وچ خزانے ۔ سوزش سڑکن وچ مثانے
شامل نال رکھو ادرار ۔ ہووے جلدی دفع آزار
کاہو، خرفہ تخم خیارہ ۔ بھکھڑا کاسنی ایہہ ادرار
گرم نہ کھاوے کوئی چیز ۔ ایہو رکھیں یاد تمیز

نسخہ مجرّبہ سائیں بخش حکیم

ایہہ نسخہ میرا آزمایا ۔ صدری بصدری تریا آیا
کرے جے ایس نوں استعمال ۔ دفع ہووے سُرعت انزال
سپاری چکنی تولے بیس ۔ حمام دستے لوہے وچ پیس
موصلی چھلکا اسبغول ۔ دونویں پنج پنج تولے تول

الاچی خرد نستاور لیا — آٹا پھلی ککر دا پا
داہڑی بوہڑ موصلی سیاہ — گوند ککر نج کر ہمراہ
دو دو تولے دائد ست — مشک کافور ماشے ترے گھت
پنج سیر گوکا دودھ منگا — کڑاہی گھت کھویہ پکوا
سیر پکا گوکا گھی ڈال — کھویا کر اس دے وچ لال
کھویا لال جدوں ہو جا — جلدی نال کڑاہی لاہ
مصری سیر پکا وچ پت — کھویا میل دوا سب گھت
لڈو بنھ چھٹانکی تول — ہے ایہہ نسخہ بڑا امول
ہک ہک لڈو جے نت کھاوے — کرے قوت امساک ودھاوے

گ نسخہ قوت باہ صدری

ہے ایہہ نسخہ صدری آزمائشی — بخشیا ہک فقیر شناسی
جیکر ضعف قوت وچ آوے — منی خزانیوں خشک ہو جاوے
قوت شہوت ہووے سست — کر استعمال ہو جاوے چست
ادھ سیر پکا ماںہہ دی دال — رات پوسا فجرے دھو ڈال
گھوٹ ڈنڈے وچ آن — ادھ سیر گھیو وچ کر بریان
دارچینی مغز نارجیل — مغز پستہ چلغوزہ میل
چارے مغز تے مغز بادام — پنج پنج تولے وزن تمام
سیر ہک آب پیاز کڈھا — سیر ہک ماکھیوں گھت پکا
گاڑھا جدوں ہو جاوے قوام — کٹ رلا دوا تمام
دو ترے تولے فجر کھوا — گھیو دودھ پچھوں گھول پلا

تنے تولے سوتے وقت کھوا ہک چھٹانک شراب پلا

نسخہ قوّت باہ صدری

جے قوت باہ وچ نقصان صدری نسخہ کراں بیان

کریں جے اس نوں استعمال دیوے جسموں مرض نکال

موصلی تولے پنج سفید دار چینی پنج تولے وٹید

ستاور ثعلب مغز بادام شقاقل مغز چلغوزہ عام

پستہ مغز، مغز نارجیل مغز اخروٹ، فندق وچہ میل

چار مغز لے کے وچ پا ہر ہک قدر چھٹانک دوا

موچرس موصلی ڈال سیاہ گوند رکگر دی کر ہمراہ

الاچی دانہ نال رلا دو دو تولے چار دوا

ماکھیوں گوکا گھیو شراب تینوں ہک ہک سیر حساب

ڈال کڑاہی وچ کر قوام کُٹ رلاؤ دوا تمام

کر اس دا معجون تیار کھاوے دونویں وقت نہار

وزن اس دا ہے تولے دو کھٹی چیز نہ کھاوے کو

نسخہ ماءاللحم دو آتشہ

سبب ڈر یا غم یا وہمات قوت باہ جے ہووے مات

دو آتشہ ماءاللحم پلا تھوڑا جیہا شراب پلا

ماءاللحم عرق مشہور کرے ضعف شہوت دا دور

دو آتشہ عرق ایہہ دا گمک اکسیر ورتن کل امیر کبیر

عرق مثل ایہہ آبحیات
کرن طبیب اس نوں مرغوب
پنج تولے اس وزن اندازہ
پنج سیر گوشت بکرا لیا
گوشت سیر مُرغ دا ڈال
دہ سیر اس وچ پانی پا
عرق کیوڑہ ، عرق گلاب
عرق سونف دا نال رلا
بُورہ صندل سُرخ سفید
دار چینی تے پھُل گلاب
دونویں الاچیاں کالی چھڑ
چوب چینی کُٹ وچ گھت
درڑہ کرکے سب دَوا
نجری سارے عرق رلا
عرق دوا سب کرد اکٹھ
نال ہیج دے عرق نکال
مٹھی مٹھی اگ جلائیں
بہت شتابی مول نہ کر
کرے کوئی اس نوں استعمال

گردا ضُعف قوّت دا مات
قوّت بخشے جگر قلُوب
پنڈیاں سارہوئے رُوح تازہ
چرنی ساری دُور کرا
تھوڑا گھیو گھت بھُن کر لال
چھ ست بوتل عرق کھینچا
بید مشک وچ میل شتاب
ہر ہک ہووے سیر پکا
بنفشہ نیلوفر گھت وِید
گاؤ زبان وچ میل شتاب
دو دو تولے وزن قدر
تول وزن وچہ تولے ست
اُٹھ سیر پانی وچ پوسا
مُڑ دوا دو آتشہ کھینچا
عرق نکالو بوتل اُٹھ
دو ترے دفعہ بھانڈیوچ ڈال
یاد رکھیں مت پھُل نہ جائیں
مت عرق کجھ جاوے سڑ
پیدا کرے شہوت فی الحال

کرے نہایت قوّت باہ
دیوے سُستی ضُعف دنجا

خارش خُصیہ

جیکر خارش خُصیاں وِچ
بلغم شور احتراق مواد
سڑ یا مادہ بلغم شور
سہاگہ آملہ سارہ کسیس
نیلا تھوتھا کر بریان
دو ماشے وچ دہی رلا
بعد دو ساعت استعمال
پچھوں گُل روغن لگواء
سبب جیکر صفرا دا ساڑ
پھوڑے پھنسیاں ہون ظہور
سڑکن سوزش مارے ڈنگ
نکلے خُون یا پانی زرد
مُردا سنگ کتھ پھُل انار
گُل روغن سرکے وچ رلا
جے سڑکن دا بہت قصور
پچھوں تخم کرفس جوشا
سبب جے ہووے خون زیادہ

ہووے گرے نہایت رنج
خُصیاں دے وچ کرے فساد
نکلے خارش دیوے زور
ہر یک چھ چھ ماشے پیس
ماشہ ہک ملاؤ آن
خُصیاں اُتے کرو طلاء
دھوویں گرم پانی دے نال
سرکہ تھوڑا جیہا رلا
خُصیاں دے وچ کرے بگاڑ
خُصیاں دے وچ کرن فتور
خارش کرے نہایت تنگ
بعد خارش دے ہووے درد
مہندی وزن برابر چار
خُصیاں اُتے کرو طلا
میل تھوڑا جیہا مُشک کافور
خُصیے اس دے نال دھوا
رلیا نال سوداوی مادہ

نال فصد کر خارج خون
جیکر گندہ بہت زبُون

ورم خصیہ

جے خصیاں وچ ہووے ورم
کر معلوم علامتاں نال
جے صفراوی ہووے مادہ
کاسنی دھنیاں مشک کافور
گھوٹ گونڈے گھت عرق گلاب
پیلک پانی وچ جوشا
گل روغن گھت مشک کافور
سبب ورم دا جیکر خون
صافن یا سلیق پچھڑا
جیکر قبض شکم وچہ ہو
جیکر کوئی سرد مواد
اول قے پچھوں اسہال
جوارش کندر دیوے نفع
جیکر ہووے ورم کر سخت
اوکھا ہووے بہت رنجول
محلل اوپر کرد ضماد
مالش روغن گرم کرا
بابونہ میتھی سوئے لیا
تیل مٹھا گھت لیپ کرا

مادہ سرد ہووے یا گرم
کرکے چنگی طرح خیال
سوزش سڑکن درد زیادہ
نال ملاؤ صندل بور
خصیاں تے کر لیپ شتاب
خصیے اس دے نال دھوا
ل سڑکن ہو جاوے دور
ہووے گندہ بہت زبون
پشت کمر تے جوکاں لا
دیہہ ملین اس نوں کو
خصیاں دے وچ کرے فساد
دیوے اس نوں فاصلے نال
کموئی کرے دکھ سب دفع
کرڑہ بہت نہایت سخت
گرم پانی دی کرد نطول
ہووے جھبدے دور فساد
روغن کٹھ ارنڈ رلا
گھوٹ پانی وچ گرم کرا
کس لنگوٹہ خوب بنھا

بیان فتق

فتق مُوذی ہک بُرا آزار
بھارے نل ہوون جیوں درم
پردہ شکم جو نام صفاق
رودہ نکل اس راہ شگاف
پانی ریح یا سخت مواد
جیکر پانی خُصیاں وچ
چھلکے خُصیاں دے وچ پانی
خُصیاں وچ پانی بھر جاوے
یا اُس دیویں داغ یا دیویں گل
یا پانی نشتر نال نکال
نال عقل دے نشتر لا
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب
پُودنہ کٹھ حرمل زعفران
سکبینج ، مصطگی ، گوگل پا
ہک ہک تولہ سب دوا
عرق سونف وچ بھُوں حَب
گولیاں چار پنج نت کھاوے
قیل الماء نوں دیوے نفع
کندر اشق صبر مُڑ لیا

ہندی وچ آکھن نل بھار
کرڑے سخت یا پولے نرم
کسے سبب ہو جاوے چاق
گرے نلاں دے وچ غلاف
وچ نلاں دے کرے فساد
اُترے کرے نہایت زچ
زقی استسقاء نشانی
قیل الماء اوہ فتق سداوے
نہیں دوا کوئی اس دے تل
خُصیاں دی کر بہت سنبھال
خُصیے اُوپر طرف جھڑا
حَب ایارج نال شتاب
تخم کرفس انیسوں آن
چھل ہریڑاں زرد رلا
کُٹ چھان سب جمع کرا
چنے برابر گولیاں سب
خُصیوں استسقا ونجاوے
قیل الریح ہو جاوے دفع
ڈنڈے کُنڈے وچ گھوٹا

پانی تھوڑا جیہا رلا
نتق جے ہووے خاص ریاحی
دیوے نفع نہایت زور
دائم رہے نلاں وچ سُول
ہودن خُصیے پھُل عظیم
دساں اِک عجیب دوا
کرفس انیسوں زیرہ سیاہ
دارچینی لَگ مرچ خولنجاں
الاچی دانہ نال رلا
حمام دستے دے وچہ کوٹا
کھاوے نت اِک دو مثقال
ماء الاصول دوا دے نال
بہت نہایت دیوے نفع
زیری سیاہ اجوین سداب
زردی بیضہ وچ رلا
کرِ خشک ، غلیظ مواد
نل ہو جادن بہت کرخت
قرُو اللحمی اُس دا نام
خشک مواد جے ہووے سرد
مالش کرو ارنڈ دا تیل
روغن بیضہ کرو طلاء

پُرِ خصیاں تے بنھوا
خُصیاں دے وچ کرے تباہی
ہووے خُصیاں وچ مروڑ
اوکھا ہووے بہت رنجول
قیل الریح اُس کہن حکیم
دیوے خُصیوں ریح اُڑا
پُودنہ سُنڈھ کرو ہمراہ
گُل بابونہ میل سورنجاں
دو دو تولے سب دوا
تگناں ماکھیوں نال ملا
دیوے خُصیوں ریح نکال
کرے جیکر نت استعمال
بلغم باد کرے ریح دفع
مصبّر نال رلا شتاب
خُصیاں اُتے لیپ کرا
جے خُصیاں وچ کرے فساد
کرڑے دانگ پتھر دے سخت
کہن حکیم طبیب تمام
شامل رہے ہمیشہ درد
روغن نال بابونہ میل
چربی مُرغا نال رلا

روغن گُل یا روغن گرم
بہت نلاں وِچ جیکر سُول
ترے تولے کالے تِل لے آ
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
اُتوں کَس لنگوٹہ بنھ
جے خُصیاں دے وِچ غلاف
نام ایس دا قیل الامعاء
سخت قسم ایہہ فتق شدید
مُشکل بگڑے جدوں مزاج
مصطگی صبر کندر گلنار
گھوٹ مکوے پانی وِچ
ہرگز حرکت کرے نہ کام
رحمت کرے جیکر رب شافی
پٹہ اوپر ہین شگاف
جاوے دُکھ پُرانا ہو
باہجھ کڑے کوئی نہیں علاج

ہور قیروطی کرے جو زرم
گرم پانی دی کرو نطول
پانی گھت کُونڈے گھٹوا
پٹہ خُصیاں تے بنھوا
استعمال کرو دو چن
اُترے رودہ راہ شگاف
طبّاں وچ آکھن حکماء
بہت دیر تک رہے پلید
شروع مرض دا کہاں علاج
ماجُو سبز پھٹکڑی ساڑ
بنھوں کَس لنگوٹہ رکھ
ترے روز تک کرے آرام
دو ترے پٹے ہوون کافی
جتھوں رودہ نکلے صاف
بہت مُدّت جے رہے کھلو
بنھوں اُس نوں جیویں راج

نسخہ نل بھار طفل

خشک بہروزہ تولہ لیا
کندر کتھ ہے ماجو بریان
کُٹ کے سبھے کرو باریک

ماشے ترے افیم ملا
ہر ہک چھ چھ ماشے آن
میدے وانگ ہو جاون ٹھیک

لتّہ پانی نال پوسا
اوّل خصیہ ئے چڑھا

دارُو چھڑک خصیے تے لا
روغن بابونہ ملواء

نسخہ نل بھاراطفل

جے لڑکے دا نل وَدھ جاوے
نال درد دے ہووے نیچ

سبب ریح دے یا پھُل جاوے
لگے بہت نلاں نوں رنج

کالی زیری لے منگوا
تھوڑا جیہا مصبر میل

پانی گھت خوب گھوٹا
اگ تے رکھ مِٹھا گھت تیل

اُس نوں پُلٹس وانگ بنا
خصیاں تے پٹ بنھوا

بیان عُسرالولادت

جس عورت نوں ہووے عادت
جمن وقت نہایت پیڑ

مشکل جننا وقت ولادت
اَدکھا ہووے بہت سریر

طبع مزاج اس کر معلوب
کر کجھ مدت استعمال

تا حاصل ہووے مطلوب
عادت دفع ہووے فی الحال

جے اس ہووے شکم کثیف
سرد خشک اس بہت مزاج

جمن وقت پہنچے تکلیف
کرتوں اس دا ایہہ علاج

دارچینی چھ ماشے لیا
وچ منقے دارو سب

چار چوہارے کُٹ ملا
چار حصّے کر بنھوں حب

چار دفعہ دن وچ کھوا
گھیو دُودھ گوکا کاہڑ پلا

چار دفعہ دن وچ کھا
بنفشہ روغن مغز بادام
فرج نہانی وچ ملا
ایسے طرح کر استعمال
جیکر تینوں ہووے لوڑ
ئے تل یک چھٹانکی سیاہ
دارچینی ترے ماشے ڈال
منقہ پندراں دانے گھت
پانی دے وچ گھت جوشا
پیوے عورت اٹھ نہار
ہفتہ کرے جے استعمال
تازہ ادھ سیر دُودھ منگا
زردی بیضہ نال ملا
پیوے عورت سرکیاں نال
ہک بیضے دی زردی لیا
ادھ پا پکا گھیو لے آن
کھنڈ تھوڑی نال ملا
السی میتھی خوب گھوٹا
تیل مٹھا گھت گرم کرا
پیڑو جدوں گرم ہو جا
چھٹانکی انبلتاس منگا

گھیو دُودھ گوکا کاہڑ پلا
بابونہ روغن میل تمام
شکم پیڑو نوں تر کروا
بچہ جنے آسانی نال
ٹوٹکہ بیان کراں ہک ہور
چھٹانک پُرانا گڑ ہمراہ
چار چھوارے ہوون نال
سونف ملا کُٹ ماشے ست
ئل کے پُن کے صاف کرا
آوے بچہ باہر وار
دیوے کچا حمل نکال
چھٹانکی گھیو گھت گرم کرا
چار تولے ماکھیوں وچ پا
بچہ جنے آسانی نال
دارچینی پنج ماشے پاء
زردی اس وچ کر بریان
عورت نوں دو وقت کھوا
پانی تھوڑا جیہا ملاء
پیڑو اُتے لیپ کرا
مشکل کرے آسان خدا
گرم دُودھ وچ گھول پلا

قدرے لے گھیو وچ ڈال
بچہ جنے آسانی نال

بیان ادویہ ساقط حمل و جنین

وقت ولادت عورت تائیں
لے بہتیرے جھاڑ کلاوے
وچ شکم دے ہووے درد
کلونجی ہالیوں میتھی لیا
تخم گاجر دے لے وچ گھت
کُٹ پانی وچ گھت اوبال
مَل پُن اس نوں صاف کرا
دو ترے دفعہ کرا استعمال
کوڑی کٹھ تماں سداب
پیڑو اُتے لیپ کرا
قلمی شورہ نت نہار
پانی تازے نال لنگھاوے
چھ ست ماشے خشک سداب
سقمونیا اصلی ماشے ترے
ہر ہفتہ کرکے اس طور
کرشافہ زُدوں اس وچ جھول
تخم گدوں دا کرو بخور
جڑھ تے دی چھل گھوٹا

پہنچے تنگی مارے ڈھائیں
ہرگز بچہ باہر نہ آوے
ہتھ پَیر ہو جاون سرد
سونف اجوین کرفس ہلا
ترے ترے ماشے دارو ست
پورانہ پنج تولے ڈال
عورت تائیں تُرت پلاء
بچہ باہر آوے فی الحال
گھوٹ پلا وچ شہد شتاب
بچہ مُردہ کرے جُدا
چھ ست ماشے دا مقدار
کچا پکا حمل گراوے
گھوٹ پانی دے وچ شتاب
اس پانی وچ حل کرے
پیوے حمل گرے فی الفور
مُونہہ رحم دا دیوے کھول
حمل شکم تھیں ہووے دُور
پانی اُس دا صاف کرا

مصبر تھوڑا جیہا رلا
یا پشم نوں کرکے تر
زندہ مُردہ پکّا کچّا
اِٹ سٹ دی جڑھ لے گھوٹا
شافہ کر نمک وچ کھور
دھونی آدمیاں دے وال
پودنہ پانی وچ گھوٹا
شافہ کر شورہ وچ گھت
ہک ہفتہ ایہہ عمل کماوے

رُوں آلودہ فرج رکھا
مُونہہ رحم دے اگے دھر
گرے شکم تھیں خارج بچّہ
تھوڑا جیہا مصبر یا
بچّہ گرے شکم نوں چھوڑ
دیوے بچّہ تُرت نکال
ترے ماشے دا وزن رلا
دیوے رَن حمل نوں سٹ
کچّا حمل باہر جھب آوے

بیان اسقاط حمل

جس عورت نوں آوے حیض
جاری خون ہو جاوے عام
ہو جاوے اس عادت دائم
دُوجے تریجے چوتھے ماہ
گرم مواد جد دیوے زور
زہریلا مادّہ مارے ڈنگ
شامل تاپ چڑھے جے نال
اوّل اُس نوں کر تبرید
سرد نقوع پلایا کر
گوند کتیرا رات پوسا

اندر حمل نہ دیوے فیض
خارج حمل ہو جاوے خام
رہے نہ حمل شکم وچ قائم
ہووے کچّا حمل تباہ
ہووے اندر رحم مروڑ
ہووے عورت ڈاہڈی تنگ
عورت بہت ہووے بدحال
ظاہر باطن نال تاکید
دھنیاں خطمی نیلوفر
فجر پلا دُودھ بکری با

دھنیاں بھکھڑا خوب گھوٹا ۔ کاہو خرفہ نال رلا
شیرہ گونڈے گھوٹ نال ۔ پیوے عورت مصری ڈال
بہیدانہ ریشہ خطمی لیا ۔ مصری ڈال لعاب پلا
ایسبغول دا کڈھ لعاب ۔ مصری ڈال پلاؤ شتاب
کر شافہ اُس دیوے فیض ۔ فوراً بند ہو جاوے حیض
ماجو کتھ گلنار کافور ۔ دو دو ماشے پیس ضرور
دھنیے دے پانی وچ گھول ۔ کر شافہ ایہہ بڑا امول
حَب آلاس ماجو گلنار ۔ سفید پھٹکڑی چھل انار
کاسنی دھنیاں صندل بورہ ۔ ہر ہک چھ چھ ماشے پورہ
ترے ماشے مشک کافور رلا ۔ شکم پیڑو تے لیپ کرا

اِحتباس طمث

جس عورت نوں حیض نہ آوے ۔ گھٹ یا بالکل بند ہو جاوے
جے ہو جاوے بند تمام ۔ احتباس مرض دا نام
کر معلوم اُس دا اسباب ۔ ضعف یا غلظت خشک یا آب
یا اس خون بدن وچ گھٹ ۔ سُدہ ورم قروح یا پھٹ
یا کجھ باد یا بلغم ریح ۔ کر توں اُس نوں خوب صحیح
جیکر ہوس سبب ریاح ۔ جھب دے اس دی کر اصلاح
دائم رہے مثانہ سرد ۔ عادت وقت نہایت درد
روغن کُٹھ دا آپ بنا ۔ پیڑو تے مالش کر دا
مجرب نسخہ کراں بیان ۔ استعمال حکیم یونان

سونف تخم خربوزہ لیا
اجوین کرفس پُودنہ لے
کُٹ جوشاندہ کرکے تیار
نسخہ کراں بیان ہِک ہور
دار چینی نمک مرچ سیاہ
خولنجاں زیرہ کالا ڈال
کالی چھڑ بابونہ گُل
ترے پا پکّا شہد منگا
فجرے نت چھ ماشے چٹ
جوشاندہ جیکر پچھلا نال
مجرّب نسخہ بہت لاثانی
کریں جے ایسنوں استعمال
پُودنہ آہو بیر سداب
ترے ترے ماشے دارو آن
وزن چھ ماشے کھاوے تول
لے تِل ہِک چھٹانک سیاہ
پورانہ گڑ پنج تولے ڈال
کاہڑ جوشاندہ کرے تیار
دار چینی ترے ماشے گھول
گوگل دا جے کرے بخور
تخم خربوزہ میتھی لے

ہِک ہِک تولہ وزن تولا
ترے ترے ماشے دارو تہے
پیوے ماکھیوں ڈال نہار
ریح مثانیوں دیوے توڑ
سُنڈھ سداب کرو ہمراہ
الاچی دانہ بھی گھت نال
دو دو تولے دارو کُل
کُٹ تمام معجون بنا
جڑاں ریح دیاں سٹے پُٹ
پیوے فائدہ کرے کمال
لکھیا اندر طِب یونانی
کھولے حیض بند ست سال
بول مویز منقّہ ڈال
کُٹ باریک کپڑے وِچ چھان
دیوے جھب حیض نوں کھول
منقّہ پنج تولے ہمراہ
پنج چھوہارے ہوون نال
پیوے ماکھیوں ڈال نہار
دیوے بند حیض نوں کھول
رہے نہ بندش حیض قصور
سونف ہر ہِک ماشے ترے

پودنہ زیرہ پیلے سفید   کرفس اجوین دا میل کرید
دار چینی تے تخم خیار   ہر ہک ترے ماشے مقدار
پورانہ گڑ گھت تولے چار   پیوے کاہڑ ایہہ نت نہار
دو ہفتے کر استعمال   کھولے حیض بند فی الحال
پنبہ دانہ تولے ترے   گُٹ جوشا پانی وِچے
پورانہ گڑ گھت تولے چار   پیوے عورت نت نہار
چھ ماشے ثابت اجوین   جے کھاوے عورت دن تین
پیوے نال جوشاندہ کاہڑ   بند حیض ہووے ادرار
مغز پنبہ دانے لے آ   تخم خربوزہ کُٹ رلا
ہک ہک تولے دا مقدار   پلا پچھوں پانی وچ کاہڑ
دو ترے ماشے وزن قدر   قلمی شورہ داخل کر
جے گھٹ بدن وِچ ہووے خون   کھوا خبث الحدید معجون
جے خشکی دا ہووے زور   نال طراوت خشکی توڑ
چھٹانکی مکھن فجر کھوا!   گھیو دودھ اس نوں شام پلا

بیان کثرت طمث

جدوں دا فر حیض جے آوے   کثرت طمث اوہ مرض سداوے
غلبہ پاوے جدوں آزار   چلے خون اس مثل نثار
لاغر بہت جسم ہو جاوے   خون دیکھ عورت گھبراوے
بہت دیر جے رہے آزار   کرے طبیعت بہت خوار
ایہہ ہے موذی مرض خراب   دارو اس دا کرو شتاب

سبب جے ہووے خونی مادہ
اوّل باسلیق چھُڑا
پچھوں شربت سرد نقوع
بنفشہ شربت نیلوفر
سرد نقوع شربت عناب
جے صفرا کر جاوے زور
ہر حیلے اس کر تبرید
بکری دا دُودھ نت پلا
پاپڑا دھنیاں نیلوفر
کرکے پانی وچ نقوع
شربت نال پلاؤ عناب
شیاف دساں ہک مثل کمند
سفید سہاگہ پھٹکڑی ساڑ
کندر کتھ ماجو بریان
کُٹ دوا سب جمع کرا
پوست پانی کرکے صاف
رکھ رحم وچ بنھ شیاف
پاپڑا سنیاں نیلوفر
جیکہ مرض پُرانی ہو
مجرّب نسخہ آکھ سُناواں
ہے میرا آزمودہ کار

ہووے گندہ خون زیادہ
خون گندہ سب دُور کرا
مصفّا خون کراؤ شروع
نت اُٹھ فجر پلایا کر
کرن صاف سب خون خراب
دیوے طرف رحم دے اندر
شربت شیرہ سرد مفید
نال کتیرا گوند رلاء
آلو انبلی شامل کر
رکھ ترے ہفتے اس نوں شروع
جاوے موذی مرض خراب
کرے شتاب حیض نوں بند
سُرمہ کالا پھُل انار
ہر ہک ترے ترے ماشے آن
پوست ڈوڈے چار جو شاں
سولاں اس وچ بنھ شیاف
کرے قصور خداوند معاف
نقوع کر نت پلایا کر
رہے جسم دے وچ کھلو
لکھیا طبّاں وچ حکماواں
ہوئے بہت شفا بیمار

نشاستہ رُگرہ گوند کتیرا
بنلوچن مصطگی بریان
خشک بہروزہ مائیں رال
سنگ جراح دھاویاں دے پھُل
کیسر مُشک کافور افیم
گھوٹ لعاب بہیدانہ ڈال
ہک ہک قرص دو وقت کھوا
دساں شربت دی ترکیب
کاسنی دھنیاں نیلوفر
حب آلاس لکڑی انجبار
کُٹ پوسا پانی وچہ ڈال
ئل کے پُن کے صاف کرا
شربت وانگ پکاؤ قوام
جے شربت پوست خشخاس
ہر ہفتہ کروا تلمئین
دانہ ہک ماجو دا لے
پھٹکڑی پھُل ماشہ وچ پاء
پانی ہک تولہ مقدار
کر شافہ سُرمہ نال آلود
ہور ہک شافہ عجب دوا
پھٹکڑی چھ ماشے سڑوا

گُلنار، مغز کھکھڑی کھیرا
جفت بلوط سواہ سرطان
سپاری کتھ موچرس ڈال
خرزہ ہر ہک تولہ گُل
ماشہ ماشہ ڈال حکیم
قرص بنا ہک ہک مثقال
پچھوں شربت ایہہ پلا
کرہمراہ اس نال طبیب
بورہ صندل شامل کر
ہر ہک چار تولے مقدار
فجرے دیگچی وچ اوبال
سیر پکا مصری وچ پا
شامل رکھ صبح تے شام
پیوے رہے نہ حیض خناس
دو ترڑے واری نال یقین
پھُل اناراں ماشے ترے
کُٹ پانی دے وچ جوشا
رہے جدوں اُس ہیٹھ اوتار
زخم رحم دا کرے نابود
دیوے حیض دا تخم اُٹھا
پھُل انار چھ ماشہ پاء

چھ ماشے دارو بریان
چار رتی وچ ڈال افیم
سبھے دارو جمع کرا
مہندی دا پانی کر صاف
دھنیے دے پانی وچ کھوہ
عورت ایہہ شیاف کماوے
بہت نہایت دیوے فیض
مکھن گوکا رنت کھوا
مت خشکی کر جاوے زور
گرم خشک کوئی دیہہ نہ چیز
پھٹکڑی پھُل مائیں نپال
وزن برابر سب دوا
دیگچی پانی وچ جوش
کپڑے وچ گھت صاف کرا
جے پیڈو تے کریں ضماد
گیس پھٹکڑی میل افیم
ترے ماشے ایہہ گھت نپال
کرے عورت اس دی پچکاری
ایہہ بھی ہے نسخہ اکسیر
پھل دھاوا تے کتھ سفید
حب آلاس تے سرمہ سیاہ

چھ ماشے کتھ رلاؤ آن
رتی چار کافور حکیم
کر کے کھرل باریک کرا
بنھ اس دے وچ اٹھ شیاف
کر شافہ رُوں اس وچ بوڑ
مُڑ کے حیض نہ شکل دکھاوے
ساری عمر نہ آوے حیض
بکری دا دُودھ شام پلا
دیوے جُتے وچ موڑ
ایہو رکھیں یاد تمیز
پھُل انار ماجو وچ ڈال
پیہہ کے خوب باریک کرا
ڈوڈے پوست نال رلا
آبدست اس رنت کرا
ہووے جلدی دفع فساد
ہک ہک رتی قدر حکیم
ترے چھٹانک پانی وچ ڈال
ہر ہفتے وچ ہک دو واری
تجربہ سائیں بخش فقیر
اسنا پھلی ککر دا دیند
گوند ککر بیج کر ہمراہ

پھل انار تے صندل بورہ — ہر یک دو دو تولے پورہ
کہربا گل ارمنی تے نسپال — یک یک تولے وچ ڈال
کُٹ چھان کے سب دوا — پھکی اُس دی نئے بنا
گھیئو گو کے وچ چرب کرا — مصری تھوڑی جیہی رلا
چھ ست ماشے نت پھکا — اُتوں گو کا دُودھ پلاء
کاہو خرفہ کاسنی لے — گھوٹ پلا ایہہ دارو ترے
گورکھ پان بُوٹی نت پیوے — حیض اس بند شتابی تھیوے
پت نم بریسم ڈنڈی لے آ — دھنیاں گھت کے گھوٹ پلا
آلو بخارا دانے ست — نقوع نت پیوے مصری گھت
شیرہ دھنیاں گھوٹ پلا — کاہو خرفہ نال رلا
انار دانہ آملہ لے آ — زرشک سماق ایہہ چار دوا
رات پانی وچ کرو نقوع — فجرے نت رکھو اس شروع
انبلی پانی وچ کر تر — مصری ڈال پلایا کر
گو کی لسی بہت پلا — طباشیر کچھ نال رلا

بیان عقر عقیمہ

جیکر بچہ جنے نہ رنڈ — کہن ہندی وچ اُس نوں سنڈ
عقر عقیمہ آکھن نام — طباں وچ حکیم تمام
وچ رحم دے پوے فساد — پیدا ہووے نہ اولاد
عقر مرض دے بہت اسباب — آون ناہیں وچ حساب
طبع موافق کرو علاج — چنگی طرح پچھان مزاج

مارے جوش یا دموی مادہ
قوت ماسکہ ہووے سُست
ہووے نطفہ جلد فرار
یا اس ہووے بندش حیض
یا مادہ صفرا دا ساڑ
یا سودا احتراقی سخت
یا کوئی ریح یا بلغم باد
یا اُس خون جسم وچہ گھٹ
یا کوئی موذی مرض آفات
وچ رحم دے گرے مواد
چنگی طرح پچھان مزاج
مارے جوش جے خون زیادہ
باسلیق دا فصد کرا
جیکر بلغم دیوے زور
دے کے دو ترے چار جلاب
سبب جیکر غالب صفرا
جیکر خشکی کرے مغلوب
مکھن تازہ نت کھوا
ہر ہفتہ دے کے تلئین
جیکر گھٹ بدن وچہ خون
سبب جے ہووے حیض زیادہ

دافع قوت کرے زیادہ
کرے نہ اپنا فعل درست
اندر رحم نہ پھڑے قرار
یا آوے حدوں باہر بے فیض
کرے رحم دے وچ بگاڑ
کرے رحم دا جسم کرخت
پاوے اندر رحم فساد
ہوکے قرحہ ورم یا پھٹ
کرے قوت رحم دی مات
سبب اوس ہووے بے اولاد
طبع موافق کرو علاج
فصد نال کرہ خارج مادہ
صافن گٹیوں ناڑ چھڑا
حب ایارج نال نچوڑ
بلغم خارج کرو شتاب
دیویں ٹھنڈی سرد دوا
گھیو دُودھ نال کر مرطوب
گوکا دُودھ مصری وچہ پا
مادہ خارج کرو لعین
کھوا خبث الحدید معجون
دفع کرو جو موذی مادہ

سبب جے ہووے حیض زیادہ — دفع کرو جو موذی مادہ
ممسک شافہ فائدہ مند — کرے جو جھب خون نوں بند
سبب قروح ورم یا پھٹ — کرو معالجہ اُس دا جھٹ
جس سبب دے ہوون مرض — کرنا دانا اس دا فرض
مطلق اُس دا کماں علاج — کر فاسد مادیوں صاف مزاج
اوّل اُس نوں مسہل کر — بعد حیض دے ذرہ نہ ڈر
عقرقرحا دارچینی لیا — بھنگ لونگ جعفل وِچ پا
خالص کیسر اصل افیم — ترے ترے ماشے ڈال حکیم
وچ منقے حب بنا — برابر دانہ مرچ سیاہ
بعد حیض ہک ہفتہ کھاوے — حکم خدا تھئیں حمل ہو جاوے
اوّل ہر ماہ کرے جلّاب — مُڑ کھاوے ہک ہک حب شتاب
جے عورت دا سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ خوب علاج
نسخہ کراں بیان مجرّب — کیتا بہتی دفعہ تجرّب
عقرقرحا دارچینی چھڑ — ہک ہک ماشہ وزن قدر
خالص وچہ شراب گھوٹا — کپڑے دے وچ صاف کرا
پشم یا پنبہ رُول تر کر — مُنہ رحم دے اَگے دھر
جاوے عورت خاوند پاس — ہک ہفتہ کرے بے وسواس
حمل اس حکم خدا دے نال — ہووے کرے جے استعمال
طبع موافق کرو جلاب — بعد فراغت حیض شتاب
ہک سال کر استعمال — ہووے سنڈ حمل دے نال
بورہ ہاتھی دند منگا — ہک چھٹانکی وزن تولا

گھوٹ زیرہ وچ میسل سفید
مصری گُٹ چھٹانک رلا
ہر ماہ اندر ہک جلّاب
بعد جلّابوں ایہہ دوا
مُڑ دو ہفتے دیوے چھوڑ
کراں بیان شافے دا عمل
کرتوں بعد فراغت حیض
پھل دھاوا تے پھُل انار
پھٹکڑی پھل ترے ماشہ ڈال
ہک ماشہ وچ میل افیم
ترے ماشے وچ گھول شراب
ہک ہفتے تک شافہ کر
بعد حیض ہک ہفتے تیک
جس عورت دا گرم مزاج
اس طرح علاج کرو ہک سال
بہت بدن وچ خون زیادہ
اوّل اُس دا فصد کرا
مازو زیرہ لے سفید
عقرقرحا دارچینی لیا
ترے ماشے دا وزن قدر
بعد حیض ہک ہفتہ تیک
ہووے وزن چھٹانکی دید
چھ ماشے دُودھ نال پھکا
بعد فراغت کرو شتاب
چوداں روزاں تیک کھوا
بعد دو ہفتے کھاوے ہور
فضل خدا تھیں ہووے حمل
بہت شتاب پہنچاوے فیض
چھ چھ ماشے دا مقدار
ہک دانہ ماجوگھت نال
کر باریک تمام حکیم
عورت شافہ کرے شتاب
جاوے عورت خاوند گھر
استعمال کراویں ٹھیک
اس دا ہے ایہہ ٹھیک علاج
ہووے سنڈ حمل دے نال
ہووے گندہ دموی مادہ
صافن باسلیق چھوڑا
کالی زیری میلو ونڈ
برابر وزن باریک کرا
دارو وچ شراب کر تر
شافہ اوس کراویں ٹھیک

ر کجھ مدت استعمال   فضل کرے رب ذوالجلال

درد رحم

رحم اندر جے ہووے درد   مادہ گرم ہووے یا سرد
سبب درد یا زخم گھنبیر   وچ رحم دے ہووے پیڑ
صفرا خون یا خشک مواد   وچ رحم دے کرے فساد
یا کوئی باد یا بلغم ریح   وچ رحم دیوے تصدیع
سبب جے ہووے بندش حیض   یا حدوں باہر چھٹے فیض
جو ہووے معلوم سبب   کرے معالجہ اس دا جب
جے وقت ولادت لگے زور   آوے رحم نوں سخت مروڑ
بعد ولادت جیکر درد   ہووے سخت نہایت درد
منقہ پودنہ سونف جوشاندہ   پیوے شہد تھوڑا اجیہا پا
نسخہ کراں بیان طلسم   درد رحم دا رہے نہ اسم
کیسر تخم البنج افیم   دو دو ماشے وزن حکیم
سُنڈھ معتبر ہالوں لیا   تریے تینے ماشے وچ پا
زردی بیضہ وچ رلا   درد رحم تے کرو طلا
کرو طلا ہر وقت ضرور   جلدی درد ہو جاوے دور
شدت درد جے کرے حکیم   لے ادھ رتی قدر افیم
دودھ وچ گھول کے [illegible] رتی   ہووے جلد خفیف بیماری
اجوائن خراسانی منگوا   پوست پانی گھت گھوٹا
درد رحم تے کرو طلا   دیوے جلدی درد ونجا

چوتھائی رتی قدر افیم
نت کھوا صبح تے شام
نشاستہ ترے تولے بریان
تولے دو میتھی کُٹ پا
جد دونویں ہو جاون لال
حلوا کرکے اس دا طیار
سبب جے ہووے درد ریاح
پودنہ زیرہ سونف منگا
ترے ترے ماشے وارد سب
کاہڑہ جوشاندہ شہد رلا
ہرمل ہالوں سُنڈھ لیا
گھوٹ پانی وچ گرم کرا
سبب ریح یا بلغم سرد
دو ترنے روز ایہہ لیپ کرا
سبب درد جے ورم کرخت
محل اُوپر کرو ضماد
گُل بابونہ، میتھی آن
گھوٹ پانی وچ گرم کرا
جے ورم کر جاوے ریم
سبب جے ہووے بندش حیض
پودنہ آہو بیر سداب

منقےٰ وچ کھوا حکیم
آوے اُسے وقت آرام
چار تولے گھیو وچ کرآن
دونویں کڑھی نال ہلا
چھٹانکی کھنڈ شربت کرڈال
کھاوے عورت نت نہار
جھبدے کرہ اس دی اصلاح
منقہ دار چینی نگ پا
کُٹ جوشا پانی وچ سب
پیوے نت رہے نہ کا
جوین مصبّر گوگل پاء
درد ریح تے لیپ کرا
ہووے اندر رحم جے درد
دیوے ریح دا درد آکڑا
ہووے بہت نہایت سخت
ہووے جلد تحلیل مواد
سوئے زیری سیاہ کتان
تیل مِٹھا گھت لیپ کرا
دارد اس دا کرد حکیم
ایہہ شافہ اُس دیوے فیض
بول منقہ میل شتاب

ترے ترے ماشے دارو آن
تھوڑا جیہا پانی وچ گھول
کجھ مدت کر استعمال
پوست دا ہک ڈوڈہ لے
کٹ سونف تولہ ہک ڈال
پوبانہ گرڑ پیوے گھت عام
گوگل بھنگ گھت کرو بخور
افتیموں پانی وچ جوشا
شدت سختی کرے جے درد
ہووے ڈونگا درد عمیق
ہالوں رائی سُنڈھ ابلوا
پانی دے وچ خوب گھوٹا
فوراً درد ہو جاوے دُور
درد جیکر صفراوی مادہ
مڑکن سوزش ہووے نال
گل روغن مالش کردا
بنفشہ روغن نیلوفر
تازہ گو کا دودھ پلا
سبب جے ہووے دموی مادہ

کُٹ کے کر توں کپڑ چھان
شافہ حیض دیوے جھب کھول
کھولے حیض بند ست سال
دارچینی گھت ماشے ترے
دیگچی دے وچ گھت اوبال
دیوے اوسے وقت آرام
فوراً درد ہو جاوے دُور
درد رحم جاوے فی الحال
ہووے بہت نہایت سرد
ہووے سرد مزاج تحقیق
افیم دو ماشے نال رلا
درد رتے تے کرو طلا
رہے نہ ہرگز ذرہ قصور
یا اس آون حیض زیادہ
سرد لیپ کر استعمال
شربت شیرہ سرد پلا
شکم پیڈو تے مالش کر
نت دہاڑے مصری پا
جوکاں لا خارج کر مادہ

سبب سودا جے مادہ سخت
ہووے پتھر وانگ کرخت

بہت نہایت ہووے سرد — سخت رحم وچ ہووے درد

روغن مجرّبہ درد بلغمی

جاوے مرض پرانی ہو — فائدہ کرے نہ دارد کو
مجرب روغن کراں بیان — رہے نہ درد دا نام نشان
ماہل کنگنی زیری سیاہ — کوڑی کٹھ کرد ہمراہ
چرائتہ دانے ہرل لے — ہر یک ہوون تولے ترے
لونگ جعفل سُنڈھ ہالوں لیا — عقرقرحا دارچینی پا
آٹا کچلہ ترے اجوین — ہر یک یک تولہ ہین
کُٹ تمام پانی رکھ ڈال — ترے دن پچھوں جوش اُبال
تھوڑا پانی رہے تاں لاہ — مل کے پُن کے صاف کرا
ادھ سیر پکا مٹھا تیل — گھت کڑاہی دے وچ میل
منٹھی منٹھی اگ جلاؤ — پانی سارا دور کرا
جد سارا پانی جل جائے — باقی اصلی تیل رہ جاوے
کرکے صاف بوتل نچ ڈال — وقت حاجت کر استعمال
گنٹھیا سرد لقوہ ادھرنگ — پیڑاں درد کرن جس تنگ
کزاز تمدّد کرے ظہیر — آکڑ جاوے سب سریر
ہووے سخت لک وچ درد — ہووے بہت نہایت سرد
مل اس نال ہتھاں دے جھس — چھوڑ بدن دکھ جاوے نس
ایہہ روغن اسرار طلسم — دور کرے درد ہر قسم
ہووے جس دا سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ خاص علاج

رحم مثانے وچ ریاح ... اس دی جلدی کر اصلاح
بہت شتاب پہنچاوے نفع ... کر مالش دُکھ ہووے دفع
گرم پانی دی کرو نطول ... سخت جے ہووے درد رنجول

نسخہ درد پرسوتک

بعد ولادت جیکر پیڑ ... ہووے اوکھا بہت سریر
بدل جاوے عورت دا رنگ ... ہووے بہت نہایت تنگ
مجرّب کراں بیان دوا ... دیوے سوتک درد ونجا
پنج سیر پکّا دُودھ منگا ... کھویہ اس دا لے بنا
سیر پکا گھیو وچ بریان ... کر کھنڈ سیر رلاؤ آن
سورنجاں دارچینی سُنڈھ لے ... دس دس تولے دانڈ ترے
کُٹ چھان کے تنہے دوا ... کھویا دے وچ جلد رلا
تولے پنج دو وقت کھوا ... دیوے سُوتک واؤ ونجا

نسخہ دردرحم پرسوتک

شنگرف عقرقرحا سُنڈھ لیا ... دار چینی مرچاں نگ پا
جعفل لونگ لے وچ ڈال ... سورنجاں ہڑیاں شامل نال
ہک ہک تولہ سب دوا ... کُٹ چھان سب جمع کرا
خالص کیسر اصل افیم ... ترے ترے ماشے میل حکیم
برابر دانہ مرچ سیاہ ... وچ منقّے حب بنا
ہک ہک دو دو کھاوے حب ... جلد شفا کرے اس رب

جوشاندہ دارچینی دے نال — ماکھوں دو تولے وچ ڈال
گرم ردغن کوئی مالش کرا — کٹھ دا تیل بنا ٹیکے گھر

بیان ورم رحم

پیدا رحم اندر جے ورم — ہووے مادہ سرد یا گرم
اکثر تاپ ہووے اس نال — روگی بہت ہووے بدحال
ضرباں چیکاں مارن ڈنگ — ہووے عورت ڈاہڈی تنگ
وچ رحم دے درد نہایت — کرے قبض دی بہت شکایت
نال علامت کریں پچھان — ورم موذی دا کل نشان
جیکر خونی ہووے ورم — مادہ تیز نہایت گرم
سرخی چہرہ رنگ زبان — ذائقہ مٹھا رہے دہان
گاہڑہ سرخ قارورہ لال — شامل تاپ ہووے اس نال
صافن رگ دا فصد کرا — ورم ظاہر تے جوکاں لا
جے موذی صفرا دا ساڑ — کرے رحم دے وچ بگاڑ
زہر دار صفرادی مادہ — سڑکن تلخی کرے زیادہ
زردی چہرہ رنگ زبان — کوڑا رہے سواد دہان
تاپ چڑھے شدت دے نال — درداں ضرباں کرن بدحال
اول اس نوں کر تبرید — ظاہر باطن نال تمیز
گھوٹے دے دیویں تلیئن — دو ترے واری نال یقین
پچھوں اس نوں دیہہ ادرار — خرفہ کاسنی تخم خیارہ
سڑکن جیکر رحم دے وچ — کرے طبیعت عورت زچ

مشک کافور تے عرق گلاب
دھنیاں کاسنی صندل بور
جواں دا آملہ پیلک پا
سبب سودا جے ورم کرخت
روغن گرم کرو تعمیل
جیکر ریح یا بلغم باد
چڑھے نسخ رحم دے وچ
محلل اُوپر کرو ضماد
میتھی السی کُٹ اوبال
جیکر تاپ نہ ہووے نال
حب ایارج دا جلاب
ہک دو دفع مہینے وچ
کرفس انیسوں سونف لیا
ہر ہک چار ماشے مقدار
کپڑے وچ گھت صاف کرا
گوگل دا جے کریں بخور

سیل طہارت کرو شتاب
پھل گلاب تے مُشک کافور
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
ہووے بہت نہایت سخت
ہووے موذی ورم تحلیل
کرے رحم دے وچ فساد
درد کرے تے لگے کچھ
ہووے جھب تحلیل مواد
داخل کر پچکاری نال
ہووے سرد مزاج کمال
دو ترے واری کرو شتاب
کر بلغم بدنوں لے کچھ
پودنہ دارچینی وچ یا
کُٹ کے دیگچی دے وچ کاہڑ
ماکھیوں ڈال ہر روز پلا
ہووے ریح رحم نہیں دور

قرحہ رحم

رحم وچوں آوے جس ریم
سوزش سڑکن وچہ پیشاب
بول وچوں آوے بدبو

قرحہ رحم اُس کہن حکیم
درد نہایت کرے خراب
بہت دیر دُکھ رہے کھلو

قرحہ رحم تے قرحہ مثانہ
دوہاں بیماریاں دا ہک قسم
نسخہ کراں بیان عجیب
کندر کتھ ماجو گلنار
طباشیر الاچی لے سفید
سنگ جراح نشاستہ لال
پھٹکڑی ساڑ سہاگہ پھل
روغن صندل تولے ست
چھ سات ماشے رتت پھکا
بھکھڑا کاسنی تخم خیار
تازہ گوکا دُودھ پلا
دھیاں ہور عجب پچکاری
پا ہک پانی گرم کرا
گوشت خورہ گھت کھقال
جیکر قبض شکم وچ ہو
گئی روغن پچکاری نال
جدوں قرحہ ہو جاوے صاف
خشک بیروزہ بھسکتھ رال
ایہہ بھی ہے شافہ آزمودہ
درد جے ہووے شدت نال
کسیس افیم پھٹکڑی گلنار

علاج علامت وچ یگانہ
فرق بموجب عضو دے اسم
بہت دفعہ ہویا تجربہ
لُباب چینی لے مغز خیار
ہگد گوند ملٹھی وٹیاں
آٹا پھلی ہکر دا ڈال
ہک ہک تولہ دارو کل
دارو کٹ چھان وچ گھت
کاہو خرفہ گھوٹ پلا
شامل نال کرو ادرار
دو تولے وچ شہد ملا
زخموں ریم نکالے ساری
دو تولے وچ شہد ملا
کر پچکاری استعمال
دیہہ ملین اس تول کو
دونویں وقت کر استعمال
کرے قصور خداوند معاف
کر شافہ چربی گاں دے نال
قرحہ رحم دا کرے نابود
ایہہ پچکاری کر استعمال
ہک ہک رتی دارو چار

پا ہک پانی گرم کرا — پیہہ کے اس دے وچ رلا
نال عقل دے کر پچکاری — اس دے مثل نہیں کوئی کاری
رسوت ترپھلہ چھل انار — کتھ سفید پھٹکڑی ساڑ
ترے ترے ماشے سب دوا — پا پانی گھت تر کروا
کر پچکاری استعمال — ہووے دفع قرحہ ست سال
جیکر ہووے ہور طلب — قرحہ مثانیوں ویکھیں جب

بیان نفخ رحم

سونف ہک تولہ لے منگوا — دارچینی چھ ماشے پا
پودنہ چھ ماشے وچ گھت — ہک مگ لے منقہ ست
کٹ جوشائیکے صاف کرا — شہد دو تولے وچ رلا
ماکھیوں وچ جوشاندے کھول — نفخ رحم دی دیوے توڑ
عرق پودنہ سونف اجوین — شہد ڈال پیوے دن رین
کرفس پودنہ پت سدات — سفید زیرہ وچ ڈال شتاب
خوب پانی دے وچ رگڑا — کرکے صاف حمول کرا
روغن کٹھ بنائیکے گھر — پیڈو تے نت مالش کر

سوزش رحم

وچ رحم جے سوزش ہووے — سڑکن نال عورت نت روے
بھکھڑا کاسنی تخم خیار — خرفہ گھوٹ رلا ایہہ چار
دھنیاں مشک کافور رلا — پیڈو اُتے کرو طلا

بورہ صندل پھل گلاب
اگلے پچھلے جھے دوا

کاسنی نال رلا شتاب
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا

سیلان الرحم

رحم تھیں رہے رطوبت جاری
وگے رحم تھیں گندہ آب
مغز تخم انبلی لیا
ثعلب مصری موصلی سیاہ
مجیٹھ سفید صندل دا بورہ
چھٹانکی موصلی میل سفید
کٹ چھان سب جمع کرا
کتیرا پانی وچ بھگوسا
موتھا عقرقرحا نے پھڑ
وزن برابر سب دوا
گھول تھوڑا جیہا وچ شراب
خراسانی اجوین منگاء
وزن برابر ترے دوا
چار پہر دے بعد نکال
سرد طبیعت جیکر ہو
لذت پیدا کرے نہایت
جس عورت دا گرم مزاج

سیلان رحم اس نام بیماری
جامہ رہے ہمیش خراب
سوچ بس کمرکس وچ پا
پھل دھاوہ گوند کِکر ہمراہ
ہر یکہ دو دو تولے بورہ
مصری سولہ تولے دیند
چھ ست ماشے نت کھوا
پلا پھوں مصری دُودھ پا
دار چینی سنڈھ شامل کر
پیہہ کے کپڑ چھان کرا
شافہ کر وچ رحم شتاب
ماجو بکنتھ باریک کرا
شافہ پوٹلی بنھ چڑھا
ہور چڑھا پوٹلی وچ ڈال
شافہ اس دے جیہا نہ کو
کرے مرض دی دفع شکایت
سرد شافے دا کرنہ علاج

کراں بیان شافے دا ذکر
عورت مثل ہو جاوے بکر

پھٹکڑی کتھ ماجو گلنار
وزن برابر دارو چار

پیہہ کے کپڑ چھان کرا
ڈبی دے وچ رکھ ٹکا

چٹکی بھر شراب وچ کھور
شافہ کر نوں اس وچ بوڑ

عورت ایہہ شیاف کماوے
تنگ رحم اس دا ہو جاوے

تنقیہ طبع موافق کر
دو ترے دفعہ ہرگز نہ ڈر

فاصلے دے کے ہفتہ وار
کر تنقیہ دو ترے وار

بیان اختناق الرحم

اختناق الرحم ہک عجب آزار
عورت تائیں کرے خوار

عورت مردے وانگ خموش
ہووے مرگی وانگ بیہوش

پر مرگی وانگ نہ لگے کھیچ
ہووے بہت طبیعت زچ

رحم تھیں موذی اُٹھ بخار
ہوش حواس کرے بے کار

جے اوہ عورت زور آور
بھیج شتاب اُس خاوند گھر

شہوت اُس نوں پایا زور
ہوش حواس گئے مُنہ موڑ

نوبت وقت بنھوں ہتھ پیر
ہووے بہت شتابی خیر

لخلخہ اُس نوں جلد کرا
سرکے وچ گلاب رلا

دھنیاں کُٹ گھت مشک کافور
نال ملاؤ صندل بُور

ہم بستر کر خاوند نال
جاوے مرض اُس دی فی الحال

سبب جے ہووے بند حیض
کر دارو اس پہنچے فیض

چنگی طرح پچھان مزاج
طبع موافق کرو علاج

جے غالب ہووے صفرا ۔۔۔ شربت شیرہ سرد پلا
جیکر سڑیا خشک مواد ۔۔۔ وچ طبیعت کرے فساد
بنفشہ روغن نیلوفر ۔۔۔ سر پَیراں نوں مالش کر
مکھن مصری فجر چٹا ۔۔۔ گوکا دُودھ اس شام پلا
سبب جے بلغم بہت زیادہ ۔۔۔ نال جلاب خارج کر مادہ
جے فم معدے وچ فساد ۔۔۔ خارج کر قے نال مواد
دیہہ اس نوں کوئی نسوار ۔۔۔ مغزوں خارج کرے بخار
دو ترے دفع دے کے تلیئن ۔۔۔ کڈھو باہر مواد لعین
خالی ہنگیاں موراں وچ ۔۔۔ یا پلیاں وچ دیویں رکھ
جے اُس بہت لہو دا زور ۔۔۔ رمی سنگی نال نچوڑ
صندل بورہ نیلوفر ۔۔۔ عناب بنفشہ شامل کر
رات پانی وچ کرو نقوع ۔۔۔ مصری ڈال کرو اس شروع

خارش رحم

اندر رحم جے خارش ہووے ۔۔۔ عورت دُکھ خارش تھیں رووے
کسیس مہندی کتھے لے نسپال ۔۔۔ پیہہ کے لا تیل کوڑے نال
سہاگہ پھل انار کسیس ۔۔۔ ترے ایہہ وزن برابر پیس
تھوڑا وزن پانی وچ ڈال ۔۔۔ کر استنجا اُس دے نال
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق ۔۔۔ پیوے ہووس شتابی فرق
دو تولے ماکھیوں وچ ڈال ۔۔۔ کجھ مدت کر استعمال
تخم ترس جوشانگٹ ڈال ۔۔۔ پانی دیگچی گھت ادبال

آبدست کر اس دے نال — نفع خارش نوں کرے کمال
کھاوے گرم نہ خشک نہ تیز — مرچوں لُونوں کرے پرہیز

سرطان رحم

پیدا ورم ہووے سرطان — اندر رحم کرے نقصان
ہووے بہت نہایت سخت — اکرڑہ پتھر وانگ کرخت
شدت ورم کرے سرطان — درداں ضرباں کرن حیران
شامل تاپ جے ہووے نال — عورت بہت ہووے بدحال
موذی سخت جے ردی مادہ — ہوندا جاوے ورم زیادہ
اکثر ورم ایہہ لاعلاج — دیوے سخت بگاڑ مزاج
جیکر مرض پرانی ہو — رہے رحم دے وچ کھلو
نال عقل دے کر توں معلم — جیکر مادہ ہووے سالم
سڑیا سخت سودا مواد — وچ رحم دے کرے فساد
یا سودا رل بلغم خون — کرن پیدا اکثر ورم زبون
میتھی السی سوئے لیا — گل بابونہ نال بلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — تھوڑا تھوڑا پانی پا
مٹھا تیل گرم کر گھت — پٹھ بنھ دہاڑے ست
حرمل کالا زیری لئے — السی تول تول ترے
بھرکے دے وچ گھوٹ لگا — زیرچ وروں تحلیل ہو جا
جد مادہ ہووے تحلیل — پاوے جھب شفا جلیل
جد مادہ پک ہووے ریم — بجل جاوے پھٹ حکیم

جے اوہ ورم قرحہ بن جاوے — مرہم شافہ نال چھڑاوے
ظاہر ورم جے مثل گھنبیر — ہووے کر اُس دی تدبیر
پٹہ نت بنھوں تہ گرم — ورم سخت ہو جاوے نرم
جیکر مادہ فاسد خون — لا جوکاں کڈھ خون زبون
سرد خشک جے ہووے ورم — روغن مالش کر تہ گرم
گرم جیکر ہووے سرطان — نال علامت کریں پچھان
پیلک دھنیاں خوب گھوٹا — ورم گرم تے لیپ کرا
دھنیاں دا پانی کڈھوا — سکہ اُس دے وچ گھسا
ورم گرم سنے کرو خلاً — دیوے گرمی ورم ونجا
جد ہور ضرورت استعمال — ورم والی مرضاں وچ بحال
بنفشہ خطمی نیلوفر — جوشنا نطول کرایا کر

بیان مرض رجاء

عورت تائیں رجا بیماری — پاوے اندر رحم خواری
مثل حمل پیٹ پھل جاوے — عورت حمل امید جتاوے
جد میعاد حمل لنگھ جاوے — تد آزار معلوم کراوے
بعضے کہن رحم وچ بچہ — باجھ رُوح دے رہندا کچہ
بعد ترہیوں سالاں یا چار — ہووے اس دی خلق تیار
جد رب دا ہووے فرمان — داخل رُوح اس ہووے آن
باہر حکم خدا دے نال — آوے جیویں ولادت چال
جے عورت نوں مرض سبب — پہنچے دکھ دوا کر جب

نال علامت کریں معلوم
جیکر بچہ وچ زہدان
شکل کرے نگ بن سہے کھلو
لے ہاتھی دے دند دا بُورہ
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
چھ ماشے دو وقت کھوا
شام زیرہ دہیہ گھوٹ سفید
سبب جے ہووے بلغم باد
سبب مواد کثافت گند
حیض نہ اُس نوں آوے مول
یا وچ رحم دے ہووے رنج
رہے نفخ رحم دے وِچ
سرد چیز اس ضرر پہنچاوے
جاوے مرض پُرانی ہو
نسخہ کراں بیان عجب
اوّل اُس نوں کرو جلاب
تخم کرفس زیرہ سُنڈھ لے
پودنہ دارچینی اجوین
کُٹ دوا چھاننی وچ چھان
چھ ماشے نت کاہڑے نال
تخم سونف خربوزہ لیا

سبب مرض دا جیوں رسوم
معلم پختہ ہون نشان
ہرگز حرکت کرے نہ کو
ادھ پا پکا ہووے بورہ
برابر مصری نال رلا
گھیو دُودھ پھوں فجر پلا
مصری گھت اس دے وچ دید
پاوے اندر رحم فساد
مونہہ رحم دا ہووے بند
لازم رہے کُکھ وچ سُول
کرو علامت نال صحیح
درد لگے تے لگے رنجھ
گرم غذاؤں نفع اُٹھاوے
دو ترے سال جے رہے کھلو
بلغم رنج ونجاوے جھب
حب ایارج نال شتاب
ہر یک ہوون تولے ترے
ترے ایہہ دو دو تولے لین
برابر کھنڈ رلاؤ آن
نت نہار کر استعمال
انیسوں تخم کاسنی پا

ہر یک تولے دا مقدار   کاہڑ جوشاندہ کرو تیار
چار تولہ خالص گلقند   نال جوشاندے کرو پیوند
تخم کرفس لے یک مثقال   میتھی دو تولے وچ ڈال
سونف انیسوں تخم خیار   ہر یک تولے دا مقدار
کاہڑ جوشاندہ کرکے تیار   پیوے حیض ہووے ادرار
شافہ کرو جو لیاوے حیض   بہت شتابی پہنچے فیض
احتباس حیض دے وچ   دیکھیں جا نہ ہوویں نچ
جے فاسد مادہ خونی گرم   پیدا کرے رحم وچ ورم
جوکاں اُس نے ترت لگا   گٹیوں صافن نار چھڑا
جے مادہ صفرا سودا   کرے بگاڑ رحم وچ جا
کاسنی بھکھڑا تخم خیار   خرفہ چھ چھ ماشے چار
گھوٹ پانی وچ صاف کرا   ترے ماشے شورہ گھول پلا
کجھ مدت کر استعمال   دیوے سب، آود نکال
سخت سودا کثیف یا گند   کرے سوراخ رحم دا بند
بنفشہ روغن دی پچکاری   کر یک دن وچ دو ترے واری
کرو طبع اس دی مرطوب   گھیو دودھ اوس پلاؤ خوب
روغن گُل دی مالش کر   دن وچ دو ترے دفع نڈر

بیان وجع المفاصل

وجع مفاصل کہن یونان   گنٹھیا ہندی وچ زبان
بند بند دے وچ ہووے پیڑ   اوکھا ہووے بہت سریر

نال علامت لے پچھان
گنٹھیا مرض جے ہووے سرد
مُنضج نال پکاؤ مواد
مالش کر نت روغن گرم
ہر ہفتہ دیویں ہک بھانس
نت کھوا معجون سورنج
بر شعشا تے حب جوگراج
جوڑیں مٹھا پچھ جڑاؤ
بھانس دیہو حرمل کنڈیاری
جے معجون کھوادیں سیر
حب کچلہ تے حب سورنج
مالش کرو روغن ادراگ
سفوف سورنجاں عجب دوا
روغن کانپھل دا اکسیر
روغن کچلہ روغن سیر
سورنجاں کوڑی کٹھ ایلوا
گھوٹ پانی وچ کرد ضماد
مٹی دا نت تیل لگا
تخم ہرمل تینوں اجوین
مصبر کیسر سُنڈھ افیم
گھوٹ پانی وچ کرد طلا

سردی گرمی کرکے دھیان
کُل جوڑاں وچ ہووے درد
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب
سخت جوڑ ہو جاون نرم
اُبکل مار ننگا رکھ سانس
پیڑاں درد ونجاوے رنج
گنٹھیا واؤ دا بڑا علاج
دفع ہو جاوے گنٹھیا واؤ
اس دی مثل نہیں کوئی کاری
مارے وچ نشانہ تیر
دفع کرن گنٹھیا دا رنج
گنٹھیا واؤ داہے تریاق
دیوے گنٹھیا داؤ ونجا
تجربہ سائیں بخش فقیر
سر درداں وچ مارن تیر
ہلوں سنڈھ کرفس رملا
دفع ہو جاوے سرد مواد
دیوے پیڑاں درد ونجا
گھوٹ پکا تُبھو دن رین
تھدے ترے ماشے وزن حکیم
دیوے فوراً درد اُٹھا

پوست داگھُٹ جے ہِنت پیوے
گنٹھیا داد جے ہووے گرم
تاپوں بعد جے کرے ظہور
یا اس تاپ رہے کجھ نال
گندہ سڑیا ہویا مواد
گُل روغن دی مالش کر
دو ترے دفع دے کے تلیین
پھر توں اس نوں کر تبرید
جیکر سڑیا مادہ خون
صافن باسلیق چھڑا
کوڑیاں چیزاں داکڈھ عرق
مالش روغن کریں حنا
وچ رلا کجھ مشک کافور
انبرول دی دیویں بھانس
انبرول دا کرد نطول
انبرول دا کرد ضماد
سڑیا مادہ بہت کرخت
ظاہر باطن کر مرطوب
جے صفرادی ہووے مادہ
دانے ایسبغول منگا
درد گرم تے کرد طلا

بہت شتابی چنگا تھیوے
سڑکن درد جوڑاں وچ ورم
پاوے جوڑاں وچ فتور
مواد بحران کرے انتقال
جوڑاں دے وچ کرے فساد
بنفشہ روغن شامل کر
خارج کرد مواد لعین
شربت شیرہ سرد مفید
ہووے گندہ بہت زبون
خون گندہ سب دُور کرا
ہِنت پلا ہووے جھب فرق
دیوے درداں گرم دنجا
ہووے درد دُکھ سب دُور
اُبکل مار ننگا رکھ سانس
ہووے جلد شفا رنجول
زائل کرے شتاب فساد
کرے اعضاواں نوں جے سخت
تاں حاصل ہووے مطلوب
سڑکن سوزش بہت زیادہ
پوست پانی وچ پوسا
دیوے سڑکن تُرت ونجا

گل روغن وچ مشک کافور
میل مالش اس کرد ضرور
دھنیاں پیلک صندل بور
کاسنی پھُل گلاب کافور
پانی دے وچ خوب گھوٹا
درد گرم تے لیپ کرا
جیکر پیڑاں دموی مادہ
آوے نظر جے خون زیادہ
رمیاں سنگیاں جو کال لا
خون گندہ سب دُور کرا
پاپڑا دھنیاں افسنتین
نقوع کر پیوے دار و تین
تحقیق جے ہووے خشک سبب
کرو مرطوب طبیعت جھب
گو کا گھیو اُس بہت کھوا
فجرے مصری مکھن پا
اَدھ پا گو کا گھیو پنگار
وقت شام دیہہ نت نہار

نسخہ روغن مجرّبہ سائیں بخش حکیم

مالش ہک عجیب اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر
سک جاون جے لنگ پران
پنیّ ارک یا بانہ ران
گوشت چم ہو جاوے خشک
رہے رطوبت دا نہ مشک
یا کوئی اعضا جڑ جاوے
سکی لکڑ دانگ اکڑاوے
حرکت حس ہووے سب سست
اس مالش تھیں ہون درست
ہاہل کنگنی کٹھ لے آ
بابونہ دانے حرمل پا
کانچل میل اجونیاں چار
دو دو تولے دا مقدار
رات پانی وچ کُٹ جوشا
فجر کڑاہی وچ جوشا
ل پن اس نوں صاف کرا
تیل مِٹھا ادھ سیر رلا
رُ دوبارہ پھیر
مٹھی مٹھی اگ جلا

جد سارا پانی جل جاوے — تیل اکلا خاص رہ جاوے
ہیٹھاں جلدی نال اتار — رکھ بوتل وچ صاف نتار
تیل ارنڈ گری دا تیل — روغن السی دا وچ میل
روغن کدو مغز بادام — پنج پنج تولے وزن تمام
گوکا گھیو چھٹانکی ڈال — چھٹانکی چربی بز گھت ڈھال
چربی سنے تمام ایہہ تیل — گھت کڑاہی دے وچ میل
ہک دن دے وچ پنج ست وار — کر مالش نہ رہے آزار
مالش کر چھ ماہ ہک سال — ٹسکے لنگ ہودن بحال
ادھ پا گھیو گوکا رت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

معجون سورنجاں

ماہل کنگنی حرمل گوگل لیا — سورنجاں مٹھیاں لے وچ پا
کٹ رلا ایہہ دارو چار — دو دو تولے دا مقدار
عقرقرحا لونگ سنڈھ ڈال — مدبرہ کچلہ اسگندہ نال
دار چینی مگ مرچ سیاہ — جعفل لونگ کرو ہمراہ
پپلاں مول اجویناں تڑے — ہر ہک تولہ تولہ لے
خالص کیسر اصل افیم — تڑے تڑے ماشے قدر حکیم
سب دوا کٹ جمع کرا — ادھ سیر دودھ وچ گھت پا
دودھ جدوں ہو جائے خشک — رہے نہ پانی دا وچ مشک
تڑے تڑے ماشے وزن بنا — ہک ہک دونویں وقت کھوا
جوشاندے دار چینی دے نال — کرو دوا رت استعمال

شام وقت ہک وزن کھوا — پچھوں گھیو دودھ گرم پلا

نسخہ حب سورنجاں

حب سورنجاں عجب دوا — دیوے بلغمی درد دنجا
سورنج مصبر تردی لے — ہر ہک ہوون تولے ترے
چھل ہرڑ کرفس وچ گھت — سقمونیا ہر ہک ماشے ست
عرق سونف وچ بنھوں حب — دانے ماشہ برابر سب
وزن اُس دا ہے دو مثقال — کھاوے تازے پانی نال
ست روز مُنضج کروا — ہفتے بعد ہک وزن کھوا
ہر ہفتے ایہہ کر اسہال — دیون سب مواد نکال
جد اسہال ہوون اُس جاری — زائل ہووے کل بیماری
ست روز منضج کروا — ہفتے بعد جلاب دیوا
ایسے طور کر استعمال — دیون پیڑاں درد نکال
بیضہ گوشت کرے غذا — ادھرک گھیو مصالح پا

نسخہ سفوف سورنجاں

سفوف سورنجاں وچہ یونانی — مجرب نسخہ بڑا لاثانی
بہت نہایت دیوے نفع — گنٹھیاں درد ہوون سب دفع
سورنجاں مٹھیاں تردی لے — ہر ہک ہوون تولے ترے
سناکی دو تولے گھت — سقمونیاں اصلی ماشے ست
کیسر دو ماشے گھت دید — برابر نسخے کھنڈ سفید

ترے ماشے دا وزن تولا ۔ تازے پانی نال پھکا

نسخہ حب کچلہ

مجرّب نسخہ کچلہ حب ۔ گنٹھیا سرد دنجاوے جھب
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ ۔ درداں پیڑاں کرے نابودہ
جاوے مرض پُرانی ہو ۔ بہت دیر تک ہے کھلو
کرے جے ایہنوں استعمال ۔ پیڑاں درد جاون فی الحال
گنٹھیا استرخا ادھرنگ ۔ رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ
ہر ہفتہ ہک کرد جلاب ۔ حب ایارج نال شتاب
مدبّر کچلہ تولے دو ۔ شنگرف رومی تولہ ہو
دارچینی نگ مرچ سیاہ ۔ جعفل لونگ کرد ہمراہ
عقرقرحا سُنڈھ وچہ گھت ۔ چھ چھ ماشے دارو ست
حب ایارج مرچ سیاہ ۔ بنھ ادھرک پانی ہمراہ
ہک دو حب کر استعمال ۔ جوشاندے دارچینی دے نال
دارچینی چھ ماشے تول ۔ ماکھیوں دو تولے وچ گھول

معجون مجرّبہ حکیم سائیں بخش

معجون مجرّب کراں بیان ۔ گنٹھیا دا نہ رہے نشان
بہت بیماریاں تے آزمایا ۔ بہت نہایت فیض اُٹھایا
دارچینی اسگند خولنجاں ۔ گل بابونہ سُنڈھ سورنجاں
زیرہ سیاہ ماہل کنگنی لے ۔ ہر ہک ہووَن تولے ترے

الاچی چھڑنگ مرچ ایہہ چار
ہر ہک تولے دا مقدار

کُٹ سبھے چھاننی وچ چھان
ماکھیوں سیر ملاؤ آن

میل تمام معجُون بنا
مرتبان وچ رکھ ٹکا

دونویں وقت تولہ ہک کھاوے
گنٹھیا واؤ دی بیخ اُٹھاوے

ہے آزمودہ ایہہ معجون
رہے نہ گنٹھیا واؤ معجون

ہک مہینے وچ جلّاب
ترے واری اس کریں شتاب

مالش گرم روغن دی کر
دن وچ دو ترے دفعہ نہ ڈر

نسخہ معجون السّیر

کہن یونانی کُل حُکماء
معجون سیر جیہا نہیں دوا

ایہہ نسخہ اعظم اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

کمر یہ وچ الورک ادھرنگ
ہووے گنٹھیا نال چرنگ

کرے جے ایس نوں استعمال
جڑیا کُھل جاوے تت کال

مصطگی سُنڈھ پاناں دی جڑھ
دیویں شامل الاچیاں کر

رچھل ہریڑاں مرچ سیاہ
جعفل لونگ کرد ہمراہ

دارچینی جلوتری لے
ہر ہک ہودن تولے ترے

کیسر ہک تولہ وچ ڈال
کُٹ چھان سب رکھ سمہال

لسن ترے تولے منگوا
کڈ گلیاں اس صاف کرا

سیر پکا تازہ دُودھ لیا
گلیاں تھوم اس وچ پکا

کھوئے وانگ ہووے جد آن
ادھ پا گھیو وچ کر بریان

سیر پکا ماکھوں وچ گھت
چنگی طرح پکادیں پت

جلدی نال کڑاہی لاہ — سب دارو وچ کُٹ رلا
کھاوے نت ہک قدر اکھروٹ — رہے نہ جوڑاں دے وچ کھوٹ
ہر ہفتہ مسہل کروا — ست روز مُڑ پھیر کھوا

نسخہ گنٹھیا بلغمی

شنگرف جعفل لونگ منگا — ہک ہک تولے وزن تولا
ترے ماشے وچ ڈال افیم — منقے وچ بنھ حب حکیم
گولیاں ماشہ وزن بنا — ہک حب اس نوں نت کھوا
جوشاندے دارچینی دے نال — کر حب نت ہک استعمال

نسخہ درد بلغمی ہر قسم

چھٹانکی چھل جڑھ اک لُہا — نصف چھٹانکی مرچ سیاہ
کُوزے وچ گِل حکمت کر — ساڑ انگیٹھی دے وچ دھر
چار رتی اس وزن خوراک — میل کھنڈ وچ دیہہ بیباک
بعضیاں نوں اس تھیں قے آوے — بلغمی پیڑاں درد ونجاوے
وَ ستے اس نوں نال وقوف — گنٹھیا بلغمی کرے موقوف
ضیق سینے نوں جاوے چھوڑ — اس دے مثل دارو نہیں ہور

نسخہ مطبوخ سورنجاں

دارچینی سُنڈھ زیرہ سیاہ — سورنجاں مٹھیاں کر ہمراہ
ترے ترے ماشے دا مقدار — کاہڑ پلا ایہہ دارو چار

دو تولے وچ شہد ملا — دیوے پیڑاں درد ونجا

نسخہ روغن سداب

سرد مادے ہووے رنج — کر توں اس نوں خوب صحیح
روغن کرو سداب تیار — ہوون پیڑاں درد فرار
پانی کڈھ سداب دا تازہ — ادھ سیر پکا وچ اندازہ
کانبھل دانے ہرمل لیا — رائی ہالوں عقرقرحا
کوڑی کٹھ ترے اجوین — ہر ہک دو دو تولے لین
دارو سب درڑا کروا — پانی وچ سداب پوسا
فجرے دیگچی وچ جوشا — مل پُن کپڑے وچ چھنا

روغن فرفیون

روغن فرفیون کر تیار — بلغمی درداں دے درکار
کوڑی کانبھل کٹھ منگوا — پنج پنج تولے قدر تولا
پودنہ عقرقرحا وچ ڈال — دارچینی بھی ہووے نال
دو دو تولے ترے دوا — کُٹ کے سبھے جمع کرا
رات پانی وچ رکھ پوسا — فجر جو شال صاف کرا
ادھ سیر مٹھا تیل ملا — دوجی واری پھیر پکا
سڑ پانی پک جاوے تیل — چھٹانکی فرفیون پیہہ میل
ادھ پا پکا میل شراب — مالش کر دن رات شتاب
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ — شاہ ارزانی دا فرمودہ

نسخہ لیپ مخدّر درد ہر قسم

پوست خراسانی اجوین
دونویں ہک ہک تولہ لیں
مصبر کاہو ڈال افیم
دو دو ماشے قدر حکیم
گھوٹ دوا سب وچ شراب
درد اُتے کر لیپ شتاب
کرایہہ اس نوں لیپ ضرور
فوراً درد ہو جاوے دُور

بیان روغن اوراق

کراں بیان روغن اوراق
گنٹھیا واؤ دا ہے تریاق
ضرباں چیکاں پیڑاں درد
جاون چھوڑ جے ہوون سرد
سوہانجنہ حرمل برگ ارنڈ
برگ دھتورہ برگ اک سنڈھ
پتر اک سنبھالو گھت
ہک ہک منجھ ایہہ ست
ست قسم ایہہ ہک ہک مٹھ
ادھ پا پکا کوڑی کٹھ
رات پانی وچ کُٹ پوسا
فجر کڑاہی وچ جوشا
سیر پکا لے مٹھا تیل
کر کے صاف دیویں وچہ میل
جد پانی سارا سڑ جاوے
باقی تیل خالص رہ جاوے
اگ تھیں اس نوں جلد اتار
گھت بوتل وچ صاف تیار
پیڑاں درد جو جوڑاں وچ
مالش اُس دی لے سب کھچ

نسخہ روغن کچلہ

روغن کچلہ خوب دوا
دیوے گنٹھیا درد اُڈا

اَدھ پا پکا کچلہ لیا
تراش اس نوں چاقو نال
سیر ہک پانی دے وچ گھت
گھت کڑاہی وچ جوشا
اَدھ سیر مٹھا لے تیل
منٹھی منٹھی اَگ جلا
جد سارا پانی جل جاوے
اگ تھیں جلدی نال اوتار
لقوہ اِسترخاء کل پیڑ
کمر یہ گنٹھیا واوٗ ادھرنگ

ڈال پانی دے وچ جوشا
کُٹ حمام دستے وچ ڈال
رکھ پوسا دہاڑے ست
نصف رہے تاں صاف کرا
گھت کڑاہی دے وچ میل
خوب طرح اس لے پکا
خالص تیل باقی رہ جاوے
رکھ بوتل وچ صاف نتار
کر مالش ہو جان دہیر
مُڑ کے پھیر نہ مارن ڈنگ

نسخہ روغن کانبھل

روغن کانبھل دا اکسیر
کمر یہ گنٹھیا پیڑاں درد
کانبھل کوڑی کٹھ منگا
کُٹ درڑہ کر دارو چار
سیر پانی گھت رات پوسا
نصف رہے لاہ ہیٹھ رکھا
سیر پکا گھت مٹھا تیل
خوب طرح اس لے پکا
جد پانی سارا جل جا

تجربہ سائیں بخش فقیر
زائل کرے جے ہوون درد
حرمل ترے اجوین رلا
اَدھ اَدھ پا پکا مقدار
فجر کڑاہی وچ جوشا
کل کے کپڑ چھان کرا
دونویں وچ کڑاہی میل
پانی سارا جذب کرا
کر کے صاف بوتل وچ پا

وقت حاجت کر استعمال ‖ دیوے پیڑاں درد نکال

نسخہ حب شنگرف

سبب جے مادہ باد فرنگ ‖ پیڑاں درداں کرن جس تنگ
جاوے مرض پُرانی ہو ‖ فائدہ کرے دوا نہ کو
درداں جوڑاں وچ تمام ‖ ہوون لین نہ دین آرام
مادہ موذی جوڑاں وچ ‖ داخل ہو ٹیکے کردا نچ
کیسر لونگ جعفل لے آ ‖ دار چینی سُنڈھ عقرقرحا
شنگرف رسکپور وچہ گھت ‖ ہر ہک ہووے ماشے ست
قدر مرچ دے بنّھوں حب ‖ ادرک دے وچ پانی سب
ہک ہک حب اس نت کھوا ‖ پچھوں گھیو دودھ گرم پلا
جد مُونھ آوے کرے موقوف ‖ ایہو رکھیں یاد وقوف

بیان درد پشت

درد کمر جے پیدا ہو ‖ رہے کمر دے وچ کھلو
ہووے روگی تنگ نہایت ‖ اُٹھدا بہندا کرے شکایت
وچ کمر دے ہووے پیڑ ‖ اوکھا ہووے بہت سریر
سبب یا ہووے بادِ ہوا ‖ ٹھہرے وچ کمر دے جا
یا فاسد مادہ دموی گرم ‖ کرے گوشت پشت وچ ورم
یا موذی صفرا دا ساڑ ‖ کرے کمر دے وچ بگاڑ
یا مادہ سودا کرخت ‖ پٹھے کرے کمر دے سخت

سبب درد جے فاسد خون
کڈھ سنگی رمی نال زبون

جے مادہ موذی صفرا
ٹھہرے وچ کمر دے جا

ظاہر باطن کر تبرید
لیپ ملیّن سرد مفید

سبب جیکر داخل سودا
پٹھے کمر کرن اکڑا

مالش کر نت مٹھا تیل
سنڈھ سورنج مصبر میل

رمی سنگی پچھ لگا
پیہہ دارو بندوق لگا

دو ترے دفعہ کر ایہو کار
ہووے کمروں درد فرار

ایہہ بھی ٹوٹکہ ہے اکسیر
کمروں جلد نکالے پیڑ

روغن کٹھ دی مالش کر
دفع ہو جاوے درد کمر

سبب جے باد یا بلغم سرد
ٹھہرے وچ کمر دے درد

حرمل سنڈھ اجوین گھوٹا
پانی تھوڑا جیہا رلاء

تیل مٹھا گھت گرم کرا
دارو لکڑی نال ہلا

جدوں جذب ہو جاوے آب
کر دو پشت تے لیپ شتاب

رائی ہالوں سنڈھ ایلوا
ترے ترے ماشے وزن تولا

زردی بیضہ وچ رلا
درد کمر تے کرد طلاء

شدت حدوں جے کرے حکیم
کر شامل ماشے ترے افیم

جے جاوے مرض پرانی ہو
فائدہ کرے دوا نہ کو

مجرّبہ شناسی نسخہ

بہت مجرّب دساں حب
درد کمر دا جاوے جب

کیسر لونگ جعفل لے آ
دار چینی سنڈھ عقرقرحا

چھ چھ ماشے وزن حکیم — ترے ماشے وچ ڈال افیم

وچ منقہ بنھوں حب — قدر چنے دے گولیاں سب

ہک ہک گولی جے نت کھاوے — درد پُشت وچوں نس جاوے

مالش کریں جے روغن سیر — درد کمر سر مارے تیر

کر روغن کچلہ استعمال — درد کمر جاوے فی الحال

گولیاں جو گراج جے کھاوے — درد کمر دا ترت ونجاوے

نسخہ ہک لکھاں دہقانی — مجرّب میرے پاس نشانی

کر دیواں اُس نوں اظہار — دو ترے ہوئے شفا بیمار

میتھی السی گری چھوہارے — پا پا پکا لے ایہہ چارے

دار چینی اسگند لے آ — سُنڈھ سورنجاں نال رلا

کُٹ پیس ایہہ دارو چار — پنج پنج تولے دا مقدار

ممولیاں تخم کنڈیاری پیس — کُٹ ڈال وچ تولے بیس

بہت پُرانا گڑ منگوا — گھیو ہک ہک ادھ سیر پکا

پانی وچ گوڈ گھیو کر پت — کُٹ پیس دارو سب گھت

ہک چھٹانکی جے نت کھاوے — درد پُشت وچ پھیر نہ آوے

ترہوں اجوئیناں دا کڈھ تیل — روغن دار چینی وچ میل

میل روغن وچ بید انجیر — مالش اس دی ہے اکسیر

جے لادیں روغن جیپال — دیوے کمروں درد نکال

جاوے دُکھ پُرانا ہو — فائدہ کرے دوا نہ کو

گنڈی رتھا تیلیا لیا — کاغذی پچھ ترے. وا لگا

یا اس داغ یا دیویں گل — نکلے مادہ موذی کل

درد جے ہووے وچ کنگروڑ / دیوے طرف باہر دی چھوڑ
کبڑا ہو جاوے انسان / حدبہ اس دا نام پچھان
منکے باہر آون نکل! / دارو اس دا ہے مشکل

روغن سیر

روغن سیر بنا ضرور / کرے درد ریح دا دور
ادھک سیر مٹھاے تیل / ڈال کڑاہی چوٹھے میل
ادھ سیر گلیاں تھوم کڈھا / تیل مٹھے دے وچ جلا
کرکے صاف بوتل وچ ڈال / وقت حاجت کر استعمال
مالش روغن خوب کرا / بہت ہتھاں دا زور لگا

روغن حب الملوک

لے دو تولے حب جیپال / مٹھا تیل چھٹانکی ڈال
گھت کڑاہی وچ جلا / کرکے صاف شیشی وچ پا
وقت حاجت دے کرو طلا / روغن نال ارنڈ رلا

روغن حنظل

روغن حنظل کرو تیار / ہووے درد ہر قسم فرار
ڈوڈیاں حرمل شحم دھتورہ / ادھ ادھ پا پکالے پورہ
رات پانی وچ کٹ پوسا / فجر کڑاہی وچ جوشا
تے چار چیر وچ ڈال / دیویں دو ترے ہور اوبال

کُل کے پُن کے صاف کرا
مُڑ کے وچ کڑاہی پا
جد پانی سارا سڑ جاوے
کر کے صاف شیشی وچ ڈال
ہے ایہہ روغن مثل طلسم

سیر ہک ہٹھا تیل رلا
چاہڑ اگ تے خوب پکا
کڑاہی اگ تھیں ہیٹھ لہا
کر کجھ مُدّت استعمال
درد موقوف کرے ہر قسم

وجع الورک

درد چتڑ وچ ٹھہرے آ
چتڑوں اُٹھ گوڈے تک جاوے
جے چتڑ وچ ہووے ورم
رگ صافن دا فصد کرا
موذی مادہ ہووے دُور
کوڑیاں چیزاں رنت پلا
جیکر چتڑ دے وچ درد
چتڑ اُتے گُل لگا
روغن دھاتورہ مَلوا
اجوین نوشادر ہلوں رلائی
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
کچا ہٹھا تیلیا لیا

وجع الورک کہن حکما
درد نال ہووگی کرلاوے
خونی فاسد مادہ گرم
رُمی سنگی جوکاں لاء
رہے نہ چتڑ وچ قصور
نقوع کر رب کرے شفا
ہووے بہت نہایت سرد
دیوے اس نوں رب شفا
دیوے بلغمی درد دنجا
تڑے تڑے ماشے چار دوائی
دیوے فائدہ تُرت پہنچا
ایلوا نال افیم گھسا

پچھ کے کاغذی وانگ لگا
فوراً دیوے درد اُڈا

روغن دھتورہ

روغن دھتورہ کر تیار ۔۔۔ ہوون پیڑاں سرد فرار
ڈوڈے دھاتورہ منگوا ۔۔۔ سبز ڈوڈیاں حرمل پا
اَدھ اَدھ پا پکا کُٹ لے ۔۔۔ تَرے اجونیاں تولے ترے
کُٹ سب پانی وچ پوسا ۔۔۔ فجرے دیگچی وچ جوشاء
کل پُن اُس نوں صاف کرا ۔۔۔ اَدھ سیر مِٹھا تیل ملا
مڑ دوبارہ خوب پکا ۔۔۔ کرکے صاف شیشی وچ پا
مالش اس دی کرو ضرور ۔۔۔ ہوون درد پیڑاں سب دُور
گنٹھیا اِسترخا ادھرنگ ۔۔۔ رہن نہ اک ذرہ وچ انگ

تدبیر گُل

جیکر مرض پُرانی ہو ۔۔۔ بہت دیر تک رہے کھلو
درد چِتڑ تے گل لگا ۔۔۔ ڈونگھا چنگی طرح پکا
نکلے مادہ بن کے ریم ۔۔۔ بخشے صِحت رب کریم
درد اُتے پچھ خوب لگا ۔۔۔ گوتر وچہ جیپال گھسا
موٹے تازے دانے ترے ۔۔۔ سِل پتھر اُتے گھس لے
زوندے نال آلودہ کر ۔۔۔ خون پُوہنچ کے اُتے دھر
چنگی طرح پکاؤ گُل ۔۔۔ سٹ اٹھ روز نہ جاویں بھُل
ست روز لب لا رکھ تہ ۔۔۔ مڑ گھیو لاء نہ ہرگز ڈر
دے کے دو ترے چار جلاب ۔۔۔ بلغم خارج کرو شتاب

بیان عرق النسا ہندی رینگن

عرق النسا سخت ہک رنج ۔ عام لوگ آکھن اوترنج
ہندی وچ رینگن مشہور ۔ وچ رگ لت دے کرے قصور
چتڑاں درد رگڑے تک جاوے ۔ سخت نہایت رنج پہنچاوے
درد ہووے وچ پٹی ران ۔ لنگا ہو جاوے انسان
پھرے نسا رگ دے وچ ریح ۔ بہت سخت دیوے تصدیع
پورے لت دے وچ جھرناٹ ۔ وجے چوکنے وچ تراٹ
عرق النسا جو رگ باریک ۔ لک چوکنے گِٹے تیک
داخل رہے اس وچ مواد ۔ گندہ ہوئیکے کرے فساد
پھر مواد یا ریح اس وچ ۔ درد کرے تے لگے کھچ
چیر پوے وچ لت تمام ۔ آوے کسے نہ وقت آرام
جب تک اوہ نہ نکل جائے ۔ ہرگز کدے آرام نہ آوے
خاص علاج رینگن دے چار ۔ دست۔فصد۔گل۔دنن نار
مالش دارو ہور علاج ۔ کرو موافق طبع مزاج
مڈھ چیچی دے گل لگا ۔ پہلاں گوہے نال اوچا
اوہ دانہ حب جیپال ۔ گھس کے لا گوتر دے نال
اوپر رُوں دا پھاہا لگا ۔ کناریاں تے گوگل گھس لا
گھٹ لگا گل تے دینہہ چار ۔ پنجویں کاغذی لئیں اوتار
گوکا گھیو نت ساڑ لگا ۔ دیوے جھبدے زخم چھڑا
چیچی دے مڈھ ٹکے نال ۔ کرتوں فصد عقل دے نال

جدنکلے خون چیچی دی ناڑ
جے بلغم دا خاص سبب
تنقیہ حب ایارج کر
مالش کر نت مِٹھا تیل
مالش اس دیہہ رات کرا
نت کھوا معجون سورنج
مالش کر ہر روز مدام
کن وِنھاؤ سوئی نال
کرے ترٹے مہینے دیر
رینگن سجّی طرف جے ہو
کھبّے طرف جے ہووے پڑ
مصبّر رتّی کھاوے چار
پھِچّوں گھیو دودھ میل پلا
تارا میرا تلی لگاوے
ایہہ بھی ٹوٹکہ ہے آزمودہ
صابن تولے دو منگوا
اجوائن خراسانی وچ پا
خاص درد تے لیپ کرا

ہووے فوراً درد فرار
کر بلغم نوں خارج جھب
دو ترے دفعہ نہ ہرگز ڈر
روغن نال انڈی میل
خوب ہتھاں دا زور لگا
دفع ہو جاوے جھبدے رنج
جب تک آوے نہ آرام
ناڑ پا پڑی کن وچ بھال
دھاگا وچ کن دے پھیر
کھبّا کن وِنھاوے سو
سجّا کن روغن اکسیر
روز نہ ہرگز رہے آزار
دور ہو جاوے رینگن دا
پانی دے گھُٹ نال لنگھاوے
فقیر شناسی دا فرمودہ
سورنجاں تولہ نال رلا
خالص وچ شراب گھوٹا
دیوے فائدہ ترت پہنچا

بیان نقرس

جے ہتھاں دے گٹاں وچ — ورم ہووے تے لگے رنج

گٹیاں پیراں وچ آماس
ہووے کرے پیراں دا ناس
اونگلاں ہتھ کر جاون ڈنگ
جیویں گاں بھینس دا سنگ
آکھن نقرس اس دا نام
طباں وچ حکماء تمام
اکثر مادہ اس دا گرم
گٹے گٹ جاون کر گرم
مجسہ جدوں طپش وچ آوے
پانی سرد نال کوئی نہاوے
اوتھوں پیدا ہووے مرض
یا تپ بعد ہووے بالفرض
مادہ مرض دیوے جد زور
طرف انگشتاں گھتے شور
جیکر ہووے خون زیادہ
گندہ سڑیا ہویا مادہ
صافن باسلیق چھڑا
سنگیاں رمیاں جوکاں لا
فاسد مادہ ہووے دور
رہے نہ مجتے وچ قصور
جیکر بلغم یا ریح سرد
کرے ہتھاں پیراں وچ درد
وجع مفاصل وانگ علاج
کرتوں اس دا سمجھ مزاج
جیکر مرض مرکب ہو
کرو علاج مرکب جو
جاوے دکھ پرانا ہو
فائدہ کرے دوا نہ کو
گولیاں سم الفار کھوا
دیوے نقرس مرض دنجا
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق
رنت پلا ہووے جھب فرق
روغن نم دا آپ بنا
روگی نوں ہر روز پلا
نام اس دا روغن کلیان
شہر سارے وچ جہان
پانی وچ پت نم گھوٹا
کرکے صاف گوکا گھیو پا

دیگچی دے وچ گھت پکا
ساڑ پانی سب ہیٹھ لہا

نسخہ حب سم الفار

مجرّب نسخہ سم الفار — ہوئے کئی شفا بیمار
طباشیر الاچی کتھ سفید — ہر ہک ترئے ترئے ماشے وید
ہک ماشہ گھت سم الفار — ڈال کھرل وچ پیس سنوار
عرق لیموں گھت بنھوں حب — موٹھ برابر گولیاں سب
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے — خشک چیز دے راہ نہ جاوے
پچھوں گھیو دودھ پیوے گرم — دُور ہو جاون درداں ورم
ہر ہفتہ ہک مسہل کر — طبع موافق مول نہ ڈر
ہک ہفتہ مُڑ دیوے چھوڑ — مڑ کھاوے جے ہووس لوڑ
ایسے طور دوا کماوے — خشک چیز دے راہ نہ جاوے
ہفتہ چھوڑ ہفتہ مُڑ کھاوے — نقرس داؤ دی بیخ اُڈاوے
جیکر ہووے سرد ہوا — کاغذی مٹھا تیلیہ لا
مالش کر اس روغن گرم — رہن اعضاواں وچ نہ ورم
جس نقرس دا خشک علاج — کر اس دا مرطوب علاج
گھیو مکھن اُس بہت کھوا — جتھوں تیک سکے اوہ کھا
بنفشہ روغن نت مُلا — گُل روغن اُس نال ملا
مالش تے کر بہتا زور — ہتھاں نوں ہر وقت مروڑ
جے کوئی کھاوے خشک غذا — سمیات یا سخت دوا

اوتھوں جاوے بگڑ مزاج
اُس دا ہے ایہہ خوب علاج

بیان مرض زانو واؤ

جیکر کوئی سخت مواد | گوڈیاں دے وچ کرے فساد
گوڈے جُڑ جاون اس نال | بہت بیمار ہووے بدحال
ورم ہووے گوڈیاں وچ جا | آکھن اس نوں زانو واء
دسّاں ہک عجیب ٹکور | جس دے مثل علاج نہیں ہور
گوڈے جڑے ہوئے ست سال | کُھلن حکم خدا دے نال
ہلدی سجی لُون لیا | درڑہ کر پوٹلی بنھوا
کڑچھی ہیٹھ انگار رکھا | تیل مٹھا تھوڑا جیہا پا
پوٹلی گرم تیل وچ بوڑ | گوڈے اُتے کرو ٹکور
سارا دینہہ کر ایہو کار | ہو ہوشیار نہ ہمت ہار
کرکے اک ویہہ روز ٹکور | رگٹیوں صافن رگ نوں چھوڑ
یا گوڈے تے جوکاں لا | فاسد مادہ دُور کرا
کر ایہو دن رات تعمیل | ہووے سخت مواد تحلیل
جیکر باقی رہے قصور | ایہو یاد رکھیں دستور
ایسے طرح کرہک دو بار | ہووے موذی دفع آزار
کجھ مُدت کر مالش گرم | پٹھے سخت ہو جاون نرم
ہر ہر قسم ریاضت کر | اسواری گھوڑا خچر خر
جیکر باد فرنگ آزار | زانو دے وچ کرے بگاڑ
جھب کھوا حب سم الفار | موذی مادہ کرے فرار
جیکر بلغم باد یا ریح | گوڈیاں نوں دیوے تصدیع

کاغذی مِٹھا نیلیہ لا
دو ترے اس نوں کرو جلاب
جیکر مرض زانو دی خشک
پٹھیاں نوں لگ جاوے کجھ
جو روغن ہوئے مذکور
گرم پانی وچ نِت نہا
سائیں بخش کیتی ایہہ کار
سبب جے بلغم خالص سرد
مالش کر نِت مِٹھا تیل
سُنڈھ سورنج دارچینی لے
کُٹ چھان وچ شہد ملا
ہر ہفتے وچ ہک جلاب
حرمل ترے اجوین گھوٹا
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
مالش روغن گرم کرا
تیل مٹی دا نِت لگا
چار تولے گلقند منگا
کھاوے اس نوں جدوں بیمار
کرے جے ایسنوں استعمال

دو ترے دفعہ نہ ہے ہوا
خارج مادہ کرو خراب
ہے رطوبت دا نہ مُشک
ہووے سخت نہایت زچ
مالش کر چھ ماہ ضرور
دیگ عظیم حمام کراہ
ہوئے کئی شفا بیمار
ہووے گوڈیاں دے وچ درد
پیہہ کے نال سورنجاں میل
پنج پنج تولے دارد ترے
چھ ست ماشے نِت کھوا
حب ایارج دیہہ شتاب
پانی تھوڑا جیہا ملاء
گوڈیاں تے پٹہ بنھوا
دیوے اس نوں رب شفا
روغن نال ارنڈ مِلا
سقمونیا ماشہ ہک رلا
ہوون درداں جلد فرار
شروع ہوون اس نوں اسہال

درد جیکر دیوے تکلیف
شدت اس دی کرے خفیف

وَجعُ الکَتِف

مونڈھے دے وچ ہووے پیڑ
راتیں دینہہ آرام نہ آوے
درد بازو وچ مارے ڈنگ
مونڈھے اُتے گُل لگا
نال استرے پچھ لوا
ست دہاڑے ٹُھک لگا
اٹھویں کاغذی لئیں اُتار
ٹوٹکہ کراں بیان لاثانی
انبرول کُٹ لئے جو شا
انبرول دی دیہو بھانس
پٹہ انبرول بَنھا
سرد دوا ایہہ نال وقوف
مالش کر نت کٹھ دا تیل
چالی روز کر استعمال
مونڈھے وچ جے ہووے درد
پانی وچ اجوین گھوٹا
پٹہ بَنھ عقل دے نال
سورنجاں مٹھیاں خوب گھوٹا
مالش کر نت اُوپر درد

پوے سارے بازو وچ چیر
درد نال روگی کرلاوے
ہووے بہت طبیعت تنگ
گوتر وچ جے پال گھسا
رسوں آلودہ کر چھڑا
کاغذی چنگی طرح پکا
پھیر لگا گوکا گھیو ساڑ
نہیں دوا کوئی اس دا ثانی
کر کے صاف نطول کرا
مُنجّل مار ننگا بکھ سانس
گھوٹ پانی وچ خوب پکا
ہووے پیڑ شتاب موقوف
روغن نال ارنڈی میل
دیوے مونڈھیوں درد نکال
مادہ اس دا ہووے سرد
تیل مٹھا گھت گرم کرا
دو ہفتہ کر استعمال
تیل مٹھا گھت گرم کرا
زائل کرے جے ہووے سرد

بابونہ السی میتھی لیا
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
خراسانی اجوین منگا
خالص وچ شراب گھوٹا
ٹکیہ ہے ایہہ وانگ طلسم
ماہل کنگنی ترے اجوین
روغن دار بھانڈے وچ پا
نت اس نوں مالش کردا
سائیں بخش ایسنوں آزمایا
شدت درد جے کرے حکیم
درد اُتے جھب کرے طلا
جاوے درد پرانہ ہو
مقروحی دارو اس تے لا
زخم جدوں ہو جاوے جاری
بیٹ کبوتر دی لے رائی
دُودھ انجیر دے وچ گھوٹا
جد اُس جگہ زخم ہو جاوے
زخم دیر تک رکھو جاری
سبب جے ہووے خونی ادہ
فصد نال کر خارج جولی
جوکاں رنگیاں اس تے لا

پانی ڈال کونڈے رگڑا
درد اُتے پٹہ بنھوا
دانے حرمل نال رلا
سخت درد تے لیپ کرا
دیوے فیض درد ہر قسم
حرمل ادھ ادھ پا سب لین
پتال جنتر نال تیل کڈھا
روغن نال ارنڈ رلا
بہت نہایت فیض اُٹھایا
دُودھ وچ اک دے گھس افیم
دیوے جلدی نفع پہنچا
نفع نہ بخشے دائد گو
دیویں اس تے زخم بنا
خارج ہووے کُل بیماری
ہک ہک تولہ دو دوائی
درد مونڈھے تے لیپ کرا
گھیو ساڑ کے نت لگاوے
زائل ہووے کل بیماری
ہووے گندہ خون زیادہ
جیہڑا گندہ بہت زبون
دو ترے دفعہ نہ دیر لگا

گندہ خون جد ہووے دفع — درداں جلد ہو جاوے دفع

ٹوٹکہ دہقانی

ٹوٹکہ کراں بیان دہقانی — تجربہ پیراں وچ لاثانی
مریض جیکر ہووے مسکین — دبہہ اُس نوں ہووے مسکین
بول کھیرے چھترے دا لیا — ہک چھٹانکی وزن تولا
پا ہک دودھ بھیڈ وچ گھت — پیوے نت دہاڑے ست
کرے جے ایس نوں استعمال — فضل کرے رب ذوالجلال

وجع العقب

جیکر پب یا اڈی وچ — کرے کسے نوں درد جے رنج
پتر اک دے توڑے آ — تیل مٹھا لا گرم کرا
چھلے جوتی دے وچ گھت — جاوے درد نہ آوے وت
یا اک دے پت گھت نچوڑ — تیل مٹھا گھت کرو ٹکور
اٹھ دس دیہنہ کر استعمال — دیوے اڈیوں درد نکال
جیکر درد پیراں نوں مدام — سبب خون دے مادہ گرم
صافن رگ دا فصد کرا — گل روغن سر کر نت ملا
جیکر سوزش پیراں وچ — کرے نہایت ڈاہڈا رنج
کوڑیاں چیزاں گھوٹ پلا — دو تولے نت ماکھوں پا
یا کوڑے دارو کر نقوع — مصری ڈال رکھو نت شروع
آلو ابلی ترش انار — نقوع کر پیوے نت نہار

سکنجبین اس رنت پلا
نوشادر آملہ سار کسیس
کھاوے ہک رتی مقدار

شیرہ کاسنی نال پلا
وزن برابر دارد پیس
گوکے مکھن نال نہار

داء الفیل

داء الفیل مرض اوہ جان
بھارے موٹے قدم جیوں فیل
ہے ایہہ مشکل سخت آزار
کر معلوم علامت دیدا
سبب جے ہووے گندہ خون
سبب جے ہووے بلغم ریح
ہک مہینے وچ ترے دفع
معجون پودینہ رنت کھوا
معجون فلاسفہ دیوے نفع
ہر ماہ وچ دو قے کردا
عرق سونف دا بہت پلا
مالش کرو بابونہ تیل
مکھن گھیو نہار کھوا
جد ہووے مرطوب مزاج
چھ مہینے تا ہک سال
طبع موافق کرو تعدیل

ہاتھی وانگ ہو جان پران
ہوون اس دکھ نال علیل
کرے روگی نوں بہت لاچار
کس سبب دکھ ہویا پیدا
کر خارج سب خون زبون
کر توں چنگی طرح صحیح
تنقیہ اوس نوں دیوے نفع
پچھوں سونف دا عرق پلا
کمونی کوے مرض نوں دفع
ہووے موذی دفع بلا
سرد پانیوں پرہیز کردا
روغن نال ارنڈی میل
مت خشکی اس جائے دھا
مادہ موذی کر اخراج
کر تنقیہ استعمال
تاں ہووے مادہ تحلیل

دوالی

مرض دوالی پلیاں وچ — آن کرے ناڑاں نوں زچ
کنڈل مار ناڑاں پھل جان — وانگ سپولیاں نظری آون
گرمی سردی سمجھ مزاج — کرتوں اس دا خوب علاج
موافق اس دے طبع مزاج — مادہ موذی کر اخراج
مالش مسہل لیپ نطول — طبع موافق کرو رنجول
داء الفیل دا جو دستور — اوہو اس دا کرو ضرور
مالش گل روغن کردا — بابونہ روغن نال رلا
جوشاندہ پیپل کرو نطول — محلل کرو ضماد رنجول
پہنے وچ دو ترے جلاب — طبع موافق کرو شتاب
سمجھ علامت موذی مادہ — کر اخراج جے خون زیادہ

بیان حمیات

تاپاں دی ترے قسم پچھان — حمی یوم - خلطی - دق جان
حمی یوم ہووے جد شروع — رکھے نال تعلق روح
اصلی حمی یومی تاپ — ٹٹ جاوے مہلت تے آپ
یک دو روز ترے یا چار — یا آوے یک ہفتہ وار
چودھویں روز یا ہووے دور — رہے نہ جثے وچ قصور
جیکر اس تھیں ودھے زیادہ — کرے بگاڑ خلط دا مادہ

اوہ تپ خلطی کہن حکما
جد خلطاں وچ پوے قصور
تپ دے نال تعلق دل
حرارت غریبہ شعلہ مار
حمی یوم دے قسم پچیس
دو قسماں تپ دق پچھان

ٹھہرے وچ جسم دے آ
حمی خلطی کرے قصور
رکھ دے پھیپھڑے وچ سل
دیوے دل دی طبع بگاڑ
خلطی تپ ہے قسم پینتیس
حقیقی غیر حقیقی جان

بیان نام و سبب حمی یوم

حمی یوم پچیس اقسام
سبب تاپ جے بند مسام
جوعیہ عطشہ ایہہ تپ دو
استفراغیہ بعد فراغت
تخمیہ بدہضمی تھیں ہو
وہمیہ وہم جو کرے کمال
غمیہ غم تھیں ہووے پیدا
سہریہ تاپ جو رہے بیدار
سُدیہ سدہ تھیں ہو جاوے
نومیہ بہت کرے جو خواب
حریہ جدوں حرارت ہووے
پلوے مخالف جدوں غذا
غذائیہ دوائیہ ایہو دو تاپ

وکھو دکھ سناداں نام
استحصافیہ اس دا نام
ٹھکھ تریہہ تھیں پیدا ہو
دیوے ضعف کرے کم طاقت
تعبیہ رنج کرے جے کو
پاوے اندر عقل زوال
غضبیہ غضبوں کرے ہویدا
سبب بے خواب ہووے بیمار
فزعیہ خوف کسے نوں آوے
آوے خواب اس باجھ حساب
وچ جسم دے آن کھلووے
یا کوئی تیز یا سخت دوا
نال بدن دے کرن ملاپ

بہتا فکر کرے انسان
غشیہ غش تھیں کرے ظہور
جد کوئی پیوے بہت شراب
نزلیہ شدت وقت زکام
دربیہ تاپ ہووے جد ورم
جد سردی بہت لگے انسان
وجعیہ سخت درد جد ہووے
تشفیہ ترک جو کرے ریاضت
جے کوئی کرے ریاضت سخت
حمیٰ یوم پچیس اقسام
بہتا گرم ہووے جد رُوح
یا ہو جاون بند مسام
یا کوئی سخت دوا غذا
یا دُھپ سخت یا اگ دا ساڑ
سبب ہوا یا پالا سخت
سبب درد یا پھوڑا ورم
سبب تریہہ یا زیادہ بُھکھ
سبب خواب یا بہت بیخوابی
سبب یا ریزش نزلہ خام
سبب خوب فکر یا غم
سبب رنج یا وہم خیال

فکریہ پیدا ہووے آن
اُڈ جاوے چہرے دا نور
چڑھے خمریہ تاپ شتاب
آن جسم وچ کرے مقام
کردا بہت جسم نوں گرم
سرمیہ حاضر ہووے آن
آن جسم دے وچ کھلووے
ایہو اس دی خاص شناخت
چڑھے ریاضیہ تاپ یکلخت
زکمن کے سبب سنائے نام
حمیٰ یوم ہووے تد شروع
یا لگ جاوے سخت زکام
کرے بگاڑ معدے وچ جا
کرے جسم دے وچ بگاڑ
سردی اثر کرے یک لخت
کرے تاپ رُوح نوں گرم
دیوے تاپ جسم نوں دُکھ
کرے تاپ وچ بدن خرابی
کرے تاپ وچ جسم مقام
دیوے رُوح نوں تاپ الم
رُوح نوں تاپ کرے بدحال

یا حدوں زیادہ استفراغ — ضعف دیوے دل جگر دماغ

سبب یا غش یا ضعف نہایت — ہووے تپ دی سخت شکایت

پیوے یا کوئی بہت شراب — یا غصیوں تپ چڑھے شتاب

سبب یا بدہضمی تھیں تاپ — آوے روگی کرے درلاپ

یا طاعون یا تاپ وبائی — پاوے روح دے وچ تباہی

جو ہووے معلوم سبب — کر توں اس دا دارو جھب

نال طریقے رہبر اُستاد — قاعدہ کلیہ رکھیں یاد

اوّل کرو پچھان مزاج — طبع موافق کرو علاج

گرمی سردی کرکے دھیان — نال علامتاں لے پچھان

نبض قارورہ کرو شناخت — حال حقیقت کر دریافت

علاج حمیٰ یوم

حمیٰ یوم ایہہ سادہ تاپ — دفع ہووے منزل تے آپ

حاجت نہیں اس بہت علاج — جائز مدد کرن مزاج

سبب جے ہووے بند مسام — مل گوگا گھیو بدن تمام

بھانس دیہو پانی کر گرم — سخت مسام ہوجاون نرم

گرم جگہ دے وچ بہا — جتھے ذرا نہ لگے واء

گلقند تازہ اس نت کھوا — الاچی دانہ نال رلا

جیکر کھنگ نہ ہووے نال — سکنجبین کر استعمال

بنفشہ شربت نیلوفر

وقت تریہہ پلایا کر

نسخہ عرق اور

نوشادر ماشہ ہک منگا
پانی پندراں تولے ڈال
چھتے اس دے تریے کرو!
مُڑھکا جدوں ہووے اس جاری
دیہہ اس نوں اینٹی فیبرین
مُڑھکا بہت نہایت آوے
پاشویہ اس نوں کرو ضرور
گُل روغن بابونہ گُل
سبب دُھپ یا اگ دا ساڑ
آلو انبلی کرو نقوع
پنڈے گُل روغن ملوا
دھنیاں صندل مُشک کافور
تاپ جے چڑھے زکام
کچی ریزش کھانسی نال
ریزش کاہڑے نال پکا
گاؤ زبان گُل نیلوفر
کھنڈ سفید تھوڑی جیہی ڈال
سبب جے سردی باد ہوا
سونف منقہ دیہو اوبال

شورہ ماشے چار رلا
سرکہ دو تولے گھت نال
ہک ہک گھنٹے بعد پلا
ہووے تپ دی رفع بیماری
نال پانی دے رتی تین
جلدی بہت. بخار ونجاوے
سر دا درد ہووے اس دور
جان مسام شتابی کھُل
گرمی تھیں تپ کرے بگاڑ
مصری ڈال کراؤ شروع
گڑ کا مکھن نال رلا
گھوٹ بدن تے ملو ضرور
گرے سینے تے نزلہ خام
نکلے بہت کرے بدحال
بنفشہ سونف مُلٹھ جوشا
نال جوشاندے شامل کر
کر کجھ مُدّت استعمال
ہووے تاپ کسے نوں آ
ماکھوں دو تولے وچ ڈال

عرق سونف دا شہد پلا
بدہضمی تھیں جیکر تاپ
نفخ شکم نوں دیوے کھچ
دیہو پودنہ سونف اوبال
مجھ قدرے تازہ گلقند
عرق پودنہ سونف اجوین
گرم شکم نوں کر ٹکور
بدہضمی جے گرمی نال
انار دانہ آملہ منگوا
ترش انبلی ترش انار
قبض شکم وچ کرے خرابی
غش تھیں تاپ کسے نوں آوے
شربت صندل عرق گلاب
بیدمشک دا عرق پلا
مربہ بہی تے سیب کھوا
سبب سردی دا جیکر غش
جیکر تاپ نہ ہووے نال
جعفل کیسر لونگ پسا
پیہہ کے مُنہ اُس دے وچ ڈال
مخالف جیکر پوے غذا
جے کر ہووے گرم سبب

عوض پانی دے اوس پلا
ہووے کرے روگی ورلاپ
ہووے بہت طبیعت زچ
زیرہ دارچینی وچ ڈال
نال جوشاندے کرد پیوند
سکنجبیں گھت دیہہ دن رین
دیوے ریح شتابی توڑ
تُرش دوا کر استعمال
نقوع کرکے اس روز پلا
سکنجبیں دیہہ نت نہار
دیہہ اس نوں تلیین شتاب
ضعف ہووے دل گوتے کھاوے
رُوح کیوڑہ بیوے گھت آب
مصری کوزہ نال رلا
ورق چاندی دے نال ہلا
آوے ہوش جاوے اُس نس
گرم دوا کر استعمال
دو دو رتی وزن تلا
دیہہ منقہ سونف اوبال
گرم یا سرد ہا تیز دوا
سکنجبیں گلاب پلاؤ جھب

جیکر سرد دیوے تپ زور
ونف پودنہ زیرہ ڈال
چھ چھ ماشے ترئے دوا
دیگچی دے وچ گھت اوبال
روگی نوں ایہہ روز پلا
تپ جے ہووے سرد ریاح
تاپ سبب جے استفراغ
مقوی جگر اس کریں دوا
مربہ بھی دیہہ اُس سبب
مربہ آملہ دیہہ گلقند
عرق کیوڑہ عرق گلاب
سبب تاپ دا وہم یا غم
شربت صندل نت پلا
سبب تاپ دا جیکر ورم
یا ترہیہ بھکھ یا نیند بے خوابی
جس سبب تھیں پوے فتور
درد پیڑ یا موذی مرض
یا طاعون یا تاپ وبائی
یا ماتا خسرہ کرے ظہور
اصلی مرض دا کرو علاج
جد اصلی مرض رفع ہو جائے

پاوے وچ بدن دے شور
منقہ شامل کر کے نال
منقہ دو تولے وچہ پاء
کر کے صاف ماکھوں وچ ڈال
دیوے ٹھنڈا تاپ اوڑا
عرق سونف دیوے اصلاح
ضعف دیوے دل جگر دماغ
مقوی دل نت دیہو غذا
نال ورق چاندی کر زیب
ورق طلا کر نال پیوند
شربت صندل میل شتاب
یا گجھ غصہ سخت الم
گاؤ زبان دا عرق پلا
سخت گھنبیر یا پھوڑہ گرم
پاوے اندر جسم خرابی
کر اس نوں ہر حیلے دور
تاپ ہووے جس دکھ دا عرض
پاوے اندر جسم تباہی
پاوے تپ اس نال فتور
تاں ہووے تندرست مزاج
مرض عارضی نظر نہ آوے

بیان تپ خلطی

خلطی تاپ قسم ہے چار
فعلاں موجب پینتی نام
دائرہ آوے دورے نال
باہر رگاں جے تپ دا مادہ
وچ اعضاواں کرے بگاڑ
قوت بدن اس کرے تحلیل
جد پھر مادہ جمع ہو جاوے
داخل رگاں دے وچ مواد
رہے لزومت تپ دی دائم
لازم تھوڑا رہے مدام
سبب تاپ دا جیکر خون
مطبقہ ہے اس تپ دا نام
بلغمی تپ رہے لازم دائم
صفراوی ہر قسم دا تاپ
جے خالص صفراوی مادہ
دوجے دن مڑ نظر نہ آوے
تاپ تریا اس دا نام

چونہہ خلطاں تھیں کرے بگاڑ
دائرہ لازم حسب مقام
لازمہ رہے دائم ہر حال
کرے تعفن بہت زیادہ
دیوے دورہ شعلہ مار
ہو جاوے تسکین علیل
مڑ نوبت دورے دی آوے
گندہ ہو کے کرے فساد
وچ جسم دے ہر دم قائم
نوبت شدت کرے تمام
ہووے گندہ بہت زبون
کرے عفونت خون تمام
وچ بدن دے ہر دم قائم
نال رعب دے کرے ملاپ
ہک دن آوے بہت زیادہ
تریجے مڑ حاضر ہو جاوے
آکھن ہندی لوک تمام

جے بلغم نال مرکب ہو
بہت دیر تپ رہے کھلو

لازم رہے شامل ہر حال — نوبت شدت کرے کمال
جد صفراوی ہووے حدّت — کرے وقت نوبت دے شدت
غیر طبیعی سبب سودا — ہووے تاپ شروع جد آ
تاپ ربع اس نام شناس — چوتھیہ کہن عوام الناس
تاپ ربع دو قسماں جان — دائرہ لازمہ کریں پچھان
ہک دن چڑھے دو روز نہ آوے — مُڑ چوتھے دن بدن تپاوے
ربع دائرہ اس دا اسم — بہت دیر تک رہے وچ جسم
ربع لازم قائم ہر حال — چڑھے چوتھے دن شدّت نال

بیان تپ مُطبقہ دموی

مُطبقہ تپ ہک سخت آفات — ہکو جیہا رہے دن رات
جدوں عفونت پاوے خون — ہووے گندہ بہت زبون
ایہہ تپ شروع ہووے تب آ — داخل وچ عروقاں ساڑ
خون گندہ جد کرے بگاڑ — پوے جسم سارے وچ ساڑ
چہرہ سُرخ نہایت گاہڑہ — اکھیں سُرخ ہوون سر بھارا
پہلاں لَے کے نام خدا — باسلیق دا فصد کرا
پچھوں دیہہ شربت عناب — نال پلا نت عرق گلاب
آلو انبلی رات پوسا — فجر پلا نت مصری پاء
جیکر قبض شِکم وچ ہو — دیہہ ملین اس نوں کو

جیکر کھنگ نہ ہووے نال
ترش چیزاں کر استعمال

بہت کھوا سنگترہ انار
جیکر کھانسی شامل ہو
دیہہ توں اس نوں اوہ دوا
بنفشہ صندل بور عناب
جے بلغم نال مرکّب ہو
کراں بیان عجیب دوا
چرائتہ پاپڑا افسنتین
گلو تازہ ترے ماشے ڈال
نظر جے آوے خون زیادہ
جیکر ہووے لڑکا بال
دموی تاپ جان دو قسم
جیکر خون عفونت پاوے
جے باہجھ عفونت کرے خروش
سُونُوخُس اس تپ دا نام
دموی مادہ مارے جوش
علامتاں دموی ہون ظہور
شربت رنت انار پلا
آلو انبلی کرو نقوع
شربت آلو کرکے تیار
بنفشہ شربت نیلوفر
قے نال صفرا اخراج

زنبو گاجراں دا آچار
چیزاں تُرش نہ نیڑے ڈھو
خون گندہ جو کرے صفا
کرکے دیہہ نقوع شتاب
بہت مدّت تپ رہے کھلو
دیوے تپ دی بیخ اُٹھا
دو دو ماشے دارو تین
نقوع کرکے کر استعمال
فصد نال کر خارج مادہ
نال جوکاں دے خون نکال
کرے بگاڑ بہت وچ جسم
مُطْبِقَہ تپ اوہ نام رکھاوے
خون بدن وچ مارے جوش
کہن حکیم طبیب تمام
سُونُوخُس تپ کرے بیہوش
باہجھ عفونت کرے فتور
سکنجبیں پانی وچ پا
مصری ڈال کراؤ شروع
اس نوں رنت پلاؤ نہار
روغن کرو مالش کر
کر ایہہ عمدہ بڑا علاج

سکنجبیں دی قے کروا   گرم پانی دے نال رلا
ہور شربت شیرہ سرنقوع   رکھ ہمیشہ اس نوں شروع

بیان تپ غب دائرہ خالص

دائرہ غب دا کراں بیان   دساں اس دے خاص نشان
ہک دن چڑھے دوجے نہ آوے   مڑ تریجے دن بدن تپاوے
سڑکن تلخی زرد پیشاب   بہت پیاس لگے اس آب
اوبت آون تے جی متلاوے   نوبت وقت طبع گھبراوے
زرد رنگ دی قے اسہال   آون کرن سخت بدحال
مونہہ کوڑا تے خشک زبان   سر نوں درد دیوے نقصان
دل نوں بہت ہووے گھبرا   وچ بے ہوشی کرے بکا
غیر طبعی موذی صفرا   کرے تعفّن وچ اعضا
جیونکر معدہ جگر طحال   پاون رنج عفونت نال
ایہہ مادہ مفرد صفرا   کرے تعفن وچ اعضا
غب دائرہ خالص تاپ   ٹٹ جاوے منزل تے آپ
ترے نوبت آوے یا چار   یا آوے نوبت ست وار
مدّت نوبت باراں ساعت   ہووے تپ دی رفع شکایت
دورہ غب جے دیوے زور   پاوے سخت نہایت شور
آلو انبلی رات پوسا   فجر پلا رنت مصری پاء
سکنجبین دی قے کروا   خارج کر موذی صفرا
ترش زبتو سنگترے انار   دفع کرن صفرا دا ساڑ

سکنجبین تازہ تے گلقند
دائرہ غب وِچ فائدہ مند

خرفہ کاسنی تخم لے کھیرہ
گھوٹ پلا مصری گھت شیرہ

جیکر ہووے قبض نہایت
وِچ شکم دے درد شکایت

گھوٹے دالی دیہہ تلیین
خارج کر صفرا لعین

بنفشہ کدو مغز لے آ
کاسنی پھُل گلاب رلا

گھوٹ پانی وچ دا دوچار
دو دو تولے دا مقدار

شیرہ اس دا صاف کرا
مصری ڈال اس ترت پلا

دو ترے واری ایہہ تلیین
دیہہ توں اس نوں نال یقین

جیکر خواہش کرے غذا
دیہہ ترشی کرکے ہمراہ

گاجر لیموں دا آچار
غلغل آملہ دا ہر بار

کھچڑی دیہہ مونگی دی دال
یا چاول اس دیہہ اوبال

گوشت مچھی مرچ نہ دیہہ
رکھیں یاد نصیحت ایہہ

بیان غب لازمہ

لازمہ غب جے کرے ظہور
کر معلوم جیویں دستور

بلغم نال رلے صفرا
داخل ہون عروقیں جا

تعفن کرے رگاں دے وچ
نوبت وقت کرے تپ زچ

داخل وچ عروقاں مادہ
ہِک دن ہووے بہت زیادہ

دوجے دن کجھ رہے لزومت
تریجے دن مُڑ کرے خصومت

وقت چڑھائی لگے پالا
شدت وقت ہووے دل کاہلا

جیکر بلغم ہووے شور
دیوے دورہ سخت مروڑ

بلغم شورہ حکم صفرا
جے غالب ہووے صفرا
اچریں بدن رنگین پیشاب
بدنوں سرنوں چڑھے بخار
جے بلغم دا ہووے زدر
گھولی بہت اس خواب
رلے جیکر کجھ بلغم خام
شروع نوبت وچ لرزہ آوے
غلبہ جیہڑی کرے کیفیت
کیفیت موجب کرو علاج
اٹھتالی ساعت نوبت تاپ
بلغم نال جے کرے ملاپ
جب تک بلغم نضج نہ کھاوے
جیکر حکم خدا دے نال
یا نکسیر آوے یا عرق
منضج دے کے کر تلیین
تپ غب نال جے ہووے کھنگ
بنفشہ سونف ملٹھ جوشا
ترش نہ دیویں کوئی چیز
چراتہ کڑو گلو جوشا
تنے ترے ماشے دا مقدار

رکھے آکھن کل حکماء
تلخی بہت ہووے گھبرا
آون سُفنے بہت خراب
سرنوں درد ہووے بسیار
دورہ بہت ہووے کمزور
پھیکا ذائقہ بہت خراب
ہوون درداں جسم تمام
دل نوں دھوپ نہایت بھاوے
معلم اس دی کرو ماہیت
موافق جیہڑا طبع مزاج
مُڑ ہولا ہو جاوے آپ
بہت دیر تک رہے غب تاپ
ہرگز بدنوں تاپ نہ جاوے
بحران ہووے قے یا اسہال
تپ غب تھیں جب ہووے فرق
دیہہ مُڑ شربت افسنتین
بلغم نکلے چٹے رنگ
نت پلا مصری وچ پا
ایہو رکھیں یاد تمیز
پیوے نت وچ کھنڈ بلا
پیوے کرکے صاف نتار

سرسام بلغمی

سبب جے ہووے بلغم شور
یا ہووے صفرا دا زور

رنگ چہرے دا پیلا زرد
شربت دیہہ بزوری سرد

شربت لیموں رنت پلا
کٹ سٹے مُوذی صفرا

بہت صفرا جے کرے لاچار
رنت کھوا سنگترے انار

جیکر اس نوں قے کراویں
فائدہ جلدی نال اُٹھاویں

سکنجبیں کر استعمال
آلو انبلی پانی ڈال

تُرش انار دانہ کھوا
روگی نوں ہر روز چٹا

بہت دیر غب رہے جے تاپ
کرے جے بلغم نال ملاپ

ہک ہک رتی قدر کونین
عرق سونف وچ دیہہ دان بین

ایہہ نسخہ آزمودہ کار
سائیں بخش کیتا کئی بار

بہت نہایت فیض اُٹھایا
ہرگز کدے خطا نہیں پایا

کوڑیاں چیزاں رنت جوشاندہ
دیہہ اس نوں وچ شہد بلا

جے اوس ہتھیں پیریں ورم
شربت دیہہ بزوری گرم

یا دیویں شربت دینار
یا دیہہ درد نہ رہے آزار

عرق سونف دا بہت پلا
سرد پانیوں پرہیز کروا

ہر ہفتہ دے کے تلیین
خارج کرد ہواد لعین

بلغم منضج نال پکا
ہر ہفتہ مسہل کروا

جاوے دُکھ پُرانا ہو
بہت دیر جے رہے کھلو

ایہو کر اس دی تدبیر
حق اس دے وچ ہے اکسیر

دیہہ غذا اس نوں نخود آب
چاول دلیا یا کش کاب

نسخہ تپ غِب لازمہ کہنہ

تپ غِب جیکر بہت پُرانا
رہے بدن وچ کُل ٹکانہ
نسخہ مجرّب کراں بیان
رہے نہ تپ دا نام نشان
کُشتہ ابرک مُشک کافور
کونین ست گلو ڈال ضرور
ترے ترے ماشے دا مقدار
لے کے میل دوائیں چار
ترے ترے رتی دا مقدار
کھاوے فجرے نت نہار
وزن خورد اک ایہہ مرد جوان
عمر موافق بالی نادان
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
ہوئے بہت شفا بیمار

بیان شَطرُ الغِب

جے دونویں غِبّاں رل جاون
آپو اپنا ضرر پہنچاون
شطرُ الغِب اس تپ دا نام
دائرہ لازم حسب انتظام
ایہہ تپ چڑھے جدوں انسان
مشکل آوے وچ پچھان
اوکھا اس دا سمجھ قیاس
کرے طبیب دا ناشناس
پہلاں کرکے خوب دھیان
غالب لے مواد پچھان
غلبہ جس دا نظری آ
طبع موافق کرو علاج
جے مادہ لائق اخراج
منضج مُسہل قے علاج
جے مادہ لائق تبدیل
طبع موافق کرو تعدیل
خفیف مواد جے لائق عرق
کر تدبیر ہووے جھب فرق
جے مادہ وچ جگر بگاڑ
کرکے دیویں اس نوں ادرار

رغب لازمہ وانگو کرو علاج — سمجھ کیفیت طبع مزاج
شربت دیویں رنت بزور — ہووے تاپ پورا نہ ہور

نسخہ مجرّبہ صدری سائیں بخش حکیم

ہک صدری نسخہ لکھاں ضرور — رہے نہ تپ دا ذرہ قصور
تولہ ورقیہ لے ہڑتال — پنج تولے اَک دا دُودھ ڈال
کھرل دِٹے وچ کھرل کرا — اَک دا دُودھ سب جذب کرا
جد اوہ ہووے کرڑہ آ — گول غلولہ پکڑ بنا
سُوتر تولے چار ولا — سر تے کوئلہ اگ مکا
گول پیالی وچ رکھاؤ — جتھے اس نہ لگے واؤ
جد اوہ گولہ سرد ہو جا — پیہہ کے ڈبی وچ رکھا
ربع رتی دا وزن کھوا — قدرے کھنڈ اس وچ ملا
بہت نہایت نفع دکھاوے — تاپ پُرانہ دُور ہو جاوے
کڑو چرائتہ افسنتین — کاہڑ پلا ایہہ دارو تین
عرق سونف دا رنت پلا — پانی تھیں پرہیز کرا

بیان تپِ محُرقہ

محُرقہ تاپ بڑا ہک سخت — پیدا آن ہووے یک لخت
گرم تیز صفرا دا ساڑ — جگر معدے وچ کرے بگاڑ
محرقہ تپ ایہہ بُری آفات — کرے قوت بدن دی مات
زور دیوے جد بہت بخار — تڑپھے مچھی وانگ بیمار

پھرے بدن وچ زہری مادہ
عقل ہوش وچ پوے فساد
قے دست ہو جاون جاری
گھوکی وانگ ہووے سرسام
پوے جگر دل دے وچ ساڑ
سڑکن تریہہ تلخی گھبراوے
کوڑا ذائقہ زرد دہان
زردی رنگ قارورہ آوے
رنگ اکھیں چہرے دا زرد
جیکر پوے ردی بحران
جیکر دسواں روزہ لنگھاوے
قے دست اس بند نہ کر
ایس تاپ تھیں رب رحمان
مُحرِقہ موذی تاپ خراب
سکنجبیں کی قے کروا
شربت لیموں ترش انار
جیکر آدن بہت اسہال
زرشک آملہ دانے انار
قابض کوئی نہ دیویں چیز
سکنجبیں جے ہووے سادہ
خرفہ کاسنی تخم خیار

ہووے تلخی طپش زیادہ
باتاں بہت کرے بکواد
پوے طبیعت وچ خواری
آوے کسے نہ وقت آرام
اوکھا ہووے بہت بیمار
دل نوں طپش پہنچے کرلاوے
سُکّے تالو حلق زبان
ضعف پوے دل گھاٹا کھاوے
چڑھے بخار ہووے سردرد
اٹھویں دسویں کڈھے جان
فضل خدا تھیں صحت پاوے
بند کرن وچ بہت خطر
بخشے رحمت نال امان
دارو اس دا کرو شتاب
انبلی آلو بہت پلاء
بہت مفید پون درکار
ہووے قوت جسم نڈھال
دیہو نقوع کر صاف نتار
نال ہوش رکھ یاد تمیز
کرے معدیوں خارج مادہ
جگروں کرے مواد ادرار

ترش لیموں سنگترے انار
خارج کرن بدن دا ساڑ

شربت لیموں آلو سیاہ
دیوے محرقہ تاپ ونجا

شربت صندل قرص کافور
دیہہ بنت ذرہ نہ رہے قصور

بید مشک تے کیوڑہ عرق
میل گلاب ہووے جھب فرق

بنفشہ شربت نیلوفر
پانی ڈال پلایا کر

بہت جے ہووے حال تباہ
دیویں اوہ ترے عرق رلا

دھنیاں کاسنی صندل بور
پھل گلاب تے مشک کافور

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
دیوے سڑکن جسم ونجا

تے اسہال جے آون زرد
ہووے قبض شکم وچ درد

دیہہ گھوٹے والی تلیین
دو ترے واری نال یقین

بنفشہ کاسنی پھل گلاب
مغز کدو وچ ڈال شتاب

دو دو تولے پیوے گھوٹ
دفع ہووے جیموں سب کھوٹ

جیکر خواہش کرے غذا
دیویں ترشی نال رلا

غلغل زیتو دا آچار
کھاوے نال غذا ہر بار

کانجی گاجر دی جے پیوے
بہت شتابی چنگا تھیوے

گرم خشک کوئی چیز نہ کھاوے
مت مڑ تاپ عود کر آوے

جیکر سر وچ درد بخار
کرو پاشویہ دو ترے وار

وانگ غب دے محرقہ تاپ
دفع ہووے منزل تے آپ

پر مدد طبع دی کرن ضرور
مت کوئی پاوے ہور فتور

بیان تپ بلغمی

بلغمی تپ جد کرے آغاز — آوے مدت بہت دراز
بلغمی تپ دے بہت اقسام — موجب ضرر سداون نام
جے بلغم نال ملے صفرا — داخل ہون اعضائیں جا
دو با دے فاسد رل جاون — تاپ مرکب شروع ہوجاون
دائم آون دورے نال — نوبت وقت کرن بدحال
جے دورہ کرن صبح یا شام — کدے تاپ تے کدے آرام
اُتر جاوے ہووے تسکین — مڑ نوبت تے چڑھے تعین
نائبہ مواظبہ نام شناس — وچ مشہور عوام الناس
رات چڑھے دینہہ نظر نہ آوے — اوہ تپ لیلی سداوے
چڑھیا تاپ رہے دن سارا — بند مسام ہوون سر بھارا
بچیا رات رہے جے ساری — آکھن اُس نوں تاپ نہاری
باطن گرم جے باہر سرد — چڑھے بخار ہووے سردرد
تاپ لیفوریا اس دا نام — کہن حکیم طبیب تمام
باطن سرد جے ظاہر گرم — رہے تاپ جسم تے نرم
انفیالوس تپ نام پچھان — دیکھو طباں وچ بیان
یک اُترے دُوجا چڑھ جاوے — بادلہ داخلہ نام سداوے
شرکیہ چڑھے شراکت نال — جیونکر معدہ جگر طحال
وچ رگاں جے سرد مواد — داخل ہوئیکے کرے فساد
دائمی تپ شقہ اس نام — مثل دق تشبیہ تمام
لازم رہے جسم وچ دائم — ہکو جیہا ہمیشہ قائم

خاص حقیقی تپ دق حادہ
فرق دوہاں وچ اتنا جان
بلغمی تپ دی خاص علامت
بھاویں دائرہ لازم ہووے
نائبہ نوبت دیوے دائم
تپ دے نال جے کھانسی ہو
ریزش خام جے ہووے نال
ریزش سرد جے ہووے خام
جب تک بلغم نضج نہ کھاوے
تپ وچ ریزش پختہ آوے
فاسد مواد جے بہت خراب
بلغمی تپ ہر قسم پُرانا
جے کھانسی ہووے تپ نال
کاہڑ جوشاندہ روز پلا
دو انجیر منقہ چار
بنفشہ ماشے پنج ملٹھ
گاؤ زبان پنج ماشے ڈال
کُل پین اس وچ کھنڈ رلا
دو ترے ہفتے استعمال
جیکر حاجت ہوس جلاب
جیکر شامل گرم بخار
ہووے بعد غذا زیادہ
کہے طبیب دانا پہچان
وچ جسم نت کرے اقامت
وچ بدن دے آن کھلووے
لازم رہے ہمیشہ قائم
چیزاں ترش نہ نیڑے ڈھو
کرو جوشاندے استعمال
مُنضج نال پکاؤ تمام
تاپ بدن نوں چھوڑ نہ جاوے
شربت فائدہ بہت پہنچاوے
دیہہ کوئی اُس نوں نرم جلاب
بیٹھے جیکر کُل ٹھکانا
ریزش خام کرے بدحال
دیوے ریزش خام پکا
سونف ہک تولے دا مقدار
چار عناب سوڑیاں اٹھ
رات پوسائیکے فجر اوبال
دیوے ریزش خام پکا
کر دجاوے تپ کھنگ فی الحال
کاہڑ جوشاندے دیہہ شتاب
آوے کھانسی پک کھنگار

اعجازہ شربت اس دیوے نفع
لیفوریا تپ جے بہت پُرانا
باطن گرم تے ظاہر سرد
کر کجھ مُدت استعمال
لثقہ تاپ والا بیمار
دیہو شربت نت بزور
پیوے شربت روز اصول
مرکب تپ نوں نال یقین
مرکب تپ جے تائبہ ہو
صفرا تپ وچ جے ہووے تیز
ہر ہفتہ ہک قے کروا
غشیہ تاپ کرے بدحال
انقیالوس نوں قے کروا
ہر ہفتہ دے وچ ہک بار
ہتھیں پیریں جے کر ورم
شربت نت پلاؤ بزور
شرکیہ تپ نوں دیوے نفع
جے پیوے شربت دیناری
سبب جے ہووے بلغم شور
غالب جیکر بہت صفرا
رنگ جے ہووے پیلا زرد

کرے کھنگ تاپ سب دفع
رہے باطن وچ مل ٹھکانا
نت پلا اُس شربت درد
دیوے جسموں تاپ نکال
پیوے شربت روز دینار
نہار یہ لیلیہ ہووے دُور
مواظبہ بلغمی رہے نہ مول
دیہہ نت شربت افسنتین
شربت فائدہ کرے گلو
ہووے جلدی نال گریزہ
مواظبہ نائبہ رہے نہ کا
کر شربت صندل استعمال
نہیں کوئی اس دے جیہا دوا
ہووے انقیالوس فرار
شربت دیہو بزوری گرم
کرے مبادلہ داخلہ دُور
کرے مواد جگر دا دفع
جاوے لیلیہ تاپ نہاری
دیوے تاپ مرکب زرد
سکنجبین گلقند کھوا
شربت دیہو بزوری سرد

بنفشہ شربت نِت پلا
تپ وِچہ لگے تریہہ نہایت
شربت اُس نوں دیہہ انار
لعاب بہیدانہ اسبغول
یا دیہہ شربت ترش انار
خالص بلغمی تاپ جے دائم
غالب ہووے مادہ سرد
بلغم خام جے کرے بگاڑ
سونف انیسوں افسنتین
کُٹ پانی وِچ رات پوسا
پنج تولے گلقند وِچ ڈال
مَل پُن کرکے صاف پلا
پلا نِت شربت افسنتین
ایہہ بھی شربت ہے مشہور
بلغمی تاپ جے کرے بیحال
بہت مدت آوے تپ طول
منقہ سونف انجیر جوشا
سرد نہ دیویں کوئی چیز
مرکّب تاپ جے بہت پُرانا
رہے بدن دے وِچ کھلو
دو ترے چار مہینے آوے

نیلوفر دا نال رلا
سڑکن سوزش بدن شکایت
دو ترے تولے دا مقدار
دیویں شربت دے وِچ گھول
شیرہ کاسنی تخم خیار
رہے جسم وِچ ہر دم قائم
وِچ اعضاواں ہووے درد
دیویں ایہہ جوشاندہ کاہڑ
کرفس ہر یک ماشے تین
فجرے دیگچی وِچ جوشا
دیویں دو ترے ہوڑ اُبال
دیوے بلغمی تاپ وِنجا
دیوے فائدہ نال یقین
ہووے تاپ پُرانا دُور
پھل ماتا ہووے اس نال
اوکھا ہووے بہت رنجول
دیہہ نت اس نوں شہد ملا
ایہو رکھیں یاد تمیز
کرے جسم دے وِچ ٹھکانا
فائدہ کرے دوا نہ کو
ہرگز بلغم نضج نہ کھاوے

رل سودا بلغم دے نال ۔ کرے روگی دا مندا حال
نسخہ ہک مخفی اسرار ۔ کراں بیان اس دا اظہار
کئی ہزار دفعہ آزمایا ۔ فضل خدا تھیں فیض اُٹھایا
تخم کرنجوہ تولے دو ۔ ہک تولہ ست ڈال گلو
ترے ماشے ہوڑ کونین ۔ میل ماشہ ہک دیہہ دن رین
پچھوں شربت افسنتین ۔ دیہہ ہک تولہ نال یقین
ایہہ نسخہ آزمودہ کار ۔ سائیں بخش کیتا کئی بار
ڈٹھا ایس نوں مثل اکسیر ۔ سر تپ دے وچ مارے تیر
لیفوریا ملیریا تاپ دیوس ۔ مرکب بشقہ انقیالوس
مواظبہ نائبہ دائمی تاپ ۔ نس جاون کرکے ورلاپ
کھاوے نت دہاڑے دس ۔ چھوڑ بدن تپ جاوے نس
جے استعمال کرے دن بیس ۔ سے ڈکٹ تاپ دا سیس
یاد آیا نسخہ دہقانی ۔ دفع کرے تپ دی پریشانی
کہنہ تاپ جے لڑکا بال ۔ کر ایہہ نسخہ استعمال
چاول گڑھ اجوین پوسا ۔ پیوے گھوٹ گلو وچ پا
ترے ہفتے پیوے یا چار ۔ ہووے دائمی تاپ فرار
ٹوٹکہ یاد مینوں ہک آیا ۔ شاہ ارزانی دا فرمایا
دفع کرے تپ نوں راہ عرق ۔ ہووے بہت شتابی فرق
کُٹ اجوین شہد وچ ڈال ۔ کر کجھ مُدت استعمال

کُہنہ تپ نوں دیوے نفع
بلغم باد ہوون سب دفع

نسخہ تپ مرکّب

مرکب تپ دا عجب دوا
گلو چرائتہ افسنتین
دو ماشے وچ کڑھو ملا
فجرے دیہہ نت کرکے صاف
جے رنگ ہووے پیلا زرد
بزوری شربت کرکے تیار

دستاں دیوے رب شفا
دو دو ماشے داردتین
رات پانی وچ رکھ پوسا
تاپوں کرے خداوند معاف
شام پلا نت شربت زرد
پیویں دونویں وقت نہار

شربت گلو

ہووے بال یا مرد جوان
بہت دیر تک رہے کھلو
گلو تازہ چھ تولے لیا
افسنتین نیلوفر لے
ترے پا مصری ڈال ضرور
جے غالب گرمی وچ جسم
ایہہ بھی ہے اِک نسخہ آزمودہ

تاپ مرکب کرے حیران
فائدہ شربت کرے گلو
پھل گلاب بنفشہ پا
ہر ہک ہوون تولے ترے
کرہ قوام جیویں دستور
ہووے تاپ دفع ہر قسم
شاہ ارزانی دا فرمودہ

شناسی نسخہ تپ کہنہ

جے تپ چڑھے شراکت نال
نسخہ ہک آزمودہ کا۔

جیونکر گڑدے جگر طحال
دفع کرے تپ راہ ادرار

شناسی نسخہ ایہہ مشہور / تاپ پورا نہ ہووے دور
قلمی شورہ مرچ سیاہ / ہر ہک دو دو تولے لیا
شورہ کڑاہی دے وچ پا / چاہڑ اگ تے خوب پکا
مرچاں گھت۔ گھت شورہ کاہڑ / ریخ ہلا مرچاں سب بھاڑ
جد مرچاں سڑ جان تمام / پک جاوے شورہ سب خام
جلدی پیالے دے وچ ڈال / کر مُڑ اس نوں کھرل کمال
نوشادر چھ ماشے وچ پا / شیشے دے وچ رکھ ٹکاء
وزن کھوا نت رتی ست / مُڑ کے تاپ نہ آوے وت
گلو زیرہ چانول اجوین / پچھوں گھوٹ پلا دن رَین
کر ایہہ نسخہ نال تاکید / پوے تاپ توں بہت مفید
جد اُس نوں ہووے ادرار / ہووے تپ دا دفع اتار
جے سر وچ اس ہووے پیڑ / یا شوبہ حق اس دے اکسیر
جے کر خواہش کرے غذا / کھچڑی دیہہ نخود آب پکا
یا کدو پالک، مونگی دال / یا چانول اس دیہو اوبال

نسخہ تپ بمعہ اسہال

جے تپ بعد آون اسہال / پکڑے قوت ضعف کمال
دساں نسخہ بہت عجب / نفع پہنچاوے دساں جھب
جیکر کھنگ نہ ہووے نال / کر ایہہ نسخہ استعمال
زرشک آملہ دانے انار / سماق برابر دارو چار
کر کے پانی وچ نقوع / رکھ دو ہفتے تک ایہہ شروع

یا شربت اس حب آلاس رت پلاؤ بے وسواس
مواد سبب جے معدے وچ وقت مروڑے لگے کجھ
کر توں اوّل اوہ علاج کرے مواد جہیڑا اخراج
بنفشہ مغز کدّو بادیان سنا تولہ تول سب آن
دس تولے خالص گلقند گھوٹ پانی وچ کرو پیوند
کپڑے وچ گھت صاف کرا دن وچ ہک دو بار پلا
بہت پہنچاوے نفع نہایت کرے مرض دی رفع شکایت

نسخہ لعوق تپ و سرفہ

جے غالب صفرا طبیب بلغم نال ہووے ترکیب
شروع مرکب تاپ ہوجاوے کھانسی بہت نہایت آوے
ہووے ریزش نزلہ گرم خشک مزاج ہووے یا نرم
دیویں اس لعوق بنا چٹے اس نوں صبح د عشا
بہیدانہ خطمی نیلوفر بنفشہ اس دے شامل کر
دو دو تولے وزن تولا لسوڑیاں سو دانہ وچ پا
رات پوسا پانی وچ ڈال فجرے دیگچی وچ ادبال
کُل کے پُن کے صاف کرا ادھ سیر مصری نال رلا
خوب طرح کر گاہڑہ قوام ایہہ دوا کٹ میل تمام
نشاستہ رب السوس کتیرا مغز تخم ککڑی کھیرا
مغز تخم کدّو بادام ہک ہک تولہ وزن تمام
دو تولے خشخاش سفید نال اونہاں کر شامل دید

چھ تولے روغن بادام
کرڑچھی نال رلا تمام
کرو ایہہ چٹنی استعمال
دیوے ریزش باہر نکال

لعوق مجرّبہ تپ و سُرفہ خُونی

تپ دے وچ جے آوے کھنگ
کرے خراب نہایت ٹنگ
خون آوے کھانسی دے نال
روگی بہت ہووے بدحال
لعوق دساں ہک فائدہ مند
کھانسی خون کرے جھب بند
پوست پانی وچ جوشا
ڈیڑھ چھٹانکی وزن تُلا
خوب طرح مَل ہتھاں نال
کرکے صاف کڑاہی ڈال
ترےیہہ تولے مصری وچ گھت
گاہڑی خوب پکاویں پت
کرکے چنگی طرح قوام
کُٹ دوا ملاؤ تمام
نشاستہ حب السّوس کتیرا
مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدّو بادام
تولہ تولہ وزن تمام
ہک ہک تولہ نت چٹا
دیوے کھانسی خون ونجا

لعُوق مُسہِل

جے تپ دے وچ قبض نہایت
ہووے روگی کرے شکایت
کراں بیان لعُوق جلاب
چھٹے آون دست شتاب
جے ہیوے پانی وچ گھول
دیوے قبض شکم دی کھول
ادھ پا گودا انبلتاس
تازہ لے توں نال شناس
ادھ سیر عرق سونف لے تول
گودے نوں اس دے وچ گھول

چھاننی دے وچ صاف کرا ۔ باراں تولے مصری پا
دیگچی گھت گاہڑہ کر قوام ۔ کُٹ ایہہ میل دوا تمام
دس تولے خالص گلقند ۔ خوب گھوٹا کر نال پیوند
کتیرا مغز کدّو بادام ۔ ہک ہک تولہ وزن تمام
سقمونیا اصلی غاریقون ۔ ترے ترے ماشے تردی دون
تولے دو روغن بادام ۔ کُٹ رلا دوا تمام
ریوند ترے ماشے وچ ڈال ۔ مرتبان وچ رکھ سمہال
ہر ہفتہ کھاوے ہک بار ۔ وزن خوراک تولے ترے چار

نسخہ شربت بزُورہ

مرکّب جیکر تاپ پُرانا ۔ رہے بدن وچ ٹل ٹکانا
بہت دیر تک رہے وچ جسم ۔ مواظبہ نائبہ تپ ہر قسم
شربت کرو تیار بزُور ۔ ہووے تاپ پُرانا دُور
تخم خرپزہ تخم بادیان ۔ کاسنی تخم کسفبہ آن
تخم کدو تے تخم خیار ۔ دو دو تولے دا مقدار
بنفشہ خطمی کاسنی جڑھ ۔ ملٹھی غافث کالی چھڑ
گاؤزبان خالص وچ گھت ۔ ہک ہک تولہ داروست
ہک چھٹانکی ڈال منقا ۔ مصری میلو ترے پا پکا
رات پوسا پانی وچ ڈال ۔ کرد قوام عقل دے نال
ہووے بنت پانی وچہ ڈال ۔ دیوے بدنوں تاپ نکال
ہے ایہہ شربت مثل طلسم ۔ دُور کرے تپ گرم ہر قسم

جے تپ وچ صفرا دا زور ہووے کرے نہایت شور

اس نوں بہت پہنچاوے نفع کرے بگاڑ جگر دا دفع

نسخہ شربت افسنتین مُسہلی

سجے تپ دے وچ ہووے قبض تیزی بہت ہووے وچ نبض

شربت افسنتین بنا مُسہل والا قبض کشاء

لے توں پاپڑا افسنتین ہر ہکا ہووے تولے تین

تمر ہندی نے پُھل گلاب دس دس تولے ڈال شتاب

مویز منقہ آلو سیاہ ہر ہک دانے لے پنجاہ

مصری سٹھ تولے وچ ڈال کرو قوام عقل دے نال

وزن اُس دا تولے ترے چار پیوے پانی ڈال نہار

ایہہ شربت مُسہل افسنتین کرے خارج صفرا یعین

بزوری شربت سرد تیار کرکے پیوے رنت نہار

نسخہ شربت بزوری سرد

کاسنی تخم کھیرے لے آ تخم کھکھڑی خربوزہ پاء

کٹ دڑہ کر دارو چار ہر ہکا پنج تولے مقدار

چھل جڑھ کاسنی ئے دچہ گھت تول قدر وچ تولے ست

رات پانی گھت تر کردا فجر جوشا کر صاف کرا

ترے پا اس دچ مصری ڈال کرکے قوام کر استعمال

نقوع مسہل صفرا

کراں بیان نقوع جلاب کرے خادج صفرا شتاب

سبب تاپ جے بلغم شور
اس دے جیہا جلاب نہ ہور

پنج عناب رویہہ آلو سیاہ
انبلی کرد چھٹانک ہمراہ

بنفشہ کاسنی پھُل گلاب
سناکی چھِل ہرڑ شتاب

تور تور وزن تولا
رات پانی وچ رکھ پوسا

ٹل کے پُنّ کے صاف کرا
کھنڈ چھٹانکی نال رلا

گودا انبلتاس دا تازہ
کرکے تولے چار اندازہ

حل کر چھاننی نال چھنا
ریوند ماشے چار رلا

بادام روغن چھ ماشے پائیں
یک دن وچ ترے وار پلائیں

جیکر قبض شکم وچ ہو
اس دے جیہا جلاب نہ کو

صفرا معدیوں ہووے دُور
رہے نہ تپ دی ذرا قصوُر

نقوُع سرد

کراں بیان یک ہور نقوع
رکھ ہمیشہ اس نوں شروع

بنفشہ دھنیاں نیلوفر
چھ چھ ماشے شامل کر

انبلی چار تولے ہمراہ
پندراں دانے آلو سیاہ

نقوع کرکے کر استعمال
دیوے تپ صفرا نکال

نسخہ شربت آلوُ بخارا

شربت آلو عجب دوا
دیوے تپ صفرا اوڑا

شامل ہووے بلغم شور
شربت اس دے جیہا نہ ہور

انبلی پا پکا منگوا
چالی دانے آلو سیاہ

آب سنگترہ تے آب انار ۔ وِیہہ وِیہہ تولے دا مقدار
ترّے پا پکّا مصری گھت ۔ شربت وانگ پکاویں پت
صفراوی تپ نوں بہت لاثانی ۔ لکھیا طِبّاں وِچ یونانی
ایہہ شربت اعظم اکسیر ۔ آزمودہ سائیں بخش فقیر
صفراوی تپ دا ہووے زور ۔ اس دے زہر دیوے سب توڑ

ترکیب سکنجبیں بزُوری گرم

بنا سکنجبیں بزُوری گرم ۔ دیوے فائدہ بلغمی ورم
جڑھاں کرفس جڑھاں بادیان ۔ ہریک پنج پنج تولے آن
کُٹ سب پانی وچ پوسا ۔ فجرے دیگچی گھت جوشا
مَل پُن اس نوں صاف کرا ۔ ماکھوں ادھ سیر نال رلا
سرکہ وِیہہ تولے وچ ڈال ۔ کرو قوام عقل دے نال
جے سرکے توں رکھیں دُور ۔ ایہہ شربت گرم بزور
سرد مزاج نوں دیوے نفع ۔ بلغم باد ہووے سب دُور

بیان حمّٰی ربع

آکھن حمّٰی ربع یونان ۔ چوتھیہ ہندی وچ زبان
حمّٰی ربع قسم دو جان ۔ دائرہ لازمہ نام پچھان
یک دن آوے دو دن راحت ۔ چوتھے دورہ کرے نہایت

ادہ چوتھیہ تپ دائرہ ہے
نوبت چوتھی ساعت تک ہے

جے دائم لازم رہے وچ جسم
تھوڑا تھوڑا رہے ہر وقت
چوتھیہ تاپ سوداوی ساڑ
کئی سالاں تک ایہہ تپ کڈے
مدّت نوبت چوّی ساعت
مجرّب نسخہ کراں بیان
مشک کافور شورہ اجوین
ترئے ترئے ماشے دا مقدار
ہک ہک رتی دو وقتی کھاوے
دو ہفتے کر استعمال
دائرہ لازمہ ربع آزار
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر

ربع لازمہ اوس دا اسم
چوتھے دیوے دورہ سخت
چونہہ خلطاں تھیں کرے بگاڑ
جلدی مادہ نضج نہ کھاوے
مُڑ ہو جاوے دفع شکایت
رہے نہ تپ دا نام نشان
گلو دا ست اصلی کونین!
میل پُوڑی بنھ رتی چار
مُڑ کے تاپ نہ شکل دکھاوے
دونویں وقت دودھ گو کے نال
نستن بدنوں ڈھائیں مار
تجربہ سائیں بخش فقیر

شناسی نسخہ تپ ربع

مجرّب ہک نسخہ لاثانی
دو ترے چار دفعہ آزمایا
ربع تاپ ہو جاوے دُور
نوشادر شورہ مرچ سیاہ
چار رتی نت وزن کھوا
نظر جے آوے گندہ خُون
تیز جیکر ہووے صفرا

بخشی ہک فقیر نشانی
فائدہ وچ خطا نہیں پایا
رہے نہ تپ دی ذرہ قصور
ترئے ترئے ماشے کر ہمراہ
اُتوں بُوٹی بھنگ پلا
خارج کرو سب لو زبان
شربت شیرہ سرد پلاء

طبیعت اس دی گرم مرطوب ۔ کر استعمال گھیو دُودھ خوب
گوشت اس نوں خوب کھوا ۔ گو کا گھیو وافر وچ پا

شناسی نسخہ مجرّبہ تپ ربع

نوشادر شورہ صندل بُور ۔ مرچاں دارچینی کافور
ترنے ترے ماشے داروگھت ۔ بھنگ مدبر ماشے ست
سوچا کیسر اصل افیم ۔ ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پوست دے پانی وچ سب ۔ چار رتی دی بنھوں حب
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے ۔ ربع مرکب تاپ دنجاوے
ہور مرکب تاپ ہر قسم ۔ دور ہو جاون وچوں جسم
جیکر کھانسی ہووے نال ۔ پیڑاں درد کرن بدحال
جلدی نال دکھاوے نفع ۔ پیڑاں درداں ہوون سب دفع

نسخہ تپ کہنہ بلغمی و ربع

نوشادر شورہ قلمی لیا ۔ دو دو تولے وزن تولا
دُودھ اَک دالے تولے چار ۔ میل سبھے وچ کڑچھی ساڑ
سیخ لوہے دی نال ہلا ۔ چنگی طرح سواہ کرا
جدوں راکھ اس دی بن جاوے ۔ دُھواں نکلنا بند ہو جاوے
پیہہ کے شیشی دے وچ ڈال ۔ دو رتی کر استعمال
کھنڈ تھوڑی جیہی نال رلا ۔ اُتوں پانی گرم پلا
لکڑ پیپل دی مسواک ۔ تاپ ربع تھیں کرے بیباک

ہے ایہہ ٹوٹکہ عجب دوا
دیوے فائدہ تُرت وکھا

نسخہ تپ و اسہال و سُرخہ اطفال

جیکر ہووے لڑکا بال!
تپ تھوں بعد آون اسہال
ڈوڈے پوست بھنگ گھوٹا
ٹسکتے کپڑ چھان کرا
کر ہک چُونڈی استعمال
دُور ہوون تپ کھنگ اسہال
ہے ایہہ ٹوٹکہ بہت آزمودہ
اسہال اطفال کرے نابودہ

نسخہ تاپ پرسوتک

مجرب نسخہ کراں بیان
رہے نہ تاپ دا نام نشان
بہت دیر تک رہے کھلو
فائدہ کرے دوا نہ کو
اس نوں دیہہ ایہہ کاہڑ بلا
دیوے کُہنہ تاپ دنجا
گلو چرائتہ افسنتین
تھے ترے ماشہ داروتین
چار انجیر منقہ اٹھ
سونف تولہ مثقال ملٹھ
رات پوسائیکے فجر جوشا
دیہہ نت اس نوں شہد بلا
عوض پانی دے سونف دا عرق
پیوے بہت ہوئے جب فرق
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
ہووے کُنگ شفا بیمار

بیان حمیٰ دِق

دق تاپ دو قسم پچھان
حقیقی غیر حقیقی جان
غیر حقیقی دق بالفرض
ہووے بہت پُرانی مرض

حقیقی دِق دی خاص شناخت
رکھے نال تعلق دل
تعلق نہیں اس خلطاں نال
حرارت غریبہ دِل وِچ جا
داخل ہو ٹیکے وچہ شریان
حرارت غریبہ لیے وچ رچ
رطوبت تیل چراغ مثال
لاغر بہت بدن ہو جاوے
شامل ہووے کھانسی نال
دن دن کھانا تھوڑا کھاوے
آخر دست ہوون جد جاری
جید خاص علامت اوس
درجے ترئے دق دے ہین
جدوں شروع تپ ہووے آن
دوجا درجہ نام ذبول
مختنف تریجا درجہ نام
پہلے وچ علاج آسان
تریجے درجے لا دوا
وِیہہ تقویت نال غذا
شوربہ گوشت دھنیاں نال
نمک تھوڑا جیہا وچ ڈال

ہووے پیدا باہجھ شراکت
وچ رگاں دے جاوے رل
لازم تاپ رہے ہر حال
پیدا کرے تاپ دِق آ
کرے رطوبت دا نقصان
لَے یبوست دل کھچ
حرارت لاٹ جیوں بتی لال
چمڑا گوشت ہڈ سوکا وے
ہووے قوت ضعف کمال
طاقت بہت جسم گھٹ جاوے
ہووے اس دی موت تیاری
بعد غذا تپ مارے جوش
دِق ذبول ۔ مختنف کہن
اوہ پہلا درجہ دق جان
گھٹ جاوے طاقت رنجول
رطوبت کرے فنا تمام
دوجے درجے مشکل جان
ہووے پیش نہ جاوے کا
تازہ گو کا دودھ پلا
مرچ مصالحہ ذرہ نہ ڈال
کھاوے چانول روٹی نال

دھنیاں صندل مُشک کافور   سینے تے کر لیپ ضرور
سرد جگہ دے وچ بیٹھا   صندل عرق گلاب سونگھا
طباشیر سفید الائچی گھت   رب السوس گِلو دا ست
چھ چھ ماشے چار دوا   مصری تولے ترے منگا
کُوٹ پیس کر پھکی تیار   کھاوے چار ماشے مقدار
پچھوں شربت نیلوفر   دونویں وقت پلایا کر
قرص سرد اس رت کھوا   شیرہ خرفہ نال پلا
دھنیا صندل نیلوفر   نقوع کر رت پلایا کر
عرق شیر نسخہ اکسیر   وچ آنہ مائش ایس فقیر
بزوری شربت افسنتین   فائدہ بخش نال یقین
خرفہ چار دے مغز گھوٹا   پیوے گوکا دُودھ رلا
ایہہ بھی ٹوٹکہ بے لاثانی   تجربہ کیتا ہویا دہقانی

نسخہ عرق شیر

عرق شیر نوں کر دتیار   آوے تپ دق دے درکار
ایہہ ہے عرق بڑا اکسیر   بخشے فائدہ بے نظیر
دھنیاں صندل سُرخ سفید   لے پھل گاؤ زبان دے وید
گاؤ زبان گل نیلوفر   تخم کاسنی شامل کر
تخم خطمی تے تخم خیار   پنج پنج تولے دا مقدار
ترے پا چھِل کدو گھت نال   دیہہ تولے چھِل پیٹھا ڈال
پنج سیر پانی گھت پوسا   ست سیر دُودھ گھت عرق کھچا

دو واری بھانڈے وچ ڈال — پنج چھ بوتل عرق نکال
عرق زشیر اس کہن حکیم — پیوے رحمت کرے کریم
گرم غذاواں کر پرہیز — سخت چیز کھیں کرے گریز

نسخہ قرص بارد

نشاستہ ببکر گوند کتیرا — مغز تخم ککھڑی کھیرا
لے دھنیاں دے مغز کدھا — گل ارمنی رب السوس ملا
طباشیر الاچی چھوٹی ڈال — کاہو خرفہ شاذنج نال
مغز تخم خربوزہ تر — مغز بہیدانہ شامل کر
خبازی لے خشخاش سفید — چھلکا ایسبغول گھت وید
تخم خطمی تے صندل بورہ — ہر ہک وزن برابر پورہ
لعاب گھت وچ ایسبغول — قرص بنا چھ ماشے تول
ہک قرص ہر روز کھوا — شیرہ خرفہ گھوٹ پلا

بیان تپ جُذری و حُصبہ

جُذری حُصبہ تپ دو قسم — ماتا خسرہ ہندی اسم
ماتا خسرہ والا تاپ — ٹٹ جاوے منزل تے آپ
اس تپ نال ایانے بال — اکثر بہت ہوون بدحال
سرخ اکھیں سر چڑھے بخار — سر نوں درد ہووے بسیار
بہت ایانے بال نادان — ڈر ڈر جاگن ہو حیران
ہووے درد کمر وچ کار — بہت طبیعت کرے بیزار

کرے عفونت فاسد مادہ
ہوندا جاوے تاپ زیادہ

دو ترئے دن آوے یا چار
نکلن دانے باہر وار

جے رنگ دانے سُرخ سفید
اُس نوں نیک آکھن سب وید

جے رنگ دانے زرد سیاہ
کرن نہایت حال تباہ

گول گول دانے باریک
اوہ دانے خسرے دے ٹھیک

دانے سُرخ سفیدی رنگ
جیونکہ پتّوں چھڑ ڈنگ

یا جیوں دانے مٹر چرال
ماتا دی ایہہ خاص مثال

گندہ مادہ مارے جوش
کرے بدن دے وچ خروش

سب تھیں پہلے فصد کرا
گندہ مادہ دُور کرا

جے کوئی ہووے منع سبب
جوکاں نال کڈھو لہو جب

شربت نت پلاؤ عناب
عرق سونف دا ڈال شتاب

مسام جیکر اس ہوون بند
دساں نسخہ فائدہ مند

منقہ سونف انجیر جوشا
دیہہ نت اس نوں شہد ملا

دیویں سرد نہ کوئی دوا
مت اس ہووے مخالف جا

یا دیہہ نت اس سونف دا عرق
شہد ملا جب ہووے فرق

رکھیں اُس نوں اوس مکان
جتھے واؤ نہ لگے آن

بیان تاپ وبائی

چلے گندی جدوں ہوا
شروع ہو جاوے تاپ وبا

کرے عفونت بدن تمام
بند ہو جاون کل مسام

گرم بخار باطن نوں جاوے
فعل اعضاواں دا بدلاوے

پہونچے رُوح نوں طپش تباہی
قے دست ہو جاون جاری
غیر طبعی مُوذی صفراء
اوبت آون تے جی متلاوے
کوڑا ذائقہ تریہہ نہایت
بلغم سب ہو جاوے شور
ہتھیں پیریں پون کوڑل
فاسد گرم تیز صفرا
زردی اکھیں رنگ زبان
فاسد مادہ مارے جوش
آوے زردی رنگ پیشاب
مُحرِقَہ وانگ ہووے حالات
جے گندہ ہو جاوے خون
بعضیاں نوں آون اسہال
بعضیاں نوں ہووے سرسام
تاپ وبائی کرے خراب
سکنجبین دی قے کردا
گھوٹے والی دیہہ تیبین
گاہے قے گاہے اسہال
جدوں بدن ہوجاوے صاف
قابض کوئی نہ دیویں چیز

شروع ہو جاوے تپ وبائی
پوے طبیعت وچ خماری
دیوے آتش بدن لگا
رنگ زرد پیلا ہو جاوے
خشک مونہہ دی کرے شکایت
دیوے وچ اعضاواں زور
عقل ہوش وچ پوے خلل
تلخی بہت کرے گھبرا
خشک ہو جاوے حلق دہان
کرے جسم دے وچ خروش
نڑکن اچویں کرے خراب
کرے قوت بدن دی مات
پیدا کرے موذی طاعون
ہیضہ ڈاکی کرے بے حال
کرن بے ہودہ بات کلام
دارو اس دا کرو شتاب
گرم پانی دے نال رلا
خارج کر صفرا تعین
کُل مادہ صفرا نکال
کرے قصور خداوند معاف
ایہو رکھیں یاد تمیز

جیکر کھنگ نہ ہووے نال — ترش چیزاں کر استعمال
آلو انبلی کرو نقوع — شام صبح رکھ اس نوں شروع
سنگترہ نبو رُب ترش انار — دیہہ توں اُس نوں بہتی وار
بنفشہ شربت نیلوفر — عرق کیوڑہ شامل کر
سرد پانی گھت روز پلا — دیوے اُس نوں رب شفا
خرفہ کاسنی تخم خیار — دیہہ اس نوں ہووے ادرار
بید مشک تے عرق گلاب — مصری ڈال پلاؤ شتاب
شربت لیموں رُب انار — شربت انبلی دیہہ نہار
طبع جے اس دی کرے رجوع — دیہہ توں اس نوں ترش نقوع
کاسنی دھنیاں صندل بور — پھُل گلاب تے مشک کافور
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا — دیوے سرکن بدن ونجا
روغن کدو مالش کر — گوکا مکھن شامل کر
بنفشہ روغن نت ملا — گھیو گوکے دے نال ملا

بیان ورم ہر قسم

جیکر ورم ہووے کوئی پیدا — کر معلوم علامت دیدا
جیکر ہووے دموی ورم — خون غلیظ نہایت گرم
سُرخ ورم دا ہووے رنگ — بہت کرے رگی نوں تنگ
باسلیق دا فصد کرا — ورم اُتے جوکاں لگوا
دھنیا پاپڑا نم حنا — صندل بور عناب ملا
کرکے پانی وچ نقوع — مصری ڈال کراؤ شروع

پتر نم دے ئے گھوٹنا
جے بلغم خون مرکّب ہو
بٹہ بُنھ جواری باٹ
یا اس پُلٹس نت بنھا
بنھوں کرکے گرم کنوار
جدوں ورم کر جاوے ریم
ریم جدوں ہو جاوے جاری
صابن مُنہ زخم وچ رکھ
مُونہہ زخم دا جاوے کھُل
چار تولے گوکا گھیو لیا
مردا سنگ موم کتھ رال
کرکے مرہم وانگ تیار
ٹاکی ململ نال لگا
مادا ورم جے کر صفرا
سڑکن بہت ورم دے وچ
رنگ ورم دا ہووے زرد
سخت ورم وچ ہووے ساڑ
پیلک دھنیاں مشک کافور
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
لیپ کرد اوس اسبغول
جیکر ورم کرے اکڑا

ورم گرم تے کرو طلا
ورم دیر تک رہے کھلو
پک ورم جھٹ جاوے پاٹ
دیوے جلدی ورم پکا
دیوے جھب ورم نوں پاڑ
نشتر نال اس چیر حکیم
ہووے دُور بیماری ساری
پٹہ پولٹس بُنھوں دکھ
لا ایہہ مرہم جاوے گھُل
نم دے پت گھت ساڑ پونا
چھ چھ ماشے میلو نال
ہک دن وچ لا دو ترے بار
دیوے جھبدے زخم چھڑا
تلخی بہت کرے گھبرا
ہووے کرے نہایت زچ
مارے ضرب تراٹاں درد
اوکھا ہووے بہت بیمار
جواں دا آٹا صندل بور
دیوے سڑکن ورم دنجا
مشک کافور پانی وچ گھول
اس تے ایہہ قیروطی لا

گُل روغن وچہ موم لگا
خطمی دا وچ میل لعاب
بنفشہ روغن کرو طلا
لعاب کڈھ کے ایسبغول
گل روغن لے تولے چار
سفیدی بیضہ مشک کافور
ٹاکی ململ نال سفید
جیکر بلغمی ہووے ورم
یا اوہ ہووے ورم ریاحی
رہے ورم وچ دائم درد
تخم کرفس حرمل اجوین
منقہ تِل السی انجیر
میتھی السی گھوٹ بنا
کجھ قدرے پانی وچ ڈال
دیوے بہت نہایت نفع
اِٹ سِٹ دی جڑھ خوب گھوٹا
ورم سرد تے کرو ضماد
کالی زیری گھوٹ لگا
جلد ورم نوں کرے تحلیل
پچھ کے جیکر ملیں بہ‌ود
جیکر ہووے درد عظیم

پیہہ کے مُشک کافور رلا
ورم گرم تے لاؤ شتاب
موم سفید ، کافور رلا
دیہہ قیروطی دے وچ گھول
یک تولہ وچ موم پنگھار
کجھ قدرے وچ میل ضرور
ورم گرم تے لا نِت وید
پولا بہت نہایت نرم
کرے جسم دے وچ تباہی
طبع مزاج ہووے اس سرد
گھوٹ پانی وچ لا دن رین
تیل مِٹھا گھت بنھ اکسیر
بابونہ تیل مِٹھا وچ پا
پکا پلٹس بنھ پٹی نال
درد ورم ریح ہووے دفع
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
ہووے جلد تحلیل مواد
سرکہ اس دے نال رلا
ہووے جھب شفا علیل
ورم ریح نوں دیوے سُود
ہالوں رائی صبر افیم

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
رل کے بلغم نال سودا
ہووے مادا اس دا سرد
تاپ نہ ہووے ہرگز نال
پوٹلی سجی لون بنھا
ہیٹھ انگاری اگ ٹکا
گرم گرم نت کرو ٹکور
صابن پانی نال گھسا
ایلوا پیس اس دے وچ ڈال
جے سبب بلغم تے خون
پولٹس اُس تے نت بنھا
جدوں ورم ریم کر آوے
چیرو نشتر نال شتاب
نشتر تھیں جیکر غم کھاوے
کراں بیان ہک لیپ اسرار
سجی چونہ صابن لیا
گھوٹ ماکھوں وچ کرو ضماد
دیسٹ کبوتر مُرغ لے آ
چوک نیلہ تھوتھا وچ میل
ایہہ ورم دیوے جھب پاڑ
بہت زخم وچ جیکر ریم

دیوے فوراً درد اوڑا
پیدا کرے ورم جے آ
لازم ہے ورم وچ درد
کرہ ٹکور ایہہ استعمال
مٹھا تیل توے تے پا
پوٹلی اس وچ گرم کرا
اس دے جیہا علاج نہ ہور
گوگل مین پھل نال ملا
دو تن دے لیپ کرا استعمال
ہووے پیدا ورم زبون
کچا خوب مواد پکا
پک مواد نرم ہو جاوے
خارج کرو مواد خراب
ریم ورم وچ نظری آوے
دیوے جھب ورم نوں پھاڑ
نمک نوشادر نال ملا
کڈھے گندہ پاڑ مواد
خالص چونہ نال ملا
پیہہ کے لا مٹھے وچ تیل
ورموں کرے مواد ادرار
ایہہ مرہم نت لاؤ حکیم

ڈیم ورم تھیں کرے صفا
بفیدہ قلعی تولہ اک پا
رکھ اگ تے خوب جوشا
موم تولہ اس دے وچ ڈال
سفید کتھ مُردہ سنگ رال
مرہم گھوٹ مار بنا
غیر طبعی سبب سودا
ہووے اس دا رنگ سیاہ
ہووے ورم نہایت سخت
جیکر ورم ہووے سرطانی
اکثر تاپ رہے اس نال
ہووے اس دا ردی مادہ
نیڑے اس دے مول نہ جا
سخت ورم جے بہت پُرانا
مادہ اس دا سالم ہو
کر تشخیص اس طبع مزاج
طبع مزاج جے ہووے سرد
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پٹہ بنھ اس تے تر گرم
گوگل بھینسیا زیرہ سیاہ
ورم سخت نے کرو ضماد

ڈیوے جھبدے زخم چھڑا
تیل مِٹھا پنج تولے پا
جلد ہو جاوے تیل سیاہ
ہیٹھ اتارو جلدی نال
چھ چھ ماشے میلو نال
مرہم ٹاکی نال لگا
پیدا ہووے ورم جے آ
کرے روگی دا حال تباہ
کرڑا پتھر وانگ کرخت
وانگ پشت سرطان فشانی
مہلک اس نوں کریں خیال
ہوندا جاوے ورم زیادہ
ورتے اس تے رب رضا
رہے جسم وچ کُل ٹھکانا
بہت دیر تک رہے کھلو
داخل خارج کرو علاج
وچ ورم دے ہووے درد
کرو دوا نت استعمال
مادہ سخت ہو جاوے نرم
گھوٹو سرکہ گھت ہمراہ
ہووے جلد تحلیل مواد

منقہ کالے تل انجیر   گھوٹ پٹر بنھ وانگ اکسیر
پانی تھوڑا جیہا طلا   تیل مٹھا گھت گرم کرا
کسٹرائل وائل نت تیل   روغن نال بنفشہ میل
چربی بکرا موم سفید   نال انہاں کر شامل دید
جیکر سڑکن وچ سرطان   ہووے بہت کسے انسان
مادہ موذی دیوے رنج   ہووے طبع نہایت رنج
گولی سکے دی لے آ   شیرہ دھنیاں وچ گھسا
مشک کافور تھوڑا جیہا ڈال   کرو طلا نت استعمال
مادہ موذی جے احتراقی   ہووے وچ ورم دے عاقی
شامل نال جیکر کجھ خون   نظر جے آوے بہت زبون
جوکاں اس نتے ترت لگا   دو ترے دفعہ نہ دیر لگا
اوبال پیلک نت کر جل دھارا   کھاوے سخت مواد بھنگارہ
تخم السی بابونہ گل   میتھی سوئے بنفشہ پھل
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد   ہووے سخت تحلیل مواد
کر تھوڑا تھوڑا فصد خفیف   تاں ہو جاوے ورم ضعیف
دو ترے اس نوں دیہہ تلیین   سرد چیزاں دی نال یقین
پیلک دھنیاں صندل بور   بنفشہ خطمی مشک کافور
گھوٹ پانی وچ کرو طلا   ہووس اس نوں ترت شفا

بیان دمّل یعنی پھوڑہ

دمّل نام پھوڑہ مشہور   ہووے چمڑے دچ ظہور

دموی پھوڑے دا رنگ لال
رت کڈھ پھوڑہ کرے جے تنگ
جے صفرادی ہووے مادہ
رنگ پھوڑے دا ہووے زرد
پیلک دھنیاں خوب گھوٹا
پھوڑے اُتے کرو طلا
جے بلغم نال مرکّب ہو
اَلسی آٹا لُون رلا
پٹہ پنج ست روزہ بنھا
جے پھوڑہ ریم کر آوے
چیرو جلدی نشتر نال
جدوں ریم ہو جاوے جاری
نشتر تھوں جیکر ڈر کھاوے
کبوتر بیٹ چونہ اشنخاس
شہد میل لا دو ترے وار
جاری جد ہو جاوے ریم

ہووے اس وچ درد کمال
ہوکاں اس تے لانسنگ
سوزش سڑکن کرے زیادہ
مارے ضرباں تراٹاں درد
صندل مُشک کافور رلا
دیوے سڑکن ترت ونجا
چمڑے دے وچ رہے کھلو
پانی گھت پولٹس پکوا
دیوے خام مواد پکا
پولا بہت نرم ہو جاوے
ریم گندہ سب دیہو نکال
ہووے دفع شکایت ساری
تاں پھر ایہہ دوا لگاوے
صابن نئٹ دوا ایہہ چار
پھوڑا ریم دیوے جھب پاڑ
فضل کرے اُس رب کریم

مرہم سندھور

مُردا سنگ سندھور گنتھ نال
طوطیا سبز کرد برہیان
تولہ ڈالو موم سفید

چھ چھ ماشے میلو نال
ماشے ترے ملاؤ آن
مِٹھا تیل چھٹانکی دیڈ

تولہ ساڈھے بیہی وچ ساڑہ   مرہم اس دی کردتیار
پورانے پھوڑے تے نت لاوے   حکم خدا دے نال چھڑا وے

مرہم دُمّل

لے گل روغن تولے چار   سفید قلعی تولہ وچ کاہڑ
جدوں تیل ہو جاوے سیاہ   موم تولہ ہک کرہ ہمراہ
کڑچھی لاہ شتابی نال   ایہہ دوا پیہہ کے وچ ڈال
مُردا سنگ سفید کتھ رال   چھ چھ ماشے میلو نال

بیان مرہم زنگاری

پھوڑہ جیکر بہت پُرانا   رہے چمڑے وچ کل ٹھکانا
مرہم اُس تے لا زنگاری   زخموں ریم نکالے ساری
خشک بہروزہ درہال چار   چھ ماشے وچ میل زنگار
سفیدہ قلعی موم کتھ رال   ببکر گوند ملاؤ نال
چھ چھ ماشے سب دوا   کوٹ پیس کر جمع کرا
گوکا گھیو چھٹانکی ڈال   بنا مرہم کر استعمال

مرہم دُمّل کہنہ

جیکر پھوڑا بہت پُرانا   رہے جسم وچ کل ٹکانا
مصطگی کتھ صابون لیا   رال سفیدہ قلعی لیا
ہر ہک تولے دا مقدار   خشک بہروزہ تولے چار

نیلا تھوتھا کر بریان
ماشے چار ملاؤ آن
ماشے ترے زنگار ملا
دارو سبھے کھرل کرا
دو تولے گھت موم سفید
گھیو گوکا دس تولے وید
پہلاں گھیو نوں گرم کرا
صابن موم سفیدہ پا
پچھوں سب دوا ملا
مرہم گھوٹ مار بنا
مرہم ٹاکی نال لگا
پھوڑے دے اُتے نت لا

بیان مرہم مجرّبہ دُمّل کہنہ

مرہم کراں بیان عجب
پھوڑا زخم دنجاوے جھب
مُردہ سنگ کندر کتھ رال
سفیدہ قلعی بہروزہ ڈال
ہک ہک تولہ سب دوا
کھرل دے وچ خوب پسا
نیلا تھوتھا کر بریان
ماشہ ہک ملاؤ آن
سفید پھٹکڑی مشک کافور
ترے ترے ماشے میل ضرور
موم سفید تولے دو گھت
ڈال گوکا گھیو تولے ست
ایہہ مرہم اس نت لگا
دیوے جلدی زخم چھڑا
کر کجھ مُدت اِستعمال
زخم جاوے بھر جلدی نال

بیان کچھرالی

بغلاں وچ ہک ورم عظیم
ورم مغابن کہن حکیم
کچھرالی آکھن ہندی وچ
کرے بغل نوں ڈاہڈا ننج
پٹہ بنھ نت باٹ جوار
پا بنھ کرکے گرم گنوار

یا اُس تے پُلٹس بنھوا
السی آٹا میل گھوٹا
پانی گھیو گھت خوب پکا
جدوں ورم ریم کر آوے
نظر آوے اُس دے وچ ریم
یا مفرودی دارو نال
سہاگہ نمک چونہ اشنخار
گودے اُتے رکھ کنوار
مُڑ مرہم اوس اوہ لگا
سوزش جیکر بہت وچ ورم
کراں بیان ضماد یک سرد
اسبغول دا لیپ کرا
تھوڑا جیہا مشک کافور
مجرب ہے ایہہ بہت عجب
بنفشہ خطمی السی لیا
آٹا وچ جواں دا ڈال
گھوٹ پانی وچ کرو تعمیل
تیل نِمّا گھت گرم کرا
خوب طرح نے ورم پکا
گودا کنوار دا گرم کرا
نمک سوہاگہ ڈال بنھا
پولا بہت نرم ہو جاوے
چیرو۔ نشتر نال حکیم
پھاڑ زخم نوں ریم نکال
وزن برابر دارو چار
بنھ دیوے پچھرالی پھاڑ
دیوے جلدی زخم چھُڑا
ہووے بہت نہایت گرم
سوزش سخت ونجاوے درد
پانی دھنیاں پیالک پاء
اس دے نال رلا ضرور
سڑکن درد ونجاوے۔ جھب
میتھی گُل بابونہ پا
بنھ پڑھ کر استعمال
کرے ورم نوں جلد تحلیل
ورم اُتے رت بیپ کرا

بیان بثورات

پھنسیاں پھٹے ہون ظہور		اُس نوں کہن حکیم بثور

رنگ اُنہاں دا لجیکر لال
باسلیق دا فصد کرا
پاپڑا دھنیاں برگ حنا
ترے ترے ماشے سب دوا
رات پوسا رکھ اندر آب
جیکر سرکن پھنسیاں وچ
اوہ مادہ صفراوی جان
گل روغن سرکہ مشک کافور
بس کتھ چھل آنار رلا
گل ارمنی سرکے وچ رلا
شربت نیلوفر آنار
ماجو مائیں کتھ نسپال
پیہہ کے مکھن نال لگا
جیکر خارش ہووے نال
پیلک دھنیاں گھوٹ لگا
سوزش بدنوں ہووے دُور
جیکر بلغم ہووے شور
صندل بور کسیس گھوٹا
شربت انبلی نت نہار
کوڑیاں چیزاں نت پلا
رات پانی وچ کرو نقوع

بلووے دموی کریں خیال
مادہ گندہ دُور کرا
مونڈی صندل بُور رلا
دانے پنج عناب رلا
صبح پیوے گھت شہد شتاب
ہووے گرے نہایت رنج
چمڑے وچ کرے نقصان
گل ارمنی ماجو صندل بُور
بدن اُتے مالش کروا
نت بدن تے کرو طلا
پیوے پانی ڈال نہار
مُشک کافور ملاؤ نال
دیوے سرکن ترت ونجا
کسیس تھوڑی جیہی لے وچ ڈال
صندل مشک کافور رلا
رہے نہ چمڑے دیچ قصور
خارش نال دیوے کجھ زور
گُل روغن سرکہ گھت رلا
پیوے ہووے دُور آزار
پاپڑا مونڈی رلم حنا
ماکھوں ڈال کراؤ شروع

بیان بُنات اللّیل

بُنات اُلّلیل دھپّڑ مشہور — ہوون سردی وقت ظہور
وقت رات یا سرد ہوا — پیدا ہون بدن وچ آ
بند ہو جاوے موذی مادہ — ہووے خارش بہت زیادہ
بند ہو جاون کُل مسام — نکلن دھپّڑ بدن تمام
تخم کرفس اجوین گھوٹا — گُل روغن ڈال رلا
دیہہ دھُونی اس نوں اجوین — ایہہ دوا فائدہ مند ہین
ہک دو اُس نوں کر جلاب — مطبوخ ہلیلہ زرد شتاب
پھنسیاں وچوں پانی زرد — نکلے شامل ہووے درد
تنقیہ اس دا خوب علاج — موافق جیہڑا طبع مزاج
کوڑیاں چیزاں رنت پلا — دھنیاں پاپڑا نم حنا
چرائتہ ہرڑاں زرد سیاہ — نقوع کر دیہہ ماکھوں ہمراہ
درا جوٹی دیویں نت گھوٹ — قبل کنٹھی دیہہ رہے نہ کھوٹ

جلّاب مطبوخ ہلیلہ زرد

پھُل گلاب لے تولے چار — برابر چھل ہریڑ اختیار
بنفشہ پاپڑا سونف سنا — ہک ہک تولہ وزن تولا
کاسنی تولے دو وچ پا — رات پانی وچ رکھ پوسا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال — اس نوں چنگی طرح اوبال
تل کے پُن کے صاف کرا — پنج تولے مغز فلوس رلا

اُس نوں چھاننی وچہ نکال — چار تولے کھنڈ اس وچہ ڈال
حصے اس دے نے کر کے ترے — صبح پیشی دیگر بی لے
پیون وقت گو کا گھیو گھت — ماشے چھ یا ہووے ست

بیان مرض جذام

سخت مرض ہک نام جذام — جاوے بگڑ سریر تمام
اصلی شکل جسم دی ڈیل — ساری ہو جاوے تبدیل
موذی مرض دیوے جد زور — ہتھیں پیریں چلے شور
جسم وچوں آوے بدبو — نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
بگڑنے چہرے دی تصویر — روگی بہت ہووے دلگیر
جھڑ جاون ابرو دے وال — سُرخ سفید بدن تے خال
سُن ہو جاون ہتھ تے پیر — رہے ہمیش اکھیں وچ گھیر
رل سودا خون دے نال — حالت سخت کرے بدحال
فاسد خشک مواد کھلووے — چوہنڈی وڈھیاں درد نہ ہووے
جاوے بگڑ حلق دا سانہ — نکلے بہت خراب آواز
غیر طبعی سودا احتراقی — ہووے وچ جسم دے حاقی
کرے جسم دا حال تباہ — دیوے اُستھوں رب پناہ
جلدی اس دا کرو علاج — نہیں سب جاوے بگڑ مزاج
وچ مہینے دو جلاب — طبع موافق کرو شتاب
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق — پیوے ہوس شتابی فرق
گھیو گو کا ادھ پا نت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

نت نہوا وچ گرم حمام
بدن اُتے مالش نت کر
یا نت ملو انڈی تیل
ظاہر باطن کر تر طبیب
مکھن تازہ نت کھوا
ہک دو دفعہ مہینے وچ
چھیویں مہینے فصد کرا
کئی دفعہ اس فصد کرا
بادام روغن دی دیہہ نسوار
خشک مواد ہووے جد دُور
بادام روغن وچ گھیو ملا
اطریفل دیہہ شاہترہ ملا
کوڑے عرق رکھے ہمراہ
دو تولے ماکھوں وچ ڈال
مرچاں نمک نہ ہرگز کھاوے
کشتہ سیم سونا اکسیر
کھاوے بکھ مکھن دے نال
ماء الجبن والی ترکیب
دھماہاں بُوٹی جے کوئی پیوے
کرہ نجوا کریں جے استعمال
ماکھوں خالص نال ملا

جاون اس دے کھُل مسام
بنفشہ روغن نیلو فر
گوکا گھیو اس دے وچ میل
نال دوا غذا طبیب
بکری دا دودھ شام پلا
کرو جُلّاب مادہ لے کھچ
گندہ مادہ دُور کرا
موافق قوت بسن ہوا
خشکی مغزوں کرے فرار
رہے نہ جھتے وچ قصور
سر تے مالش نت کرا
کھاوے اس نوں صبح عشاء
گھیو دودھ دا نہ کرے وساہ
کرے سال دو استعمال
خشک چیز دے راہ نہ جاوے
تجربہ سائیں بخش فقیر
ہک دو سال کر استعمال
رکھ اس شامل نال طبیب
جوش خون تھیں چنگا تھیوے
پھل پت گھوٹ پیوے ہر سال
دیوے دُکھ جذام ونجا

نسخہ نقوع مُصفّا خُون

ایہہ نقوع پلا ضرور
کرے جوش خون دا دُور
پاپڑا مونڈی برگ حنا
افتیموں ترپھلہ ہرڑ سیاہ
ہر یک دارو ماشے چار
نقوع کر پیوے نت نہار
کجھ مدّت کر استعمال
ماکھیوں دو تولے وچ ڈال

نسخہ عرق مُصفّا خُون

نسخہ ایہہ مصفّا خون
کرے صفا سب خون زبون
بانسہ افسنتین گلو
چرائتہ پاپڑا شامل
مونڈی بوٹی برگ حنا
کڑو کرنجوہ نال رلا
دھماہاں ترپھلہ ہرڑ سیاہ
پت نم انبردل ہمراہ
بورہ صندل سُرخ سفید
پھُل گلاب سونف گھت وید
کاسنی دھنیاں نال رلا
پنج پنج تولے سب دوا
چھل درخت نم دی لا
ادھ سیر پکا نال رلا
پاہک پکا ڈال عناب
کڈھ اوہناندا عرق شتاب
نو دس بوتل عرق نکال
کر روگاں تے استعمال
دو تولے وچ شہد رلا
پیوے فجری وقت عشا
خون گندہ سب کرے صفا
روگ خون دا رہے نہ کا

نقوع کر ماکھوں ڈال جے پیوے
گندہ خون صاف سب تھیوے

نسخہ اطریفل شاہترہ

چھل کابلی زرد ہریڑ لیہا   دس دس تولے وزن تولا
چھل بہیڑہ ہرڑ سیاہ   آملہ پنج پنج تولے پا
دو تولے تردی میل سفید   سناکی دو تولے ڈیڈھ
تولے دو گھت پھُل گلاب   کُٹ چھان کر جمع شتاب
پا پڑا پا پکا کُٹ پا   کُٹ سب گھیو وچ چرب کرا
اطریفل کشمش وچ تیار   تولہ کھاوے نت نہار
عناب افتیموں لیا   بچھوں اس نوں کاہڑ پلا

نسخہ عرق عشبہ مُصفّا خُون

عرق عشبہ کر تیار شتاب   صاف کرے سب خون خراب
عشبہ مغربی لے منگوا   سُرخ رنگ ہووے ہک پا
خالص چوب چینی دا بورہ   ادھ پا پکا میلو پورہ
دھنیاں دارچینی بادیان   پنج پنج تولے ہر ہک آن
پا ہک پکا ڈال عناب   چار بوتل کھچ عرق شتاب
ید دو تولے نت پلا   شام صبح ماکھوں وچ پاء
نسخہ ایہہ مصفا خُون   صاف کرے سب خون زبون

بیان مرض خنازیر یعنی ہنجیراں

طباں وچ آکھن خنازیر   ہندی وچ مشہور ہنجیر

اکثر گردن وچ خنزیراں — ہوون گنڈھاں مثل انجیراں
ایس سبب اس دکھدا نام — آکھن کُل حکیم تمام
گردن بغلاں وچ انسان — ایہہ دوکھ پیدا ہوون آن
گوشت چمڑے دے وچکار — مادہ موذی کرے بگاڑ
کرڑی وانگ غدود انجیر — رنگ سفید اس مثل پنیر
رل سودا بلغم دے نال — گنڈیاں کرے پیدا ہر سال
لازم تاپ رہے جے نال — بحرانی مادہ کرے انتقال
اوتھوں گلٹیاں ہوون پیدا — گردن بغلاں وچ ہویدا
جے لازم تاپ رہے ہر حال — اکثر رل جاوے دق نال
جیکر اوہ تپ دائرہ ہو — نہیں خطرہ اس دے وچ کو
مادہ اس دا سالم ہو — بہت دیر دکھ رہے کھلو
کوڑیاں چیزاں عرق پلا — نصف رتی کونین ہلا
حب ایارج دا جلاب — ہر ماہ وچ دو کر شتاب
اجوین مصبر زیری سیاہ — گھوٹ سرکے وچ کر وطلا
گنڈیاں ہو جاون تحلیل — ہووے جلد شفا علیل
تخم شرینہہ باریک کرا — دوگناں اس وچ ماکھوں پا
چھ ست ماشے نت کھوا — دیوے اس نوب رب شفا
مقروحی دارو مُس تے لا — جاوے سب گنڈیاں نوں کھا

نسخہ مقروحی

دانہ جبّو لوٹہ لیا — بول وچھی دے وچ گھسا

کجھ قدرے گھس سم الفار ہک دو چانول دا مقدار
رُوں دے نال آلودہ کر پچھ انجیر اُتے چا دھر
کناریاں تے گوگل گھس لا گل نوں چنگی طرح پکا
پھیر چُما وچھّی دا بول رکھ ٹکاٹیکے اندر گول
سر تیلی تے رُوں لگا گوترڑے وچ تر کروا
جدوں کاغذی خشک ہوجاوے گوترہ تیلی نال لگاوے
گوترہ پنج چھ روز لگا کاغذی چنگی طرح گڑا
جدوں ماس اُتوں گل جاوے انجیر سفید ننگی ہو جاوے
گھت کنڈی کھچ باہر نکال زخم چھڑا مرہم دے نال
یا گوکا گھیو ساڑ لگا دیوے جلدی زخم چھڑا

نسخہ مقروحی خورندہ گوشت فاسد

لے پنج تولے مٹھا تیل سب گنج ساڑ اس وچ ہک میل
نیلو تھوتھا حب جے پال ترے ترے ماشے میلو نال
ان بجھا چونا صابن اشخار ہک ہک تولے دا مقدار
اگ تھیں لاہ کڑاہی تیل پیہہ کے سب دوائیں میل
کرکے مرہم وانگ تیار لاویں تریجے دن ہک بار
اُسترا چنگا تیز منگا پہلے روز اس پچھ کرا
رُوں دے نال آلودہ کر مرہم گنڈیاں تے نت دھر
جد چھڑا اُتوں گل جاوے گنڈ انجیر ننگی ہو جاوے
نال سرچو باہر نکال زخم چھوڑا مرہم دے نال

ایسے طور کر استعمال　　گنڈیاں سب نکالو ڈال

نسخہ مرہم خورندہ انجیر

مار چوہا، کوزے وچ پا　　گِل حکمت دے نال سڑا
سُم گدوں دا تولے چار　　گِل حکمت کر اس نوں ساڑ
سِنگ بھینس دا تولے دو　　گِل حکمت کر ساڑیا ہو
تیل ہٹھالے تولے چار　　ہِک سپ دی کنج اس وچ ساڑ
وچ تیل دارو سب ڈال　　بنا مرہم کر استعمال
ایہہ مرہم گنڈیاں تے لاوے　　گنڈیاں نوں جھبدے کھا جاوے
دیوے جد گنڈیاں نوں گال　　نال موچنے باہر نکال
پھر استعمال مرہم اوہ کر　　جیہڑی زخم نوں دیوے بھر

نسخہ مجرّبہ مرہم خورندۂ انجیر وغیرہ

صابن دیسی تولہ لئے　　سفید سنکھیا ماشے ترے
وکھو وکھی کھرل کرا　　دو تولے گوکا گھیو رلا
کرکے مرہم وانگ تیار　　ڈبّی دے وچ گھت سنوار
اوّل لے انجیر پچھا　　رُوں آلودہ کر چمڑا
کریجے روز پھوں بدلا　　تازہ تازہ ہور لگا
جدوں انجیر ننگی ہو جاوے　　چنگی طرح ماس گل جاوے
کنڈی گھت انجیر نکال　　زخم چھڑا کے گھیو نال
یا اوہ مرہم لئے بنا　　دیوے جیہڑی زخم چھوڑا

بیان سُرخ بادہ

سُرخ بادہ ہندی وچ نام
بہت سُرخ سورج دا رنگ
ہووے بدن نہایت لال
مارے خون رجے جوش نہایت
نال خون جیکر صفرا
زرد سُرخ سورج دا رنگ
حُمرہ خالص اس دا نام
جیکر نال مرکب خون
پہلاں اس دا فصد کھلوا
دیہہ مطبوخ ہلیلہ زرد
یا پڑہ دھنیاں صندل جُودر
چھل زرد ہریڑاں ہرڑ سیاہ
کرکے پانی وچ نقوع
جے غالب ہووے صفرا
آلو املی نیلوفر
دھنیاں کاسنی میل عناب
فجرے مل پُن صاف کرا
شاہترے دا شربت جے پیوے
دونویں وقت کر استعمال

حُمرہ کہن حکیم تمام
بادہ موذی مارے ڈنگ
سڑکن سوزش بہت کمال
ہووے تپ دی سخت شکایت
ملے ہووے تلخی گھبرا
ہووے کرے نہایت تنگ
سوجے جلدی بدن تمام
ہووے موذی ورم زبون
پھوں کر خارج صفرا
یا کوئی ہور جلاب جو سرد
عناب مونڈی وچ ڈال ضرور
گلو افتیموں کر ہمراہ
مصری ڈال کراؤ شروع
ایہہ نقوع اس نیت پلا
نال بنفشہ شامل کر
رات پوسا رکھ اندر آب
مصری اس وچ ڈال پلا
بہت شتابی چنگا تھیوے
سُرخ بادہ جاوے فی الحال

پندرواں تولے پاپڑا لیا ‎ اَدھ سیر مصری ڈال پکا
سپاری صندل پھل گلاب ‎ تخم کاسنی میل شتاب
گھوٹ لیپ کرجارے تھوک ‎ دیوے سُرخ بادہ نوں روک
ملین نال بدن کر صاف ‎ کرے قصور خداوند معاف
دھنیاں کاسنی خوب گھوٹا ‎ صندل بُورہ کافور طلا
گھوٹ پانی وچ کرو طلا ‎ دیوے سرکن ترت ونجا
عرق گلاب جے کریں پیوند ‎ ہووے زیادہ فائدہ مند
جے حاجت اس نوں تبرید ‎ شربت املی بہت مفید
شربت آلو اتے عناب ‎ نت پلا گھت عرق گلاب
کوڑیاں چیزاں داجے عرق ‎ ہووے ہوس شتابی فرق
مربہ زرد ہریڑاں کھاوے ‎ سُرخ بادے نوں نفع پہنچاوے

بیان مرض چنبل یعنی اکونہ

چنبل ہک مشہور آزار ‎ پیراں اُتے کرے بگاڑ
ہووں دھدر بہت نہایت ‎ کرے خارش دی سخت شکایت
جو کال دوترے دفعہ لگا ‎ گندہ مادہ دُور کرا
دو ترے اوس تنقیے کر ‎ طبع موافق ذرہ نہ ڈر
کوڑیاں چیزاں نت پلا ‎ نقوع کرکے ماکھیوں وچ پا
دو ماہ تک کر استعمال ‎ ہووے چنبل دفع چنڈال

نسخہ مجربہ چنبل

شنگرف پارہ تے ہڑتال
نوشادر گندھک آملہ سار
نیلہ تھوتھہ کر بریان
کھرل دے وچ کرد باریک
اوہ پائے کے مٹھا تیل
دو تولے چربی بکرا میل
تھوڑا سرکے وچ رلا
ایسے طور کر استعمال
مڑ اس تے گل روغن لا
مڑ ایہہ مرہم پھر لگائیں
بہت چنبل نوں دیوے نفع

سبز کسیس سہاگہ ڈال
باچی سب تولہ مقدار
ماشے چار ملاؤ آن
دانگ غبار ہوون جد ٹھیک
دارو سب اس دے وچ میل
کرکے گرم گھتو وچ تیل
چنبل اُتے کرد طلا
دھوویں گرم پانی دے نال
سرکہ تھوڑا جیہا رلا
گرم پانی دے نال دھوائیں
خارش دھدر کرے نابود

نسخہ چنبل

لے پنج تولے مٹھا تیل
گھت کڑاہی وچ سڑا
ٹکڑا ساڑ پرانی چھٹ
کڑاہی اگ تھیں ہیٹھ لہا
نوشادر سہاگہ آملہ سار
پیہہ سب اس دے وچ رلا
چنبل اُتے رنت لگا
کر کجھ مدت استعمال

دو تولے دودھ اک دا میل
مٹھی مٹھی اگ جلا
خالص جو بکرے دی جت
خوب طرح اس سرد کرا
ہک ہک تولے دا مقدار
مرہم گھوٹ مار بنا
دیوے اس نوں رب شفا
دھوویں گرم پانی دے نال

ٹوٹکہ مجرّبہ چنبل

ہے اک ٹوٹکہ بڑا لاثانی — مجرب میرے پاس نشانی
اکوتہ چنبل ہووے دُور — رہے نہ چمڑے وچ قصور
ڈنڈہ تھوہر ہک گٹھ منگا — تیل مِٹھے دے وچ سڑا
کرکے مرہم وانگ تیار — لا چنبل تے روز ہک بار
گندھک دا تیزاب لگا — نہیں کوئی اس دے جیہادوا

نسخہ چنبل

نوشادر سوہاگہ آملہ سار — باپچی پارہ تخم پنوار
مُردا سنگ اس دیوچ گھت — ہک ہک تولہ دارو ست
نیلہ تھوتھا کر بریان — ماشے چھ ملاؤ آن
پا ہک مِٹھا تیل منگا — دارو پیہہ اس وچ رلا
کرکے مرہم وانگ تیار — ہک دن وچ لاویں دوبار

نسخہ روغن چنبل

سیر ہک چھوڑے ٹاہلی لیا — سیر پکا وچ کنک ملا
سیر لیڈے اُدھانڈے ڈال — پتاں جنتر نال تیل نکال
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشے چار ملاؤ آن

چنبل دھدّر نے نِت لا — دیوے جسموں تخم اُدھار

نسخہ چنبل

آملہ ساڈو پاپڑا ہڑتال ۔ نوشادر سہاگہ لے وچ ڈال
ست زنبو دا نال رلا ۔ ہک ہک تولہ سب دوا
نیلا تھوتھا کر بریان ۔ ماشے چار ملاؤ آن
سرکے دیو وچ کھرل کرا ۔ اس دے بے غلاف بنا
گھس پانی وچ نت لگاوے ۔ چنبل دھدری دفعہ ہو جاوے

نسخہ چنبل

نوشادر ہالوں السی رائی ۔ بیج مولی دے پنج دوائی
وزن برابر سب دوا ۔ کھرل کرائے کے جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ رلا ۔ چنبل دھدر تے نت رلا

نسخہ چنبل

نوشادر درقیہ لے ہڑتال ۔ بھن نیلہ تھوتھا وچ ڈال
نپال سوہاگہ بھس کتھ رال ۔ ایہہ بھی چار ہوون نال
وزن برابر سب دوا ۔ تیل کوڑے وچ پیس لگا

نسخہ چنبل

نیلا تھوتھا کر بریان ۔ پھٹکڑی سار ملاؤ آن
مُردا سنگ کتھ آملہ سار ۔ ہر ہک چھ ماشے مقدار

تیل مٹھائے تولے ست   پیہہ داروسب اس وچ گھت
کرکے مرہم وانگ تیار   لانت ہووے دفع آزار

بیان قوبا

دھدر پیدا ہووے آ   آکھن اس نوں مرض قوبا
جدوں رطوبت گندی ہووے   چمڑے دے وچ آن کھلووے
جے اوہ مادہ ہووے شور   خارش کرے نہایت زور
دھدر ہووے شروع جد آ   کرتوں اس دا جلد دوا
خارش نال ہووے پھوجاری   پاوے چمڑے وچ خواری
اوّل اس دا فصد کرا   دھدریاں تے جوکاں لا
کرکے گندہ خون صفا   ایہہ دارو نت اس نے لا
ہرڑ ہندی کتھ مرداسنگ   سرکہ ڈال لگاؤ نسنگ
جے دھدر صفرادی مادہ   خارش مڑکن کرے زیادہ
نکلے وچوں پانی زرد   خارش پچھوں ہووے درد
مجرب اس دا لکھاں دوا   دیوے دھدر ترنت دنجا
نوشادر سہاگہ آملہ سار   مرداسنگ کتھ چھل انار
کبیس برابر دارو ست   لا دھدر تے سرکہ گھت
جیکر لڑکا بال نادان   خارش دھدر کرے حیران
ماجو مہندی کتھ نیسال   پیہہ کے لا سرکے دے نال
یا رس پھٹکڑی ہرڑ گھسا   سرکے وچ دھدر تے لا
یا نت لا گندم دا تیل   تھوڑا جیہا سہاگہ میل

بلغم نال جے رل سودا　　ٹھہرے وچ چمڑے دے جا

فاسد مادہ کرے فساد　　نکلن وچ بدن دے داد

دو ترے چار جلاب کر　　فاسد مادہ دور کرا

جیکر دھدر سخت نہایت　　کرے خارش دی بہت شکایت

مجرب نسخہ کراں تحریر　　دھدر چنبل نوں اکسیر

پھٹکڑی رائی زرد ہڑتال　　نوشادر سہاگہ توتیا ڈال

آملہ سار برابر ست　　کرد طلا سرکے وچ گھت

ہر ہفتہ ہک دیہہ جلاب　　مادہ خارج کرو شتاب

جے مادہ دموی سودا　　جوکاں دو ترے وار لگا

ایہہ نسخہ آزمودہ کار　　سائیں بخش کیتے کئی بار

نسخہ دھدری یعنی داد

جے بلغم سودا مواد　　پیدا کرن بدن تے داد

دھدر بہت نہایت سخت　　ہووے پتھر وانگ کرخت

خارش اس وچ رہے مدام　　آوے کسے نہ وقت آرام

نسخہ کراں بیان اکسیر　　تجربہ کیتا ایس فقیر

اگ دا دودھ تولے دو چو　　مٹھا تیل تولے ست ہو

اگ دا دودھ تیل وچ ساڑ　　اگ نجھیں لاہ تیل نوں ٹھار

مردا سنگ شنگرف ہڑتال　　پانچی پارہ توتیا ڈال

نوشادر سہاگہ آملہ سار　　چھ چھ ماشے کل مقدار

ایہہ سب تیل دے وچ ملا　　مرہم گھوٹ مار بنا

تولہ چربی بکرا میل　　کرکے گرم گھتو وچ تیل
برگہ تھوڑا جیہا ملا　　دھدریاں تے نت لگا
نقوع کوڑیاں چیزاں دا نال　　کرے چلیہ استعمال

نسخہ داد مجرّبہ مصنّف خود

دھدر چنبل بہت پرانہ　　چمڑے دیوچ کرے ٹکانہ
مادہ موذی عاقی ہو　　رہے چمڑے دیوچ کھلو
ہووے سرد اس خشک مواد　　کرے جسم دیوچ فساد
جے کوئی ایہہ دوا کماوے　　جاندی دھدر نظر نہ آوے
لے چھوڈے ٹاہلی دے سیاہ　　ہری لکڑ پلپھی ہمراہ
ادھ آدھ سیر پکا مقدار　　ڈال بھانڈے وچ خوب سنوار
پانچی دانے حرمل لیا　　پنج پنج تولے وزن تولا
تخم کرنس دانے اجوین　　دانے گندم تخم بکین
ادھ ادھ پا پکا وچ ڈال　　تیل کڈھو گل حکمت نال
سخت دھدر تے کرو ملا　　دھدر چنبل رہے نہ کا

عرق دافع داد و چنبل کہنہ مُصفّا خُون

جے دھدر لوطاں ہوون عام　　جاوے بگڑ سر یہ تمام
سرد موسم وچ دیون زور　　گرم موسم وچ جاون چھوڑ
کھرڑہ چم سیاہی. رنگ　　لوطاں دھدر مارن ڈنگ
جوش خون یا دیوے زور　　نال تعفن ہووے شور

جاوے مرض پرانی ہو
مجرب عرق لکھاں اکسیر
پہلاں اس دا فصد کرا
پچھوں اس نوں شروع کرا
کڈھ عرق ایہہ نال تاکید
دھدر چنبل جرب جذام
تاپ پرانے ہوون دُور
سائیں بخش ایہہ عرق آزمایا
منڈی بوٹی برگ حنا
افسنتین بانسہ وچ گھت
انبردل ہریڑاں سیاہ
بورہ صندل سُرخ سفید
کاسنی چھل بھیڑہ ڈال
پنج پنج تولے لیا شتاب
پھل درخت نم دی لا
رات پانی وچ رکھ پوہا
نو دس بوتل کڈھو عرق
خالص ماکھوں اس وچ ڈال
ایہہ نسخہ صدری کرامات
دھدر چنبل ہودن دُور
ہور خرابی خون ہر قسم

چمڑے دیوچ رہے کھلو
نہیں کوئی اس دی مثل نظیر
کرکے اس دا خون صفا
جلدی بخشے صحت خدا
بہت دُکھاں نوں ہوے مفید
ہوے جادن چھوڑ مقام
پھوڑے پھنسیاں چکنا چُور
بہت دُکھاں وچ نفع اٹھایا
چھل ہریڑاں زرد ملا
چرائتہ میل نم دے پت
پاپڑا کڑد گلو ہمراہ
پھل گلاب سونف تے وید
آنولہ دھنیاں پادیں نال
پا پکا وچ ڈال عناب
آدھ سیر پکا نال ملا
فجرے اس دا عرق کھینچ
پیوے جاوے شتابی فرق
شام صبح کر استعمال
کرے بگاڑ بدن دا مات
رہے د جُسے وچ قصور
دفع ہو جاوے وچوں جسم

لے جا اس نوں وچ حمام ۔۔۔ نہاوے نت صبح تے شام
ہر ہفتہ ہک دیہہ نلیین ۔۔۔ طبع موافق نال یقین
ما المجبن والی ترکیب ۔۔۔ چالی روز کریں ترتیب
گل روغن سرکہ نال ملا ۔۔۔ بدن اُتّے مالش کروا

نسخہ داد خصیتین

جیکر داد نلاں وچ ہووے ۔۔۔ خارش نال تلاں نوں کھووے
سبز کسیس کافور افیم ۔۔۔ ہک ہک رتی قدر حکیم
گل روغن سرکے وچ ملا ۔۔۔ خصیاں اُتے لیپ کرا
کٹ کے تخم کرفس اوبال ۔۔۔ دھووئیں اس دے پانی نال

نسخہ داد انگریزی

چھٹانکی تارپین دا تیل ۔۔۔ مشک کافور تھوڑا وچ میل
داد موذی تے کرد ملا ۔۔۔ دیوے فوراً نفع پہنچا
اترے سکری اس توں عام ۔۔۔ آوے جلدی نال آرام

نسخہ داد دہقانی

نسخہ کراں بیان دہقانی ۔۔۔ دتی ہک دہقان نشانی
اس نے کہیا میرا آزمایا ۔۔۔ دو ترے وار خطا نہیں پایا
ترے ڈوڈے سبز دھتورے ۔۔۔ تخم انڈے توڑے ترے
چھٹانکی تیل کوڑے وچ ساڑ ۔۔۔ کڑاہی اگ تھیں جلد اُتار

مصبر توتیا آملہ سار پیہہ کے اس دے وچ ملا کرکے مرہم وانگ تیار کر کجھ مدت استعمال	ہر ہک ہووَن ماشے چار نال ڈنڈے دے خوب گھوٹا لاہک دن وچ دو ترے وار دھونت گرم پانی دینال

نسخہ دادو چنبل کہنہ

جیکر تینوں ہووے لوڑ تیزاب گندھک والا ایہہ بھی وچ آزمائش آیا نوشادر سہاگہ آملہ سار پیہہ کے مکھن نال لگا	لِکھاں مجرب نسخہ ہور دیوے دھدر نُٹ ونجا فائدہ دو ترے وار اُٹھایا مغز ہریڑ دارو چار خارش دھدر وہے نہ کا

نسخہ دھدری سر

سفید کتھ تخم پنواڑ تولہ تولہ سب دوا نیلا تھوتھا کر بریان رس بنو وچ کھرل کرا گھس سرکے وچ نت لگا	نوشادر سوہاگہ آملہ سار پیہہ کے سارے جمع کرا ماشے چار ملاؤ آن کرکے کھرل شیاف بنا دیوے دھدر گنج اُڈا

نسخہ دھدری آتشکی

سبب جے مادہ باد فرنگ	دھدر کرن بدن نوں تنگ

نسخہ عجب آزمودہ کار
کراں بیان نہ رہے آزار
میکورنے کتھ سفید
شنگرف میل کنبیلہ دید
چھ چھ ماشے چار دوا
جدا جدا پیہہ جمع کرا
نیلا تھوتھا کر بریان
ماشے چار ملاؤ آن
مکھن گو کے وچ ملا
دھدریاں تے نت لگا

نسخہ دھدری

نیلا تھوتھا تولہ آن
توے اُتے کرکے بریان
چار تولے آٹے وچ ڈال
پیہہ رکھ بوتل وچ سمہال
نیکے تھوڑا جیہا دوا
لیٹی پانی گھت پکا
ست روز جیکر کوئی آوے
جاندی دھدر نظر نہ آوے

نسخہ دھدری مجرّبہ

کراں بیان عجیب دوائی
ہرگز دھدر رہے نہ کائی
روٹی وچ تنور سڑدا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
سہاگہ تولے دو سڑدا
کنبیلہ تولے ترے ملا
سبز توتیا کر بریان
تولہ ہک ملاؤ آن
ڈکھو ڈکھتی کھرل کرا
چاہے دارو جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ ڈال
کر دھدر تے استعمال
شنگرف پارا تے ہڑتال
آملہ سار سہاگہ ڈال
تولہ تولہ سب دوا
عرق نمبو وچ کھرل کرا

نیلا تھوتھا کر بریان ماشے چار ملاؤ آن
اس دے بھ شیاف رکھا گھس پانی وچ نت لگا
ہک دو ہفتے نت لگا دیوے داد دی زخ اُڈا

نسخہ دھدری و گنج سر

زجمت ماریا تولے چار دو تولے گھت آملہ سار
نیلہ تھوتھا کر بریان ماشے چھ ملاؤ آن
تولے ست گری دا تیل پیہہ کے سب دوا وچ میل
مرہم گھوڑا مار بنا دو ہفتے تک روز لگا
بہت دھدرنوں دیوے سُود. گنج چنبل سب ہون نابود

نسخہ دھدری سر و گنج وغیرہ

سفید سہاگہ پھُل کرا ساڑ پُرانہ چم ملا
ناخن گھوڑے دے منگوا گل حکمت دینال سڑا
لے کے دال بکری دے ساڑ وزن برابر دارو چار
پیہہ کے چارے جمع کرا تیل یا سرکے نال لگا

نوٹکہ مجرّبہ دھدّر

آملہ سار لیا شتاب تلچھٹ میل اس وچ شراب
پھٹکڑی میلو نمک سفید سفید سہاگہ ڈالو دشید
سرکہ تھوڑا جیہا رلا دھدر اُتے کرو طلا

ٹوٹکہ دھدر دہقانی

نوشادر ہالوں السی رائی — بیج مولی دے پنج دوائی
وزن برابر سب دوا — کھرل کرا کے جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ ملا — دھدر چنبل تے رت لا

ٹوٹکہ دھدری سرو گنج وغیرہ

نسپال مسر آملہ آن — ہک ہک تولہ کر بریان
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشے چھ ملاؤ آن
کیلہ تولہ نال رلا — کھرل وٹے وچ خوب پیا
تھوڑا تیل کوڑے وچ ڈال — کرد گنج تے استعمال

بیان خارش

خارش بہت خراب بیماری — پاوے چمڑے وچ خواری
خارش دے دو قسم پچھان — ہک خشک دوجی تر جان
جس نوں خشکی خارش ہووے — ناخن مار بدن نوں کھووے
خشک خارش اس کہن عوام — حکہ کہن حکیم تمام
جے ہو جاوے گندہ خون — خارش پیدا کرے زبون
چمڑے دیچ کرے فتور — پھنسیاں پنڈے ہون ظہور
سبب جے ہووے مادہ شور — خارش کرے نہایت زور
نکلے پانی زرد یا ریم — آکھن اس نوں جرب حکیم

خارش جیکر ہووے تر نصد جلابوں ذرہ نہ ڈر
جیکر کھرک پُرانی ہو چمڑے دے وچ رہے کھلو
پہلاں نصد جلاب کرا مادہ موذی دُور کرا
پھنسیاں ہودن جے بہت نہایت کرے کھرک دی سخت شکایت
کراں بیان عجیب دوا پھنسی خارش رہے نہ کا
پاپڑا مونڈی ہرڑ سیاہ چرائتہ انبرول ہمراہ
برگ جناتے نم دے پت ترے ترے ماشے دارو ست
ماکھوں دو تولے وچ ڈال نقوع کرکے کر استعمال
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب جاوے خارش دُکھ شتاب
مُردا سنگ کتھ برگ حنا چھل ہریڑ کسیس ملا
پیہہ کے لا تیل کوڑے نال سرکہ وچ تھوڑا جیہا ڈال
نوشادر سہاگہ آملہ سار قلمی شورہ دارو چار
ترے ترے ماشے چارے گھت نیلا تھوتھا رتی ست
دہی سرکے دے وچ ملا بدن اُتے مالش کروا
کر کجھ مدت استعمال نہاوے گرم پانی دینال

نسخہ خارش خشک

جیکر خارش خشک ریاحی چمڑے دے وچ کرے تباہی
چھوٹیاں پھنسیاں ہودن سخت خارش بہت کرن بدبخت
سوہاگہ بابچی آملہ سار دو دو تولے دا مقدار
برابر مُردا سنگ کتھ گھت نیلا تھوتھا ماشے ست

دو تولے وچ ڈال کبیس — کر کے سب اکٹھے پیس
دہی ببر کے دیو وچ ملا — تھوڑا جیہا مالش کروا
گرم پانی دے نال نہواء — گل روغن سرکہ نت ملا

نسخہ خارش کہنہ

سودا تھیں جیکر خارش پیدا — ہووے چمڑے وچ ہویدا
سخت ہو جاوے چم سیاہ — کرے بدن دا رنگ تباہ
یا مادہ سودا احتراقی — ہووے وچ بدن دے عاقی
سوزش سڑکن رہے مدام — خارش لین نہ دے آرام
ماء الجبن کر استعمال — ملبین ہر ہفتہ رکھ نال
جیکر چالی روز کماوے — مڑ کے خارش نظر نہ آوے
گل روغن سرکہ نت ملا — گرم پانی دینال نہواء
مغز تخم کدو تل سیاہ — دودھ وچ گھوٹ بدن ملوا
مکھن مصری نت چٹا — خشکی جسموں دور کرا
ظاہر باطن کر مرطوب — تاں حاصل ہوسے مطلوب

نسخہ خارش دموی

جیکر خارش دموی ہو — رہے جسم دے وچ کھلو
اوّل اس دا فصد کرا — پچھوں دارو شروع کرا
پاپڑا افسنتین سنا — ہک ہک تولے وزن تولا
چار تولے چھل ہرڑاں ڈال — دیگچی دے وچ گھت ادبال

گل کے چُن کے صاف کرا — ویہہ تولے وچ ماکھوں پا
چنگی طرح پکاؤ قوام — پیوے صبح تے شام
جے کر باقی رہے قصور — پھیر بنا اس طور ضرور

نسخہ خارش اطفال

جیکر لڑکا بال نادان — پھنسیاں خارش کرن حیران
نم دے پتر خوب گھوٹا — گھول پانی وچ صاف کرا
گھیئو گوکا کر شامل نال — پکاؤ کڑاہی دیوچ ڈال
جد سارا پانی جل جاوے — گھیئو تنہا باقی رہ جاوے
دیہہ لڑکے نوں پیسی نال — پھنسیاں دفع ہوون فی الحال
اوہو گھیئو پھنسیاں تے لا — دیوے اس نوں ترت شفا

نسخہ خارش گرم

قلعی شورہ گندھک لیا — مہندی دے پت نال ملا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — گل روغن سرکہ گھت ملا
مہندی دے پت خوب گھوٹا — تیل کوڑے وچ گھت ملا

نسخہ خارش سرد

جیکر خارش خاص ریاحی — چمڑے دیوچ کرے تباہی
سردی وقت جے ہووے پیدا — سرد خارش اس سمجھیں ویدا
دیسی لے اجوین منگا — تیل مٹھے وچ گھت سڑا

کرکے صاف بوتل وچ گھت
مالش کرو دہاڑے ست

اجوین پانی دے وچ گھوٹا
جسم اُتے مالش کردا

دو ترے گھنٹے کرکے جال
نہادے گرم پانی دینال

گندھک تے اجوین گھوٹا
تیل مٹھے وچ گھت ملا

جد دو گھنٹے گذرن آ
گرم پانی دینال نہوا

بیان چھپاکی یعنی شریٰ

شریٰ مرض ایہہ ہے بدبخت
آن ظہور ہووے یکلخت

چھپاکی وچ ہندی اس نام
خارش دھپڑ بدن تمام

اچانک پیدا ہووے آن
اوکھا بہت ہووے انسان

سرکن تلخی دل گھبراوے
بعضیاں نوں متلیوں تے آوے

پھرے بدن دیوچ بخار
کھُٹن کھُرک ہووے بسیار

بند بدن ہو جان مسام
نکلن دھپڑ جسم تمام

یا کوئی گرم غذا دوا
کھاوے پوے مخالف جا

اوس سبب چھپاکی پیدا
ہووَن دھپڑ آن ہویدا

سرکہ گل روغن ملوا
دیہہ دھونی اجوین دھوکھا

جد اُس نوں آجاوے عرق
ہووے بہت شتابی فرق

جیکر مرض ایہہ کرے بگاڑ
بہت دیر تک رہے آزار

جیکر ہووے خون زیادہ
فصد نال کر خارج مادہ

پاپڑا نم ہندی دے پت
انبرول سونڈی وچ گھت

عناب ہر مرڈاں صندل بوئی
اس دینال ملاؤ ضرور

ترے ترے ماشے سب دوا
فجر مل کر کپڑ چھان
کر کجھ مدت استعمال
برہم ڈنڈی دبہ اجوتی گھوٹ
اطریفل دیہہ اس نوں کشنیز
جے غالب ہووے صفرا
دو ترے چار دبکے تلیین
جیکر مادہ خاص ریاحی
تخم کرفس اجوین گھوٹا
تر پھلہ گٹ ماکھوں وچہ گھت

رات پانی وچ رکھ پوسا
دو تولے شہد ملاؤ آن
ہووے دفع شوکی بدحال
نیل کنٹھی دیہہ رہے نہ کھوٹ
اس دے جیہی نہیں کوئی چیز
آلو انبلی شروع کرا
خارج کرد مواد لعین
چمڑے دبوچ کرے تباہی
تیل مٹھا گھت بدن ملا
چُٹے نت مہاڑے سخت

بیان ورم طاعونی

مشکل مرض ہک ورم طاعون
جدوں خدا دا آوے قہر
پھیل جاوے وچ ملک جہان
ورم ران یا بغلاں وچ
اچانک ورم کرے آتنگ
سڑ کرن بہت کرے گھبرا
بھنیاں نوں ہووے سرسام
ایہہ موذی بدمرض طاعون
کرے ملک دا حال تباہ

کل درماں تھیں بد ملعون
پیدا کرے طاعونی زہر
زائل کرے بہت انسان
یا گردن وچ دیوے کھچ
جیونکر سب چلاون ڈنگ
دیوے ہوش حواس بھلا
کرن بے ہودہ بات کلام
بہت نہایت سخت زبون
ہووے آدم بہت فناہ

ہے طاعون بلا آسمانی
جدوں زیادہ کرے فساد
موذی مرض ایہہ سخت بلا
شامل ہووے تاپ وبائی
ایہہ بدبخت بیمازی چھُوت
ایس مرض دی مارے تُو
ایس دُکھ نوں ویکھ سیانے
اس آفت تھیں رب رحمان
جیکر ہووے ردی مادہ
زہر جسم وچ جاوے دھا
جیکر مادہ سالم ہو
جد تک اس نوں خیر ہو جاوے
رنگ ورم جے زرد سیاہ
جیکر سُرخ سفیدی رنگ
دو چار دے کے تلیین
پنڈے تے مالش کروا
ورم اُتے پُلٹس بنھوا
ایہہ بھی ہے ضماد آزمودہ
تقویت دل دماغ پہنچا
ورم موذی تے پچھ لگا
مار ڈدبھی پچھ خوب نکال

نازل قہر خدا نشانی
آدم بہت ہووے برباد
ہووے موسم وچ وبا
دیوے مشکل نال رہائی
جاوے لگ جیویں جن بھوت
نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
اُٹھ اُٹھ نسن چھڈ ٹھکانے
بخشے رحمت نال امان
ہوندی جاوے مرض زیادہ
ہرگز پیش نہ جاوے کا
ورم دیہ تک رہے کھلو
شافی رب تھیں صحت پاوے
کہے ردگی دا حال تباہ
دارو اس دا کرو نسنگ
خارج کرو مواد لعین
مکھن تازہ گوکا لیا
پانی آٹا گھیو رلا
ہوئے بہت بیمار آسودہ
شربت صندل بہت پلا
مادہ زہری دفع کرا
دھوویں گرم پانی دے نال

دھنیاں صندل بور گھوٹا
گرد ورم دے کرو ضماد
تازہ گوکا مکھن لیا
گوکا مکھن بہت کھوا
بنفشہ شربت نیلوفر
بید مُشک تے عرق گلاب
رُب سیب تے رُب انار
صندل مُشک کافور گھسا
جیکر کھنگ نہ ہووے نال
شربت لیموں تُرش انار
آلو انبلی دیہہ نسنگ
زرشک انار دانہ وچ ڈال
سکنجبین اس بہت پلا
ظاہر باطن کر تر طبیب
بنفشہ روغن نیلوفر
روغن مغز کدّو بادام
سکنجبین دی قے کروا
سبھے کر نال ہووے سرسام
دو ترے چار ملیّن کر
گاہے قے گاہے اسہال
جیکر ہے ورم اوہ سرد

آٹا وچ جوّاں دا پا
ہووے سڑکن دُور فساد
گرد ورم ہر وقت لگا
مصری تھوڑی جیہی رلا
رُوح کیوڑہ وچ شامل کر
پیوے ڈال تازہ وچ آب
ڈاں پانی دیہہ نت نہلا
سینہ اُتے کرو طلا
ترش چیزاں کر استعمال
سرد بندری دیہہ نہار
جیکر ذرہ نہ ہووے کھنگ
مصری گھت کر استعمال
تازہ پانی سرد ملا
شامل رکھ تبرید طبیب
گوکا مکھن شامل کر
مالش کرو صبح تے شام
نہیں کوئی اس دے جیہا دوا
کرے بے ہودہ بات کلام
قے دیون تھیں ذرہ نہ ڈر
دیون جسموں زہر نکال
رنگ سفید نہ ہووے زرد

ہرگز تاپ نہ ہووے نال — کہ مقروح دوا دے نال
چونہ سجّی حب جیپال — صابن نیلا تھوتھا ڈال
پیہہ ماکھوں دے نال رلا — پچھ کے ورم اُتے جھب لا
لا دیس نوں تے دفع یا چار — دیوے مُنہ ورم دا پاڑ
جد مواد ہو جاوے جاری — ہووے دُور بیماری ساری
بہت زور جے ہووے خون — ہووے گندہ بہت زبُون
دیوے زور کرے نقصان — اوتھے جائز فصد پچھان
جلدی اس دا فصد کرا — حکیم قدیم گئے فرما

بیان برص

داغ سفید بدن تے پَین — برص آزار حکیم اس کہن
ڈِٹھہ ہو جاوے انسان — صورت وچ پووے نقصان
ہندی وچ پھلبہری نام — آکھن اس نوں لوک تمام
برص بیماری سخت بلا — صورت شکل دیوے بدلا
چمڑے دے وچ گرے مواد — بہت مُدت تک کرے فساد
غیر طبعی خلطاں تھیں پیدا — ہوون چمڑے وچ ہویدا
جیہڑے ہوون داغ سفید — ہون علاجوں عاقی وید
داغ سفید جو سُرخی رنگ — دارو اس دا کرو نسنگ
نوشادر سہاگہ کر باریک — داغ غبار ہو جاوے ٹھیک
داغ برص تے کرو طلا — گُل روغن سرکے نال رلا
ماشہ نت نوشادر کھاوے — برص مرض نوں فیض پہنچاوے

ہور طلا ہک کراں تحریر ۔ مجرب داغ طلسم اکسیر
کلونجی بابچی بیج پنواڑ ۔ نوشادر وزن برابر چار
دہین سرکے دے وچ بلا ۔ داغ برص تے کرو طلا
گرم پانی دے نال دھوا ۔ پھپھوں گل روغن مُلوا
کھاوے دی جڑھ گھوٹ جے پیوے ۔ بہت شتابی چنگا تھیوے
کوڑیاں چیزاں دا جے عرق ۔ پیوے ہوس شتابی فرق

نسخہ برص خوراکی

پا ہک ہلدی چواں منگا ۔ کُٹ بہت باریک چھَنا
آٹا گھیو کرکے بریان ۔ ہک ہک سیر پکالے آن
سیر پکا اس وچہ گھیو گھت ۔ گاہڑی خوب پکاویں پت
لڈو بنھ چھٹانکی تول ۔ کھا ہک نت دوا انول
کشتہ سم الفار، اکسیر ۔ تجربہ سائیں بخش فقیر
کجھ مُدت کر استعمال ۔ نصف چاول دا قدر سمھال
گڑکے مکھن نال لگھاوے ۔ ہفتہ چھوڑے ہفتہ کھاوے
ایسے طور دوا کھاوے ۔ برص مرض مُڑ نظر نہ آوے
جیکر ہووے برص سیاہ ۔ پھٹکڑی آملہ سارا پیا
ہڑتال ورقیہ لے وچ ڈال ۔ سرکہ گھت کر استعمال

بیان مرض بہق

پیدا ہووَن چھنب سفید ۔ بہق برص آکھن اس وید

سخت کثیف ہو جان مسام
بہت مدت تک رہے بیماری
ہودن جدوں مسام کثیف
جد آ جاوے موسم گرم
ہووے پوست بدن لطیف
مخفی نسخہ کراں ظہور
نوشادر سہاگہ بابچی نے
دہی بر کے دے وِچ ملا
دو ترے گھنٹے کر کے جال
کجھ مُدّت کر استعمال
ہیں اس نسخے دی تریاوی
نہیں اس دے وچ ذرا خطا
کراں بیان ہک ہور دوا
گندھک گھیو گھوٹ ملا
شامل کریں جے مغز اخروٹ
جے ہو جاون چھنب پُرانے
بہت مُدّت ہو جاوے طولی
نسخہ یاد آیا آزمائشی
سرسوں بیج مُولی دے لیا
نوشادر سہاگہ نال بلا
اکٹھی کر کے سب دوا

چھگاں مارے بدن تمام
پاوے چمڑے وچ خواری
ایہہ آزار دیوے تکلیف
مسام بدن ہو جاون نرم
ہو جاوے ایہہ دُکھ خفیف
ہوون چھنب بدن دے دُور
پیہہ باریک دوا ترے
بدن اُتے مالش کروا
نہاوے گرم پانی دے نال
ہوون دفع بہق دے خال
کیتی آپ تجربہ کاری
کیتی شافی رب شفا
مجرّب اس نوں لے آزما
گرم پانی دے نال نہوا
رہے نہ ذرہ تھماں دا کھوٹ
چمڑے دے وچ کرن ٹھکانے
اوکھا ہووے بہت رنجول
آزمودہ راست دین شناسی
پنج پنج تولے وزن تولا
بابچی دو دو تولے پا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا

دہی سرکے دے وچ رلا
دو ترے ساعت کرکے دیر
ملے نوشادر جے کر پیس
نہاوے گرم پانی دے نال

بدن اُتے مالش کردا
گرم پانی وچ نہا دے پھیر
گل روغن وچ روز اکیس
رہے نہ کوئی زخم داخال

بیان عرق مدنی یعنی نارو

عرق مدنی ورم دا قسم
شہر مدینہ وچ آزار
ایس سبب عرق مدنی نام
پک ورم جد ہووے زیادہ
رنگ ورم دا جیکر لال
جے کر ورم کرے اکڑا
مواد ورم دا جیکر خام
مصبر سہاگہ صابن لئے
گڈھ گودا وچ میل کنوار
مادہ ورم جیکر احتراقی
رنگ ورم دا ہووے زرد
گودا اس تے بنھ کنوار
ادھا زنبق چیر بنھا
السی آٹا کنک رلا
پلٹس کر کڑچھی وچ پکا

نارو اس دا ہندی اسم
بہت آدم نوں کرے خوار
کہن حکیم طبیب تمام
رگ دے وانگوں نکلے مادہ
نال جوکاں دے خون نکال
لا گل روغن موم رلا
پلٹس لا پکا تمام
کٹ رلا دوا ترے
رتت بنھ نارو دیوے پاڑ
ہووے وچ بدن دے عاقی
مارے ضرب تراٹاں درد
دیوے منہ ورم دا پاڑ
طوطیا سبز اوپر چھڑکا
پانی گھت کنوار گھوٹا
نارو دے اوپر رتت بنھا

لے کے خالص مٹھا تیل ۔ کر کے گرم صابن وچ میل
مرہم گھوٹا مار بنا ۔ ناروا اُتے ہنت لگا
اِٹ سِٹ دا پٹہ بنھوا ۔ دیوے ناروا ترت ونجا
برگ اَک دا بڑا مفید ۔ ہنت بنھاس نوں نال تاکید
سہاگہ بیٹ کبوترہ لیا ۔ گوترے دے وچ گھت پکا
ناروا اُتے ہنت لگا ۔ دیوے ناروا جلد ونجا
مصبتر ہک ماشہ ہنت کھاوے ۔ ناروا نکل باہر سب آوے
جیکر وچ بدن امتلا ۔ دو ترے چار جُلاب کرا
پک ورم جد ہووے تیار ۔ نکلے رشتہ باہر وار
پیٹ سکے تے باہر نکال ۔ ٹُٹ جاون دا رکھ خیال
نکلے رِشتہ جدوں تمام ۔ آوے اُسے وقت آرام
جے باقی ہووے کجھ مادہ ۔ زخم ہو جاوے بہت کشادہ
اُوپر اُس دے مرہم لا ۔ دیوے جھبدے زخم چھُڑا
مُردا سنگ سندھور کتھ رال ۔ بنا مرہم موم گہو ڈال
ہک ہک تولہ سب دوا ۔ گھیو پھٹکی نال رلا
مرہم ٹاکی نال لگا ۔ دن وچ دو ترے وار لگا
تنقیہ کرنا اس وچ فرض ۔ مُڑ کے عود کرے نہ مرض

بیان چندرا ناخن

داخس وچ یونانی نام ۔ چندرا آکھن لوگ عوام
جڑھ ناخن وچ کرے ظہور ۔ پاوے اُنگل وچ فتور

سخت نہایت گرڑہ ورم
مارے ضرباں درد تڑاٹ
نال زور چڑھ جاوے تاپ
اوّل فصد جلاب کرا
طبع موافق کرو علاج
سرکہ ایسبغول مِلا
چھان کنک دا نت بنھا
جے کر درد کرے اس زور
افیم گھسا اُنگل تے لا
گرڑہ خشک جے ہووے ورم
کرکے گرم مٹھا کجھ تیل
تاں اوہ مادہ موذی ورم
ورم اُتے پلٹس بنھوا
السی آٹا نمک مِلا
مادہ موذی جیہڑا خام
جد اوہ ورم ریم کر آوے
چیرو جلدی نشتر نال
مغز بادام مغز نارجیل
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
جیکر ورم نہایت سخت
جاوے بہت پُرانا ہو

اکثر مادہ ہووے گرم
سڑکن وانگ اَگ دی لاٹ
روگی بہت کرے ورلاپ
ورم مُوذی تے جوکاں لا
دیہو معتدل حسب مزاج
ورم اُتے جھب لیپ کرا
پانی پوست وچ رکھا
دیوے مادہ کجھ مروڑ
اُتے نگدہ بھنگ بنھا
روغن نال ملاویں نرم
رکھ اُنگل اس دے وچ میل
حل ہو جائے ہوئیکے نرم
کچا سب مواد پکا
پانی گھیو گھت کے پکوا
جاوے جھبدے پک تمام
پھل سفید رنگ ہو جاوے
گندہ سب مواد نکال
چوہارہ نال منقہ نال
پٹہ اُنگل تے بنھوا
ہووے گرڑہ بہت کرخت
رہے ناخن دے وچ کھلو

کراں بیان دوا ہک ہور — جاوے مرض ناخن نوں چھوڑ
نوشادر صابن کنگن کھار — نیلا تھوتھا مغز کنوار
تھوڑا جیہا نمک رلا — ورم ناخن تے نت بنھا
بنھ دیہاڑے ترے یا چار — دیوے سخت ورم نوں پھاڑ
کر کجھ مُدّت استعمال — دیوے کُل جڑھ سب نکال
جیکر ورم اوہ ہووے سرد — تھوڑا تھوڑا ہووے درد
بینگن کرکے گرم بنھا — بنھ پیاز کُٹ نمک رلا

بیان مرض بال خورہ

دَاءُ الثَّعلب کہن یونان — بال چر ہندی وچ زبان
اُکھڑ جاون سردے وال — یا داہڑی دے خارش نال
مواد احتراقی فاسد شور — بال اکھیڑے دے کے زور
نسخہ کہاں ہک بہت عجب — دیوے صحت شافی رب
نوشادر ہلوں آملہ سار — رائی وزن برابر چار
پیہہ کے سرکے وچ لگا — داء الثعلب رہے نہ کا
جتھے ایہہ دوا لگادے — اس مقام قرحہ بن جاوے
مڑ اس نوں ایہہ مرہم لا — دیوے جھبدے زخم چھڑا
بس کتھ مہندی مٹھا تیل — گندھک سنگجراحت میل
موم تھوڑا جیہا وچ رلا — نت زخم تے کرو بلا
گھوٹ جے کوئی تخم لگاوے — اُکھڑے ہوئے بال اُگاوے
سرکہ مکھیاں دی ہاگیر — لاوے بال اُگن مُڑ پھیر

سَپ گنج گھیئو گو کے وچ ساڑ — لا نِت ذرہ نہ رہے آزار
نوشادر پیہہ کے نِت لگا — گُل روغن سرکے نال رلا
کر کجھ مُدّت استعمال — دھوویں گرم پانی دے نال
مُرغی دے بیضے دا تیل — نِت لگا نشادر میل
سُم خر بکری دا سڑوا — پیہہ سرکے وچ نِت لگا
گل روغن کجھ نال ملا — بال خورہ تے نِت لگا
نوشادر گو کے مکھن نال — پیہہ کے نِت کر استعمال

نسخہ مجرّبہ بال خورہ

نسخہ اِک صدری آزمائشی — آکھیا راست دین شناسی
میرے ایس بیماری نال — اُکھڑ گئے ابرو دے وال
اس نسخے تھیں صحت پائی — دِتی شافی رب رہائی
ذرا ریح نوشادر تے ہڑتال — لایا پیہہ کے سرکے نال
ایسا دوا کیتا مقروح — گھیئو لگانا کیتا شروع
اُگے سب ابرو دے وال — سارے حکم خدا دے نال

نسخہ وال چر

ساڑ لوہی بکری دے وال — فرفیوں کندش ہڑتال
وزن برابر چار دوا — پیہہ کے سرکے نال لگا

ایہہ بھی ہے نسخہ لاثانی
لکھیا اندر طب یونانی

بیان شقوق الاطراف ہندی جھانجن

سرد موسم وچ جے ہنن پَیر
گرم موسم وچ رہن درست
قیروطی اُس تے رنت لگا
گرم پانی وچ پَیر دھوا
ایسے طور کرہ استعمال
نوشادر تیل مٹھے وچ پیں
گرم پانی دے نال دھوا

پھٹ جاون رہے عادت ٹھہر
پاٹ سیال جاون یکمشت
گل روغن چربی موم رلا
نمک صابن اس وچ جوشا
سرد پانی بِھیں رکھ سمہال
رنت لگا دہاڑے بیس
سرد پانی دے راہ نہ جا

بیان کلف

آکھن کلف حکیم یونان
پیدا ہوون داغ سیاہ
جے چہرے وچ ہون ظہور
سڑیا ہویا سودا احتراقی
چمڑے وچ ٹھکانہ مل
مجرّب کراں بیان دوا
نوشادر سوہاگہ پھٹکڑی لیا
گل روغن سرکے وچ رلا
اَروانہہ دا آٹا کوڑا تیل
دہی سرکے دے وچ رلا

چھائیاں ہندی وچ زبان
کرن بدن دا حال تباہ
اُڈ جاوے چہرے دا نور
ہو جاوے چمڑے وچ عاقی
بیٹھے مول نہ ہووے حل
ہوون چھائیاں اُڈ ہوا
پیس باریک تمرے دوا
چھائیاں اُتے کرو رلا
نوشادر پیہہ اس دیو چ میل
چھائیاں اُتے کرو رلا

باءالجبن دال ترتیب ۔ ہک چلیہ کرو طبیب
ہر ہفتے وچ ہک جلاب ۔ طبع موافق کرو شتاب
نوشادر سوہاگہ خوب گھوٹا ۔ گل روغن سرکہ ڈال بلا
صابن تھوڑا جیہا لگا ۔ گرم پانی دے نال دھوا
تخم مولی تے دانے رائی ۔ لا سرکے وچ بہے رنجھائی
جیکر تیزی کرے دوا ۔ گرم پانی دے نال دھوا
دھوئیکے گرم پانی دے نال ۔ گل روغن لا شتابی نال
جلدی نال اُتار دوا ۔ مت اس دیوے زخم بنا
سبب دوا جے زخم ہو جاوے ۔ اس مرہم دے نال چھڑاوے
مُردا سنگ سفیدہ لیا ۔ دو دو تولے وزن تولا
روغن گل پنج تولے گھت ۔ کافور بلا وچ ماشے ست
تولے کے موم سفید ۔ نال تیل دے میلو وید
نال تولہ ہک پیہں ملا ۔ مرہم بنت زخم تے لا
کوڑے مغز بادام لیا ۔ گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
نمک پانی مولی وچ پیہں ۔ بنت لگا دہاڑے بیس

بیان حرق النار

سڑے جیکوئی آتش نال ۔ سڑکن بہت کرے بدحال
لے کے کپڑا بہت باریک ۔ دھوئیکے میل نکالو ٹھیک
نال پانی دے سرد کرا ۔ بدن اُتے دم دم دکھوا
سفیدی بیضہ مشک کافور ۔ سڑے بدن تے لا ضرور

جگل ارمنی کافور رلا
گو کا دہی دُودھ وِچ رلا
گل ارمنی تے کتھ سفید
پہیہ کے گھیو گو کے وچ ڈال
جیکر سڑکن سخت نہایت
دھنیاں دا پانی کڈھوا
سفیدی بیضہ دے وچ ڈال
جے سڑ جاوے بدن تمام

پانی دھنیاں نال لگا
سڑے بدن تے ترت لگا
رال کافور ملاؤ وئید
بنا مرہم کر استعمال
کرے درد دی بہت شکایت
رسونت کافور افیم رلا
کرو درد تے استعمال
سڑکن لین نہ دے آرام

نسخہ مرہم سفیدہ

مرہم اسفید اج بنا
گل روغن تولے اٹھ لیا
چونہ قلعی چھٹانکی تولا
پتھر کنکر کر سب دُور
چونہ پانی دے وچ پا
ترا دوجے پانی وچ ڈال
ترا تازے پانی وچ گھت
ترا پھیر اس نوں خشک کرا
گل ارمنی تے مشک کافور

زخم اگ تے رنت لگا
موم تولے دو نال رلا
پوٹلی بنھ پانی وچ نال دھوا
رہے نہ اس وچ ذرا قصور
نتار تیزی اس دُور کرا
دفع کرو تیزی فی الحال
ست دفعہ دھودیں اس وت
گل روغن دے وچ رلا
ہک ہک تولہ میل ضرور

مرہم سفیدہ اس دا نام
میلے اگ دے زخم تمام

سڑے جے کوئی پانی نال
یا گھیو نال ہووے بدحال

سے کے جو توے پر ساڑ
جتنا قدر ہوون دیکار

جو ساڑ کے خوب گھوٹا
سواہ مہندی دھنیاں نال بلا

مُشک کافور گل ارمنی میل
لا ہنت گل روغن وچ ٹھیل

سپیدی بیضہ مشک کافور
گل روغن وچ میل ضرور

تھوڑی جیہی افیم بلا
سخت درد تے کرد طلا

سڑکن درد جے کرے خراب
یک دو گھُٹ پلاوَ شراب

یا تھوڑی جیہی دیہہ افیم
آوے اس نوں نیند حکیم

بیان ضربہ وسقطہ

لگے سٹ جے نال قضا
پوے چم گوشت وچ گھا

سٹ تے پانی سرد وگا
پچھوں دارو گھوٹ لگا

گل ارمنی پھُل انار منگا
آٹا ماہاں دا نال بلا

سرکے دے وچ خوب گھوٹا
سخت سٹ تے کرو طلا

پھُل گلاب تے چھل انار
گل ارمنی مسر کندر گلنار

سرکے دے وچ خوب پکا
سردی سٹ تے لیپ کرا

جے تھوڑا جیہا میل شراب
لاویں جلد آوے اس خواب

میدہ لکڑی ہلد گھوٹا
آٹا چھولیاں دا وچ پا

پانی دے وچ گھوٹ لگاوے
سٹ نوں فائدہ بہت پہنچاوے

میدہ سک ہلدی اشنجار
گھوٹ پانی وچ لا ترے وار

گھوٹ السی میتھی تل سیاہ
پانی گھت پُلٹس پکوا

تیل مِٹھا اِس وِچ رَلا
سبب سَٹ دی جیکر ورم
پیلک دھنیاں خوب گھوٹنا
زخم سٹ وچ پوے ریم
ماسخورہ ماکھوں وچ گھت
زخم ریم تھیں صاف ہو جاوے
جیکر سٹ دا ورم کرخت
میدہ لکڑی ہلدی لیا
پکا پُلٹس گھت مِٹھا تیل
پٹھہ گرما میل بنھا
زخم یا سٹ قدم وچ ہو
جد ناڑاں وچ پانی جاوے

پٹھہ اس دا ہنت بنھوا
درد کرے تے ہووے گرم
ورم گرم ہتے پیپ کرا
ایہہ دوا لگا حکیم
مرہم وانگ لگا دینہہ سَت
ساڑ گھیولا زخم چھڑاوے
ہووے بہت پُرانا سخت
بجی میدہ کنک رلا
پانی وچ تھوڑا جیہا میل
دو ہفتے رب کرے شفا
پانی مول نہ نیڑے ڈھو
وچ پیر دے ورم ہو جاوے

بیان جراحت یعنی زخم

کسے سبب جے لگے سٹ
کٹی جاوے یا کوئی ناڑی
خون زخم دا بند کرا
دیر کرن وچ بہت خطر
سرد پانی دی کرو ٹکور
سرکہ عرق گلاب لیا
سنگ جراحت پیہہ کے دھو

یا کوئی ضرب ہو جاوے پھٹ
ہووے خون زخم تھیں جاری
بہت شتابی دیر نہ لا
خون وگے مت جاوے مر
اس دے جیہا علاج نہ ہور
سرد پانی گھت خوب دھوا
اُتے پٹی بنھ ضرور

پورانی بے دریائی ساڑ
سواہ بانس دی فائدہ مند
مائیں کتھ ماجو بریان
چارے پیس زخم تے سٹ
کھڑیا مٹی نال سریش
پٹی بنھ رکھ ست دہاڑے
وگدا خون جے بند نہ ہو
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان
پھل انار تے سرمہ سیاہ
وزن برابر سب دوا
کر باریک زخم تے دھوڑ
پاوے رگ نوں خوب کمند
اُتے رُوں رکھ گھٹ بنھا
خون جدوں بند ہو جاوے
بنا مرہم ایہہ پھٹ تے لاوے
ادھ پا گل روغن منگوا
کر کے صاف کپڑے وچ تیل
نال مُردا سنگ کتھ سندھو
ہک ہک تولہ قدر دوا
اس مرہم نوں نت لگاوے
نال سفید ٹاکی دے لا

وچ زخم دے بھر ہک وار
کرے خون زخم دا بند
سپاری ساڑ رلاؤ آن
دیوے میل زخم دا پھٹ
خوب رلا بنھ اُتے ریش
زخم پھٹ رل جاون سارے
نال سرد پانی دے دھو
نال کیس رلاؤ آن
فِسپال ماجو کر کے ہمراہ
جدا جدا سب کھرل کرا
اگ دا زخم ہووے جھب دُور
فوراً جان ہو جاوے بند
مُڑ کے خون نہ نظری آ
زخم پھٹ باقی رہ جاوے
بہت شتابی زخم چھوڑاوے
مُٹھ ہک پت نم گھوٹ سڑا
پیہہ کے ایہہ دوا سب میل
سنگ جراحت موم کافور
پیہہ گل روغن وچ رلا
بہت شتابی زخم چھڑاوے
دن وچ دو ترے وار لگا

جیکر زخم قدم وچ ہو پانی ذرا نہ نیڑے ڈھو
جد ناڑاں وچ پانی جاوے وچ پَیر دے ورم ہو جاوے
گھیو دے وچ پیاز سڑا زخم پَیر تے نت لگا
زخم پَیر نوں گھیو اکسیر وچ آزمائش ایس فقیر
رُوں گھیؤ نال آلودہ کر زخم پَیر اُتے نت دھر
دن وچ دو ترے وار لگا دیوے جلدی زخم چھوڑا
پانی والی کوئی دوا زخم پَیر تے کدی نہ لا
نت کر جاوے زخم بگاڑ بہت دیر تک کرے خوار
پانی والی کوئی چیز استعمال نہ کریں عزیز

بیان قروحات

جدوں زخم وچ ہووے ریم آکھن اس نوں قرح حکیم
پیپ رہے اِستھیں نت جاری پاوے گوشت وچ خواری
دارو اس دا کرو شتاب نت گوشت سب کرے خراب
ماءُ العسل نوں گرم کرا زخم قرحہ دا صاف دھوا
یا سرکہ کجھ میل خراب صاف کرو دھو قرحہ شتاب
مڑ پانی کجھ گرم کرا کرو قرحہ نوں صاف دھوا
گل روغن وچ کر کے تہ پنبہ رُوں زخم وچ دھر
پہلاں اس نوں خوب دھوا ایہہ مرہم اس نوں نت لا
گوشت خورہ بول منگا خون سیاوشاں لے وچ پا
صابن صبر کندر زنگار ہر ہک چھ ماشے مقدار

توتیا بھس کتھ زاج افیم
ڈیڑھ چھٹانک مٹھا لے تیل
موم تھوڑا جیہا نال رلا
جیکر قرحہ رطوبت دار
یا سرڑے وچ وانگوں گنج
اس مرہم نوں کر کے تیار
کر کے قرحہ نوں جلدی خشک
مہندی مُردا سنگ کتھ رال
سفیدہ پھٹکڑی پھُل کرا
ماجو مائیں ڈال کمیس
ڈیڑھ چھٹانک مٹھا لے تیل
موم کافور تھوڑا جیہا پاء
ایہہ مرہم جیکر نت لاوے
قرحہ موہری والا جے جاوے
سُرخ رنگ جے ہووے گھا
دو ترے دفعہ کر ایہہ کار

ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پیہہ سب دارو اس وچ میل
مرہم وانگ قرحہ تے لا
ہووے کرے نہایت خوار
بہت مُدت تک دیوے رنج
ہک دن وچ لا دو ترے وار
رہے رطوبت دانہ مشک
چھل انار سفیدہ ڈال
ساڑ سہاگہ نال رلا
بہروزہ ترے ماشے کُٹ پیس
پیہہ دوا سب اس وچ میل
مرہم گھوٹہ مار بنا
قرحہ گنج سب دفع ہو جاوے
اس نوں فائدہ بہت پہنچاوے
گرد زخم دے جو کاں لا
ہووے خونی قرحہ قرار

مرہم مجربہ زنگاری

جیکر پھوڑہ قرحہ ہو پُرانا
ریم رہے نت اس تھیں جاری
بہروزہ تولے چار منگا

رہے بدن وچ ٹُل ٹھکانا
لا اس تے مرہم زنگاری
تولہ پیس زنگار رلا

بھروزہ ہووے گلا تر — خشک نہ ہرگز شامل کر
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشے۔ ترے ملاؤ آن
سفیدہ قلعی چھ ماشہ ڈال — ترے ترے ماشہ بھس کتھ رال
موم تولہ کر گرم بلا — لا رنت ٹاکی نال لگا
ہک دن وچ ہک وار لگا — اٹھویں پہر پھوں بدلا
ایہہ مرہم کئی دفعہ آزمائی — قرحہ پھوڑا تھیں کرے رہائی

مرہم قرحہ گنج سر

جست ساڑیا تولے چار — دو تولے گھت آملہ سار
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشے ترے ملاؤ آن
ڈیڑھ چھٹانک گری دا تیل — پیہہ کے سب دوائیں میل
کر کے مرہم وانگ تیار — لاویں دن وچ ہک دو بار
قرحہ گنج دا ہووے دور — رہے نہ بالکل ذرہ قصور

بیان قرحہ دھدری

جیکر قرحہ دھدر دا ہو — بہت دیر تک رہے کھلو
خارش بہت ہووے اس وچ — بہت کرے روگی نوں زچ
نسخہ کراں بیان دہقانی — فائدے وچ عجب لاثانی
کئی دفعہ اس نوں آزمایا — بے نظیر فائدہ وچ پایا
ادھ پا گاچنی مٹی لیا — صابن تولے چار بلا
رنیلا تھوتھا کر بریان — ماشے ترے ملاؤ آن

چُونہ سپی آملہ سار — ہک ہک تولے دا مقدار
نوشادر سہاگہ پھُل کر ساڑ — ہر ہک ہووے ماشے چار
کرکے مرہم دانگ تیار — لا ہک دن وچ دو ترے وار

نسخہ قرحہ و دُمّل کہنہ

مُردا سنگ تے کتھ سفید — پھٹکڑی تولہ تولہ ڈیڈھ
نیلا تھوتھہ کر بریان — ماشے ترے ملاؤ آن
میلو چار تولے وچ رال — مٹھا تیل ادھ پا وچ ڈال
مرہم گھوٹ مار بنا — قرحہ پھوڑے اُتے نت لا

نسخہ قرحہ و دُمّل کہنہ

ساڑ سپی سہاگہ بریان — پھٹکڑی وزن برابر آن
دارو ترے باریک کرا — گھیؤ گوکے دے وچ رلا
قرحہ پھوڑے تے نت لگا — دیوے پھوڑا قرحہ ونجا

بیان ناسور گھنبیر

جیکر قرحہ ناسور گھنبیر — ہووے پیدا وچ سریر
جاوے بہت پرانا ہو — فائدہ کرے دوا نہ کو
ڈگے ہمیش اس تھیں ریم — علاجوں ہون لاچار حکیم

طلسمی نسخہ دانگ اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

گھنبیر بھگندر قرحہ ناسور
سُم گدوں دا تولے چار
دو تولے ساڑ پُرانا چم
سپی تولہ ساڑ ملا
تولہ ہڈی گاں دی ساڑ
نیلا تھوتھا کر بریان
ادھ پا مِٹھا تیل منگا
اُتوں لاہ کڑاہی تیل
تولہ ساڑ بکری دے وال
چربی بکرا موم سفید
گھوٹ کر مرہم وانگ بنا
دن وچ ہک دو دفعہ لگاوے
ایں نسخے تھیں بہت بیمار
سُم گھوڑے گدوں دا لیا
ناسور اُتے جے لاویں تیل
سوراخ باریک ناسور بھگندر
نال بتی دے تیل لگا
ہے ایہہ تیل بڑا اکسیر
جس قرحہ تھیں گند یا ریم
اوہ قرحہ بل جاوے جھب
ہور ہک ٹوٹکہ بڑا عجیب
ست سالاں دا ہووے دُور
گِل حکمت کر اس نوں ساڑ
کُوزے وچ بند کر کے دم
رسکپور تولہ وچ پا
کوڈیاں زرد سڑاؤ چار
ماشے چار ملاؤ آن
سپ دی گنج ہک ڈال سڑا
پیہہ دوا سب اس وچ میل
ایہہ بھی لے اس دے وچ ڈال
ہک ہک تولہ میلو وید
ٹاکی نال قرحہ تے لاء
قرحہ گھنبیر ناسور ونجاوے
کیتے شفا خداوندگار
پتال جنتر نال تیل کڈھا
دیوے زخم پُرانہ میل
کتنا ڈونگھا ہووے اندر
وچ سوراخ ناسور چھوڑا
مارے وچ نشانہ تیر
وگدا رہے ہمیش حکیم
دیوے صحت شافی رب
حکیم اجمل خاں دا تجربہ

بیان قرحہ آتشکی

قرحہ سبب جے باد فرنگ — بہت کرے روگی نوں تنگ
شنگرف مُردا سنگ سندھور — کندر کتھ ملاؤ ضرور
ہر ہک چھ ماشے مقدار — رسکپور گھٹ ماشے چار
نیلا تھوتھہ کر بریان — ماشے تورے ملاؤ آن
ہک چھٹانک مِٹھا تیل — موم سفید تولہ وچ میل
کرکے مرہم وانگ تیار — لاویں دن وچ ہک دو بار
ایہہ مرہم مخفی اسرار — ہووے قرحہ فرنگ فرار

قرحہ گھنبیر و ناسور کہنہ

سُم گدوں دا تولے چار — گل حکمت کر اس نوں ساڑ
رسکپور شنگرف سیماب — ہک ہک تولہ میل شتاب
رال مُردا سنگ موم سفید — برابر وزن داخل کر دید
لئے دس تولے مِٹھا تیل — بنا مرہم دارو سب میل
ہک دن وچ ہک بار لگا — اٹھویں پہر پچھوں بدلا

نسخہ خضاب

تولے چار ہریڑاں سیاہ — چھ تولے سنگراسخ ہمراہ
نوشادر پھٹکڑی مُردا سنگ — کسیس سبز وچ میل نسنگ
ہک ہک تولے دا مقدار — گٹ میل ایہہ دارو چار

تولے اُٹھ ماجُو لے آن
گھیو گو کے وچ کر بریان
کُٹ پیس سب جمع کرا
دو تولے حاجت وقت لگا
آنولیاں دا وچ ڈالو آب
داہڑی اُتے کرد خضاب
دو ترے ساعت بنھ گھُلا
آملہ پانی نال دھواء

نسخہ خضاب

بُورہ لوہے دا رگڑا
آملہ پتر وسمہ پا
ادھ ادھ سیر ترے دوا
ماجو تولے پنج رلا
پت مہندی تے ہرڑاں سیاہ
چھل ہرڑاں زرد لیا
چھل بہیڑہ چھل انار
ہر ہک پاؤ پاؤ مقدار
چُونہ پھٹکڑی ڈال کمیس
ادھ ادھ پا رلا کُٹ پیس
پنج سیر دہی اس دیوچ پا
سرکہ قند سیر رلا
بھانڈے مٹی دے وچ ڈال
ترے مہینے رکھ سمہال
ترے مہینے رنت ہلا
بعد میعادوں صاف کرا
تیل مٹھا گھت کے ہک سیر
کڑاہی گھت پکاویں پھیر
جد سارا پانی جل جاوے
تیل فقط تنہا رہ جاوے
اگ ہتھیں اوس نوں جلد اُتار
ڈال بوتل وچ صاف تیار
نال کنگھی دے تیل لگا
داہڑی نوں شانہ کردا

نسخہ خضاب

سنگراسنخ لے تولہ آن
ماجُو دو تولے بریان

نوشادر چھ ماشے وچ پا — پھٹکڑی ماشے ترے رلا
جدا جدا کُٹ چار دوا — پانی آملہ وچ رلا
آملہ دے پانی دے نال — اوّل دھو داہڑی دے وال
پچھوں ایہہ خضاب لگا — اُوپر پتے بوہڑ بنھا
ہک پہر دے بعد کھولا — پانی آملہ نال دھوا

بیان زہر خوردہ

جے کوئی زہر سنکھیا کھاوے — اس نوں تے نہایت آوے
خاص زہر دے چار دوا — گھیو دُودھ تے جلاب کرا
پہلاں گھیو دُودھ جلد پلا — پچھوں اس نوں تے کرا
سکنجبین ہک پا منگا — سرکہ نال چھٹانک رلا
رائی ماشے چار گھوٹا — سکنجبین دے نال ملا
پانی گرم پیالے ترے — ترے حصے کرکے پی لے
پچھوں اوس جلاّب کرا — کسٹرائیل دُودھ وچ رلا
کسٹرائیل لے تولے ست — گاوہ دُودھ سیر وچہ گھت
پنبہ دانہ گھوٹ پلا — مجرّب کہندے نے حکماء
گھیو دودھ بہت پلا بیباق — کُل زہراں دا ہے تریاق
زہر خورندہ کرے نہ خواب — مت اس زہر نہ کرے خراب
ستو پانی دے وچ گھول — پیوے دارو ہے اصول
جے کھاوے مغز اخروٹ — رہے نہ ذرہ زہر دا کھوٹ
جے زہر جگر وچ پھڑے قرار — جلدی کر اس نوں ادرار

بیان افیون خورہ

جیکوئی کھاوے زہر افیم — گھوکی آوس نیند حکیم
سرخ اکھیں سر چڑھے بخار — جسم بے حس ہووے یکبار
بھاویں کسے قسم دی زہر — کھاوے رہے جسم وچ ٹھہر
پہلاں اوس پلا گھیو دُودھ — قے کردا جے ہووے بُدھ
مُڑ اس نوں گھیو دُودھ پلا — رہے قصور تا قے کردا
کرے سبب خشکی بہت افیم — گھیو دُودھ میل پلاؤ حکیم
مُڑ اس نوں دیویں تلیین — خارج کرد سب زہر لعین
شیر خرفہ گھوٹ پلا — شربت تُرش انار پلا
ہر حیلے کر خشکی دُور — رہے نہ جتے وچ قصور
ترش شی بہت اوس پلا — دو ترے دار اس قے کردا
کھوا نبو دا تُرش آچار — کانجی ترش نہ رہے آثار
نچوڑ نبو پانی جے پیوے — بہت شتابی چنگا جیوے
سفید سہاگہ کر بریان — گھیو وچ گھت پلاؤ آن
چھ چھ ماشے دا مقدار — دیہہ توں اس نوں بہتی دار
ادھ پا گھیو دے وچ ملا — زہر والے نوں جلد پلا
اس تھیں اُس نوں آوے قے — زہر جسم دے وچ نہ رہے

نسخہ خمار شراب

پیوے کوئی جے بہت شراب — کرے خمار اس بہت خراب

کھوا نبّو اس ترش انار	بسّی ترش نہ رہے آزار
گو کا مکھن رنت کھوا	نجرے اُٹھ مصری وچ پا

بیان زہر کژدم

بچھّو جدوں چلادے ڈنگ	ہووے بہت طبیعت تنگ
سخت ڈنگ وچ ہووے پیڑ	اوکھا ہووے بہت سریر
زور کرے جد زہری مادہ	ہوندی جاوے سوج زیادہ
گل روغن سرکہ جلد ملا	چُونہ لہسن گھوٹ لگا
یا سرکے دا کرو طلا	پیپرمنٹ اس وچ رلا
یا موم نوں گرم کرا	دو ترے قطرے ڈنگ تے لا
یا ماکھوں نوں کرکے گرم	لا درد ہو جاوے نرم
گھوٹ بُھنوں جے پُت کپاس	ہووے درد بچھّو دا ناس
تھوڑا جیہا گھیو ملاء	درد بچھّو تے لیپ کرا
درد بچھّو تے مغز اخروٹ	لاؤ پانی دے وچ گھوٹ
دیسی کُٹ اجوین جوشا	ڈنگ بچھّو دا ترت دھوا
ڈنگ دے تے لا نبّو دا عرق	ہووے بہت شتابی فرق
بیج نبّو دے گھوٹ پلا	تخم کریلا لیپ کرا
مکھی مار ڈنگ تے لا	دیوے فائدہ ترت دکھا
پکڑ بچھو گھیو وچ سڑا	ادھ ڈنگب بچھّو تے لاء
سجی پانی وچ گھوٹا	ڈنگ اُتے جھب لیپ کرا
ہک دو داری تے کردا	دیوے اس نوں رب شفا

بیان مار گزیدہ

جس نوں سپ چلاوے ڈنگ — بدل جاوے چہرے دا رنگ
ہوس گھوکی نیند خماری — جاوے بگڑ طبیعت ساری
زور کرے جد زہری مادہ — ہوندی جاوے زور زیادہ
کرے ڈنگ درد بسیار — ہووے بہت طبع بیزار
سپ جے ڈنگ رگاں وچ لاوے — جلدی زہر جگر وچ دھاوے
مونہہ تھیں خون ہووے جد جاری — پووے طبیعت وچ خواری
جے ڈنگ وچ لگے شریان — کرے حیاتی دا نقصان
جیکر ڈنگ لگے وچ چم — اثر زہر دا ہووے کم
گھیو دودھ اس نوں جلد پلا — ترے دن اس نوں قے کروا
جیکر پتے نم چباوے — اثر زہر دا ترت ونجاوے
برگ نم جے پیوے گھوٹ — رہے نہ ذرہ زہر دا کھوٹ
ٹوٹکہ ایہہ اعظم اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
گھول پیوے جے مٹی کھیت — اثر زہر والے سمیٹ
پانی نمبو دا کڈھوا — پنبہ روں دا تر کروا
ڈنگ سپ دے اُپر دھر — ہرگز زہر نہ کرے اثر
مغز بنولہ گھوٹ پلا — دیوے زہر دا اثر ونجا
دو ترے واری قے کروا — دیوے زہروں رب رہا
بکریاں دی مینگنی لے ساڑ — پیوے پانی گھوٹ نتار
پلا ہک وار سرہوں دا تیل — نمک تھوڑا جیہا وچ میل

جد اُس نوں اس تھیں تے آوے	دوجی داری پھیر پلاوے
ایہ بھی ہے زہر دا تریاق	اچانک مرگ تھیں کرے بیباق
پھر اس نوں کوئی دیہ جلاب	خارج ہووے زہر شتاب
یا اسلا رمی سنگی لا	زہر باہر دی طرف کھچا
ڈنگ سپ تے پچھ لگا	دُودھ اک جیپال گھسا
ڈنگ سپ دے اُتے دھر	ڈنگ پکا ٹیکے جاری کر
جدوں ڈنگ ہو جاوے جاری	نکلے زہر جسم تھیں ساری
گھیو ساڈ کے رتت لگا	دیوے جلدی زخم چھوڑا
پنج ست دفعہ دہاڑی وچ	لاؤ تمام زہر لے کھچ
گھیو گوکا اس بہت پلا	زہر سپ دا خوب دبا

نسخہ قے آور

تن پھل دا ڈوڈہ منگوا	گھوٹ پانی وچ ترت پلا
ادسے وقت اُس نوں تے آوے	زہر جسم تھیں دفع ہو جاوے

نسخہ قے آور

ہک ہریٹھے دی چھل لا	ٹل پانی دے وچ پلا
فوراً تے اُس نوں آجاوے	زہر جسم دی دفع ہو جاوے

نسخہ قے آور

طوطیا ہک ماشہ باریک	کر کے ٹل نیبو وچ ٹھیک

پانی لیموں چوس منگاوے ۔ بہت شتابی قے اس آوے
دو ترے دفعہ کرے اس طور ۔ زہر نکل جاوے فی الفور
پہلاں گھیو دُدھ میں پلا ۔ پچھوں اس نوں قے کروا

نسخہ قے آور

سکنجبین پا یک منگوا ۔ چھٹانکی سرکہ نال ملا
ترے سیر پانی گرم گرا ۔ نمک کھود تے جلد کروا
میں ماشے ترے رائی گھوٹ ۔ ذرہ نہ رہے معدے وچ کھوٹ

نسخہ گزیدن زنبور

جے ڈیموں ڈنگ کسے نوں لاوے ۔ کوڑا تیل شتاب لگاوے
یا سرکہ گھت نمک لگا ۔ ہووے اوسے وقت شفا

بیان گزیدن سگ دیوانہ

جھلا کُتا نال قضا ۔ مارے دند کسے نوں آ
چالی روز زخم رکھ جاری ۔ زہر دفع ہو جاوے ساری
سرکہ گندا تھوم کوٹا ۔ نمک نوشادر نال ملا
زخم دند تے گرد طلا ۔ دیوے اس نوں زخم بنا
جیکر تینوں ہووے لوڑ ۔ مقرد حی لا دوائیں ہور
بجُھنر پچی حب جے پال ۔ طوطیا سبز شامل کر نال
مقام زخم دا خوب پچھا ۔ میں شہد وچ کرو طلا

ہک مہینے وچ جلاب دو ترے داری کرو شتاب
نمکین معری ہنت کھوا مت خشکی اس جائے دھا
ہر حیلے کر خارج زہر رہے نہ کسے جگہ وچ ٹھہر
سُرخ مرچ تے تھوم گھوٹا زخم اُتے جھب کرو طلا
لے مُرغی دی بیٹ منگا وچ ملائی گھت ملاء
ورم اُتے جے کریں طلا دیوے جلدی سوج اُڑا
کُچلہ گوترہ وچ گھسا زخم اُتے ہنت کرو طلا
ماکھوں گنڈھا لُون گھٹا زخم کُتے تے ترت لگا
ہر ماہ وچ دو کرو جلاب کڈھو جسموں زہر شتاب
زخم جاری اس دا رکھوا مقروحی دارد اس تے لا
ہرچند زخم اس جاری کر نال زہر جاوے مت مر
ایہو جیہی نہیں کوئی چیز رکھیں دل وچ یاد تمیز
مکھی گوڑ دے وچ رلا بنھ گولی اس نوں نگلا
ہر ہفتہ اس نوں قے آوے جسموں زہر نکل سب جاوے

نسخہ مجرّبہ زہر سگ دیوانہ

نسخہ ہک لکھاں کرامات کرے دفع سب زہر آفات
کچلے دو تولے منگوا ترے روزہ تک تہ کروا
تراش چاقو نال اُسنوں آن گھیو گو کے وچ کر بریان
کھرل دسے وچ کرو باریک خوب باریک ہو جاوے ٹھیک
نمک مرچاں سُنڈھ ترے دوا چھ چھ ماشے کُٹ رلا

ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا پانی تھوڑا جیہا رلا
قلد چنے دی بنھوں حب نال عقل دے گولیاں سب
ہک ہک گولی نت کھوا اثر زہر دا رہے نہ کا

بیان شکستہ استخواں

جیکر ہڈی جاوے ٹُٹ ہتھاں نال جوڑ جھب گھُٹ
اوپر مِٹھا تیل لگا گدی پٹی نال بنھا
اُوپر تختیاں نوں رکھوا دھاگا بنھ مضبوط کراہ
پولا پولا گرم بنھائیں ہرگز بہت زور نہ لائیں
مت اس نوں پہنچے تکلیف دیویں اس نوں گھوٹ خفیف
تریجے روز کھول مڑ بنھ میلو سب ہڈیاں دا سنھ
روغن گدی پٹی لا تختیاں نوں مضبوط کرا
جے ہووے لکڑی چوٹ بنھ اس تے کالے تِل گھوٹ
تیل مِٹھے دی کھل منگوا بنھ نت پانی وچ پکا

نسخہ معمول مطب حکیم جگ شیر خلف الرشید حکیم سائیں بخش

نسخہ کراں بیان عجیب فائدہ پاون لوگ طبیب
بیماری نوں پیغام پہنچاوے بیماری دیکھ کافور ہو جاوے
سُول شکم نوں کرے نابود درد دنداں نوں دیوے سُود
دیوے آن پیغام شفا درد شکم نوں کرے تباہ
بناون دی ہُن دساں تمیز سمجھن نال عقل عزیز

نوشادر گِرد مرچ سیاہ
تولہ تولہ تین دوا
چارے خوب باریک کرائیں
رتی دو خوراک جوان
بے اس دا مقدار بڑھاویں
پانی تازہ نال لنگھاء
نال یقین کر استعمال
جیکر درد دنداں نوں ہووے

تخم دھتورہ کر ہمراہ
تخم دھتورہ چھ ماشے پا
یاد رکھیں مت بُھل نہ جائیں
نصف خوراک بال نادان
فوراً توں نقصان اُٹھاویں
خشک چیز دے راہ نہ جا
درد فرار کرے فی الحال
روگی آہیں مارے رووے

رتی اک ملادیں آن
فوراً فائدہ تئیں پچھان

تمت

بالخیر

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

محمد احسن جان

گگو منڈی

ضلع وہاڑی

تحصیل بورے والا

طبی ...

نام کتاب		
[illegible]طب اکبر کامل		
بستان المفردات	اکبر [illegible]	60/-
بیاض کبیری	حکیم محمد نذیر عرشی	60/-
کلید مطب	حکیم محمد نذیر عرشی	60/-
علم کشتہ جات	ڈاکٹر عبدالرشید	49/-
تشریح الطب	سائیں بخش	13/50
دارالشفا (پنجابی)	سائیں بخش	35/-
تحفہ لقمان	حکیم غلام قادر	10/-
بیاض کبیر کامل	کبیرالدین	100/-
حاذق اجمل خان	اجمل خان	78/-
کنزالمجربات کامل	حکیم عبداللہ	132/-
ہندوپاک کی جڑی بوٹی	حکیم عبداللہ	8?/-
جڑی بوٹیوں کے عجیب و غریب فوائد	کرشن دت	96/-
کتاب المفردات	مظفر اعوان	85/-
کتاب المرکبات	مظفر اعوان	55/-
مخزن المفردات	غلام جیلانی	75/-

شیخ غلام حسین اینڈ سنز لاہور